

๑
179.9
พ ๒36ก

การศึกษาความรับผิดชอบปัญหาและแนวทางแก้ไขของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
โรงเรียนพระโขนงวิทยา กรุงเทพมหานคร

22 พ.ย. 2543

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกจิตวิทยาการแนะแนว
กุมภาพันธ์ 2543

143840

สมจิต ห่อทอง. (2543), การศึกษาความรับผิดชอบ ปัญหาและแนวทางการแก้ไขของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนพระโขนงวิทยา กรุงเทพมหานคร. กศ.ม. (จิตวิทยา-
การแนะแนว). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการ
การควบคุม : อาจารย์ไพศาล อันประเสริฐ, ประธาน ผู้ช่วยศาสตราจารย์พงษ์พันธ์
พงษ์โสภา, กรรมการ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อเปรียบเทียบผลของการสอนโดยใช้บทบาทสมมติ
และการใช้กิจกรรมกลุ่ม เพื่อพัฒนาความรับผิดชอบต่อการเรียนของนักเรียน ชั้นประถม
ศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนพระโขนงวิทยา กรุงเทพมหานคร

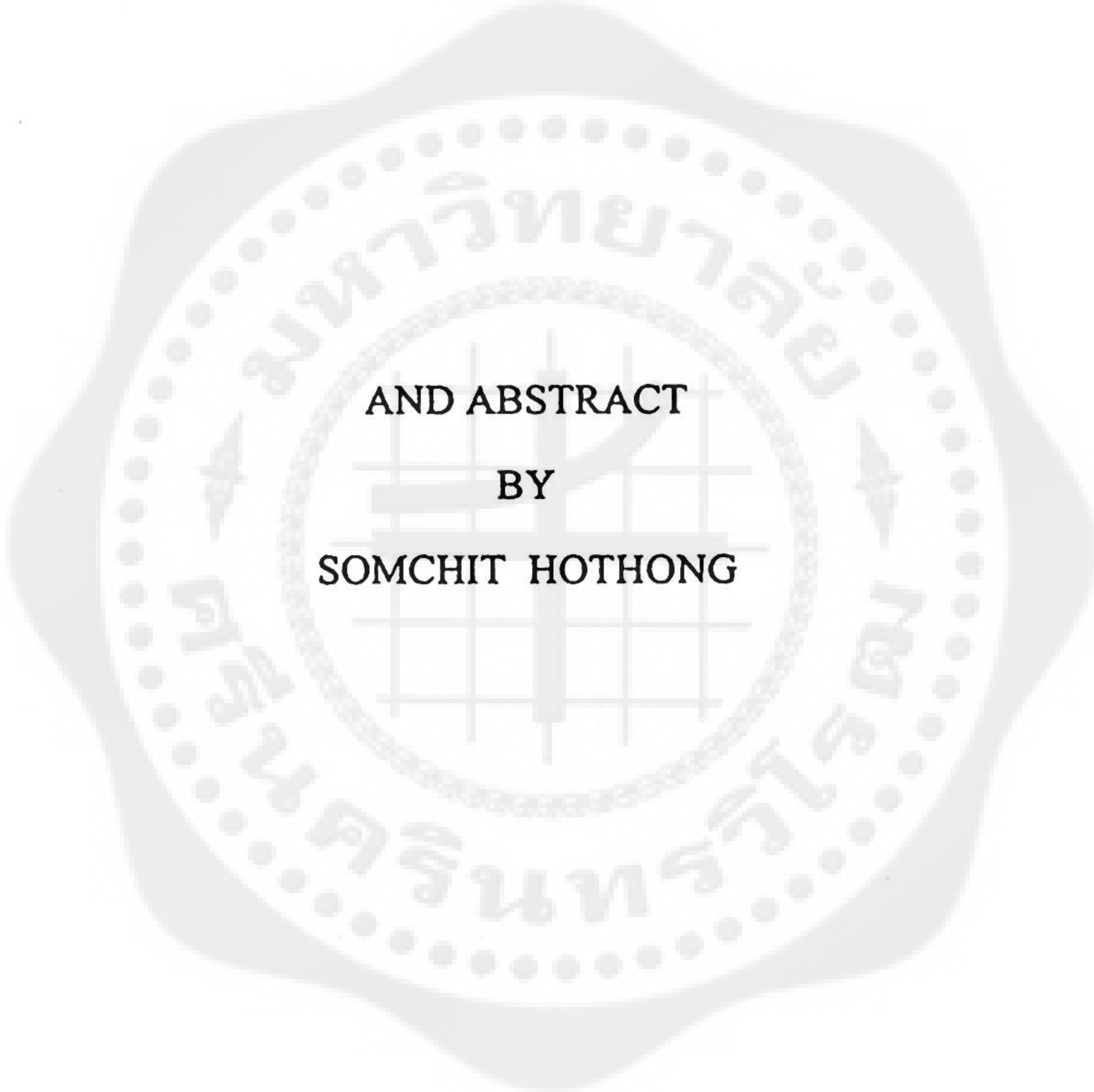
กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา
2542 ที่มีคะแนนความรับผิดชอบต่อการเรียนต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 50 ลงมา จำนวน 14 คน
แล้วสุ่มอย่างง่ายเป็นกลุ่มทดลอง 2 กลุ่ม ๆ ละ 7 คน กลุ่มทดลองที่ 1 ได้รับการทดลองโดยใช้
บทบาทสมมติ และกลุ่มทดลองที่ 2 ใช้กิจกรรมกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถามความรับ
ผิดชอบต่อการเรียน สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล คือ T-Test

ผลการวิจัยปรากฏว่า

1. นักเรียนที่ใช้บทบาทสมมติ มีความรับผิดชอบต่อการเรียนดีขึ้นกว่าก่อน
การทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
2. นักเรียนที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม มีความรับผิดชอบต่อการเรียนดีขึ้นกว่า
ก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
3. นักเรียนที่ใช้บทบาทสมมติและเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม มีความรับผิดชอบต่อ
การเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากการวิจัยครั้งนี้ สรุปได้ว่า การสอนโดยการ角色扮演และการใช้กิจกรรมกลุ่ม
เป็นวิธีการที่สามารถพัฒนาความรับผิดชอบต่อการเรียนของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
โรงเรียนพระโขนงวิทยา กรุงเทพมหานคร

A STUDY OF RESPONSIBILITY , PROBLEM AND AMENDMENT
OF PRATHOM SUKSA VI STUDENTS AT PRAKANONGWITAYA SCHOOL
IN BANGKOK

AND ABSTRACT
BY
SOMCHIT HOTHONG

Presented in partial fulfillment of the requirements for the Master of Education
Degree in Guidance and Counseling Psychology
At Srinakharinwirot University
February 2000

Somchit Hothong. (2000). A study of responsibility, problem and amendment of prathom Suksa students at Prakanongwitaya School in Bangkok. Master Thesis, M.A. (Guidance and Counseling Psychology). Bangkok : Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee : Mr. Paisan Unparsurg, Asst.Prof.Poungpan Pounsopa.

The purpose of this experimental research was to compare the results of teaching by role – playing and group work on learning responsibility of prathom suksa 6 students of Prakanongwitaya School Bangkok primary education in the academic year 1999.

The 14 students were selected from prathom suksa 6 students whose learning Responsibility scores were lower than the percentile rank of 50. The students were randomly divided into the experimental group 1 and 2 ; each group was consisted of 7. The experimental group 1 was exposed to the role – playing while the experimental group 2 was exposed to group work. The instrument was learning responsibility questionnaires and then the data was analyzed by T-Test.

The results work as follows.

1. The learning responsibility of the students who were exposed to the role – playing was significantly higher than before the experiment at .01 level.
2. The learning responsibility of the students who were exposed to the group work was significantly higher than before the experiment at .01 level.
3. The learning responsibility of the students who were exposed to the role – playing and the group work were significantly difference at .05 level.

From the results of the study, teaching by role – playing and group work can amend the learning responsibility of prathom suksa 6 students at Prakanongwitaya School in Bangkok.

การศึกษาความรับผิดชอบปัญหาและแนวทางแก้ไข
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
โรงเรียนพระโขนงวิทยา เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาบัณฑิต วิชาเอกจิตวิทยาการแนะแนว
กุมภาพันธ์ 2543
ลิขสิทธิ์เป็นของ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สารนิพนธ์

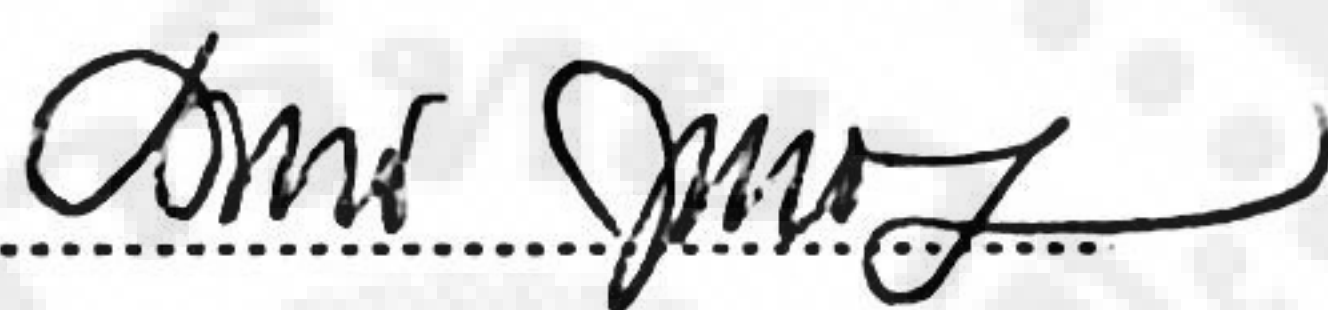
เรื่อง

การศึกษาความรับผิดชอบปัญหาและแนวทางแก้ไข
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
โรงเรียน พระโขนงวิทยา เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร

ของ

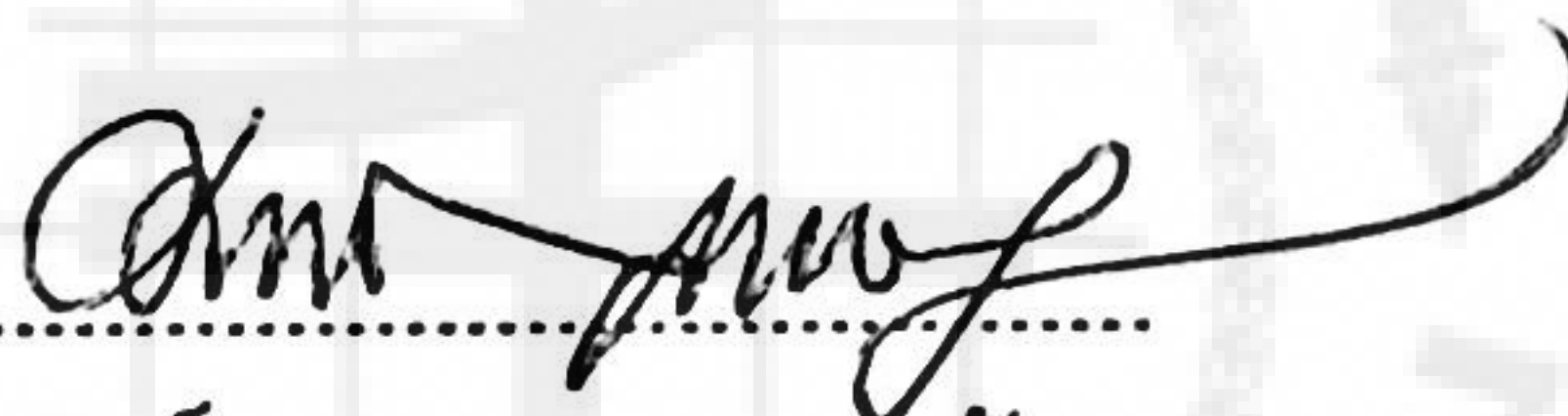
สมจิต ห่อทอง

ได้รับอนุมัติให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกจิตวิทยาการแนะแนว
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

(รองศาสตราจารย์ ดร.คมเพชร จัตรศุกุล)

ประธานกรรมการบริหารหลักสูตรจิตวิทยาการแนะแนว

(รองศาสตราจารย์ ดร. คมเพชร จัตรศุกุล)

หัวหน้าภาควิชาการแนะแนว และจิตวิทยาการศึกษา

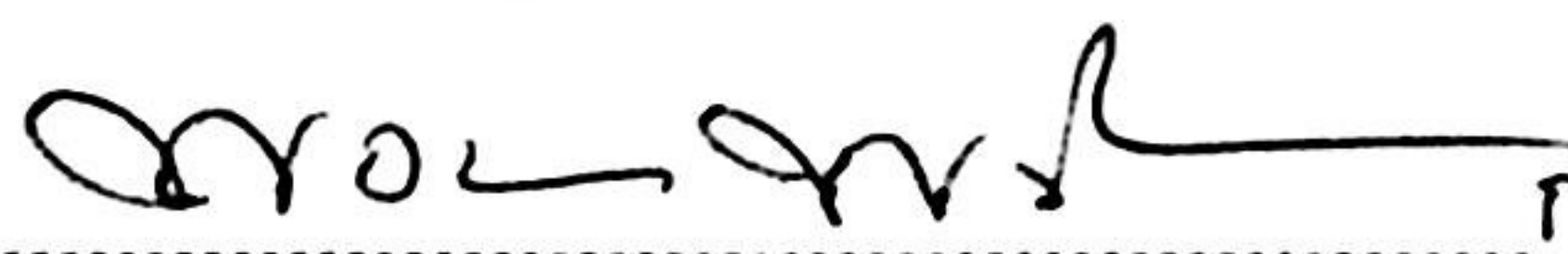
วันที่ 23 เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2543

คณะกรรมการควบคุม และคณะกรรมการตรวจสอบ สารนิพนธ์

ประธาน

(อาจารย์ไพศาล อันประเสริฐ)

กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา)

ประกาศคุณูปการ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาอย่างสูงจาก อาจารย์ไพศาล อันประเสริฐ ประธานควบคุมสารนิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา กรรมการควบคุมสารนิพนธ์ และอาจารย์วิไลลักษณ์ พงษ์โสภา อาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือในการทำวิจัย ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะต่าง ๆ ตลอดจนตรวจแก้ไขปรับปรุงข้อบกพร่องอันเป็นประโยชน์ในการทำสารนิพนธ์ในครั้งนี้ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณา จึงกราบขอบพระคุณอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณผู้จัดการโรงเรียนพระโขนงวิทยา หัวหน้าคณะครู ครูใหญ่ฝ่ายภาษาจีน ที่กรุณาให้ความช่วยเหลือตลอดจนอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณ คุณพงษ์พันธ์ พันธุ์สวัสดิ์ ครูใหญ่โรงเรียนพระโขนงวิทยาและคณะครูทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลือและให้การสนับสนุนผู้วิจัยเสมอมา และขอขอบใจนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนพระโขนงวิทยา ทุกคนที่ได้ให้ความร่วมมืออย่างดียิ่งในการศึกษาครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษาทุกท่านที่ได้ให้ความเมตตาตลอดระยะเวลาการศึกษาและการทำวิจัย

ขอขอบคุณ พี่ เพื่อนและน้อง ๆ วิชาเอกจิตวิทยาและการแนะแนวทุกท่าน ที่ให้กำลังใจและให้ความช่วยเหลือ ตลอดจนข้อเสนอแนะต่าง ๆ ในการศึกษา และทำสารนิพนธ์ในครั้งนี้

สุดท้ายนี้ขอโน้มรำลึกพระคุณบิดา มารดา ผู้ซึ่งคอยห่วงใยและเป็นกำลังใจแก่ลูกเสมอมา ตลอดจนสมาชิกในครอบครัวทุกท่าน

สมจิต ห่อทอง

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	3
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	3
สมมติฐานของการศึกษาค้นคว้า	3
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	5
2 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย	7
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบต่อการเรียน	8
ความหมายของการศึกษาความรับผิดชอบ	8
ความสำคัญของความรับผิดชอบ	13
ลักษณะของบุคคลที่มีความรับผิดชอบ	14
การฝึกฝนความรับผิดชอบ	15
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบ	16
วิจัยในต่างประเทศ	18
วิจัยในประเทศ	18
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้บทบาทสมมติ	19
ความหมายของการแสดงบทบาทสมมติ	19
ประวัติความเป็นมาของบทบาทสมมติ	20
ทฤษฎีการใช้บทบาทสมมติ	21
จุดมุ่งหมายและประโยชน์ของการใช้บทบาทสมมติ	21
หลักในการนำบทบาทสมมติไปใช้ในการเรียนการสอน	23
ขั้นตอนในการใช้บทบาทสมมติ	24
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้บทบาทสมมติ	26
วิจัยในต่างประเทศ	27
วิจัยในประเทศ	27
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่ม	29

สารบัญ(ต่อ)

บทที่		หน้า
	ความหมายของกลุ่ม	29
	ประเภทของกลุ่ม	30
	ความหมายของกิจกรรมกลุ่ม	30
	จุดมุ่งหมายของกิจกรรมกลุ่ม	32
	คุณค่าของกิจกรรมกลุ่ม	34
	ขนาดของกลุ่มที่ใช้ในการเข้าร่วมกลุ่ม	37
	เวลาและจำนวนครั้งในการเข้าร่วมกลุ่ม	38
	ลำดับขั้นของการเรียนรู้ตามวัฏจักรกระบวนการกลุ่ม	39
	ผลของการที่สมาชิกได้เข้าร่วมกลุ่ม	41
	กิจกรรมที่ใช้ในกิจกรรมกลุ่ม	43
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่ม	44
	งานวิจัยในต่างประเทศ	46
3	วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	47
	แหล่งข้อมูลและกลุ่มตัวอย่าง	47
	เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล	47
	วิธีดำเนินการสร้างเครื่องมือ	47
	การดำเนินการทดลอง	53
	การวิเคราะห์ข้อมูล	54
	สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	54
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูลศึกษาค้นคว้า	56
	ข้อตกลงเกี่ยวกับวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลผล	56
	การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	56
	การวิเคราะห์ข้อมูล	57

สารบัญ(ต่อ)

บทที่	หน้า
5 บทย่อ สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ	60
บทย่อ	60
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	60
สมมติฐานของการศึกษาค้นคว้า	60
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	60
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า	61
การดำเนินการทดลอง	62
อภิปรายผล	62
ข้อเสนอแนะ	65
บรรณานุกรม	67
ภาคผนวก	77
ประวัติย่อผู้วิจัย	186

บัญชีตาราง

ตาราง

หน้า

1. แบบแผนการทดลอง	51
2. เปรียบเทียบความรับผิดชอบต่อการเรียนของนักเรียนในกลุ่มทดลองที่ 1 ก่อนและหลัง การใช้บทบาทสมมติ	55
3. เปรียบเทียบความรับผิดชอบต่อการเรียนของนักเรียนในกลุ่มทดลองที่ 2 ก่อนและหลัง การเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม	56
4. เปรียบเทียบความแตกต่างของความรับผิดชอบต่อการเรียนของนักเรียนที่ใช้บทบาท สมมติและเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มก่อนและหลังการทดลอง	57
5. แสดงค่าอำนาจ จำแนก (ซึ่งใช้ค่าสหสัมพันธ์แทน เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างน้อย).....	90
6. แสดงความรับผิดชอบต่อการเรียนของนักเรียนในกลุ่มทดลองที่ 1 ก่อนและหลังการ ใช้บทบาทสมมติ	91
7. แสดงความรับผิดชอบต่อการเรียนของนักเรียนในกลุ่มที่ทดลองที่ 2 ก่อนและหลัง การเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม	92

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การพัฒนาประชากรให้มีคุณลักษณะนิสัยที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ จำเป็นต้องพัฒนาจริยธรรม ทั้งนี้เพราะประเทศใดที่มีประชากรมีจริยธรรมสูง เช่น มีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ มีความซื่อสัตย์สุจริต ประเทศนั้นจะพัฒนาไปได้อย่างรวดเร็ว ดังนั้นการปลูกฝังจริยธรรมให้กับประชากรจึงเป็นเรื่องสำคัญ (สนธิยา ฉัตรมาศ : 2532 : 4)

ความรับผิดชอบเป็นคุณลักษณะทางจริยธรรมของบุคคลที่แสดงออกถึงความเป็นผู้มีวุฒิภาวะด้านอุปนิสัย และเป็นส่วนประกอบที่สำคัญยิ่งต่อการดำรงชีวิตในสังคมเพราะบุคคลแต่ละคน มีบทบาทที่จะต้องกระทำมากมาย เช่น บทบาทของลูก บทบาทของพ่อแม่ บทบาทของนักเรียน บทบาทของครู บทบาทของพลเมืองที่ดี ถ้าทุกคนรับผิดชอบเป็นอย่างดีย่อมทำให้สังคมนั้นมีความเจริญรุ่งเรือง ประเทศชาติก็จะพัฒนาไปด้วยดี (ละม้ายมาศ ศรทัตต์ และจรรยา สุวรรณทัต 2510 : 112)

การพัฒนาจริยธรรมของบุคคลควรเริ่มตั้งแต่วัยเด็ก เพราะเด็กในวันนี้คือผู้ใหญ่ในวันหน้า เด็กที่มีคุณภาพในวันนี้จะเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพในวันข้างหน้า ฉะนั้นจึงต้องปลูกฝังให้เด็กมีความรับผิดชอบตั้งแต่วันนี้ เพราะจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีความรับผิดชอบต่อไปในวันข้างหน้า (ประดิษฐ์ อนุพันธ์ 2524 : 178)

สภาการศึกษาแห่งชาติตระหนักถึงความสำคัญในการปลูกฝังความรับผิดชอบแก่เยาวชนและพลเมืองของชาติ ดังปรากฏในความมุ่งหมายของแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 ข้อที่ 3 ว่า การศึกษามุ่งให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบต่อชาติ ต่อท้องถิ่น ต่อครอบครัว และต่อตนเอง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2520 : 6) ดังนั้นโรงเรียนจึงเป็นสถาบันการศึกษาที่ต้องทำหน้าที่ปลูกฝังความรับผิดชอบให้แก่เด็กและเยาวชนของชาติโดยจำลองสภาพสังคมที่เด็กจะต้องออกไปเผชิญชีวิต เมื่อเติบโตขึ้นมาไว้ในโรงเรียน ซึ่งนอกจากจะต้องปลูกฝังความรับผิดชอบต่อตนเองแล้วยังต้องปลูกฝังความรับผิดชอบต่อสังคมให้แก่เด็กด้วย เพราะสังคมเป็นสถาบันที่มีสมาชิกทุกเพศทุกวัยอยู่ร่วมกัน ถ้าสมาชิกในสังคมขาดความรับผิดชอบต่อกัน ความแตกกระจายหรือการสลายตัวของสังคมก็จะเกิดขึ้น (ประดิษฐ์ อนุพันธ์ 2524 : 188-210)

จากข้อความดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ความรับผิดชอบมีความสำคัญและจำเป็นต้องปลูกฝังให้กับนักเรียน เพราะความรับผิดชอบเปรียบเสมือนรากฐานสำคัญที่ทำให้กิจกรรมต่างๆ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีดังที่จรรยา สุวรรณทัต ดวงเดือน พันธมนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจจนิก (2521: 24) กล่าวว่าความรับผิดชอบเป็นลักษณะที่สำคัญของความเป็นพลเมืองดีเป็นลักษณะที่ช่วยให้การอยู่ร่วมกันในสังคมเป็นไปอย่างราบรื่นและสงบสุข

จากการสำรวจปัญหาด้านการเรียนการสอน ผู้วิจัยสอนอยู่ที่โรงเรียนพระโขนงวิทยา กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นโรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน และสอนอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์อาจารย์ประจำวิชาอาจารย์ประจำชั้นทั้งหมด 17 คน ให้ความเห็นว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ปีการศึกษา 2541 จำนวน 32 คน มีพฤติกรรมไม่เอาใจใส่ต่อการเรียน และงานที่ได้รับมอบหมาย ไม่ส่งงานตามเวลาที่กำหนดขาดความขยันหมั่นเพียร ถ้าส่งงานก็เป็นงานที่ไม่มีคุณภาพ ซึ่งแสดงความไม่ละเอียดรอบคอบในการทำงาน เป็นจำนวน 14 คน พฤติกรรมเหล่านี้แสดงถึงความไม่รับผิดชอบต่อการเรียน ซึ่งก่อให้เกิดผลเสียต่อการเรียนทำให้การเรียนการสอนไม่บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ กล่าวคือทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนพระโขนงวิทยา เขตคลองเตย จังหวัดกรุงเทพมหานคร ในปลายภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2541 ซึ่งเป็นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทุกกลุ่มอยู่ในเกณฑ์ระดับ 1 จำนวน 7 คน จากทั้งหมด 32 คน คิดเป็นร้อยละ 21.87 ของนักเรียนทั้งหมด ซึ่งเป็นผลมาจากความรับผิดชอบต่อการเรียนต่ำ จึงทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำไปด้วยดังที่สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2514 : 76) กล่าวว่า การกระทำทุกอย่างจะดีหรือเลวขึ้นอยู่กับความรับผิดชอบของบุคคล บุคคลที่มีความรับผิดชอบสูงย่อมเอาใจใส่ต่อการเรียนต่อหน้าที่ของตนทั้งส่วนที่เกี่ยวกับตนเองและเกี่ยวข้องกับผู้อื่น ส่วนบุคคลที่มีความรับผิดชอบต่ำย่อมไม่สนใจต่อการเรียนปล่อยปละละเลยเป็นผลให้ตนเองและสังคมเสียหาย ความรับผิดชอบจึงเป็นคุณลักษณะที่พึงปรารถนาของสังคมและเป็นคุณลักษณะพื้นฐานของบุคคลอันจำเป็นต่อการพัฒนาประเทศ การจัดการศึกษาควรจัดในรูปแบบที่ช่วยให้เกิดความรับผิดชอบต่อการเรียนสามารถเรียนกับผู้อื่นได้ (ระพี สาคริก 2527 : 42-47)

นอกจากนี้ วิจิตร สินสิริ (2521 : 5) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนควรให้โอกาสนักเรียนได้มีโอกาสทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่ม เพื่อฝึกทักษะในการทำงานกลุ่มรู้จักการปรึกษาหารือเพื่อแก้ปัญหาร่วมกัน ก่อให้เกิดความสามัคคีและส่งเสริมให้ผู้เรียนมีพัฒนาการในทุกด้าน ส่วนสมุน อมรวิวัฒน์ 2526 : 158) กล่าวว่าแนวทางในการปลูกฝังจริยธรรมด้านความรับผิดชอบให้กับเด็กเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องศึกษาและอาศัยเทคนิควิธีการจัดการเรียนการสอนที่เร้าใจผู้เรียนให้เกิดความสนใจ กระตือรือร้น และมีส่วนร่วมในกิจกรรม รู้จักแสดงความคิดเห็น วิจารณ์และให้เหตุผล

มีศรัทธาที่จะปฏิบัติตามอันจะเป็นการสร้างเสริมศีลธรรมและจริยธรรมได้ดีกว่าบรรยายและการตำหนิติเตียน

การพัฒนาความรับผิดชอบต่อการเรียน ทำได้หลายวิธี วิธีการที่ผู้วิจัยนำมาใช้ได้แก่ การใช้บทบาทสมมติ ซึ่งเป็นกิจกรรมการแสดงของเด็กที่มีการกำหนดสภาพการณ์สมมติขึ้นมา และกำหนดบทบาทเฉพาะตัวให้แก่สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มให้แสดงบทบาทนั้นตามข้อที่กำหนดไว้เป็นการแสดงที่ไม่มีการเตรียมตัวไว้ล่วงหน้า และถือเอาการแสดงออกทั้งด้านความรู้สึกและพฤติกรรมของผู้แสดงออกมาเป็นข้ออภิปรายเพื่อการเรียนรู้ (ฉลุย มีใจเย็น 2536:)

การใช้กิจกรรมกลุ่ม นอกจากสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 แล้วยังสนองพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กวัย 9-11 ปี (ป.4 – ป. 6) สามารถใช้เหตุผลเข้าใจความหมายของคำพูดได้ถูกต้อง สามารถให้คำจำกัดความเป็นนามธรรมสนใจการเล่นทายปัญหา การเล่นเกมต่างๆ ได้นานขึ้น มีความสามารถที่จะคิดโครงการและสามารถดำเนินการด้วยความรับผิดชอบได้ด้วยตนเองไม่ต้องอาศัยการนำของผู้ใหญ่ การตัดสินใจอาศัยประสบการณ์และความคิดอย่างไตร่ตรอง ชอบแสวงหาความจริง ต้องการงานเพื่อค้นหาความสามารถและประสบการณ์ใหม่ๆ

ด้วยเหตุผลและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการที่จะนำเอาวิธีการพัฒนาความรับผิดชอบต่อการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพื่อช่วยเพิ่มพูนความสามารถในการเรียนรู้ การเข้าสังคม อีกทั้งยังช่วยพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเอง ทำให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุขและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อเปรียบเทียบความรับผิดชอบต่อการเรียนของนักเรียนก่อนและหลังการใช้บทบาทสมมติ
2. เพื่อเปรียบเทียบความรับผิดชอบต่อการเรียนของนักเรียนก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม
3. เพื่อเปรียบเทียบความรับผิดชอบต่อการเรียนของนักเรียนที่ใช้บทบาทสมมติกับนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม

สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า

1. นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อการเรียนดีขึ้น หลังจากได้ใช้บทบาทสมมติ
2. นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อการเรียนดีขึ้นหลังจากได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม

3. นักเรียนที่ได้ใช้บทบาทสมมติ และนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมมีความรับผิดชอบต่อการเรียนแตกต่างกัน

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

ผลจากการศึกษาครั้งนี้จะเป็นแนวทางให้ครู ผู้แนะแนวและผู้ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งมีความชำนาญในการใช้บทบาทสมมติและการใช้กิจกรรมกลุ่มโดยนำวิธีดังกล่าวไปพัฒนาความรับผิดชอบต่อการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. ประชากร เป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2542 โรงเรียนพระโขนงวิทยา เขตคลองเตย จังหวัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 30 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนพระโขนงวิทยา เขตคลองเตย จังหวัดกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2542 จำนวน 14 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย

3. ตัวแปรที่ศึกษา

3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ แนวทางแก้ไข ความรับผิดชอบต่อการเรียน คือ วิธีการที่ทำให้นักเรียนสนใจการเรียน มี 2 วิธี คือ การใช้บทบาทสมมติ (Role – playing) การใช้กิจกรรมกลุ่ม

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ การศึกษาความรับผิดชอบต่อการเรียน

4. ระยะเวลาและจำนวนครั้งในการทดลอง

4.1 ระยะเวลาและจำนวนครั้งในการใช้บทบาทสมมติ กลุ่มละ 12 ครั้ง ๆ ละ 50 นาที ใช้เวลาในการทดลอง 12 สัปดาห์

4.2 ระยะเวลาและจำนวนครั้งในการฝึกโดยใช้กิจกรรมกลุ่ม กลุ่มละ 12 ครั้ง ๆ ละ 50 นาที ใช้เวลาในการทดลอง 12 สัปดาห์

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ความรับผิดชอบต่อการเรียน หมายถึง ลักษณะของนักเรียนที่จะปฏิบัติหน้าที่ด้านการเรียนและการทำงานที่ได้รับมอบหมาย โดยพยายามทำหน้าที่ตามความสามารถเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมาย ได้แก่

1.1 ความเอาใจใส่ต่อการเรียนและงานที่ทำ ได้แก่ การตั้งใจฟังขณะที่ครูสอน และการทำงานที่ได้รับมอบหมาย การไม่นำสิ่งอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเรียน หรือการทำงานขึ้นมาเล่นใน ขณะที่ครูสอน หรือมอบหมายงานให้ทำ และการนำอุปกรณ์การเรียนมาให้ครบ

1.2 ความเพียรพยายาม ได้แก่ ความอดทนไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคและงานที่ทำ การพยายามติดตามผลงานของตนเองที่ทำไปแล้ว เพื่อแก้ไขปรับปรุงงานที่ทำ บกพร่องได้ดียิ่งขึ้น

1.3 การตรงต่อเวลา ได้แก่ การเข้าเรียนให้ทันเวลาและการทำงานที่ได้รับมอบหมาย ให้เสร็จทันและส่งตามเวลาที่กำหนด

1.4 ความละเอียดรอบคอบ ได้แก่ การรู้จักคิด ไตร่ตรองในงานที่จะทำเพื่อให้ ถูกต้อง และสมบูรณ์ การตรวจทานความเรียบร้อย เมื่อทำงานเสร็จก่อนส่งครู

วิธีนี้ใช้กับกลุ่มทดลองที่ 1

2. การใช้บทบาทสมมติ (Role – playing) หมายถึง กิจกรรมการแสดงของนักเรียนตาม บทบาทในสถานการณ์ที่ผู้วิจัยกำหนดให้ผู้เรียนแสดงออกตามที่ตนคิดว่าควรจะเป็นไปโดยไม่มีการ ฝึกซ้อมมาก่อน และถือเอาการแสดงออกทั้งความรู้สึกและพฤติกรรมของผู้แสดงมาเป็นข้ออภิปราย ขั้นตอนในการแสดงบทบาทสมมติแบ่งเป็น 5 ขั้นตอน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 ขั้นเตรียมการ ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตและสถานการณ์ สมมติที่ง่ายและชัดเจน แจ้งให้นักเรียนทราบ ใช้เวลาประมาณ 5 นาที

2.2 ขั้นแสดง ผู้วิจัยให้นักเรียนอาสาสมัครแสดงบทบาทสมมติจัดสถานที่เตรียมผู้ สังเกตการณ์เริ่มแสดง และหยุดการแสดงใช้เวลาประมาณ 20 นาที

2.2.1 ขั้นเริ่มต้นพูด

2.2.2 ขั้นดำเนินเรื่อง

2.2.3 ขั้นสรุป

2.3 ขั้นวิเคราะห์และอภิปราย ผู้วิจัยให้นักเรียนแสดงความรู้สึกและความคิดเห็นโดย เน้นเหตุผลและแสดงความรู้สึกอย่างตรงไปตรงมา ใช้เวลาประมาณ 10 นาที

2.4 ขั้นแสดงเพิ่มเติม ผู้แสดง แสดงเพิ่มเติมตามข้อเสนอแนะของกลุ่มใช้เวลา ประมาณ 10 นาที

2.5 ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป นักเรียนแลกเปลี่ยนประสบการณ์และช่วยกัน สรุป ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม 5 นาที

วิธีนี้ใช้กับกลุ่มทดลองที่ 2

1. การเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม หมายถึง การจัดประสบการณ์ให้นักเรียน เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองในการพัฒนา ความรับผิดชอบต่อการเรียนโดยมีปฏิสัมพันธ์กันภายในกลุ่มให้ความร่วมมือในการแก้ปัญหา หรือกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดร่วมกันซึ่งช่วยกันให้นักเรียนมีการพัฒนาความรับผิดชอบต่อการเรียน เทคนิคที่ใช้ในการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม ได้แก่ การอภิปรายกลุ่ม เกม และสภาพการณ์จำลอง โดยมีขั้นตอน 4 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นนำ ชี้แจงวัตถุประสงค์ กติกา กฎระเบียบ แนวทางทำกิจกรรมและสนทนานำเข้าสู่กิจกรรม

ขั้นที่ 2 ขั้นกิจกรรม ให้นักเรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง นักเรียนแต่ละคนมีส่วนร่วม และมีบทบาทในการทำกิจกรรมในฐานะเป็นสมาชิกของกลุ่ม โดยมีผู้วิจัยคอยแนะนำและสร้างบรรยากาศ

ขั้นที่ 3 ขั้นวิเคราะห์ นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์และสรุปถึงกิจกรรมที่ได้ปฏิบัติร่วมกันและอภิปรายร่วมกัน เพื่อให้นักเรียนมีความรู้กว้างขวางขึ้นรวมทั้งเพื่อให้นักเรียนรู้จักตนเองดีขึ้น

ขั้นที่ 4 ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการนักเรียนรวบรวมแนวคิดที่ได้จากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในกลุ่มมาสรุปเป็นหลักการของตนเอง และสามารถนำหลักการนั้นมาใช้ให้เหมาะสมกับตนเอง

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ผู้วิจัยแบ่งออกเป็นด้านต่างๆ ดังนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบต่อการเรียน

1.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบ

- 1.1.1 ความหมายของการศึกษาความรับผิดชอบ ปัญหาและแนวทางแก้ไข
- 1.1.2 ความสำคัญของความรับผิดชอบ
- 1.1.3 ลักษณะของบุคคลที่มีความรับผิดชอบ
- 1.1.4 การฝึกฝนความรับผิดชอบ

1.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบ

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้บทบาทสมมติ

2.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับบทบาทสมมติ

- 2.1.1 ความหมายของการแสดงบทบาทสมมติ
- 2.1.2 ประวัติความเป็นมาของบทบาทสมมติ
- 2.1.3 ทฤษฎีการใช้บทบาทสมมติ
- 2.1.4 จุดมุ่งหมายและประโยชน์ของการใช้บทบาทสมมติ
- 2.1.5 หลักในการนำบทบาทสมมติไปใช้ในการเรียน การสอน
- 2.1.6 ขั้นตอนในการใช้การแสดงบทบาทสมมติ

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทสมมติ

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่ม

3.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่ม

- 3.1.1 ความหมายของกลุ่ม
- 3.1.2 ประเภทของกลุ่ม
- 3.1.3 ความหมายของกิจกรรมกลุ่ม
- 3.1.4 จุดมุ่งหมายของกิจกรรมกลุ่ม
- 3.1.5 คุณค่าของกิจกรรมกลุ่ม
- 3.1.6 ขนาดของกลุ่มที่ใช้ในกิจกรรมกลุ่ม

- 3.1.7 เวลาและจำนวนครั้งในการเรียนเข้าร่วมกลุ่ม
- 3.1.8 ลำดับขั้นการเรียนรู้ตามวิธีกระบวนการกลุ่ม
- 3.1.9 ผลของการที่สมาชิกได้เข้าร่วมกลุ่ม
- 3.1.10 กิจกรรมที่ใช้ในกิจกรรมกลุ่ม
- 3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่ม

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบต่อการเรียน

1.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบ

1.1.1 ความหมายของความรับผิดชอบ

มีผู้ให้ความหมายของความรับผิดชอบไว้แตกต่างกัน ดังนี้

บราวเน (Browne. 1958 : 59) สรุปองค์ประกอบของความรับผิดชอบไว้ดังนี้ คือ ความไว้วางใจ ความคิดริเริ่ม ความไม่ทอดยอต่ออุปสรรค ทำงานแข่งขัน มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความปรารถนาที่จะทำให้ดีกว่าเดิม

ฟังก์ และแวนแนลส์ (Funk and Wagnalls. 1966 : 2095) กล่าวว่าความรับผิดชอบคือการแสดงออกถึงความรับผิดชอบในการกระทำของตน มีความซื่อสัตย์ไว้วางใจได้ สามารถจัดการเงินและทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งยังสามารถสนองต่อหน้าที่หรือข้อตกลงที่ตั้งใจไว้ตามอุดมคติกฎของศีลธรรมและหลักธรรมอีกด้วย

แคทเทล (Cattell. 1963 : 145) กล่าวถึงบุคคลที่มีความสามารถในความรับผิดชอบไว้ว่า คือบุคคลที่รับผิดชอบในหน้าที่ มีความบากบั่นพากเพียร ถือศักดิ์ศรี ยึดมั่นในกฎเกณฑ์ ลักษณะผู้มีความรับผิดชอบน้อย คือคนที่ถือสะดวกเป็นเกณฑ์ หลีกเลียงข้อบังคับ

ลอว์ชี (Lawsshe. 1986 : 143) กล่าวถึงความรับผิดชอบไว้ว่า เป็นลักษณะของการค้นหาอุปนิสัย อารมณ์ของบุคคลว่ามีความรอบคอบ รับผิดชอบ และเป็นที่ยอมรับไว้วางใจได้มากน้อยแค่ไหน

ฟลิปโป (Flippo. 1966 : 122) ได้สรุปความหมายของความรับผิดชอบไว้ว่าเป็นความผูกพันที่จะปฏิบัติหน้าที่ให้สำเร็จลุล่วงไปได้ และความสำเร็จนี้เกี่ยวข้องกับปัจจัย 3 ประการ คือ พันธะผูกพัน หน้าที่การงานและวัตถุประสงค์

ละเมียด ลิมาอักษร (2517 : 8) ให้ความหมายของความรับผิดชอบไว้ว่า หมายถึง การปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจและขยันขันแข็ง เพื่อบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย ไม่ถือเอาความชอบใจหรืออารมณ์เป็นใหญ่ ใ้ความพยายามแก้ไขอุปสรรคต่างๆ ความรับผิดชอบจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งในการปฏิบัติงาน

दन्य गममाने (2518 : 5) ให้นิยามความรู้สึกับผิดชอบว่า หมายถึง คุณลักษณะของบุคคลที่แสดงถึงความเอาใจใส่จดจ่อและรับเป็นภาระต่อหน้าที่การงาน การดำเนินชีวิต ความเป็นอยู่ของตน และผู้อยู่ในการดูแลตลอดจนสังคม พยายามทำหน้าที่ต่างๆ อย่างเต็มความสามารถเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายโดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค

ชำนาญ นิสารัตน์ (2524 : 53) ให้ความหมายของความรับผิดชอบ คือ การยอมรับรู้และสำนึกในการกระทำของตน การยอมรับผลของการกระทำของตนด้วยความเต็มใจไม่ว่าจะเป็นผลดี หรือผลร้าย ไม่ว่าจะกระทำผิดหรือถูก ไม่ปัดความรับผิดชอบให้ผู้อื่นและพร้อมที่จะปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้ได้ผลดียิ่งขึ้น ความรับผิดชอบเป็นสิ่งเกื้อหนุนให้บุคคลปฏิบัติสอดคล้องกับกฎ จริยธรรม และหลักเกณฑ์ของสังคมโดยไม่ต้องมีการบังคับและควบคุม

ดุษฎี ทรัพย์ปรุง (2529 : 5-6) ให้นิยามของความรับผิดชอบต่อหน้าที่การงาน หมายถึง ลักษณะพฤติกรรมของบุคคลที่แสดงออกด้วยการปฏิบัติหน้าที่การงานของตนในด้านต่างๆ ดังนี้ คือ

1. ความเอาใจใส่ในการทำงาน
2. ความเพียรพยายาม
3. ความละเอียดรอบคอบ
4. การตรงต่อเวลา
5. การยอมรับผลการกระทำของตน
6. การปรับปรุงงานของตนให้ดีขึ้น

ยุพา อานันทสิทธิ์ (2515 : 28) ได้ให้คำนิยามปฏิบัติการของความรู้สึกับผิดชอบ คือ บุคลิกลักษณะอย่างหนึ่งของสังคม ซึ่งเมื่อปะทะสัมพันธ์กับสถานการณ์ หรือ บุคคล จะแสดงพฤติกรรมออกมาารวมๆกันด้วย การทำงานแข่งขัน บากบั่นไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค เป็นที่ไว้วางใจได้ มีความปรารถนาที่จะทำให้อีกดีกว่าเดิม ควบคุมตัวเองได้ มีวินัยในตนเอง เชื้อมั่นในตนเอง ถือศักดิ์ศรียึดมั่นกฎเกณฑ์

เพค และคนอื่นๆ (ละม้ายมาศ ศรทัตต์ และจรรยา สุวรรณทัต. 2510 : 12 ; อ้างอิงมาจาก Peck and others. n.d.) กล่าวว่านักจิตวิทยาหลายท่านเห็นพ้องกันว่าความรับผิดชอบของบุคคลเป็นลักษณะหนึ่งแสดงออกถึงความเป็นผู้มีวุฒิภาวะทางด้านอุปนิสัยและส่วนประกอบสำคัญยิ่งต่อการดำรงชีวิตภายในสังคมหนึ่งๆ เนื่องจากในสังคมแต่ละแห่งบุคคลแต่ละคนมีบทบาทที่จะต้องกระทำมากมายหลายอย่างด้วยกัน ถ้าทุกคนในสังคมรู้จักรับผิดชอบ ในบทบาทและหน้าที่ต่างๆ ของตนเป็นอย่างดีแล้ว ก็ย่อมทำให้เกิดความสันติ ตลอดจนความงอกงามในสังคมนั้น

จากการประชุมพยาบาลแห่งชาติ ครั้งที่ 4 พ.ศ. 2515 ในเรื่องการเสริมสร้างความรับผิดชอบต่ออาชีพพยาบาล โดย เสม พริ้งพวงแก้ว (สมาคมพยาบาลแห่งประเทศไทย. 2516

: 136 ; อ้างอิงมาจาก เสม พริ่งพวงแก้ว. ม.ป.ป.) ได้ให้คำจำกัดความของความรับผิดชอบไว้ 5 ข้อ ดังนี้

1. การยอมรับผลดีหรือไม่ดีในกิจกรรมที่ได้กระทำลงไป
2. ประกันความเสียหาย
3. ผลงานอันมีคุณภาพ
4. การรู้จักใช้สติปัญญา แยกให้ได้ว่าอะไรถูกอะไรผิด หรือไม่ควร
5. ความมีเหตุผล

จากคำจำกัดความทั้ง 5 ข้อ นี้ เสม พริ่งพวงแก้ว ได้สรุปเป็นความหมายของความรับผิดชอบไว้ คือ ความกล้ารับผิดชอบอย่างเต็มที่ ตามภูมิความรู้ และความสามารถของตนด้วยคุณธรรมประจำใจและต่อข้อผูกพันที่ได้รับมอบหมายให้ดำเนินงานตามที่กำหนดไว้ โดยแสดงผลงานให้ผู้อื่นได้มองเห็นถึงสิ่งที่ได้กระทำลงไป ซึ่งคล้ายคลึงกับที่ ฟลิปโป (Flippo. 1966 : 122) ได้สรุปความหมายของความรับผิดชอบไว้ว่า เป็นความผูกพันในการที่จะปฏิบัติหน้าที่ให้สำเร็จลุล่วงไปได้ และความสำเร็จนี้นี้เกี่ยวข้องกับปัจจัย 3 ประการ คือ พันธะผูกพัน หน้าที่การทำงานและวัตถุประสงค์

ประณต เล็กสวัสดิ์ (2517 : 9) ได้ให้ความหมายของความรู้สึกับผิดชอบไว้ว่า หมายถึง ความรู้สึกที่ตนเองสามารถปฏิบัติต่อไปนี้ มากหรือน้อยเพียงใด คือ

1. ช่วยเหลืองานของครอบครัวและส่วนรวมด้วยความเต็มใจ
2. ตรงต่อเวลา ซื่อสัตย์ไว้วางใจได้
3. กล้าเผชิญต่อความจริง
4. ตั้งใจทำงานโดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคทั้งปวง
5. รับผิดชอบตนเองทั้งการงาน การเงิน และการเรียน
6. ดูแลของส่วนรวมเหมือนของตนเอง และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี
7. รักษาสิทธิและหน้าที่ของตนเอง โดยไม่ละเมิดสิทธิและหน้าที่ของผู้อื่น

ชม ภูมิภาค (2519 : 9) กล่าวถึงลักษณะความรู้สึกับผิดชอบว่า หมายถึง การปฏิบัติงานให้สำเร็จลุล่วงไปตามเป้าหมายที่ได้รับมอบหมาย ความรับผิดชอบนี้มีความหมายรวมไปถึงความซื่อสัตย์ สุจริต การตรงต่อเวลา

สมพงศ์ ตีรพัฒน์ (2517 : 15-20) ได้กล่าวถึง ความรู้สึกับผิดชอบไว้ว่า บุคคลจะเกิดความรู้สึกับผิดชอบก็ต่อเมื่อได้เคยฝึกอบรมในด้านการมีระเบียบวินัย ทำให้มีความเคารพในกฎเกณฑ์ มีความละเอียดรอบคอบ ซึ่งตนเองสามารถบังคับตนเองได้ และได้จัดกลุ่มพฤติกรรมที่แสดงถึงความรู้สึกับผิดชอบไว้ 7 กลุ่ม คือ

1. ปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายด้วยความเต็มใจ
2. กล้าเผชิญกับความจริง
3. รักษาสิทธิและหน้าที่ของตน

4. ปฏิบัติตามระเบียบโดยเคร่งครัด
5. คอยติดตามผลงานเพื่อปรับปรุงให้ดีขึ้น
6. มีความซื่อสัตย์ไว้ใจได้
7. รักษาทรัพย์สินสมบัติส่วนรวมเหมือนของตนเอง

ดนัย งามมานะ (2518 : 9) ได้ให้ความหมายของความรู้สึกรับผิดชอบไว้ว่า
เป็นความรู้สึกที่ตนเองสามารถปฏิบัติต่อสิ่งต่อไปนี้ ได้มากน้อยเพียงใด ได้แก่

1. ช่วยเหลืองานของครอบครัวและงานของส่วนรวมด้วยความเต็มใจ
2. ตรงต่อเวลา ซื่อสัตย์ไว้ใจได้
3. กล้าเผชิญกับความจริง
4. ตั้งใจทำงานโดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคทั้งปวง
5. รับผิดชอบตนเองทั้งการงานและการเรียน
6. ปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบอย่างเคร่งครัด
7. ดูแลรักษาของส่วนรวมเหมือนของตัวเองและทำงานร่วมกับคนอื่นได้ดี
8. รักษาสิทธิและหน้าที่ของตนเอง โดยไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น

นิคม ดังคะพิภพ (2516 : 15) ให้คำนิยามของความรับผิดชอบว่าเป็นผู้รับผิดชอบสูง
คือ บุคคลที่เชื่อถือได้ มีหิริ-โอตตัปปะ เป็นผู้ที่ชอบวางแผนก่อนลงมือทำงาน ละเอียดยรอบคอบ
รักความก้าวหน้าและพึ่งตนเอง

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา (ม.ป.ป. : 53) ได้กล่าวถึงสาระสำคัญความ
รับผิดชอบที่ปลูกฝังและเสริมสร้างให้เกิดขึ้นในระดับมัธยมศึกษาทั้ง 4 ด้าน ดังนี้

1. ความรับผิดชอบในการศึกษาเล่าเรียน หมายถึง การที่นักเรียนศึกษาเล่าเรียนจน
ประสบความสำเร็จตามที่มุ่งหมายด้วยความขยันหมั่นเพียรอดทน เข้าห้องเรียนและส่งงานที่ได้
รับมอบหมายตรงตามเวลาที่ได้รับมอบหมาย เมื่อมีปัญหาหรือไม่เข้าใจบทเรียน ก็พยายาม
ศึกษาค้นคว้า ชักถามอาจารย์ให้เข้าใจ เมื่อทำแบบฝึกหัดผิดก็ยอมรับว่าทำผิด แล้วพยายาม
แก้ไขปรับปรุงให้ถูกต้องด้วยตนเองเสมอ มีผลการเรียนผ่านทุกวิชาในทุกภาคเรียน

2. ความรับผิดชอบต่อสถานศึกษา หมายถึง การที่นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ
ของสถานศึกษา รักษาผลประโยชน์ เกียรติยศ ชื่อเสียงของสถานศึกษา ช่วยกันรักษาความ
สะอาดของสถานศึกษา ไม่ขีดเขียนโต๊ะเรียนผนังห้อง ห้องน้ำห้องส้วม แต่งเครื่องแบบนักเรียน
เรียบร้อย ไม่ทะเลาะวิวาทกับโรงเรียนอื่น คอยตักเตือนเพื่อนนักเรียนที่จะหลงผิด อันจะทำให้
โรงเรียนเสียชื่อเสียง เมื่อโรงเรียนต้องการความร่วมมือหรือความช่วยเหลือก็เต็มใจให้ความร่วม
มืออย่างเต็มที่ เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนตามความสนใจและความสามารถ เพื่อสร้าง
ชื่อเสียงให้แก่โรงเรียน เช่น เป็นนักกีฬา นักแต่งคำขวัญ เรียงความ กลอน เพลง ฯลฯ

3. ความรับผิดชอบต่อครอบครัว หมายถึง การที่นักเรียนมีความตั้งใจช่วยเหลืองาน
ต่างๆ ภายในบ้าน เพื่อแบ่งเบาภาระซึ่งกันและกันตามความสามารถของตน และรู้จักแสดง

ความคิดเห็น ปฏิบัติตนเพื่อชื่อเสียงและความสุขของครอบครัว ช่วยแก้ปัญหาการที่สมาชิกภายในครอบครัวไม่เข้าใจกัน เมื่อมีปัญหาที่ปรึกษาและให้พ่อแม่ทราบปัญหาของตนทุกเรื่อง ช่วยครอบครัวประหยัดไฟฟ้า น้ำ อาหาร สิ่งของเครื่องใช้ภายในบ้าน

4. ความรับผิดชอบต่อสังคม หมายถึง การที่นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนและสังคม บำเพ็ญประโยชน์และสร้างสรรค์ความเจริญให้ชุมชนอย่างเต็มความสามารถ ช่วยสอดส่องพฤติกรรมของบุคคลที่จะเป็นภัยต่อสังคม ให้ความรู้ ความสนุก เพลิดเพลินแก่ประชาชนตามความสามารถของตน ช่วยคิดและแก้ปัญหาต่างๆ ของสังคม เช่น ความสกปรก การรักษาสาธารณสุขสมบัติ ผู้คิดร้ายต่อประเทศชาติ การจราจร การเสียภาษี และการรับบริการจากสถานบริการต่างๆ ของรัฐ

พิจิตรา พงษ์จินดากร (2525 : 10-11) ได้ให้ความหมายของความรับผิดชอบต่อตนไว้ ดังนี้

1. ตั้งใจเล่าเรียนหมั่นฝึกหัดความรู้
2. ประพฤติตนให้เหมาะสม
3. รู้จักปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม
4. สามารถทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ
5. ตรงต่อเวลา
6. สามารถควบคุมตนเองได้

ความรับผิดชอบต่อสังคม หมายถึง ภาระหน้าที่ของบุคคลที่จะต้องเกี่ยวข้องและมีส่วนร่วมต่อสวัสดิภาพของสังคมที่ตนดำรงอยู่ ซึ่งเป็นเรื่องที่ผูกพันเกี่ยวข้องกับหลายสิ่งหลายอย่าง ตั้งแต่สังคมขนาดเล็กจนถึงสังคมขนาดใหญ่ บุคคลทุกคนจะต้องดำรงชีวิตอยู่ในสังคมเริ่มตั้งแต่สังคมเล็กที่สุด คือ ครอบครัว จนถึงสังคมขนาดใหญ่ คือ ประเทศชาติ การกระทำของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ย่อมมีผลกระทบต่อสังคมไม่มากนักน้อย บุคคลทุกคนจึงต้องมีภาระหน้าที่ที่จะต้องเกี่ยวข้องกับสวัสดิภาพของสังคมที่ตนดำรงอยู่ บุคคลมีหน้าที่และความรับผิดชอบที่จะต้องปฏิบัติต่อสังคมต่อไปนี้

1. ความรับผิดชอบต่อหน้าที่พลเมือง ได้แก่

- 1.1 ปฏิบัติตามระเบียบของสังคม
- 1.2 รักษาทรัพย์สินสมบัติของสังคม
- 1.3 ช่วยเหลือผู้อื่น

2. ความรับผิดชอบต่อครอบครัว ได้แก่

- 2.1 เคารพเชื่อฟังผู้ปกครอง
- 2.2 ช่วยเหลืองานบ้าน
- 2.3 รักษาชื่อเสียงของครอบครัว

3. ความรับผิดชอบต่อโรงเรียน ครู-อาจารย์ ได้แก่

- 3.1 ตั้งใจเล่าเรียน
- 3.2 เชื่อฟังครู-อาจารย์
- 3.3 ปฏิบัติตามระเบียบของโรงเรียน
- 3.4 รักษาทรัพย์สินสมบัติของโรงเรียน

4. ความรับผิดชอบต่อเพื่อน ได้แก่

- 4.1 ช่วยตักเตือนแนะนำเมื่อเพื่อนทำผิด
- 4.2 ช่วยเหลือเพื่อนอย่างเหมาะสม
- 4.3 ให้อภัยเมื่อเพื่อนทำผิด
- 4.4 เคารพสิทธิซึ่งกันและกัน

เชสเตอร์ (สบโชค พูลนวม. 2523 : 9 ; อ้างอิงมาจาก Chester. 1962 : 102) ได้กล่าวว่า ความรับผิดชอบ หมายถึง สภาพทางอารมณ์ของบุคคลที่มีความรู้สึกเสียใจ ไม่พอใจเมื่อไม่ได้ในสิ่งอันควร หรือไม่ได้ละเว้นในสิ่งอันควรละเว้น เป็นความรู้สึกด้วยตนเองว่าสิ่งใดถูก สิ่งใดควรในเชิงศีลธรรมและคุณธรรมตามสภาพที่บุคคลเป็นสมาชิกอยู่ ผู้นำที่ดีย่อมยินดีรับผิดชอบพลาดและเต็มใจรับคำตำหนิ ขณะเดียวกันเมื่อรับหน้าที่ใดมาแล้วจะบากบั่นทำหน้าที่นั้นอย่างดีที่สุดโดยไม่ทอดทิ้ง แม้จะมีอุปสรรคนานาประการมาเกี่ยวข้อง

นิภา วิจิตรศิริ (2525 : 7) กล่าวว่า ความรับผิดชอบ หมายถึง ความตั้งใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเพียรพยายาม ละเอียดยรอบคอบ เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย รักษาสิทธิหน้าที่ของตน ยอมรับผลการกระทำของตน และพยายามปรับปรุงปฏิบัติหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งประกอบด้วยลักษณะของพฤติกรรมดังต่อไปนี้

1. เอาใจใส่และเพียรพยายามทำงาน
2. ยอมรับในการกระทำของตนเอง
3. ช่วยเหลืองานส่วนรวมด้วยความเต็มใจ
4. รู้จักหน้าที่และกระทำตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย
5. ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่นและรักษาสิทธิหน้าที่ของตน
6. ตรงต่อเวลา
7. เคารพต่อระเบียบกฎเกณฑ์

จากเอกสารดังกล่าวข้างต้น พอสรุปได้ว่า ความรับผิดชอบต่องานการเรียน หมายถึง การแสดงออกของนักเรียนในการเรียนและการทำงาน โดยพยายามทำหน้าที่ต่างๆ ที่ได้รับมอบหมายด้วยความเอาใจใส่ อย่างเต็มความสามารถ เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมาย

1.1.2 ความสำคัญของความรับผิดชอบ

ความรับผิดชอบเป็นลักษณะของความเป็นพลเมืองที่สำคัญยิ่ง เป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้สังคมมีระเบียบและสงบสุข การที่สังคมขาดความสงบ กล่าวได้ว่า เกิดจากบุคคลกลุ่มหนึ่งขาดคุณสมบัติ 5 ประการ คือ ความรับผิดชอบ ความสม่ำเสมอ ความเชื่อมั่นในตนเอง ความซื่อสัตย์ และความพยายามพึ่งตนเอง (สัญญา สัญญาวิวัฒน์. 2514 : 55 - 57)

ดังนั้น ความรับผิดชอบจึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะช่วยลดปัญหาต่างๆ ในสังคมได้ นอกจากนี้ แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 มีวัตถุประสงค์ระบุไว้ข้อหนึ่งว่ามุ่งหวังให้นักเรียนเป็นคนดี มีวินัย มีความรับผิดชอบ มีความเสียสละ ซื่อสัตย์ อดทน คิดเป็น ทำเป็นและแก้ปัญหาเป็น (กระทรวงศึกษาธิการ. 2520 : 12) ซึ่งถ้าจะกล่าวถึงความรับผิดชอบแล้ว อาจกล่าวได้ว่า หากบุคคลมีความรับผิดชอบจะมีผลดีต่อไปนี้ คือ

1. คนมีความรับผิดชอบย่อมจะทำงานทุกอย่างสำเร็จตามเป้าหมายทันเวลา
2. คนมีความรับผิดชอบย่อมได้รับการสรรเสริญและเป็นคุณประโยชน์ทั้งต่อตนเองและสังคม
3. ความรับผิดชอบเป็นสิ่งเกื้อหนุนให้บุคคลปฏิบัติงานสอดคล้องกับกฎ จริยธรรมและหลักเกณฑ์ของสังคม โดยไม่ต้องมีผู้อื่นมาบังคับ
4. ไม่เป็นต้นเหตุของความเสื่อมและความเสียหายแก่ส่วนรวม
5. ทำให้เกิดความก้าวหน้า สงบสุข เรียบร้อยแก่สังคม

1.1.3 ลักษณะของบุคคลที่มีความรับผิดชอบ

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2514 : 77) กล่าวว่า บุคคลที่มีความรับผิดชอบจะประกอบด้วยความขยันหมั่นเพียรและความละเอียดรอบคอบ และ นิคม ดังคพิภพ (2516 : 28) กล่าวเพิ่มเติมว่า ผู้ที่มีความรับผิดชอบจะต้องรักความก้าวหน้าและพึ่งตนเองได้ ส่วนเคทท์เทล (Cattell) กล่าวว่า บุคคลที่มีความรับผิดชอบสูงจะต้องมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ มีความบากบั่นพากเพียร (อภิสิทธิ์ วงษา. 2517 : 6 ; อ้างอิงมาจาก Cattell. 1963 : 145)

อรรถัย จันทวิชานวงศ์ (2523 : 7) กล่าวว่า บุคคลที่มีความรับผิดชอบสูงย่อมเอาใจใส่ต่อหน้าที่ ทั้งในส่วนที่เกี่ยวกับตนเองและผู้อื่น ส่วนบุคคลที่มีความรับผิดชอบต่ำย่อมไม่สนใจหน้าที่ของตน ทำสิ่งใดก็ปล่อยปละละเลย ก่อให้ตนเองและสังคมเกิดความเสียหาย นอกจากนี้ นิภา วิจิตรศิริ (2525 : 7) กล่าวอีกว่า ความรับผิดชอบประกอบด้วยลักษณะพฤติกรรมดังต่อไปนี้

1. เอาใจใส่การทำงาน เพื่อผลของงานนั้น
2. มีความเพียรพยายาม
3. ใช้ความสามารถเต็มที่

4. กล้าเผชิญต่อความจริง ยอมรับการกระทำของตน

5. ช่วยเหลืองานส่วนรวมด้วยความเต็มใจ

6. รู้จักหน้าที่และกระทำตามหน้าที่อย่างดี

7. ไม่ละเมิดสิทธิและหน้าที่ผู้อื่น

8. มีความไว้วางใจได้

9. ตรงต่อเวลา

10. เคารพต่อระเบียบกฎเกณฑ์

11. มีความละเอียดรอบคอบ

12. ดูแลรักษาของส่วนรวมเสมือนของตนเอง

13. ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี

14. ปรับปรุงงานในหน้าที่ที่มีต่อตนเอง และที่มีต่อสังคมให้ดีขึ้น

ฉะนั้น บุคคลที่มีความรับผิดชอบจะต้องแสดงถึงความตั้งใจจริง ปฏิบัติงานมีความพากเพียร พยายาม มีความอดทน เพื่อให้งานนั้นบรรลุและสำเร็จตามความมุ่งหมาย

1.1.4. การฝึกฝนความรับผิดชอบ

ความรับผิดชอบไม่ได้ติดตัวมาตั้งแต่กำเนิด แต่เป็นสิ่งที่ต้องเรียนรู้และได้จากการอบรมโดยตรง กล่าวคือ ถ้าการฝึกอบรมเป็นไปในทางที่ใช้เวลานานมากเกินไป ความรับผิดชอบของเด็กจะตึงไปด้วย ความเครียดและความวิตกกังวลที่เกิดจากการกระทำผิด จะขัดขวางการปรับตัวที่ดีของเด็ก และในทางกลับกัน ถ้าความรู้สึกล้มเหลวไม่ได้รับการพัฒนา จะนำไปสู่ความรับผิดชอบที่หย่อน (Justin. 1950 : 722)

ความรับผิดชอบเป็นสิ่งที่เกิดจากการฝึกฝนอบรมตั้งแต่วัยเด็กและพัฒนาไปเรื่อยๆ จนถึงวัยรุ่น ผู้ใหญ่จึงต้องเข้าใจธรรมชาติของเด็ก แนะนำส่งเสริมในสิ่งที่ถูกที่ควรให้เด็กรู้จักปัญหาและค่อยๆ ปลุกฝังความรับผิดชอบให้ เพราะนอกเหนือจากการมีวินัยและความรับผิดชอบตามธรรมชาติอันเกิดขึ้นได้เองแล้ว เด็กยังเรียนรู้วินัยและความรับผิดชอบจากวัฒนธรรม โดยอาศัยการสอนฝึกฝนจากบุคคลแวดล้อม ลักษณะเช่นนี้เป็นกฎเกณฑ์ธรรมชาติของการอยู่ร่วมกันในสังคม (กิ่งแก้ว อัดถากร. 2524 : 15 - 19)

สรุปได้ว่า ความรับผิดชอบเกิดจากการฝึกฝน สิ่งแวดล้อมต่างๆ มีส่วนสำคัญและมีผลต่อความรับผิดชอบของเด็กด้วย การฝึกความรับผิดชอบให้แก่เด็กเป็นวิธีที่ละเอียดอ่อนและผู้ฝึกจำเป็นต้องมีวิธีรัดกุม เพื่อให้การฝึกได้ผลสมดังมุ่งหมาย ซิดแมน (Sideman. 1962 : 408 - 411) ได้รวบรวมทักษะเกี่ยวกับการฝึกความรับผิดชอบของ มิตตัน (Mitton) และแฮร์ริส (Harris) ไว้ดังนี้

1. ควรเริ่มฝึกความรับผิดชอบตั้งแต่วัยเด็ก

2. เด็กทุกคนควรมีโอกาสฝึกให้มีความรับผิดชอบ

3. การฝึกให้มีความรับผิดชอบและการจัดประสบการณ์ความรับผิดชอบ ควรให้เหมาะกับแต่ละบุคคล

4. ควรให้เด็กทราบว่าผู้ใหญ่หวังอะไรจากเขา

5. การฝึกให้เด็กรู้จักรับผิดชอบ ผู้ใหญ่ต้องรู้จักยึดหยุ่นในการฝึกไม่เร่งรัดจนเกินไป

6. เด็กต้องการคำแนะนำจากผู้ใหญ่

7. เด็กต้องการความไว้วางใจจากผู้ใหญ่ เมื่อรู้ว่าส่วนใหญ่อยู่นในความรับผิดชอบของเขา

8. เจตคติและพฤติกรรมของผู้ใหญ่ต่อความรับผิดชอบของตน มีอิทธิพลต่อความรับผิดชอบของเด็ก

กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ (2521 : 21) ได้เสนอแนะวิธีการฝึกฝนความรับผิดชอบไว้ดังนี้ คือ

1. ฝึกให้เด็กไม่ปิดความรับผิดชอบในหน้าที่การงานของตนไปตกแก่ผู้อื่น
2. ฝึกให้เกิดนิสัยรับผิดชอบตั้งแต่เด็กทั้งที่บ้าน และทางโรงเรียน
3. ชี้แจงให้รู้จักขอบเขตหน้าที่การงานของตนว่ามีอะไรบ้าง เมื่อรู้หน้าที่ของตนแล้วจะไม่ก้าวก่ายงานผู้อื่น

นาฏเจลิยว สุมาวงศ์ (2505 : 25) ให้ความเห็นว่า เด็กควรได้รับการฝึกฝนความรับผิดชอบในด้านต่างๆ ดังนี้

1. ฝึกให้รู้จักแบ่งความรับผิดชอบในฐานะสมาชิกคนหนึ่งของสังคม
2. ฝึกให้มีความรับผิดชอบต่อสุขภาพของตนเอง
3. ฝึกให้มีความรับผิดชอบดูแลผู้ที่อ่อนแอกว่า
4. ฝึกให้รู้จักรับผิดชอบเกี่ยวกับงบประมาณการใช้จ่าย
5. ฝึกให้รู้จักปรับตัวให้เหมาะสมกับสังคมปัจจุบัน รวมทั้งการรู้จักตัดสินใจและแก้ปัญหาต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้
6. ฝึกให้ดำรงตนอยู่ในศีลธรรมและความประพฤติมารยาทอันดีงาม

1.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบ

งานวิจัยในต่างประเทศ

เพค (Peck. 1958 : 347 - 350) พบว่า ความรับผิดชอบขึ้นอยู่กับฝึกวินัย และการฝึกวินัยโดยอาศัยความรักนั้นจะทำให้เด็กมีพัฒนาการด้านความรับผิดชอบสูง ด้วยสอดคล้องกับผลการศึกษาของเชียร์ และเสวิน ซึ่งได้สัมภาษณ์พ่อแม่ของเด็กอนุบาลจำนวน 379 คน เกี่ยวกับการฝึกรบเด็ก พบว่าการให้ความรักและการยอมรับลูกในฐานะที่เป็นสมาชิกของครอบครัวและฝึกวินัยโดยใช้เหตุผลจะช่วยให้เด็กทำตามสิ่งที่พ่อแม่ต้องการ และทำให้เด็กมี

พัฒนาการทางด้านการยอมรับผิดชอบสูงขึ้น (วารินทร์ ม่วงสุวรรณ. 2517 : ม.ป.ป. ; อ้างอิงมาจาก Brecknridge. 1955 : 80 ; citing Strother Jock and Page. n.d. : unpage) พบว่าเด็กที่มีความเชื่อมั่นในตนเองจะมีความสามารถในการควบคุมตนเอง มีความรู้สึกรับผิดชอบและสามารถแสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมด้วย

โจนส์ (Jones. 1960 : 42 – 48) ศึกษาความเปลี่ยนแปลงความรู้สึกรับผิดชอบของเด็กตามระดับอายุ พบว่า เด็กอายุ 9 – 11 ปี มีความรู้สึกรับผิดชอบน้อยและมีช่วงความรับผิดชอบน้อยและมีช่วงความรับผิดชอบแตกต่างกันมาก เด็กอายุ 11 – 13 ปี ความรู้สึกรับผิดชอบขึ้นเล็กน้อยและช่วงความรับผิดชอบไม่ต่างกันและอายุ 13 ปี ขึ้นไปจะมีความรับผิดชอบสูงเรื่อยๆ จนถึง อายุ 16 – 17 ปี จะคงที่ครั้งหนึ่ง

ฟลาเฮอร์ตี้ และรูสเซล (Flaherty and Reutzel. 1965 : 411) ศึกษาเพื่อหาลักษณะบุคลิกภาพของนักเรียนที่ประสบผลสำเร็จในการเรียนสูงและนักเรียนที่ประสบผลสำเร็จในการเรียนต่ำ พบว่า ผู้ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ได้คะแนนบุคลิกภาพด้านความรับผิดชอบสูงกว่าผู้ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำและแมคเคลแลนด์ (Mc Clelland. 1953 : 10) ได้ศึกษาลักษณะของบุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงพบว่า บุคคลนั้นมีความรับผิดชอบสูงด้วย

สมาร์ท (Smart' 1967 : 536 – 537) ศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กและสัมพันธภาพที่มีต่อครอบครัว ซึ่งพบว่า ความรับผิดชอบจะเริ่มต้นในวัยเด็กและพัฒนาสู่วัยรุ่นและวัยผู้ใหญ่ และพบว่า เด็กหญิงจะมีความรับผิดชอบสูงกว่าเด็กชาย ซึ่งตรงกับการวิจัยของ บัตเตอร์เวิร์ท (Butterwarth. 1974 : 2043) ศึกษาความรับผิดชอบต่อตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 600 คน โดยสุ่มจากโรงเรียนต่างๆ ในแคลิฟอร์เนียพบว่า นักเรียนหญิงมีความรับผิดชอบสูงกว่านักเรียนชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

วิกกินส์ (Wiggins. 1971 : 289) กล่าวถึงการศึกษาของกอฟ (Gough) เกี่ยวกับการควบคุมตนเองของผู้ที่มีปัญหาทางความประพฤติว่า ผู้ที่มีระดับวินัยแห่งตนสูงจะมีความรับผิดชอบสูง ไม่มีความวิตกกังวล มีความอดทนสูง มีเหตุผลที่ดีเป็นของตนเอง และมีความยืดหยุ่นในความคิดและพฤติกรรมทางสังคมที่เหมาะสม

เพค และฮาฟวิกเอิร์ส (Peck and Havighurst. 1963 : 12) ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมของเด็กวัยรุ่นที่มีบรรยากาศแห่งประเทศไทย และแบบใช้อำนาจพบว่า เด็กที่มาจากครอบครัวที่มีบรรยากาศประชาธิปไตยมีความเป็นอิสระจากตนเอง และรับผิดชอบมากกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวแบบอิตาเลียน โดย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ เฮิร์ลอค (Hurlook 1978 : 661) ซึ่งพบว่า ผลของการอบรมเลี้ยงดูเด็กโดยใช้วิธีประชาธิปไตย การให้ความรัก ความสนใจ และความสำคัญของเด็กจะทำให้มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีเพื่อนมาก เป็นมิตร ซื่อสัตย์ คล่องแคล่ว ร่าเริง มีอารมณ์มั่นคง มีความคิดริเริ่ม ฟังตนเอง ส่วนครอบครัวที่ใช้อำนาจแบบอิตาเลียนอาจจะทำให้เด็กขาดความใกล้ชิดกับพ่อแม่ ขาดความรู้สึกอบอุ่น ขาดความรู้สึกปลอดภัย หรือได้ทำตามกฎอย่างเคร่งครัด ทำให้ขาดความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ ขาดความเชื่อมั่นใน

ในตนเองและขาดความรับผิดชอบ เพราะไม่เคยตัดสินใจด้วยตนเอง เช่นเดียวกับการศึกษาของ เลวิน ลิปปิก และ ไวท์ ที่พบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยนั้นทำให้เด็กมีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ มีความรับผิดชอบ รู้จักให้ความร่วมมือกับหมู่คณะ ส่วนการอบรมเลี้ยงดูแบบ อดตาดิปไตยนั้นจะทำให้เด็กเป็นคนก้าวร้าว เนื่องจากรู้สึกว่าคุณถูกบังคับ กดขี่ ขาดความ รับผิดชอบ และการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยนั้น ก็ทำให้คนไม่รู้จักความรับผิดชอบ ไว้ใจไม่ได้ (ก่อ สวัสดิพานิชย์. 2522 : 176 – 181 ; อ้างอิงมาจาก Lewin. Lippit and White. n.d.)

งานวิจัยในประเทศไทย

สมศักดิ์ ชินพันธ์ (2523 : 74) ศึกษาความสัมพันธ์ ระหว่างปฏิสัมพันธ์ของครูกับ นักเรียนในชั้นเรียน กับความรู้สึกรับผิดชอบ พบว่า นักเรียนที่มีปฏิสัมพันธ์กับครูแบบ ประชาธิปไตย จะมีความรู้สึกรับผิดชอบสูงกว่านักเรียนที่มีปฏิสัมพันธ์กับครูแบบ อดตาดิปไตย และแบบปล่อยปละละเลยจะมีความรับผิดชอบต่ำสุด

พิจิตรา พงษ์จินดากร (2525 : 94 – 96) ทดลองสอนความรับผิดชอบแก่เด็กที่มีระดับ พัฒนาการทางสติปัญญาต่างกัน โดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์ทำให้นักเรียนมีทัศนคติเกี่ยวกับเรื่องความ รับผิดชอบดีกว่าวิธีการสอนแบบธรรมดา และมีความคงทนของการเรียนรู้ทั้งในด้านความรู้ ความเข้าใจและทัศนคติเกี่ยวกับความรับผิดชอบ ซึ่งสอดคล้องกับที่ วิริยะ บุญยะนิวาสน์ (2523 : 49) เปรียบเทียบการสอนจริยธรรมโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ กับการสอนแบบธรรมดา ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้เวลาในการสอนรวม 9 ชั่วโมง ในการสอนโดยกระบวนการ กลุ่มสัมพันธ์ มีทัศนคติทางจริยธรรมด้านความมีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์และความ รับผิดชอบสูงกว่ากลุ่มที่สอนแบบธรรมดา และหลังสอนไปแล้ว 1 เดือน ผลก็ยังไม่เปลี่ยนแปลง

กรุณา กิจขยัน (2517 : 85) ศึกษาความมีวินัยในตนเอง และความเชื่อมั่นในตนเอง พบว่าความเชื่อมั่นในตนเองเป็นลักษณะหนึ่งของผู้มีวินัยในตนเอง และนอกจากนั้นผู้มีวินัยใน ตนเองจะมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่การงาน มีความอดทน มีเหตุผล และมีความยืดหยุ่นใน พฤติกรรมทางสังคมดีกว่าผู้ขาดวินัยในตนเอง สอดคล้องกับ วรณวิภา ทองเอก (2517 : 9) ที่ พบว่าวินัยในตนเองเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่ทำให้บุคคลประสบความสำเร็จในการทำงานและ การเรียน เนื่องจากมีความตั้งใจจริง บุคคลที่มีวินัยในตนเองต้องเป็นบุคคลที่เข้มแข็ง และมีความ มั่นคงในจิตใจ มีความรับผิดชอบในหน้าที่การงาน ส่วนอารี เศรษฐชัย (2520 : 47– 48) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ความรู้สึกรับผิดชอบ และความเชื่อมั่นในตนเองของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลสภากาชาดไทย พบว่า ความ สามารถในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ความรู้สึกรับผิดชอบ และความเชื่อมั่นในตนเองมีความ สัมพันธ์ต่อกันในทางบวก

ดวงจันทร์ หนูทอง (2533 : บทคัดย่อ) ศึกษาผลของการใช้แม่แบบหนังสือที่มีต่อการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม ด้านความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองและนักเรียนกลุ่มควบคุม มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม ด้านความรับผิดชอบสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกจากนี้ นักเรียนกลุ่มทดลองมีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม ด้านความรับผิดชอบสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จากการศึกษาเอกสารและผลงานวิจัยดังกล่าว จะเห็นได้ว่าความรับผิดชอบเป็นคุณลักษณะหนึ่งที่เป็นจะต้องมีในตัวบุคคล เนื่องจากว่าความรับผิดชอบมีความสำคัญในการช่วยให้บุคคลพัฒนาตนเอง สังคม และประเทศชาติ และความรับผิดชอบสามารถเสริมสร้างและฝึกฝนให้มีขึ้นได้ในตัวบุคคล โดยต้องฝึกฝนและอบรมตั้งแต่วัยเด็ก และจะพัฒนาไปเรื่อยๆ จนถึงวัยรุ่นด้วยเหตุผลนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการใช้บทบาทสมมติ และการใช้กิจกรรมกลุ่ม เพื่อพัฒนาความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนพระโขนงวิทยากรุงเทพมหานคร

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้บทบาทสมมติ

2.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการใช้บทบาทสมมติ

2.1.1 ความหมายของการแสดงบทบาทสมมติ

บทบาทสมมติเป็นเทคนิคที่นำมาใช้ในการสอนวิธีหนึ่ง มีผู้รู้หลายท่านนิยาม ความหมายของการแสดงบทบาทสมมติไว้หลายประการด้วยกัน อาทิเช่น

กาญจนา เกียรติประวัติ (2524 : 89) ได้ให้ความหมายของการแสดงบทบาทสมมติไว้ว่าเป็นการแสดงบทบาทที่ไม่มีการเตรียมตัวซ้อมล่วงหน้า โดยผู้แสดงจะพยายามที่จะทำให้สถานการณ์นั้นๆ ชัดเจนสำหรับตนเอง และสำหรับผู้สังเกตการณ์

นอกจากนี้ ยังมีชาวต่างประเทศบางท่านได้ให้ความหมายไว้ต่างๆ กันอีก เช่น

แชฟเทิล และแชฟเทิล (Shafteel and Shafteel. 1967 : 83 – 84) ให้ความหมายของการแสดงบทบาทสมมติว่า หมายถึง วิธีการเรียนรู้สภาพชีวิตในสังคมอย่างถ่องแท้ การแสดงบทบาทสมมติจะแฝงไว้ซึ่งมวลประสบการณ์และกลวิธีแก้ปัญหาหลายด้านหลายทาง เช่น การแสดงบทบาทปฏิบัติการตอบสนองของผู้ดูที่มีต่อผู้แสดง การเลือกบทบาทที่เหมาะสมและการสรุปการนำไปใช้

เทเลอร์ และ วอลฟอร์ด (Tayler and Walford. 1974 : 94) ได้ให้ความหมายไว้ว่าเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สวมบทบาทในสถานการณ์ต่างๆ เพื่อฝึกว่าตนควรมีพฤติกรรมแบบใดจึงจะแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพที่สุด นอกจากนี้ยังช่วยให้ผู้เรียนรู้ความต้องการที่ซ่อนเร้นภายในตัว ซึ่งได้แก่ แรงจูงใจความเข้าใจในความสัมพันธ์ของตนเองต่อผู้อื่น ต่อสังคม เข้าใจความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น

คิทซ์ (เยาวพา เตชะคุปต์. 2517 : 67; อ้างอิงมาจาก Keith) กล่าวว่า การแสดงบทบาทสมมติ เป็นการจัดสภาพการณ์เพื่อให้ผู้แสดงได้มีโอกาสแสดงออกตามธรรมชาติ โดยอาศัยบุคลิกภาพหรือเปิดโอกาสให้บุคคลได้แสดงบุคลิกภาพของเขาอย่างอิสระในการรวมกลุ่ม สภาพการณ์ที่จะใช้แสดงบทบาทสมมตินั้น ครูหรือผู้ฝึกจะเป็นผู้จัดเตรียมเอาไว้ให้ โดยจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องเหตุการณ์หรือความขัดแย้งระหว่างบุคคลและเป็นการเสียดสีสภาพที่เป็นจริง

จากความหมายของการแสดงบทบาทสมมติ ดังที่ผู้ทรงคุณวุฒิได้อธิบายไว้ดังกล่าวข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า การแสดงบทบาทสมมติเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างหนึ่ง ที่ไม่มีการซ่อมล่วงหน้า ผู้เรียนได้แสดงออกตามที่ตนคิดอย่างเป็นธรรมชาติ และถือเอาการแสดงออกทั้งด้านความรู้สึกและพฤติกรรมของผู้เรียนมาเป็นหัวข้ออภิปรายในการเรียนรู้

2.1.2 ประวัติความเป็นมาของบทบาทสมมติ

บทบาทสมมติเป็นวิธีการหนึ่งของกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ (Group Process) และไม่ใช่ของใหม่ พบว่ามีใช้กันมาแล้ว ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1900 ในรูปของการแสดงละคร (Drama) แต่เพิ่งมีผู้นำเอามาใช้เป็นเครื่องมือในการฝึกมนุษยสัมพันธ์ใช้เป็นวิธีการให้การศึกษาและในวงการแพทย์หรือการบำบัดผู้ป่วยทางจิตในวงการจิตวิทยา ผู้ที่นำบทบาทสมมติมาใช้เป็นคนแรก คือ ดร.จาคอบ แอล โมเรโน (Dr. Jacob L. Moreno) จิตแพทย์ชาวเวียนนา เขาเป็นผู้ที่ประยุกต์การแสดงละครมาใช้ในกระบวนการบำบัดทางจิต (Therapy) มีการค้นพบว่า บทบาทสมมติสามารถใช้ในการวิเคราะห์ทางสังคมวิทยาได้ด้วย (Analysis of Selected Social Situation) โดยเรียกชื่อว่า โซโคดราม่า (Psychodrama) และโซซิโอดราม่า (Sociodrama) ความแตกต่างกันระหว่างชื่อทั้งสองนี้ คือ โซซิโอดราม่า (Sociodrama) จะเป็นการแสดงบทบาทที่เน้นบทบาททางสังคมของกลุ่มหรือบุคคล ส่วนโซโคดราม่า (Psychodrama) เป็นการแสดงบทบาทที่มุ่งแก้ปัญหาที่สำคัญเกี่ยวกับความร่วมมือของเอกัตตบุคคลในกลุ่ม

นอกจาก ดร.โมเรโน จะใช้วิธีการนี้ด้วยตนเองแล้ว เขายังได้สร้างระเบียบวิธี (Methodology) และเริ่มฝึกให้บุคคลอื่นใช้วิธีการดังกล่าวด้วย ดร.โมเรโน ได้เขียนหนังสือเกี่ยวกับเรื่องบทบาทสมมติไว้ 2 เล่ม คือ Psychodrama ในปี ค.ศ. 1946 และ Sho Shall Service ในปี ค.ศ. 1953

นักจิตวิทยาสมัยต่อมา ได้เห็นความสำคัญและประโยชน์ที่จะได้รับการสร้างสถานการณ์ที่จะนำมาใช้ในการบำบัดรักษาคนไข้ทางจิต จึงมีการนำวิธีการนี้มาใช้กันอย่างแพร่หลายจากหลักการดังกล่าวนี้เองทำให้นักศึกษาสนใจและได้นำเอาบทบาทสมมติเข้ามาใช้ในการศึกษา Fannie R. Shaffel และ George Shaffel ได้ทำการวิจัยการใช้บทบาทสมมติในการเรียนการสอนซึ่งนับว่าเป็นงานวิจัยเกี่ยวกับการใช้บทบาทสมมติในวงการศึกษารุ่นแรก หลังจากที่ได้ทดลองใช้วิธีการนี้เป็นเวลามากกว่า 20 ปี เขาทั้งสองจึงร่วมกันเขียนหนังสือ Role Playing for Social Values : Decision Making in the School Studies และตีพิมพ์เผยแพร่ใน

ปี ค.ศ.1967 ซึ่งอาจนับว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการใช้บทบาทสมมติในการเรียนการสอนอย่างกว้างขวาง

2.1.3 ทฤษฎีการใช้บทบาทสมมติ มี 2 ทฤษฎี (สมศิริ ปลื้มจิตต์ 2534 : 32) คือ
ทฤษฎีการใช้บทบาทสมมติ มี 2 ทฤษฎี (สมศิริ ปลื้มจิตต์ 2534 : 32) คือ

1. การใช้บทบาทสมมติที่เตรียมไว้ล่วงหน้า (Preplanned or Structure Role Playing)
ทฤษฎีนี้มีรากฐานมาจากความคิดที่ว่า การเรียนรู้จากประสบการณ์เป็นการเรียนรู้ที่มีความหมายต่อผู้เรียนมากที่สุด ผู้เรียน เรียนรู้โดยการกระทำทดลองฝึกหัดและลองผิดลองถูก ผู้เรียนสามารถสังเกตพฤติกรรมของผู้อื่นแล้วเลียนแบบหรือเรียนรู้โดยการมีปฏิริยาโต้ตอบพฤติกรรมของผู้เล่นบทบาท ผู้นำจะทำหน้าที่ตีความและตัดสินอย่างพินิจพิเคราะห์ สมาชิกในกลุ่มจะเกิดความคิดรวบยอดในเรื่องหลักการที่เกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์เป็นโอกาสที่สมาชิกจะเพิ่มความรูสึกเกี่ยวกับการรับรู้ การมองเห็นและการเกิดปัญหา ทฤษฎีนี้จึงจะประกอบไปด้วยการวิเคราะห์การประเมินผลและแนะนำการปรับปรุงพฤติกรรมและทักษะในตัวสมาชิก

2. การใช้บทบาทสมมติแบบอัตโนมัติ (Spontaneous Role – Playing) ทฤษฎีนี้คล้ายๆ กับทฤษฎีแรก คือ สมาชิกกลุ่มคือ สมาชิกกลุ่มเรียนรู้ด้วยการสังเกตเลียนแบบ และการวิจารณ์หรือติชม แต่ข้อแตกต่างระหว่างทฤษฎีนี้กับทฤษฎีแรกก็คือ กระบวนการวิเคราะห์ในสถานการณ์การเรียนรู้ ทฤษฎีนี้เน้นหนักในเรื่องความเป็นธรรมชาติมากกว่าการวิเคราะห์ ทฤษฎี ผู้เรียนจะได้รับการส่งเสริมในการคิดหาโครงสร้างของเขาเองมาทดลองและค้นคว้าหาแบบพฤติกรรมใหม่ๆ และทฤษฎีใหม่ๆ ทฤษฎีนี้มักใช้ปนกับทฤษฎีแรก ซึ่งขึ้นอยู่กับความมุ่งหมายของกลุ่ม

2.1.4 จุดมุ่งหมายและประโยชน์ของการใช้บทบาทสมมติ

ทิสนา แคมมณี (2519 : 42 – 43) กล่าวถึงจุดมุ่งหมายและประโยชน์ของการใช้บทบาทสมมติในการเรียนการสอนไว้ดังนี้

1. ช่วยให้ผู้เรียนได้เข้าใจว่าพฤติกรรมย่อมมีสาเหตุ การที่ผู้เรียนได้แสดงบทบาทต่างๆ ที่ถูกจำกัดอยู่ในสภาพการณ์ต่างๆ จะทำให้ผู้เรียนเข้าใจถึงสาเหตุที่ผลักดันให้แสดงพฤติกรรม ซึ่งความเข้าใจเช่นนี้ช่วยให้ผู้เรียนไม่ตัดสินสิ่งใดก่อนที่จะพิจารณาถึงสาเหตุ
2. ช่วยให้ผู้เรียนได้คลายความตึงเครียดที่ได้รับ ซึ่งไม่สามารถที่จะแสดงออกมาได้ การแสดงบทบาทสมมติจะช่วยให้นักเรียนได้ระบายความรู้สึกนั้นๆ ออกมา
3. ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ และเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น ความเข้าใจนี้ทำให้ผู้เรียนรู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา

4. ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีโอกาสสำรวจค่านิยมของตน และหาหลักยึดเหนี่ยวในการดำรงชีวิตในขณะที่ผู้เรียนแสดงบทบาทอยู่นั้นจะมีการกระทำหรือการตัดสินใจให้เห็นถึงค่านิยมของตน

5. ช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจตนเองมากขึ้น และเรียนรู้ที่จะปรับปรุงตนเองในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ตลอดจนทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6. ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้และฝึกฝนการปฏิบัติตนให้ถูกต้อง เหมาะสมในแต่ละสถานการณ์

7. ช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนการแก้ปัญหาและการตัดสินใจ การแสดงบทบาทสมมติแทบทุกบทบาทจะมีสถานการณ์ที่มีความขัดแย้งอยู่ ผู้แสดงจะต้องรู้จักคาดคะเน และคิดในหลายแง่ โดยใช้วิจารณญาณและไหวพริบในการแก้ปัญหา

8. ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้การปฏิบัติตนในสังคม มนุษย์เป็นสัตว์สังคม การเรียนรู้การประพฤติปฏิบัติที่เหมาะสมจึงเป็นสิ่งที่จำเป็น

9. ช่วยฝึกให้ผู้เรียนปฏิบัติตามขั้นตอน คือ รู้สึก คิดและกระทำ

10. ช่วยพัฒนาความสามัคคีในกลุ่มผู้เรียนให้ดีขึ้นในการทำงานร่วมกับสมาชิกในกลุ่ม อาจมีปัญหาขัดแย้งกัน การฝึกให้ผู้เรียนยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลเป็นแนวทางนำไปสู่ความเข้าใจกันและความสามัคคี

11. ช่วยให้ผู้รู้รู้จักผู้เรียนอย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น เมื่อผู้เรียนได้แสดงพฤติกรรมออกมา เอนกกุล กริแสง (2520 : 207) กล่าวว่า การแสดงบทบาทสมมติ จะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนกล้าเผชิญปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น สามารถวิเคราะห์ปัญหาได้อย่างถูกต้อง เข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นและเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างตนเองและหมู่คณะ

ศิริกาญจน์ โกสมุทร (2522 : 10 – 13) กล่าวถึง ประโยชน์ที่ได้จากการแสดงบทบาทสมมติว่าเป็นการฝึกฝนนักเรียนในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ช่วยให้นักเรียนได้รู้ถึงความขัดแย้งความเป็นจริงของโลกจากสถานการณ์สมมติที่ครูจัดขึ้น ช่วยให้การสอนของครูมีชีวิตชีวา ทำให้นักเรียนกระตือรือร้นที่จะอภิปรายปัญหา ช่วยฝึกนักเรียนให้แสดงออกช่วยส่งเสริมพัฒนาการด้านต่างๆ เช่น พัฒนาการทางกาย ทางสังคม ทางภาษา และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

ชูศรี สนิทประชากร (2525 : 14 – 1) กล่าวว่า การแสดงบทบาทสมมติจะทำให้ผู้เรียนเข้าใจเรื่องชัดเจนเพราะเรื่องนั้นๆ จะเป็นเรื่องที่สมมติจากเรื่องจริง ซึ่งจะเป็นการฝึกให้นักเรียนได้เรียนรู้ที่จะนำไปปฏิบัติในสภาพจริงด้วย เป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออก มีการอภิปรายและวิเคราะห์เรื่องราวเหล่านั้นๆ เป็นประโยชน์ในการฝึกให้เด็กรู้จักแก้ปัญหา ตัดสินใจและสามารถนำการแก้ปัญหาไปใช้ในชีวิตประจำวัน

นอกจากนี้ ในการแสดงบทบาทสมมติ ผู้สวมบทบาททุกคนจะรู้สึกมีอิสระที่จะแสดงลักษณะของบทบาทของเขาให้ได้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้โดยธรรมชาติ แม้ว่าเขาจะได้รับคำพูดของ

ตัวละคร เขาก็ไม่ควรที่จะท่องจำและพูดตามนั้น เขาควรพยายามเข้าใจความนึกคิดบทบาทของเขาในสถานการณ์นั้น และแสดงความรู้สึกของบทบาทของเขาออกมาให้ดีที่สุด โดยใช้คำพูดของเขาเองตามธรรมชาติ ซึ่งความเป็นอิสระในการแสดงจะทำให้ผู้แสดงมีความมั่นคงมากขึ้น ในบทบาทของเขา และจะเพิ่มความเปิดเผยของเขาเป็นตัวเองมากขึ้น การแสดงบทบาทสมมติในแต่ละครั้ง ผู้สวมบทบาทจะมีโอกาสได้เผชิญกับสถานการณ์ใหม่ เป็นการช่วยให้ผู้สวมบทบาทมีความคิดสร้างสรรค์เปิดเผย ได้สัมผัสกับความรู้สึกของตนเองเพื่อจะได้สามารถนำตนเองก้าวไปสู่ชีวิตที่มั่นคงสมบูรณ์ที่สุดที่สามารถทำได้ อีกทั้งยังช่วยให้ผู้สวมบทบาทได้เรียนรู้ในการพัฒนางานที่ตนสามารถตามวัย ช่วยบุคคลให้สามารถจัดการปัญหาต่างๆ ของตน ช่วยพัฒนาความมั่นใจให้กับตนเอง โดยไม่ต้องมีการปฏิบัติเพิ่มเติมอีก (พรรณพิศ วาณิชการ. 2528 : 174 – 196)

สำหรับ ธิดารัตน์ ศรีสวัสดิ์ (2532 : 16) กล่าวว่า การแสดงบทบาทสมมติเป็นกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียน เรียนรู้ถึงสาเหตุของพฤติกรรม ทำให้นักเรียนเข้าใจความรู้สึกของตนเองมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนพัฒนาความรู้สึกเกี่ยวกับตนเองไปในทางที่ดี ตลอดจนเรียนรู้และเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น โดยที่นักเรียนจะมีโอกาสทดลองฝึกการปฏิบัติตนในสังคมหลายๆ บทบาทเพื่อปรับพฤติกรรมให้ถูกต้องเหมาะสม ซึ่งจะทำให้ความสัมพันธ์ในกลุ่มเพื่อนดีขึ้น เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน มีความสามัคคี และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

จากจุดมุ่งหมายและประโยชน์ของการใช้บทบาทสมมติ ที่มีผู้ทรงคุณวุฒิได้อธิบายไว้ดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า บทบาทสมมติเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเรื่องที่เรียนหรือพฤติกรรมต่างๆ ได้ลึกซึ้ง ช่วยให้ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น มีความสามารถในการแก้ปัญหาและการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ สามารถปรับตัวให้อยู่ในสังคมได้เป็นอย่างดี

2.1.5 หลักในการนำบทบาทสมมติไปใช้ในการเรียนการสอน

การนำบทบาทสมมติไปใช้ในการเรียนการสอนนั้น วิมลรัตน์ ชัยสิทธิ์ (2522 : 27 –29) ได้เสนอแนะไว้ดังนี้

1. การแสดงบทบาทสมมตินั้น ควรให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ไม่ควรใช้เพื่อการบันเทิงเพียงอย่างเดียว
2. ในการแสดงบทบาทสมมติไม่ควรกำหนดเวลาแน่นอนตายตัวลงไป
3. เรื่องที่จะนำมาใช้ไม่ควรเป็นเรื่องที่ยากเกินไป ควรเป็นเรื่องที่กระตุ้นให้ผู้เรียนอยากอภิปรายเมื่อแสดงจบแล้ว
4. การแสดงบทบาทสมมติจะได้ผลเต็มที่เมื่อนำมาใช้ติดต่อกันพอสมควร ไม่ใช่เป็นเพียงการค้นการเรียนรู้เพียงครั้งหรือสองครั้ง เพื่อแก้ความเบื่อหน่ายของผู้เรียนเท่านั้น
5. ควรใช้การแสดงบทบาทสมมติ เมื่อต้องการให้เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งและฝึกทักษะในการปฏิบัติในเรื่องความสัมพันธ์ของมนุษย์

นอกจากนี้ สุจิตรา บัวคำภา (2525 : 20) ได้กล่าวถึง การนำการแสดงบทบาทสมมติ มาใช้ในการเรียนการสอนว่า ส่วนใหญ่มีวิธี 2 วิธี คือ

1. การใช้บทบาทสมมติแบบเตรียมบทไว้พร้อม หมายถึง ผู้สอนได้เตรียมบทไว้ล่วงหน้า ผู้แสดงอาจแสดงตามบทบ้าง คิดบทบาทขึ้นแสดงเองบ้าง แต่ต้องตรงกับเนื้อเรื่องที่กำหนด
2. การใช้บทบาทสมมติไม่มีบทเตรียมไว้ หมายถึง ผู้แสดงไม่ต้องฝึกซ้อมมาก่อน เมื่อเรียนถึงเรื่องใด ตอนใด ออกมาแสดงได้ทันที โดยแสดงไปตามความรู้สึกนึกคิดของตนเอง

2.1.6 ขั้นตอนในการแสดงบทบาทสมมติ

ทิสนา แคมมณี (2519 : 44 – 47) กล่าวถึง กระบวนการในการใช้บทบาท สมมติไว้ว่า ไม่ว่าจะเป็นการใช้บทบาทสมมติแบบเตรียมบทไว้พร้อม หรือการใช้บทบาทสมมติแบบไม่ได้เตรียมบทไว้ ลักษณะคล้ายคลึงกัน ดังนี้

1. ขั้นตอนเตรียมการ แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

1.1 การแจกแจงและกำหนดขอบเขตของปัญหา ครูต้องวิเคราะห์แยกแยะสถานการณ์ว่าอะไรคือปัญหาหรือจุดที่ต้องการชี้ให้ผู้เรียนเห็นและเรียนเพื่อความเข้าใจ กำหนดขอบเขตของปัญหาที่จะสอน

1.2 เมื่อได้ปัญหาที่ชัดเจนแล้ว ครูจะต้องกำหนดสถานการณ์สมมติที่ง่ายและชัดเจนขึ้น พร้อมทั้งเขียนบทบาทสมมติที่จะให้นักเรียนแสดง

2. ขั้นตอนแสดง แบ่งออกเป็น 7 ตอน คือ

2.1 การอุ่นเครื่อง เป็นการช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจตรงกับเรื่องที่จะเรียน ครูอาจเล่าเรื่องราว หรือสถานการณ์สมมติให้นักเรียนฟัง

2.2 การเลือกตัวผู้แสดง อาจเลือกบุคคลที่มีลักษณะใกล้เคียงกับบทบาท หรือบุคคลที่มีลักษณะตรงกันข้ามก็ได้

2.3 การจัดฉากแสดง หลังจากที่ได้ผู้แสดงแล้วจึงจัดฉากแบบสมมติขึ้น เพื่อให้การแสดงใกล้เคียงกับความเป็นจริง อาจเป็นแบบอย่างง่าย ๆ จนถึงแบบหรูหรา

2.4 การเตรียมผู้สังเกตการณ์ ครูจะต้องช่วยให้ผู้เรียนหัดสังเกต และวิเคราะห์เหตุการณ์ไปด้วย มิฉะนั้น การอภิปรายและการวิเคราะห์หลังการแสดงจะไม่ได้ผลเท่าที่ควร

2.5 การเตรียมความพร้อมก่อนการแสดง ครูต้องช่วยจัดความตื่นเต้น ความประหม่า และความวิตกกังวลของผู้แสดงออกไปด้วยวิธีต่าง ๆ

2.6 การแสดง การแสดงควรเป็นไปตามธรรมชาติ ไม่มีการขัดแย้งกัน นอกจากในกรณีที่ผู้แสดงต้องการความช่วยเหลือ ครูอาจเข้าไปช่วยได้ตามโอกาส

2.7 การดับบทการแสดง ควรมีการดับบทและหยุดการแสดงเมื่อ

2.7.1 การแสดงได้ข้อมูลเพียงพอที่จะนำมาวิเคราะห์หรืออภิปรายได้

2.7.2 กลุ่มพอจะเดาได้ว่าเรื่องราวเป็นอย่างไร ถ้าแสดงต่อไปผู้แสดงไม่สามารถแสดงต่อไปได้ เพราะเกิดการเข้าใจผิดบางประการ

2.7.2 การแสดงจบเรื่อง

3. **ขั้นวิเคราะห์และอภิปรายผลการแสดง** การวิเคราะห์ผลการแสดงมักเป็นไปในรูปของการอภิปรายร่วมกันระหว่างผู้แสดง ผู้ชมหรือผู้สังเกตการณ์ การอภิปรายเป็นไปในรูปใดนั้นขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการเรียน บางครั้งอาจให้ผู้แสดงเปิดเผยความรู้สึกและเสนอแนวความคิดเห็นก่อน แล้วจึงให้ผู้สังเกตการณ์เสนอความคิดเห็น

4. **ขั้นแสดงเพิ่มเติม** ในกรณีที่การแสดงครั้งแรกได้ผลไม่เป็นที่พอใจ หรือมีผู้เสนอแนวความคิดเห็นใหม่ ๆ ในการแก้ปัญหา ก็คืออาจมีการแสดงใหม่อีก

5. **ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป** หลังจากอภิปรายเกี่ยวกับการแสดงแล้วควรกระตุ้นให้ผู้เรียนได้อภิปรายทั่วไป ซึ่งอาจมีการเล่าประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องที่เกี่ยวข้องเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ทำให้ผู้เรียนสามารถหาข้อสรุปหรือได้แนวความคิดรวบยอด

จากหลักและขั้นตอนในการใช้บทบาทสมมติสามารถสรุปได้ว่า การใช้บทบาทสมมตินี้มี 2 วิธี คือ การเตรียมบทไว้ล่วงหน้า และการไม่ได้เตรียมบทไว้ล่วงหน้า โดยมีขั้นตอนใหญ่ ๆ ในการแสดงบทบาทสมมติ 5 ขั้นตอน คือ ขั้นเตรียมการ ขั้นแสดง ขั้นวิเคราะห์และอภิปรายผลการแสดง ขั้นแสดงเพิ่มเติม ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้บทบาทสมมติ

งานวิจัยในประเทศ

งานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวกับการใช้บทบาทสมมติในประเทศไทยนั้น ผลการวิจัย พบว่าการใช้บทบาทสมมติเป็นวิธีการที่สามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาการด้านต่างๆ ได้ผลดี ดังตัวอย่างผลการวิจัยต่อไปนี้

โกศล มีคุณ (2524 : 122) ได้ศึกษาเรื่อง “การวิจัยเชิงทดลองฝึกอบรมการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมและทักษะในการสวมบทบาทสมมติของนักเรียนประถมศึกษา” กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 จำนวน 191 คน จากโรงเรียน 3 ลักษณะ ในจังหวัดราชบุรี ซึ่งเป็นโรงเรียนตัวแทนในชนบท โรงเรียนชุมชนของชนบทและโรงเรียนในเมือง โดยแบ่งนักเรียนเป็น 4 กลุ่ม ให้กลุ่มที่ 1 ได้รับการฝึกสวมบทบาทพร้อมกับการฝึกใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม กลุ่มที่ 2 ได้รับการฝึกสวมบทบาทอย่างเดียว กลุ่มที่ 3 ได้รับการฝึกใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมอย่างเดียวและกลุ่มที่ 4 เป็นกลุ่มควบคุม ฝึกโดยใช้วิธีเรียนด้วยตนเอง จากบทเรียนสำเร็จ

รูปประกอบกับวิธีการร่วมกิจกรรมกลุ่มในห้องเรียน ส่วนการฝึกสวมบทบาทใช้วิธีการร่วมกิจกรรมกลุ่มอย่างเดี่ยวทุกกลุ่มใช้เวลาฝึก 15 ครั้งๆ ละ 60-100 นาที ฝึกทุกวันวันละครั้ง ผลการศึกษาพบว่าผู้ที่ได้รับการฝึกเหตุผลเชิงจริยธรรมและทักษะสวมบทบาทสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างเด่นชัด และกลุ่มที่ได้รับการฝึกสองด้านให้ผลเท่าเทียมกับกลุ่มที่ฝึกด้านเดียว และนักเรียนที่ได้รับการฝึกสวมบทบาทสามารถให้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่าผู้ที่ไม่ได้รับการฝึก

สุจิตรา บัวคำภา (2525 : 51 – 53) ได้ศึกษาการสอนจริยศึกษา ด้วยการใช้และไม่ใช้การแสดงบทบาทสมมติ ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดอุดรธานี จำนวน 74 คน ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยการใช้การแสดงบทบาทสมมติและไม่ได้ใช้การแสดงบทบาทสมมติมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจริยศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05 กล่าวคือ นักเรียนโรงเรียนวัดน้ำใส ที่เรียนด้วยการใช้และไม่ใช้การแสดงบทบาทสมมติ มีทัศนคติเชิงจริยธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สรุปได้ว่า การสอนด้วยการใช้การแสดงบทบาทสมมติ ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีกว่าการสอนด้วยการไม่ใช้การแสดงบทบาทสมมติ

วรรณ ศิริทรัพย์ากร (2526 : 45 – 47) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ การศึกษาพัฒนาการการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสุรศักดิ์มนตรี” ด้วยวิธีการแสดงบทบาทสมมติ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีแผนการสอนจริยธรรมเรื่องความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ และความซื่อสัตย์ ด้วยวิธีการแสดงบทบาทสมมติแบบทดสอบเชิงจริยธรรม ชาย – หญิง จำนวน 42 คน ใช้เวลาสอน 3 สัปดาห์ๆ ละ 1 เรื่อง ๆ ละ 2 คาบ ผลการวิจัยปรากฏว่าการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของกลุ่มตัวอย่างเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นหลังจากเรียนด้วยวิธีแสดงบทบาทสมมติและการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมระหว่างนักเรียนชายและหญิงไม่แตกต่างกัน

ฉลวยศรี มีใจเย็น (2526 : 57 – 59) ได้ศึกษาการทดลองใช้การแสดงบทบาทสมมติเพื่อพัฒนาจริยธรรมด้านความกตัญญูกตเวทีของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 30 คน ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมติ มีการพัฒนาจริยธรรมด้านความกตัญญูกตเวทีที่แตกต่างจากนักเรียนที่ได้รับการสอนตามปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ครั้นในปี พ.ศ. 2528 จิราภรณ์ หุ่นตระกูล (2528 : 49 – 55) ได้ศึกษาผลของการใช้บทบาทสมมติที่มีต่อการพัฒนาการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนของนักเรียนดีกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นอกจากนี้ ดุษฎี ทรัพย์ปรง (2529 : 54) ได้ศึกษาผลของการใช้บทบาทสมมติเพื่อพัฒนาความรับผิดชอบต่อหน้าที่การงานของนักเรียน โดยได้ทำการทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 30 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 15 คน กลุ่มควบคุม 15 คน ผลการทดลองปรากฏว่าการสอนโดยการใช้บทบาทสมมติทำให้นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่การงานมากกว่าการสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จิรพรรณ สุขตลอดชีพ (2530 : 61) ได้ศึกษาผลของการใช้บทบาทสมมติที่มีต่อการยกระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่1 วิทยาลัยนาฏศิลป์ กรุงเทพมหานคร พบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยวิธีแสดงบทบาทสมมติมีความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนตามปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อัจฉรา เนตรล้อมวงศ์ (2531 : 47) ได้ศึกษาผลของการใช้บทบาทสมมติที่มีต่อความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 16 คน ผลการศึกษาปรากฏว่า นักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการสอนโดยการใช้บทบาทสมมติ มีความเชื่อมั่นในตนเองสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมที่ได้รับการสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สำหรับ ธิดารัตน์ ศรีสวัสดิ์ (2532 : 109) ได้ศึกษาผลของการใช้บทบาทสมมติที่มีต่อเหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความสามัคคี ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนนารีนุกูล จังหวัดอุบลราชธานี ผลการศึกษาพบว่านักเรียนที่ได้เรียนโดยวิธีแสดงบทบาทสมมติมีเหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความสามัคคีสูงกว่านักเรียนที่เรียนตามปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เช่นกัน

งานวิจัยในต่างประเทศ

โคโนเลย์ (Conoley.1977 : 5977 – A) ได้ศึกษาผลการใช้การแสดงบทบาทสมมติในการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษา เพื่อวัดพฤติกรรมของเด็กเป็นการพยายามเปลี่ยนพฤติกรรมทางสังคม โดยการใช้การแสดงละครเข้าช่วยในการสอน ทดลองกับเด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 3,4 และ 5 จำนวน 142 คน แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ใช้เวลาทดลอง 2 สัปดาห์ วันละ 30 นาที ทุกวัน มีการทดสอบก่อนการเรียน และภายหลังการเรียนกับกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏว่า การใช้การแสดงบทบาทสมมติเข้าเป็นองค์ประกอบในการเรียน มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเด็กมากกว่ากลุ่มควบคุม ซึ่งมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่า การแสดงบทบาทสมมติมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเด็ก ทำให้เด็กมีสังคมมีดีดีขึ้น และการเปลี่ยนจากยึดตนเองเป็นศูนย์กลางไปสู่บุคคลอื่นๆ มากขึ้น

คลอร์ และ เบรย์ (Clare and Bray. 1978 : 156) ได้ศึกษาผลการใช้นิทานที่ส่งผลต่อพฤติกรรมและทัศนคติของเด็ก โดยให้หุ่นจำลองและการแสดงบทบาทสมมติกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชายระดับ 3 จำนวน 62 คน จากโรงเรียนประถมศึกษาสองแห่ง มีนิทานทั้งหมด 4 เรื่อง เลือกมาใช้หนึ่งเรื่อง โดยให้นักเรียนแสดงอุปนิสัยท่าทางให้เหมือนกับละครในนิทานนั้น เมื่อเรียนจบแล้ววัดทัศนคติทันที พบว่า เด็กชายเหล่านั้นมีทัศนคติที่ดีต่อสัตว์ และหลังจากนั้นอีก 6 สัปดาห์ วัดอีกครั้งหนึ่ง ผลปรากฏว่าทัศนคติของเด็กชายทั้งสองโรงเรียน มีความมั่นคง เด็กชายที่เคยล่าสัตว์ก็เลิกล่าสัตว์โดยแน่นอน ผลการศึกษานี้แสดงว่ามีผลโดยตรง

ต่อพฤติกรรมและทัศนคติของเด็กได้ดี เช่นเดียวกับ วากเนอร์ (Wagner. 1978 : 56) ซึ่งศึกษาผลการใช้การแสดงบทบาทสมมติเพื่อสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกลุ่มชน กับนักเรียนอายุ 8 ถึง 9 ปี โดยให้แสดงบทบาทของอินเดียแดงที่แสดงความรู้สึกในการถูกรุกรานที่อยู่ เป็นการเน้นคุณค่าของการติดต่อสื่อสาร แสดงท่าทางโดยไม่ใช้คำพูด ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนมีความเข้าใจและประทับใจในเรื่องที่แสดงมาก เกิดความรู้สึกสงสารและเห็นใจอินเดียแดง และในปีเดียวกัน เกลเลอร์ (Geller. 1978 : 219 – 235) ได้ศึกษาการใช้สถานการณ์จำลองมาแสดงบทบาทสมมติเพื่อปลูกฝังการเชื่อฟัง ทดลองกับนักเรียนจำนวน 91 คน โดยใช้วิดีโอเทปเข้าช่วยในการแสดงบทบาทสมมติ ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่ใช้การแสดงบทบาทสมมติจากสถานการณ์จำลองนั้น มีความเชื่อฟังมากขึ้นกว่านักเรียนที่ไม่ใช้การแสดงบทบาทสมมติ ประกอบการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากผลงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศที่กล่าวมาข้างต้น พอสรุปได้ว่า การแสดงบทบาทสมมติเป็นวิธีที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในด้านต่างๆ ของตนให้ดีขึ้น ได้ทำให้ผู้เรียนมองเห็นคุณค่าของตนเอง และสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่ม

3.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่ม

3.1.1 ความหมายของกลุ่ม

จำเนียร ช่างโชติ และคนอื่นๆ (2521 : 4 – 6) ได้ให้ความหมายของกลุ่ม พอสรุปได้ดังนี้

1. กลุ่มจะต้องเกิดจากบุคคลอย่างน้อยที่สุด 2 คน มาประกอบกัน
2. กลุ่มจะต้องมีปฏิสัมพันธ์กัน หมายความว่า ทั้งกลุ่มและบุคคลจะแยกจาก กันไม่ได้ จะต้องเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน มีปฏิกิริยาตอบโต้กันทั้งทางด้านความคิด กิริยาท่าทาง การกระทำ หรือคำพูด

3. มีความสนใจร่วมกัน เพื่อสมาชิกจะได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน

4. มีการปฏิบัติต่อกัน เพื่อให้กลุ่มบรรลุจุดมุ่งหมายจึงต้องมีการกำหนดหน้าที่ แบ่งความรับผิดชอบและระเบียบกฎเกณฑ์ต่างๆ เป็นแนวทางให้สมาชิกปฏิบัติ

ศุภวดี บุญญวงศ์ (2527 : 6) ได้ให้ความหมายของกลุ่มไว้ว่า

1. จะต้องประกอบด้วยสมาชิกตั้งแต่สองคนขึ้นไป
2. สมาชิกภายในกลุ่มจะต้องมีปฏิสัมพันธ์กัน พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน และมีความสัมพันธ์ทางด้านจิตใจ

เยาวภา กันทรวิชากุล (2530 : 6) ได้กล่าวถึงความหมายของคำว่า กลุ่ม ไว้

ว่าหมายถึง การที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป มารวมกันโดยมีการติดต่อสื่อสารซึ่งกันและกัน มีการยอมรับและเข้าใจกัน ได้รับผลประโยชน์ร่วมกันและมีจุดมุ่งหมายที่จะกระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน

หทัยรัตน์ ธรเสนา (2535 : 30) ได้กล่าวถึงความหมายของกลุ่มไว้ว่า กลุ่ม หมายถึง การที่บุคคลมาอยู่รวมกัน มีปฏิสัมพันธ์กัน ร่วมกันทำกิจกรรมอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อแก้ปัญหาหรือมุ่งสู่เป้าหมายร่วมกันของกลุ่ม โดยที่แต่ละบุคคลจะมีอิทธิพลซึ่งกันและกัน

ดังนั้น กลุ่ม จึงหมายถึง การที่บุคคลตั้งแต่ 2 คน ขึ้นไปมารวมกัน มีปฏิสัมพันธ์กัน มีความสนใจร่วมกัน มีการยอมรับและเข้าใจกัน โดยมีการติดต่อสื่อสารซึ่งกันและกัน มีจุดมุ่งหมายที่จะกระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อแก้ปัญหาหรือมุ่งสู่เป้าหมายเดียวกัน ซึ่งสมาชิกจะได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน

3.1.2 ประเภทของกลุ่ม

เรื่องของ "กลุ่ม" ได้รับความสนใจจากบุคคลในวงการต่างๆ เป็นอันมากและได้มีผู้คิดค้นนำหลักการของพลังกลุ่มไปใช้ประโยชน์ในการส่งเสริมปฏิบัติการทางสังคมอย่างกว้างขวาง ในรูปแบบและจุดมุ่งหมายต่างๆ เช่น (นิภา วิจิตรศิริ. 2525 : 18 – 20)

1. กลุ่มฝึกอบรม (T-Group or Training Group) เป็นการช่วยให้บุคคลที่เข้ามาอยู่ในกลุ่มได้เพิ่มการตระหนักรู้เกี่ยวกับความรู้สึกที่เป็นอยู่และการสร้างทักษะในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล นอกจากนี้แล้วยังเป็นการทำความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการกลุ่ม เช่น การเข้าใจแนวโน้มต่างๆ การสื่อความหมายบทบาท รวมทั้งผลการดำเนินบทบาทอย่างมีประสิทธิภาพ

2. กลุ่มฝึกอบรมความไวในการรับรู้ (Sensitivity Training Group) เป็นการฝึกหรือการพัฒนาทักษะในการเรียนรู้และรับรู้สิ่งต่างๆ เช่น การรับรู้ความรู้สึกความนึกคิด เหตุผลและประสบการณ์ทั้งของตนเองและของผู้อื่น การฝึกการรับรู้นี้จะเป็เครื่องส่งเสริมให้บุคคลเกิดความเข้าใจตนเอง ยอมรับตนเอง เห็นความสำคัญของการพัฒนาปรับปรุงตนเอง รวมทั้งเกิดความเข้าใจความรู้สึกและพฤติกรรมของผู้อื่น

3. กลุ่มฝึกอบรมขั้นพื้นฐาน (BST- Group or Basic Skill Training Group) บางครั้งเรียกว่ากลุ่มอบรมเพื่อมนุษยสัมพันธ์(Training Human Relations Laboratory) เป็นการสร้างให้สมาชิกในกลุ่มได้มีทักษะเบื้องต้นในด้านมนุษยสัมพันธ์และการพัฒนาทักษะเพื่อการนำไปใช้

4. กลุ่มฝึกฝนทดลอง (Laboratory Training Group) เป็นโครงการที่มุ่งให้เกิดประสบการณ์ เพิ่มพูนความเข้าใจและทักษะการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ เพิ่มความสามารถในการวิเคราะห์พฤติกรรมของบุคคลและกลุ่ม

5. กลุ่มเผชิญหน้า (Encounter Group) เป็นกลุ่มที่เน้นความเจริญงอกงามส่วนบุคคล มุ่งให้บุคคลรู้จักตัวเอง รู้จักสภาพความเป็นจริงของตนเองอันจะช่วยให้เขาได้เกี่ยวข้องกับคนอื่น อย่างเปิดเผยและสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี

6. กลุ่มทนทาน (Marathon Group) เป็นกลุ่มที่พบกันหลายช่วงเวลาติดต่อกันไป โดยใช้เวลามากกว่า 12 ชั่วโมง ในแต่ละครั้ง จากการพบปะติดต่อกันหลายๆ ครั้งนี้ จะทำให้สมาชิกในกลุ่มได้ค้นพบและศึกษาความคิดของตนเองและของผู้อื่น ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ที่ดำเนินตามแบบแผนในการปฏิสัมพันธ์กัน ความขัดแย้งกัน มีอคติต่อกันและความกลมเกลียว สามัคคีกัน

7. การให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม (Group Counseling) เป็นการให้ความช่วยเหลือบุคคล ปกติ ให้มีการยอมรับปัญหาต่างๆ ของตนเองและพยายามแก้ไขปัญหานั้นก่อนที่จะกลายเป็นปัญหารุนแรง การให้คำปรึกษาแบบกลุ่มยังจะช่วยให้ผู้ที่มีปัญหาได้เรียนรู้และนำความคิด ทั่วไปจากกลุ่ม มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

8. กลุ่มจิตบำบัดรักษา (Group Psychotherapy) เป็นรูปหนึ่งของการแก้ไขโดยการพบ ปะกันในกลุ่มเล็กๆ ระหว่างคนไข้และผู้ให้การบำบัดรักษาติดต่อกันไปเป็นระยะเวลาอันยาวนาน โดยมีความมุ่งหมายที่จะทำให้สมาชิกในกลุ่มเกิดการหยั่งเห็นและเข้าใจสาเหตุของปัญหาทาง สังคม อารมณ์และจิตใจ รวมทั้งมีความสามารถที่จะลดหรือแก้ปัญหาดังกล่าวได้

9. กิจกรรมกลุ่ม (Group Work) เป็นการนำเอาประสบการณ์มาวางแผนและแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ต้องการให้สมาชิกแต่ละคน และการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มโดยส่วนรวม ประสบการณ์ในกลุ่มจะทำให้เกิดพัฒนาการในตัวบุคคลทุกคน และ กลุ่มก็จะดำเนินไปด้วยความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งเอาไว้

นอกจากนี้การทำกิจกรรมกลุ่มนั้นจะเกี่ยวข้องกับการรับรู้เรื่องความต้องการของบุคคล อื่นและทักษะในการแสดงออกถึงความเข้าใจดังกล่าวในการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น การจัดกิจกรรมกลุ่มเพื่อให้เกิดการพัฒนาทางด้านใดแก่สมาชิก ขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายว่าต้องการจะ ให้เกิดการเรียนรู้ในด้านใด ก็จัดให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายนั้น

นอกจากนี้ ยังมีกลุ่มแบบต่างๆ อีก ที่มีชื่อแตกต่างกันบ้างในเรื่องจุดมุ่งหมาย รายละเอียดของเนื้อหา และวิธีการปฏิบัติ แต่โดยทั่วไปแล้วล้วนมุ่งที่จะพัฒนาสติปัญญาและ พฤติกรรมของบุคคลด้วยวิธีการกลุ่มทั้งสิ้น

3.1.3 ความหมายของกิจกรรมกลุ่ม

เฮอร์โรล (Herrold. 1952 : 492 – 504) ให้ความหมายของกิจกรรมกลุ่มไว้ว่าเป็น กระบวนการที่ทำให้ทุกคนมีโอกาสรวมกันเป็นกลุ่มเพื่อแก้ปัญหาหรือกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยมีจุดมุ่งหมายที่แน่นอน ส่วนคาร์ทไรท์ และแซนเดอร์ (Cartwright and Zander. 1960 : 3)

กล่าวว่ากิจกรรมกลุ่ม เป็นการนำเอาวิธีการต่างๆ เช่น บทบาทสมมติ สถานการณ์จำลอง เกม การอภิปราย การสังเกต และการให้ข้อวิจารณ์ซึ่งกันและกันเพื่อช่วยในการตัดสินใจร่วมกัน

คมเพชร จัตรศุภกุล (2522 : 14) และ นิภา วิจิตรศิริ (2525 : 20) ให้ความหมาย กิจกรรมกลุ่มไว้อย่างสอดคล้องกันว่า กิจกรรมกลุ่ม หมายถึง การนำประสบการณ์มาวางแผน แลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ต้องการในสมาชิกแต่ละคน และการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มโดยส่วนรวม มีการปฏิสัมพันธ์กันระหว่างสมาชิกภายในกลุ่มด้วยวิธีการ ดังกล่าวนี้นี้ ประสบการณ์ในกลุ่มจะทำให้เกิดพัฒนาการในตัวบุคคลทุกคน

จารุลักษณ์ พินพรหมราช (2529 : 6) ได้กล่าวไว้ว่า กิจกรรมกลุ่ม หมายถึง ประสบการณ์การเรียนรู้ซึ่งได้มาจากการที่ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กัน มีการร่วมมือในการแก้ปัญหาหรือ กระทำสิ่งหนึ่งร่วมกัน และผู้เรียนแต่ละคนจะเรียนรู้สิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง โดยการวิเคราะห์ พฤติกรรมของผู้เรียนและผู้เข้าร่วมกลุ่ม ซึ่งเกิดขึ้นในขณะนั้นทำให้เกิดการเรียนรู้ในด้านการ ทำงานและด้านอื่นๆ อันเป็นประโยชน์ต่อสมาชิกทุกคน

สรศักดิ์ โสชู (2530 : 10) ได้สรุปไว้ว่า กิจกรรมกลุ่ม หมายถึง การจัด กิจกรรม แล้วให้ทุกคนมีส่วนร่วมทั้งความคิดและลงมือกระทำภายในสถานการณ์ที่มีการยอมรับซึ่งกัน และกัน เคารพในกติกาของกลุ่มจนเกิดการพัฒนาความคิด ความเข้าใจและพฤติกรรมของบุคคล อัน เป็นผลต่อตนเองและคนอื่นที่จะอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างเป็นสุข

ประนอม เดชชัย (2531 : 100 -101) ได้กล่าวไว้ว่า กิจกรรมกลุ่ม หมายถึง กิจกรรมต่างๆที่ดำเนินการโดยกลุ่ม ทำเป็นกลุ่ม กิจกรรมประเภทนี้จะช่วยฝึกประสบการณ์ต่าง ๆ ของผู้เรียนให้พัฒนาขึ้น เช่น ช่วยให้ผู้เรียนมีทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ฝึกทักษะทาง สังคม ฝึกให้ผู้เรียนยอมรับมติของกลุ่มเพื่อพัฒนาความเป็นประชาธิปไตยของผู้เรียน

จริยา วิไลวรรณ (2532 : 36 - 37) สรุปไว้ว่า กิจกรรมกลุ่ม หมายถึง กระบวนการ จัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยการปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่ม มีการร่วมมือกันในการแก้ปัญหาหรือกระทำการใดสิ่งหนึ่งร่วมกัน เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนการรับรู้อันจะช่วยให้ ผู้เรียนได้มีการพัฒนาในด้านต่างๆ ตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้

จากความหมายของกิจกรรมกลุ่มดังกล่าว พอจะสรุปได้ว่า กิจกรรมกลุ่ม หมายถึง การจัดประสบการณ์ขึ้นมาให้แก่ผู้เรียน แล้วให้ทุกคนมีส่วนร่วมทั้งความคิดและลงมือกระทำภายใน สถานการณ์หนึ่งๆ ที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่ตั้งเอาไว้ ร่วมกันวิเคราะห์พฤติกรรมของสมาชิก ในกลุ่มซึ่งเกิดขึ้นในขณะนั้น ตลอดจนแสดงความคิดเห็นและกล่าวถึงประโยชน์ที่ได้รับจาก กิจกรรมจนสมาชิกทุกคนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง และเกิดการพัฒนาความคิดความเข้าใจ อัน เป็นผลต่อการอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างเป็นสุข

3.1.4 จุดมุ่งหมายของกิจกรรมกลุ่ม

แทรกซ์เลอร์ และนอร์ธ (Traxler and North. 1957 : 320) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของกิจกรรมไว้ ดังนี้

1. เพื่อให้การศึกษาอบรมแก่บุคคลที่ยังไม่คุ้นเคยกับสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในมหาวิทยาลัย หรือในโรงเรียน โดยการจัดโครงการ เช่น ประชุมนิเทศนักเรียนใหม่หรือนำไปจัดในรูปแบบของการแนะแนวได้ตลอดทั้งปี
2. เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์ที่แตกต่างไปจากประสบการณ์ที่ได้รับในหลักสูตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดกิจกรรมกลุ่มในโรงเรียน เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในการศึกษาเล่าเรียน การใช้ห้องสมุด การศึกษาในโอกาสต่างๆ ที่อยู่ในความสนใจของนักเรียน
3. เพื่อเป็นรากฐานที่จะนำไปสู่การให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคล เพราะทำให้นักเรียนคุ้นเคยกับครูในขณะที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม
4. เพื่อการปรับตัวบำบัดรักษา และความเจริญงอกงามของบุคคลของกลุ่ม นอกจากนี้ บัทตัน (Button. 1974 : 1 – 2) กล่าวว่า กิจกรรมกลุ่มเป็นสิ่งที่จัดขึ้นโดยมีจุดมุ่งหมายที่จะช่วยส่งเสริมให้มนุษย์เติบโตและพัฒนา โดยเฉพาะทักษะด้านสังคมและด้านความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ในบรรยากาศที่ส่งเสริมซึ่งกันและกัน ผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มจะพยายามช่วยกลุ่ม และช่วยบุคคลแต่ละคนเพื่อทำงานไปสู่จุดมุ่งหมาย

วินิจ เกตขำ และคมเพชร จัตรศุกุล (2522 : 170 – 172) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของกิจกรรมกลุ่มว่า เพื่อพัฒนาบุคคลโดยอาศัยผู้จัดกิจกรรมกลุ่มที่มีความสามารถตลอดจนรู้กระบวนการของการจัดกิจกรรมกลุ่มเป็นอย่างดี จุดมุ่งหมายของกิจกรรมกลุ่มอาจแบ่งได้ดังนี้

1. เพื่อให้เกิดความเข้าใจในตนเอง การอยู่ร่วมกับสมาชิกอื่นในกลุ่มจะมีส่วนช่วยให้บุคคลเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับตนเองได้ดีขึ้น เช่น รู้ความสามารถบางประการของตนรู้จักข้อบกพร่องบางอย่าง ทั้งนี้เพราะกลุ่มจะมีปฏิกิริยาให้เห็นข้อเท็จจริงได้
2. เพื่อให้เข้าใจบุคคลอื่น เมื่อสมาชิกในกลุ่มได้ทำกิจกรรมร่วมกันก็ย่อมจะทำให้เกิดการเรียนรู้และรู้จักซึ่งกันและกันได้ดีขึ้น
3. เพื่อให้บุคคลสามารถทำงานร่วมกันได้ดีขึ้น

ประนอม เดชชัย (2531 : 101 – 102) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของกิจกรรมกลุ่มไว้ดังนี้

1. เพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าใจธรรมชาติของมนุษย์ คือ ความเข้าใจตนเองและเข้าใจบุคคลอื่นในกลุ่ม ซึ่งจะทำให้บุคคลปรับตัวเองเข้ากับบุคคลอื่นในกลุ่มได้ เกิดการเรียนรู้เรื่องของตนเองได้ดีขึ้น เช่น รู้ข้อบกพร่องของตนเองหรือรู้ว่าตนเองเป็นคนอย่างไร เมื่อเทียบกับบุคคลในกลุ่ม เกิดความเข้าใจในบุคคลอื่นในกลุ่ม โดยที่สมาชิกในกลุ่มได้ทำกิจกรรมร่วมกันย่อมทำให้เกิดการเรียนรู้ซึ่งกันและกันได้ดี ทราบถึงข้อดีและข้อเสีย ข้อบกพร่องทั้งของตนเองและคนอื่น

อันจะเป็นแนวทางให้เกิดความรู้สึกเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน คิดช่วยเหลือกัน ตลอดจนการปรับตัวเข้าหากันด้วย

2. เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจกระบวนการทำงานหรือแก้ปัญหาต่างๆ ร่วมกัน ประสบการณ์ที่จัดในกิจกรรมกลุ่มจะช่วยให้สมาชิกได้เรียนรู้วิธีการทำงานร่วมกันเพราะไม่มีมนุษย์คนใดอยู่คนเดียวได้โดยไม่ต้องพึ่งพาอาศัยกัน ฉะนั้นการฝึกกิจกรรมกลุ่มในการเรียนการสอนจะช่วยฝึกให้บุคคลเข้าใจเกี่ยวกับ กระบวนการทำงานและร่วมมือกันแก้ปัญหา

3. เพื่อให้ผู้เรียนฝึกความรู้สึกทางด้านคุณธรรมและจริยธรรมในระหว่างร่วมกิจกรรมกลุ่ม เช่น ฝึกความรู้สึกอดทน ฝึกการยอมรับความคิดเห็นของส่วนรวม เป็นต้น สิ่งที่ได้มาจากกิจกรรมกลุ่มเหล่านี้จะไปช่วยพัฒนาตัวบุคคลและสังคมต่อไป

จากจุดมุ่งหมายดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า กิจกรรมกลุ่มมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาบุคคล โดยเปิดโอกาสให้บุคคลได้ปรับปรุงแก้ไข เปลี่ยนแปลงความคิดเห็นความรู้สึก พฤติกรรมต่างๆ และสามารถทำความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองและผู้อื่นด้วย

3.1.5 คุณค่าของกิจกรรมกลุ่ม

การเรียนรู้โดยกิจกรรมกลุ่ม จะช่วยฝึกทักษะที่จำเป็นบางประการดังต่อไปนี้ (วิไลวรรณ สันถะโกมล. 2522 : 22)

1. ทักษะทางสังคม (Social Skill) เป็นทักษะที่ช่วยให้อยู่ร่วมกัน และทำงานกับผู้อื่นได้อย่างราบรื่น เช่น ทักษะการเป็นผู้ให้และผู้รับ การปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม การควบคุมตนเอง การยอมรับความสามารถของตนเองและผู้อื่น การรับผิดชอบต่อหน้าที่ การรู้จักสิทธิของตนเองและผู้อื่น

2. ทักษะในการศึกษาค้นคว้า (Study Skill) เป็นทักษะในการค้นคว้าหาความรู้ ทักษะในการเก็บรวบรวมข้อมูล การพูด การฟัง การอ่าน และการรายงาน

3. ทักษะทางปัญญา (Intellectual Skill) ได้แก่ ทักษะในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า การวิพากษ์วิจารณ์ การคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และการคิดอย่างมีเหตุผล

4. ทักษะในการทำงานกลุ่ม (Group Work Skill) เป็นทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่น เช่น ทักษะในการวางแผนงาน การเป็นผู้นำแสดงความคิดเห็นด้วยการอภิปราย การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

พนม ลิ้มอารีย์ (2522 : 56 – 57) ยังได้กล่าวถึงผลพลอยได้ของสมาชิกในการเข้ากลุ่มดังนี้

1. กลุ่มจัดเป็นสนามสำหรับประลองฝีมือ (Testing Group) ของบุคคล โดยบุคคลได้อาศัยกลุ่มเป็นที่ทดลอง หรือเป็นที่แสดงความสามารถ

2. กลุ่มเป็นที่แลกเปลี่ยนประสบการณ์ เจตคติ ความคิดเห็น และกลุ่มยังช่วยปรับปรุงเจตคติและนิสัยใจคอของสมาชิก รวมทั้งให้สมาชิกได้เป็นกำลังใจให้แก่กันและกัน

3. กลุ่มช่วยให้เกิดความรู้สึกปลอดภัย ให้ความอบอุ่น ให้กำลังใจ ให้ความรัก เป็นเครื่องบำรุงขวัญสมาชิกด้วย การทำให้เด็กมีความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม เป็นที่รัก และได้รับความยกย่องจากกลุ่ม จะช่วยให้เด็กมีความเข้าใจตนเองดีขึ้น เกิดความรู้สึกมั่นคง ปลอดภัย และเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น ทำให้มีความรู้สึกว่าเป็นบุคคลที่มีค่าคนหนึ่ง และอยากจะทำประโยชน์ให้กับกลุ่ม

4. กลุ่มช่วยเสริมสร้างพลังทางร่างกาย เช่น การออกกำลังกาย การฝึกหัดเป็นกลุ่มจะช่วยให้สมาชิกมีความอดทนที่จะฝึกมากขึ้น ซึ่งเป็นผลดีแก่สมาชิกเอง

ศุภวดี บุญญวงศ์ (2527 : 3 – 4) ได้กล่าวถึงคุณค่าของกิจกรรมกลุ่มไว้ดังนี้

1. คุณค่าทางด้านการพัฒนา

1.1 กิจกรรมกลุ่มสามารถตอบสนองความต้องการพื้นฐานของนักเรียนได้ ซึ่งความต้องการเหล่านี้ ได้แก่ ต้องการให้ผู้อื่นยอมรับยกย่อง เคารพในศักดิ์ศรีและคุณค่าของตน ต้องการความอบอุ่น มั่นคงและปลอดภัย ถ้าหากกิจกรรมกลุ่มมีประสิทธิภาพก็จะส่งผลให้นักเรียนมีความรู้สึกว่าคุณประสบความสำเร็จ เคารพในคุณค่าของตนเอง มีความเชื่อมั่นในตนเอง และให้ความร่วมมือในกิจกรรมกลุ่มอย่างเต็มที่

1.2 พัฒนาทางด้านสังคมและอารมณ์ของนักเรียน ช่วยให้เกิดความเห็นอกเห็นใจกัน เข้าใจ ยอมรับผู้อื่น เรียนรู้กระบวนการให้และการรับซึ่งเป็นพื้นฐานความเข้าใจเบื้องต้นของการอยู่ร่วมกันในสังคม รู้จักวิธีการควบคุมอารมณ์ของตน มีความอดทน มองโลกในแง่ดี มีน้ำใจเป็นนักกีฬาและสามารถปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้

1.3 พัฒนาความเข้าใจเกี่ยวกับค่านิยม ทศนคติและปทัสถานของสังคมจากการมีปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่ม นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับความคาดหวังและกลุ่มที่มีต่อตน ทั้งพฤติกรรมและทัศนคติ เพื่อเป็นแนวทางประสพการณ์ตัดสินใจเลือกสิ่งที่ดีและเหมาะสมที่สุดเกี่ยวกับการตั้งกฎเกณฑ์ต่างๆ ของกลุ่มควรเปิดโอกาสให้นักเรียนร่วมพิจารณาแสดงความคิดเห็นด้วย

1.4 พัฒนาค่านิยมเกี่ยวกับอาชีพ การที่นักเรียนมีส่วนร่วมกิจกรรมกลุ่มจะช่วยให้ทราบข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับอาชีพ มีการเตรียมวางแผนเกี่ยวกับอาชีพของตนในอนาคต ได้เรียนรู้ความแตกต่างระหว่างบุคคลด้านความสามารถ ความสนใจ ฐานะทางเศรษฐกิจ ซึ่งมีส่วนสัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือกอาชีพที่แตกต่างกันของบุคคล

1.5 พัฒนาความสามารถและทักษะต่างๆ ซึ่งนักเรียนได้ใช้และฝึกความสามารถตลอดจนทักษะต่างๆ อย่างเต็มที่ในการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม เช่น การพูดในที่สาธารณะ การอภิปรายกลุ่มและการวางแผนงาน

2. คุณค่าด้านวิจัย

ผู้นำกิจกรรมสามารถสังเกตพฤติกรรมต่างๆ ของนักเรียนขณะที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม ทำให้นักเรียนได้เข้าใจลึกซึ้งยิ่งขึ้น ทราบถึงพฤติกรรมที่เป็นอุปสรรคในการเข้าร่วมกลุ่ม เพื่อจะ

หาวิธีปรับปรุงแก้ไขและให้ความช่วยเหลือต่อไป สำหรับนักเรียนเองก็ได้มีโอกาสศึกษาตนเองจากการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม ทำให้ทราบขอบเขตความสามารถของตนเพื่อจะได้เข้าใจ และยอมรับตนเองอย่างใกล้เคียงความเป็นจริงมากยิ่งขึ้น

3. คุณค่าด้านการบำบัด

การจัดกิจกรรมกลุ่มเป็นวิธีการบำบัดอย่างหนึ่งเพื่อช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาเป็นกรณีพิเศษ และต้องได้รับการดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด ดังตัวอย่างนักเรียนที่มีปัญหาทางด้านอารมณ์ ก็เข้าร่วมกิจกรรมค่ายพักแรมภาคฤดูร้อน มีโอกาสทำงานร่วมกับผู้อื่น เผชิญหน้ากับสถานการณ์ต่างๆ ซึ่งช่วยให้เขาเข้าใจตนเอง เข้าใจผู้อื่นเพิ่มขึ้นและปรับปรุงลักษณะนิสัยของตนเสียใหม่

4. คุณค่าต่อสถานศึกษาและชุมชน

เมื่อนักเรียนพัฒนาด้านต่างๆ จากการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม ย่อมส่งผลให้การทำงานกลุ่มในสถานศึกษามีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ลดปัญหาต่างๆ ได้มาก นักเรียนก็จะเป็นสมาชิกที่มีคุณภาพของสถานศึกษา และนั่นย่อมเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชนด้วย

นอกจากนี้ คมเพชร ฉัตรศุภกุล (2530 : 15 – 19) ได้กล่าวถึงคุณค่าของกิจกรรมกลุ่มว่า นอกเหนือจากความสำเร็จของกิจกรรมที่ทำแล้ว กิจกรรมกลุ่มยังมีคุณค่าทางด้านอื่นๆ อีกได้แก่

1. คุณค่าในด้านพัฒนาการ (Developments Values) เช่น สนองความต้องการพื้นฐานของบุคคล การสร้างพัฒนาการทางด้านอารมณ์และสังคม การพัฒนาการทางด้านทัศนคติ ความสนใจ ความสามารถ ตลอดจนความเจริญงอกงามด้านความรู้และทักษะ

2. คุณค่าด้านการวินิจฉัย (Diagnostic Values) สำหรับผู้นำกลุ่ม เมื่อการทำกิจกรรมกลุ่ม จะทำให้มีโอกาที่จะสังเกตสมาชิกในกลุ่มแต่ละคน ทำให้เกิดความเข้าใจเป็นอย่างดีในตัวสมาชิกของกลุ่ม

3. คุณค่าด้านการบำบัด (Therapeutic Values) ในการรวมกลุ่มของบุคคลจะมีค่าต่อการบำบัดเป็นอย่างดี โรงพยาบาลและคลินิกจะนำวิธีการทางกลุ่มไปใช้รักษาคนไข้ โดยการบำบัดทางจิตวิทยากับคนไข้เป็นกลุ่ม (Group Psychotherapy) สำหรับในโรงเรียน ผู้เรียนที่มีปัญหาล้ายคลึงกัน อาจได้รับความช่วยเหลือ โดยการให้คำปรึกษาเป็นกลุ่ม (Group Counseling) แต่สำหรับผู้เรียนที่มีปัญหาเพียงเล็กน้อยจะได้รับประโยชน์จากการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม เช่น การพัฒนานิสัยตนเอง เป็นต้น

4. คุณค่าต่อโรงเรียนและชุมชน (Values to the School and Community) การเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มจะช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสพัฒนาตนเองในด้านต่างๆ ทำให้เป็นบุคคลที่มีความสามารถ มีคุณค่า สร้างประโยชน์ให้แก่ โรงเรียนและชุมชนได้

อาจกล่าวได้ว่า การเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมกลุ่ม เป็นวิธีการที่ช่วยให้สมาชิกในกลุ่มมีการพัฒนาทัศนคติ ค่านิยม และพฤติกรรม เพราะกิจกรรมกลุ่มเป็นกิจกรรมที่นำไปสู่การ

วิเคราะห์โดยได้ปฏิบัติจริง ทำให้ผู้เรียนรู้จักตนเองและผู้อื่นมากขึ้น ยิ่งไปกว่านั้นผู้เรียนยังยอมรับข้อบกพร่องของตนเองและพร้อมที่จะแก้ไข นอกจากนี้การทำกิจกรรมกลุ่มจะช่วยให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ในการดำรงชีวิตแบบประชาธิปไตย รู้จักรับผิดชอบในบทบาทของตนเอง รู้จักแก้ปัญหา เป็นคนมีเหตุผล สอนให้เห็นอกเห็นใจผู้อื่นและรู้จักการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี (จันทิภา ลิ้มปิเจริญ 2522 : 79)

3.1.6 ขนาดของกลุ่มที่ใช้ในกิจกรรมกลุ่ม

ออตตาเวย์ (Ottaway 1996 : 7) กล่าวไว้เช่นกันว่า กลุ่มควรมีขนาดเล็กเพราะจะช่วยให้สมาชิกมีโอกาสแสดงออกอย่างมีอิสระโดยทั่วถึงกัน ดังนั้นกลุ่มควรมีขนาดอย่างมากที่สุด 12 คน หรือมากกว่านั้นก็ไม่ควรเกิน 15 คน เพราะมิฉะนั้นแล้วจะทำให้แบบแผนพฤติกรรมผิดไปจากเดิม ขนาดของกลุ่มที่เหมาะสมที่สุดควรมีจำนวนสมาชิก 9 – 10 คน จึงจะทำให้การทำงานบังเกิดผลดีที่สุด

ชอร์ (Shaw. 1971 : 4) ได้กล่าวถึงขนาดของกลุ่มแตกต่างออกไปว่า กลุ่มย่อยควรมีสมาชิก 10 คน เป็นอย่างมาก แต่ถ้ามีจำนวนสมาชิก 30 คนขึ้นไปจะจัดเป็นกลุ่มใหญ่ และถึงแม้ว่ากลุ่มจะมีจำนวนสมาชิก 30 คน ก็อาจแบ่งเป็นกลุ่มย่อยได้ จำนวนสมาชิกไม่ได้เป็นปัญหาสำคัญ แต่องค์ประกอบอื่นๆ ซึ่งได้แก่ ความสัมพันธ์ของสมาชิกและความร่วมมือในการทำงานของสมาชิกจะมีความสำคัญต่อการทำงานของกลุ่มมากกว่า

เยาพา เดชะคุปต์ (2517 : 34) ซึ่งกล่าวว่า ขนาดของกลุ่มที่จะช่วยให้การทำงานหรือการเรียนการสอนประสบผลดี ควรเป็นกลุ่มขนาดเล็ก ประมาณ 5-10 คน สอดคล้องกับจำเนียร ช่างโชติ และคนอื่นๆ (2521 : 5) ซึ่งกล่าวว่า ในวงการการศึกษานักจิตวิทยามักจะศึกษากลุ่มขนาดเล็กมีสมาชิกไม่เกิน 15 คน เพราะเห็นความสัมพันธ์ได้อย่างใกล้ชิดและในด้านการเรียนรู้ที่ได้ผลดีกว่ากลุ่มขนาดใหญ่

จำเนียร ช่างโชติ (2521 : 5) กล่าวว่า ในวงการการศึกษานักจิตวิทยามักจะศึกษากลุ่มขนาดเล็กมีสมาชิกไม่เกิน 15 คน เพราะเห็นความสัมพันธ์ได้อย่างใกล้ชิดและในด้านการเรียนรู้ที่ได้ผลดีกว่ากลุ่มขนาดใหญ่

คมเพชร ฉัตรศุภกุล (2530 : 26) ก็ได้กล่าวว่าขนาดของกลุ่มอาจจะเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งในการพิจารณาธรรมชาติของปฏิสัมพันธ์ของกลุ่ม กลุ่มที่มีขนาดแตกต่างกัน จะทำให้กระบวนการปฏิสัมพันธ์แตกต่างกันไปด้วย ในกลุ่มที่มีสมาชิกมากเกินไปจนความจำเป็น สมาชิกจะต้องทำงานซ้ำซ้อนกัน บางคนคาดหวังว่าจะได้รับผิดชอบทั้งหมด ในขณะที่คนอื่นรู้สึกคับข้องใจไม่มีงานทำ ไม่มีโอกาสได้ใช้ทักษะที่ตนเองมีอยู่ ขนาดของกลุ่มไม่ควรเกิน 15 คน จะใหญ่เท่าใดย่อมขึ้นอยู่กับความจำเป็นของสถานการณ์ จุดมุ่งหมายของกลุ่ม แหล่งที่จะให้ความช่วยเหลือในกลุ่ม และระดับบุคลิกภาวะของบุคคลในกลุ่ม

3.1.7 เวลาและจำนวนครั้งในการเข้าร่วมกลุ่ม

แพทเทอร์สัน (Patterson. 1973 : 105) กล่าวว่า การให้ทำกิจกรรมเป็นกลุ่มควรจัด สัปดาห์ละ 2 ครั้ง แต่ถ้าเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมมีน้อย อาจจัดสัปดาห์ละ 3 ครั้ง ช่วงเวลาใน การเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสำหรับเด็กประถมศึกษา ควรใช้เวลาไม่เกิน 1 ชั่วโมง เพราะเด็กอาจ เกิดความเบื่อหน่ายได้

ทรอทเซอร์ (ชูชัย สมितिไกร 2527 : 18 – 19 ;อ้างอิงมาจาก Trotzer.1977) ให้ความ เห็นพอสรุปได้ว่า ในการกำหนดระยะเวลาและความถี่ของการเข้ากลุ่มนั้น หากจัดทำกับสถาน ศึกษาจำเป็นต้องพิจารณาถึงการจัดเวลาเรียนของสถานศึกษานั้นด้วย เช่น ในโรงเรียนส่วนมาก จะจัดเวลาเป็นคาบๆ ละ 50 นาที เป็นต้น ซึ่งจะช่วยให้สามารถกำหนดได้ว่าควรใช้เวลาในการ เข้ากลุ่มนานเท่าใด สำหรับจำนวนครั้งในการเข้ากลุ่มไม่ต่ำกว่า 8 ครั้ง ถ้ามากกว่านี้ได้ก็ยิ่งเป็น การดี

3.1.8 ลำดับขั้นการเรียนรู้ตามวิธีกระบวนการกลุ่ม

เยาวยา เดชะคุปต์ (2517 : 163 –166) ได้แบ่งขั้นตอนการเรียนรู้ออกเป็นระยะ ดังนี้ คือ

1. ระยะการมีส่วนร่วม เป็นระยะที่ผู้เรียนเริ่มลงมือปฏิบัติกิจกรรมหรือค้นคว้าแสวงหา สิ่งที่ต้องการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผลจากการเรียนรู้จะเกิดจากตัวผู้เรียนโดยตรง การมีส่วนร่วม ของผู้เรียนในการทำกิจกรรมจะเป็นการมีส่วนร่วมในทุกๆด้าน คือ

1.1 การมีส่วนร่วมทางด้านร่างกาย ได้แก่ การที่ผู้เรียนลงมือกระทำการกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นหรือการค้นคว้าสืบสวนสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ ด้วยตนเอง ซึ่งจะต้องอาศัยการแสดงออกทางกาย วาจา ในการสื่อความหมายกับผู้อื่น เพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน

1.2 การมีส่วนร่วมทางด้านจิตใจ คือ ความรู้สึกและอารมณ์ต่างๆ เกี่ยวกับสิ่งที่กระทำ นั้น ความรู้สึกที่เกิดขึ้นจะนำไปสู่การรับรู้แนวคิดและการเรียนรู้ทางด้านเนื้อหาเป็นอย่างดีและ ช่วยให้ผู้เรียนสามารถจดจำเนื้อหาได้นานอีกด้วย

1.3 การมีส่วนร่วมทางด้านปัญญาหรือสมอง คือ การที่ผู้เรียนเกิดการเห็นจริง หรือ ประจักษ์แจ้ง มีการค้นพบสิ่งที่ต้องการเรียนรู้และสร้างแนวความคิดจากสิ่งที่ได้รับรู้ นั้น ซึ่งเป็น แนวทางในการพัฒนาแนวความคิด และเหตุผลในการพิจารณาไตร่ตรองในการทำงาน การ ดัดสินใจ การวิเคราะห์ และสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้ด้วยตนเอง

1.4 การมีส่วนร่วมทางสังคม การมีความสัมพันธ์กับผู้อื่นจะทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ มี การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความรู้สึกนึกคิด ค่านิยม ความเชื่อ ฯลฯ ซึ่งจะช่วยให้เกิดการ เรียนรู้อย่างกว้างขวางและเกิดผลดีอีกด้วย

2. ระยะเวลาวิเคราะห์ เป็นระยะที่ผู้เรียนจะร่วมกันวิเคราะห์ประสบการณ์การเรียนรู้ทันที หลังจากที่ได้ลงมือกระทำกิจกรรมจะช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้กว้างขวาง สามารถประเมินความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม วิธีการเรียน ผลการเรียนรู้ ตลอดจนช่วยให้ผู้เรียนรู้จักตนเองดียิ่งขึ้น

3. ระยะเวลาสรุปและประยุกต์หลักการ เป็นระยะที่ผู้เรียนจะรวบรวมแนวคิดที่ตน ค้นพบ แนวคิดที่ได้จากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่น แล้วสรุปหลักการของตนเอง ซึ่งผู้เรียนสามารถนำหลักการนั้นไปประยุกต์ใช้ในอนาคต หรือประยุกต์ให้เข้ากับตนเองได้ การประยุกต์นั้นจะทำได้ 2 ลักษณะคือ

3.1 การประยุกต์เพื่อปรับปรุงบุคลิกภาพ หรือพัฒนาตนเองให้เหมาะสมยิ่งขึ้น รวมทั้งการปรับตัวให้เข้ากับบุคคลอื่น ตลอดจนเสริมสร้างความสัมพันธ์กับคนอื่น

3.2 การประยุกต์เพื่อใช้ในการแก้ปัญหาต่างๆ และเพื่อใช้ในการปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นกว่าเดิม ตลอดจนช่วยในการคิดค้น และประดิษฐ์สิ่งใหม่ๆ ขึ้น

4. ระยะเวลาประเมินผล โดยให้ผู้เรียนเป็นผู้ประเมินผลการเรียนรู้ของตนเองและของกลุ่ม จากการอภิปราย ให้ข้อเสนอแนะและติชมร่วมกับสมาชิกคนอื่นๆ ในกลุ่ม

คมเพชร จัตรศุกกุล (2522 : 23) ยังได้กล่าวถึงระยะพัฒนาของกลุ่มว่าพฤติกรรมที่สมาชิกแสดงออกตอนเริ่มเข้ากลุ่ม อาจแตกต่างจากภายหลังที่ได้เข้าร่วมกลุ่มเป็นเวลานานแล้ว ทั้งนี้เพราะการที่จะทำให้กลุ่มเป็นกลุ่มที่สมบูรณ์นั้นจะต้องอาศัยเวลาในการพัฒนากลุ่ม ดังนั้น มักจะพบว่า กลุ่มจะต้องผ่านระยะต่างๆ 4 ระยะ คือ

1. ระยะที่บุคคลแต่ละคนมีการแข่งขัน และมีศูนย์กลางอยู่ที่ตนเอง
2. ระยะของความขัดแย้ง และความคับข้องใจ
3. ระยะกลุ่มมีความสามัคคี
4. ระยะที่มีผลงาน และยึดกลุ่มเป็นศูนย์กลาง

นอกจากนี้ วิณา วโรตมะวิษญ์ (2530: 252 – 253) กล่าวถึงลำดับขั้นของการเรียนการสอน โดยวิธีการกลุ่มสัมพันธ์ ไว้ดังนี้

1. ขั้นลงมือปฏิบัติ (Participation) เป็นขั้นที่สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม
2. ขั้นค้นพบ (Discovery) เมื่อนักเรียนได้มีส่วนร่วม โดยมีการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง แล้ว จะเกิดความรู้สึกและเกิดความเข้าใจตนเอง อันจะนำไปสู่การค้นพบสิ่งที่เรียนรู้ด้วยตนเอง
3. ขั้นวิเคราะห์ (Analysis) ขั้นที่สำคัญที่สุด คือ การที่ให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ถึงสิ่งที่ได้กระทำลงไป โดยครูจะตั้งคำถามว่า อะไร ทำไมและอย่างไร เพื่อให้ผู้เรียนสามารถรวบรวมสิ่งต่างๆ ทั้งด้านความรู้และการมีส่วนร่วมทางอารมณ์ให้รวมกันเป็นจุดเดียว
4. ขั้นนำไปใช้หรือประยุกต์ใช้กับตนเองและผู้อื่น (Application) เป็นขั้นที่ผู้เรียนได้ก้าวหน้าไปอีกขั้นหนึ่ง คือ สามารถเชื่อมโยงการเรียนรู้ตนเองและผู้อื่นได้

ส่วน เฉลิม วรวิทย์ และ สมคิด แก้วสนธิ (ประนอม เดชชัย. 2531 :103 ; อ้างอิงมาจาก เฉลิม วรวิทย์ และ สมคิด แก้วสนธิ 2520 : ไม่มีเลขหน้า) ได้กล่าวถึงการดำเนินการของกลุ่มว่า ไม่ว่ากลุ่มจะเป็นลักษณะใด จะมีกระบวนการดำเนินงานเป็นขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นรวมกลุ่ม (Framing Stage) เป็นขั้นแรกที่สมาชิกของกลุ่มมารวมกัน ถ้ายังไม่รู้จักกันดีพอ ทุกคนจะสงวนท่าทีไม่ค่อยแสดงออกในระยะนี้ จึงเป็นหน้าที่ของผู้สอนที่จะต้องประสานให้สมาชิกในกลุ่มรู้จักและคุ้นเคยกันก่อน เช่น อาจมีการแนะนำตัว เป็นต้น
2. ขั้นกำหนดจุดมุ่งหมายของกลุ่ม (Norming Stage) เมื่อสมาชิกในกลุ่มรู้จักกันดีพอแล้ว กลุ่มจะเริ่มคิดถึงเป้าหมายของกลุ่มและภารกิจของกลุ่มที่จะต้องรับผิดชอบ ในขั้นนี้ผู้สอนจะมีบทบาทร่วมกับผู้เรียน ในการกำหนดเป้าหมายในการเรียนรู้และกิจกรรมต่างๆ ที่สมาชิกของกลุ่มจะต้องทำงานร่วมกัน
3. ขั้นระดมความคิด (Storming Stage) เป็นขั้นที่บรรยากาศของการทำงานจริงจังมากขึ้น สมาชิกภายในกลุ่มพยายามกำหนด ร่างกฎเกณฑ์และระเบียบกลุ่ม ในขั้นนี้ผู้สอนอาจมีบทบาท 2 ประการ คือ ปลอ่ยให้ผู้เรียนดำเนินการไปโดยลำพังหรือเข้าร่วมในฐานะสมาชิกคนหนึ่งของกลุ่ม
4. ขั้นกระชับความสัมพันธ์ (Reforming Stage) เป็นขั้นที่กลุ่มรู้จักคุ้นเคยและเข้าใจบทบาทของตนเป็นอย่างดี จึงทำให้การดำเนินงานของกลุ่มเป็นไปด้วยดี
5. ขั้นสลายตัว (Disbanding Stage) เป็นขั้นสุดท้ายที่สมาชิกของกลุ่มได้ร่วมมือกันดำเนินงานตามภารกิจที่ได้รับมอบหมายจนบรรลุเป้าหมายแล้ว ภารกิจของกลุ่มเริ่มลดลงไปด้วย ทำให้กลุ่มเริ่มสลายตัว ในขั้นนี้ผู้สอนจะมีบทบาททบทวนการดำเนินงานของกลุ่มที่ผ่านมา เพื่อทำการสรุปผลและเสนอแนะแนวทางในการนำผลไปใช้ หรือนำไปศึกษาค้นคว้าต่อไป

3.1.9 ผลของการที่สมาชิกได้เข้าร่วมกลุ่ม

โรเจอร์ส (Rogers. 1970 :121 – 122) ได้กล่าวถึง ผลการศึกษาวิจัยของกิบบ์ (Gibb) ที่พบว่า การเข้าร่วมกลุ่มจะให้ผลส่งเสริมทางด้านจิตวิทยา กล่าวคือ จะมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านการรับรู้ทางความรู้สึก มีการตระหนักถึงความรู้สึกของตนเองและผู้อื่นมากขึ้น ตลอดจนเปิดเผยความรู้สึก มีความจริงใจและเป็นอย่างธรรมชาติ มีการเปลี่ยนแปลงทางความสามารถในการควบคุมความรู้สึกต่างๆ ของตนเอง มีการแสดงพฤติกรรมที่ตรงกับความรู้สึกของตน มีแนวทางในการสร้างแรงจูงใจ หมายถึง การเข้าใจตนเอง การรู้จักตัดสินใจด้วยตนเอง มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านทัศนคติทั้งต่อตนเองและผู้อื่น หมายความว่า บุคคลยอมรับตนเอง พัฒนาในเรื่องคุณค่าของตนเอง เข้าใจตนเองและมีความเชื่อมั่นยิ่งขึ้นในด้านทัศนคติที่ดีต่อผู้อื่น ได้แก่ การใช้อำนาจน้อยลง มีการยอมรับผู้อื่นมากขึ้น ลดการสั่งสอนและควบคุมผู้อื่น มีส่วนร่วมในกิจกรรมมากขึ้น และมีความรู้สึกพึงพากันและกัน เชื่อในความสามารถของบุคคล มีการแก้ปัญหาโดยการทำงานเป็นกลุ่มและเป็นสมาชิกที่ดีของกลุ่ม

พัชนี วรกวิน (2522 : 149 – 150) ได้กล่าวถึงผลของการจัดกลุ่มหรือกิจกรรมกลุ่มไว้หลายด้านและสอดคล้องกับผลของการศึกษาของกิบบ์ (Gibb) คือ ผลในด้านทัศนคติต่อตนเอง การได้เข้าร่วมกลุ่มนั้นเป็นการแสดงถึงการยอมรับของกลุ่ม ทำให้เกิดความภาคภูมิใจ ความอบอุ่น และรู้สึกว่าคุณค่า ทำให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง และในการเข้าร่วมกลุ่มนั้นจะต้องมีสัมพันธภาพซึ่งกันและกัน มีการกระทำร่วมกันซึ่งเป็นโอกาสให้ได้ทำความเข้าใจตนเองและสมาชิกอื่นในกลุ่ม พยายามแก้ไขข้อบกพร่องของตน ทำให้มีภาพแห่งตนดีขึ้นและยังมีผลต่อการให้ความร่วมมือในการทำงานกลุ่ม หากได้รับการยอมรับจากสมาชิก รู้สึกว่าสมาชิกในกลุ่มหวังดีต่อตน สมาชิกแต่ละคนมีทัศนคติที่ดีต่อกัน ก็จะเกิดความสามัคคีกันขึ้น และเมื่อลงมือทำงานก็จะได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี

พนม ลัมอารีย์ (ม.ป.ป. : 55 – 57) กล่าวถึงผลพลอยได้อื่นๆ อันเกิดจากการรวมกลุ่มดังนี้

1. กลุ่มจัดเป็นสนามสำหรับทดสอบความสามารถของสมาชิก เช่น ในกรณีคนที่เก่งแต่ไม่มีโอกาสที่จะพูดที่ไหน ก็จะอาศัยกลุ่มเป็นที่ทดลองหรือแสดงความสามารถให้คนอื่นเห็น
2. กลุ่มเป็นที่แลกเปลี่ยนประสบการณ์ เจตคติ ความคิดเห็น ช่วยปรับปรุงเจตคติ และนิสัยใจคอของสมาชิก และให้สมาชิกเป็นกำลังใจให้กันและกัน
3. กลุ่มร่วมเสริมสร้างความมีวินัยให้แก่ตนเอง เมื่อสมาชิกเข้าร่วมกลุ่มจะต้องมีการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ร่วมกัน ซึ่งจะช่วยให้สมาชิกมีความอดทนด้วย
4. กลุ่มช่วยให้เกิดความรู้สึกปลอดภัย ให้ความอบอุ่น ให้กำลังใจ ให้ความรัก และกลุ่มยังเป็นเครื่องช่วยบำรุงขวัญสมาชิก ด้วยการทำให้สมาชิกเกิดความรู้สึกว่าเขาเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม เป็นที่รักและได้รับการยกย่องจากกลุ่ม จะช่วยให้สมาชิกมีความเข้าใจตนเองดีขึ้น เกิดความรู้สึกปลอดภัยและเชื่อมั่นในตนเอง

3.1.10 กิจกรรมที่ใช้ในกิจกรรมกลุ่ม

ทศนา แหมมณี (2522 : 210 – 202) กล่าวถึง กิจกรรมที่ใช้ในการเรียนการสอนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ไว้ในทฤษฎีกลุ่มสัมพันธ์ในการสอนว่า การสอนที่ยึดหลักทฤษฎีกลุ่มสัมพันธ์เป็นแนวทางในการจัดเรียนการสอน จะมีลักษณะเป็นกิจกรรมกลุ่มที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนโดยทั่วถึงกันและในขณะเดียวกันก็จะช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ความคิด ความรู้สึก ปฏิกริยา และพฤติกรรมของผู้เรียน และเรียนรู้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ ที่ได้รับ นอกจากนี้ครูมักจะหาทางให้ผู้เรียนได้ค้นหาคำตอบต่างๆ ด้วยตนเองจากกิจกรรมการเรียน และพยายามกระตุ้นให้ผู้เรียนได้นำความรู้ความเข้าใจนั้นไปใช้อยู่เสมอ ซึ่งจะสามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายและเป็นประโยชน์ การจัดกิจกรรมการเรียนให้สอดคล้องกับทฤษฎีกลุ่มสัมพันธ์ในการสอน สามารถกระทำได้หลายวิธี ดังต่อไปนี้

1. เกม (Game) เป็นวิธีการหนึ่งซึ่งสามารถนำไปใช้ในการสอนได้ดี โดยครูผู้สอนสร้างสถานการณ์สมมติขึ้น ให้ผู้เรียนลงเล่นด้วยตัวเอง ภายในข้อตกลงหรือกติกาบางอย่างที่กำหนดไว้ ซึ่งผู้เรียนจะต้องตัดสินใจทำอย่างใดอย่างหนึ่งอันจะมีผลออกมาในรูปของการแพ้ การชนะ วิธีการนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ความรู้สึกนึกคิดและพฤติกรรมต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ นอกจากนี้ยังช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสนุกสนานในการเรียนด้วย

2. บทบาทสมมติ (Role- Play) เป็นวิธีการอีกวิธีหนึ่งที่เริ่มได้รับความนิยมในการนำมาใช้ในการสอน วิธีการนี้มีลักษณะเป็นสถานการณ์สมมติเช่นเดียวกับเกม แต่มีการกำหนดบทบาทของผู้เล่นในสถานการณ์ที่เกิดขึ้นมานั้นแล้วให้ผู้เรียนเข้าสวมบทบาทนั้นและแสดงออกตามธรรมชาติโดยอาศัยบุคลิกภาพ ประสบการณ์และความรู้สึกนึกคิดของตนเป็นหลัก ดังนั้นวิธีการนี้จึงมีส่วนช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสศึกษา วิเคราะห์ถึงความรู้สึกและพฤติกรรมของตนอย่างลึกซึ้งและยังช่วยเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่น่าสนใจและน่าติดตามอีกด้วย

3. กรณีตัวอย่าง (Case) เป็นวิธีการสอนอีกวิธีหนึ่งซึ่งใช้กรณีหรือเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นจริง ๆ นำมาดัดแปลงและใช้เป็นตัวอย่างในการให้ผู้เรียนได้ศึกษาวิเคราะห์และอภิปรายกัน เพื่อสร้างความเข้าใจและฝึกฝนหาทางแก้ไขปัญหานั้น วิธีการนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้รู้จักคิดและพิจารณาข้อมูลที่ได้รับอย่างถี่ถ้วน และการอภิปรายจะช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน รวมทั้งการนำเอากรณีต่างๆ ซึ่งคล้ายคลึงกับชีวิตจริงมาใช้จะช่วยให้การเรียนรู้มีลักษณะใกล้เคียงกับความเป็นจริง ซึ่งมีส่วนทำให้การเรียนรู้มีความหมายสำหรับผู้เรียนมากยิ่งขึ้น

4. สถานการณ์จำลอง (Simulation) คือ การจำลองสถานการณ์จริงหรือสร้างสถานการณ์ให้ใกล้เคียงกับความเป็นจริง แล้วให้ผู้เรียนลงไปอยู่ในสถานการณ์นั้น และมีปฏิริยาโต้ตอบกัน วิธีการนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสทดลองแสดงพฤติกรรมต่างๆ ซึ่งในสถานการณ์จริงผู้เรียนอาจไม่กล้าแสดง เพราะเป็นการเสี่ยงต่อผลที่ได้รับจนเกินไป

5. ละคร (Acting or Dramatization) คือ วิธีการที่ให้ผู้เรียนได้ทดลองแสดงบทบาทตามบทที่เขียนหรือกำหนดไว้ให้ โดยผู้แสดงจะต้องพยายามแสดงให้สมตามบทที่กำหนดไว้ โดยไม่นำเอาบุคลิกภาพและความรู้สึกนึกคิดของตนเองไปมีส่วนเกี่ยวข้อง อันจะมีส่วนทำให้เกิดผลเสียต่อการแสดงบทบาทนั้นๆ วิธีการนี้ช่วยให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ในการที่จะเข้าใจในความรู้สึก เหตุผล และพฤติกรรมของผู้อื่น ซึ่งความเข้าใจนี้มีส่วนช่วยเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจกัน นอกจากนี้การที่ผู้เรียนได้มีโอกาสแสดงละครร่วมกัน จะช่วยฝึกให้ผู้เรียนเกิดความรับผิดชอบในการเรียนรู้ร่วมกันและได้ฝึกการทำงานร่วมกันด้วย

6. กลุ่มย่อย (Small Group) วิธีการใช้กลุ่มย่อยในการสอนนี้เป็นการใช้วิธีการที่ใช้กันมานานแล้ว อาจจะเป็นเพราะเล็งเห็นแล้วว่าเป็นประโยชน์ในการเรียนของผู้เรียน จากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่มดังกล่าวจะเห็นได้ว่า กิจกรรมกลุ่มเป็นการจัดการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้โดยทั่วถึงกันและขณะเดียวกันก็ช่วยให้ผู้เรียน

ได้เรียนรู้ความคิด ความรู้สึกและพฤติกรรมของตนเอง เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆที่ได้รับ โดยมีเทคนิคต่างๆ หลายวิธีให้เลือกใช้ตามความเหมาะสมของกิจกรรม ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้ค้นหาคำตอบต่างๆ ด้วยตนเองจากกิจกรรมการเรียนรู้การสอน ดังนั้นกิจกรรมกลุ่มจึงสามารถสร้างความสนใจของผู้เรียนและทำให้การเรียนรู้การสอนมีประสิทธิภาพ จากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่มดังกล่าวข้างต้น จึงทำให้ผู้วิจัยได้นำมาเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมกลุ่มต่อไป

3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกิจกรรมกลุ่ม

งานวิจัยในประเทศ

ลัดดาวรรณ ณ ระนอง (2525 : 52) ได้ทดลองใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนทุ่งมหาเมฆ กรุงเทพมหานคร โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 14 คน พบว่านักเรียนที่ได้รับการฝึกกิจกรรมกลุ่มมีพัฒนาการด้านความมีวินัยในตนเองสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และยังมีพัฒนาการทางวินัยในตนเองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นิภา วิจิตรศิริ (252 : 49 – 50) ได้ทดลองใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนหนองแคสรีกพิทยา จังหวัดสระบุรี โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 16 คน พบว่านักเรียนที่มีความรับผิดชอบสูง กลาง และต่ำที่ได้รับการฝึกกิจกรรมกลุ่ม มีความรับผิดชอบสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้รับการฝึกกิจกรรมกลุ่ม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สรศักดิ์ โสชู (2530 : 56) ได้ศึกษาผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มที่มีต่อความสำนึกในหน้าที่พลเมืองดีของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนชุมชนบ้านศรีสะอาด จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 24 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 12 คน พบว่ากลุ่มทดลองที่ได้รับการฝึกด้วยกิจกรรมกลุ่มมีความสำนึกในหน้าที่พลเมืองดีสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ทำกิจกรรมปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

บุญศรี จิงธนาเจริญเลิศ (2530: 46 – 49) ได้ทดลองการใช้กิจกรรมกลุ่มที่มีต่อการปรับตัวกับเพื่อนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนนทรีวิทยา กรุงเทพมหานคร แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 14 คน พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่ม มีการปรับตัวกับเพื่อนสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมที่ได้รับการสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จริยา วิไลวรรณ (2532 : 94) ทำการวิจัยเรื่องผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อเจตคติต่อการเรียนวิชาพลศึกษาของนักเรียนชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยพลศึกษา จังหวัดลำปาง โดยแบ่งนักศึกษาออกเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 15 คน จากการวิจัยพบว่านักศึกษากลุ่ม

ทดลองที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม มีเจตคติต่อการเรียนวิชาพลศึกษาสูงกว่านักศึกษาควบคุมที่ได้ รับข้อสนเทศอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

พวงแก้ว เนตรโอภารักษ์ (2533 : 65 - 66) ศึกษาผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มที่ต่อ ความร่วมมือในการอภิปรายกลุ่มของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านลานแหลม จังหวัดนครปฐม แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 7 คน ผลการวิจัยพบว่านักเรียน กลุ่มทดลองที่ได้รับการฝึกโดยใช้โปรแกรมกิจกรรมกลุ่ม มีความร่วมมือในการอภิปรายกลุ่มสูง กว่านักเรียนในกลุ่มควบคุมที่ได้รับข้อสนเทศอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

हररषष ढङ्गภักดี (2536 : 58) ได้ทำการศึกษาการใช้กิจกรรมกลุ่มที่มีต่อคุณธรรม ความมีน้ำใจนักกีฬาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดโสธรวรารามวิหาร จังหวัด ฉะเชิงเทรา ซึ่งกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 30 คน โดยแบ่งเป็น กลุ่มทดลองที่ได้รับการใช้กิจกรรมกลุ่มมีคุณธรรมความมีน้ำใจนักกีฬา โดยส่วนรวมและแต่ละ ด้านสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

งานวิจัยในต่างประเทศ

เบิร์คเฮาเซอร์ (Birkhauser. 1958 : 103) ศึกษาผลของกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อ อัฒโนทัศน์ของนักเรียนในชั้นเรียนระดับประถมศึกษา โดยเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มนักเรียน เกรด 3,4,5 จำนวน 77 คน ซึ่งมีส่วนร่วมอยู่ในชั้นเรียนตามปกติและนักเรียน 75 คน ซึ่งอยู่ใน ชั้นเรียนไม่เกิน 6 สัปดาห์ พบว่า ทั้งสองกลุ่ม มีอัฒโนทัศน์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติ

เดวิส (Davis. 1988 : 3263) ศึกษาผลการใช้ทักษะกระบวนการกลุ่มในการเรียน คณิตศาสตร์ หน่วยการแก้ปัญหา ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์และทัศนคติในการเรียนวิชาดังกล่าวของ นักเรียนเกรด 7 จำนวน 10 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมพบว่าผลสัมฤทธิ์และ ทัศนคติในการเรียนของนักเรียนทั้ง 2 กลุ่ม แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ในขณะ เดียวกันก็พบว่านักเรียนในกลุ่มทดลองมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันดีกว่านักเรียนในกลุ่มควบคุม

บอร์ดแมน (Boardman. 1988 : 1952) ศึกษาผลของการนำกระบวนการกลุ่มไปใช้ใน โปรแกรมการเลิกสูบบุหรี่ โดยมีอาสาสมัคร 67 คน เข้ารับการฝึกตามโปรแกรมดังกล่าว สังเกต ได้จากอัตราผู้งดสูบบุหรี่เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่มผู้หญิง

ริชาร์ดสัน และฮอลเวิร์ท (วาลินี ชูสงศ์. 2525 : 29 ; อ้างอิงมาจาก Richardson and Hallworth. 1968 : 124) ได้ทดลองสอนเรียงความภาษาอังกฤษชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 2 โดยแบ่งนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มทดลองสอนโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ กลุ่มควบคุม สอนด้วยวิธีสอนแบบเก่า ผลปรากฏว่ากลุ่มทดลองมีทัศนคติที่ต่อการเรียน และเรียนเนื้อหาได้ มากกว่ากลุ่มควบคุม

จากผลงานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า กิจกรรมกลุ่มสามารถพัฒนาความมีวินัยในตนเอง ความรับผิดชอบ ความสำนึกในหน้าที่พลเมืองดี การปรับตัวกับเพื่อน ความร่วมมือในการอภิปรายกลุ่ม คุณธรรม ความมีน้ำใจนักกีฬา เจตคติต่อการเรียนวิชาพลศึกษา อัตมโนทัศน์ของนักเรียน ผลสัมฤทธิ์และทัศนคติในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ การสอนเรียงความภาษาอังกฤษ และโปรแกรมการเลิกสูบบุหรี่ของผู้เรียน ได้สูงขึ้นกว่าการสอนแบบปกติ ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจและต้องการศึกษาว่ากิจกรรมกลุ่มน่าจะนำมาเป็นเครื่องมือเพื่อใช้ในการพัฒนาความรับผิดชอบต่อการเรียนได้

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ประชากร หรือแหล่งข้อมูล

ประชากร

เป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนพระโขนงวิทยา เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2542 ที่มีความรับผิดชอบต่อการเรียนต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ที่ 50 ลงมา จำนวน 14 คน จากนักเรียนทั้งหมด 1 ห้อง จำนวน 30 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนพระโขนงวิทยา เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2542 ที่มีความรับผิดชอบต่อการเรียนต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ที่ 50 ลงมา จำนวน 14 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จากประชากร 1 ห้องเรียน แล้วสุ่มห้องเรียนอย่างง่ายอีกครั้งเป็นกลุ่มทดลองที่ 1 จำนวน 7 คน และกลุ่มทดลองที่ 2 จำนวน 7 คน โดยมีขั้นตอนในการสุ่มตัวอย่างดังนี้

1. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามความรับผิดชอบต่อการเรียน ไปให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 30 คน ตอบแบบสอบถาม แล้วนำมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่ ผู้วิจัยกำหนดให้แล้วเรียงคะแนนของทุกคนจากคะแนนสูงสุดมาต่ำสุด
2. ผู้วิจัยคัดเลือกนักเรียนที่มีความรับผิดชอบต่อการเรียนต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ที่ 50 ได้จำนวน 14 คน แล้วผู้วิจัยสัมภาษณ์นักเรียน 14 คน เพื่อสอบถามความสมัครใจและความพร้อมในการเข้ารับการทดลองปรากฏว่านักเรียนสมัครใจทุกคน
3. ผู้วิจัยสุ่มอย่างง่ายจากนักเรียนที่สมัครใจในข้อ 2 สุ่มอย่างง่ายอีกครั้งหนึ่ง เป็นกลุ่มทดลองที่ 1 จำนวน 7 คน และกลุ่มทดลองที่ 2 สุ่มอย่างง่ายมาจำนวน 7 คน

การสร้างเครื่องมือ

1. การสร้างแบบสอบถามความรับผิดชอบต่อการเรียน
2. การสร้างโปรแกรมการใช้บทบาทสมมติ
3. การสร้างโปรแกรมการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม

วิธีดำเนินการสร้างเครื่องมือ

มีลำดับขั้นตอนการสร้างดังนี้

1. แบบสอบถามความรับผิดชอบต่อการเรียน มีลำดับขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือดังนี้

1.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบและความรับผิดชอบต่อการเรียน

1.2 ศึกษาแบบทดสอบและแบบสอบถามจากงานวิจัยหลายฉบับ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบทดสอบความรับผิดชอบต่อการเรียนดังนี้ แบบทดสอบความรับผิดชอบของ สบโชค พูลนวม (2523 : 60-62) แบบทดสอบวัดความรับผิดชอบต่อตนเองของ อรรถวรณ นิยะโต (2536 : 134-141) แบบสอบถามความรับผิดชอบต่อหน้าที่การงานของ ระพีพร นิ่มประยูร (2537 : 61-67) แบบสอบถามวัดจริยธรรมด้านความรับผิดชอบของ อ้อยทิพย์ ทองดี (2537 : 61-67) และแบบสอบถามความรับผิดชอบด้านการเรียนของ วัลลภา ถนอมศิริ (2539 : 76-90)

1.3 สร้างแบบสอบถามให้ครบตามนิยามศัพท์เฉพาะ

1.4 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปตรวจสอบความเที่ยงตรงประจักษ์ (Face Validity) โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน ได้แก่ อาจารย์ ไพศาล อันประเสริฐ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา และอาจารย์วิไลลักษณ์ พงษ์โสภา

1.5 ปรับปรุงและแก้ไขแบบสอบถามตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ

1.6 นำแบบทดสอบที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเบญจมินทร์ กรุงเทพมหานคร ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน แล้วนำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าอำนาจเป็นรายข้อโดยใช้ T-Test 25% กลุ่มสูง-กลุ่มต่ำ แล้วคัดเลือกเฉพาะข้อที่มีค่า T ที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

1.6.1 นำแบบสอบถามที่เลือกไว้ในข้อ 1.6 ไปหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha – coefficient) ของครอนบาค (Cronbach)

1.ลักษณะและวิธีการตอบแบบสอบถาม

แบบสอบถามความรับผิดชอบต่อการเรียนมีลักษณะเป็นสถานการณ์ตัวเลือก 3 ระดับ โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามอ่านข้อความแล้วตอบตามความเป็นจริงของตนเองโดยเขียนเครื่องหมาย X ลงบนอักษรหน้าคำตอบที่ต้องการ

ตัวอย่างแบบสอบถาม

ความรับผิดชอบต่อการเรียนขณะที่ครูสอน

ด้านการตั้งใจเรียน

0. ขณะที่เด็กชายเดชากำลังเรียนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต โดยที่เด็กชายเดชา นั่งติดประตูห้อง ที่มีเพื่อนนักเรียนชักชวนให้ออกไป ถ้านักเรียน เป็นเด็กชายเดชานักเรียนจะ ทำอย่างไร

- ก. ไม่สนใจเพิกเฉยเสีย ฟังครูต่อไป
- ข. รีบออกไปตอนครูเฉลย
- ค. แอบไปหาเพื่อนสักครูแล้วรีบกลับมาเรียนตามเดิม

ด้านการนำอุปกรณ์การเรียนมาให้ครบ

0. เมื่อครูสอนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต มอบหมายให้นักเรียนนำอุปกรณ์ ปากกาและไม้บรรทัดมาเด็กชายฉัตรแก้ว มักจะมาขอยืมเพื่อนทุกครั้งจนเพื่อนๆ ทุกคนในห้อง เรียนไม่เอาใจใส่

- ก. เมื่อเพื่อนไม่พูด ก็ไม่จำเป็นต้องพูดด้วย
- ข. ปรับปรุงตนเองเสียใหม่ โดยนำอุปกรณ์ที่ครูสั่งมาให้ครบทุกครั้ง
- ค. บางครั้งก็นำอุปกรณ์มาบ้าง

ด้านการเข้าเรียนให้ตรงเวลา

0. อุดมมักจะเข้าเรียนสายเสมอ เมื่อถึงชั่วโมงเรียนเพราะไม่ทำการบ้านส่ง ถ้านักเรียน เป็นอุดม จะทำอย่างไร

- ก. บอกครูตามความเป็นจริง
- ข. ปวดท้องเข้าห้องน้ำ
- ค. เดินไปส่งการบ้านวิชาภาษาไทยที่ห้องพักครู

ความรับผิดชอบต่อการเรียนขณะที่ครูมอบหมายงานให้ทำ

0. หลังจากครูสอนจบบทเรียนแล้วได้สั่งให้นักเรียนทำการบ้านในชั้นเรียนแล้วให้ส่ง การบ้านหลังหมดชั่วโมง ถ้าเป็นนักเรียนจะทำอย่างไร

- ก. พยายามทำด้วยตนเองให้เสร็จทันเวลา
- ข. ให้เพื่อนทำการบ้านให้
- ค. พยายามทำด้วยตนเอง ถ้าไม่เสร็จก็ขอต่อเวลาจากครู

ด้านการตั้งใจทำงานที่ได้รับมอบหมายเสร็จและส่งตามเวลาที่กำหนด

0. ครูให้ส่งการบ้านวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตในเช้าวันจันทร์ทุกคน แต่เด็กหญิงละอองยังทำไม่เสร็จ ถ้านักเรียนเป็นเด็กหญิงละอองจะอย่างไร

- ก. ไม่ไปโรงเรียนโดยส่งใบลาป่วย
- ข. บอกครูว่าลืมเอาการบ้านมา
- ค. ยอมให้ครูทำโทษ แล้วรีบทำให้เสร็จ

ด้านการพยายามติดตามผลงานหรือปรับปรุงแก้ไข

0. เด็กชายสมศักดิ์ ได้ทำการบ้านวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตที่ครูมอบหมายให้ เมื่อครูตรวจการบ้านของเด็กชายสมศักดิ์ให้แล้ว ครูจึงแจกกลับคืน ถ้านักเรียนเป็นเด็กชายสมศักดิ์จะอย่างไร

- ก. นำกลับมาดู และแก้ไขสิ่งที่ผิด ตรงไหนไม่เข้าใจก็ถามครูผู้สอน
- ข. ทำเฉยเสีย เพราะกลัวถูกเพื่อนล้อ ชอบทำงานซ้ำซ้อน
- ค. ขอลอกเพื่อนข้อที่ตนเองทำผิด

การให้คะแนน

- ให้ 2 คะแนน ในข้อที่มีความรับผิดชอบต่อการเรียน
- ให้ 1 คะแนน ในข้อที่มีความรับผิดชอบต่อการเรียนบ้าง
- ให้ 0 คะแนน ในข้อที่ไม่มีความรับผิดชอบต่อการเรียน

2. โปรแกรมการใช้บทบาทสมมติ เพื่อพัฒนาการความรับผิดชอบต่อการเรียน

วิธีดำเนินการสร้างโปรแกรมการใช้บทบาทสมมติ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างตามลำดับดังนี้

2.1 ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับความหมายของความรับผิดชอบต่อการเรียน และบทบาทสมมติจากทฤษฎี เอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาสร้างโปรแกรมการใช้บทบาทสมมติ เพื่อพัฒนาการใช้บทบาทสมมติ เพื่อพัฒนาการความรับผิดชอบต่อการเรียน

2.2 สร้างโปรแกรม การใช้บทบาทสมมติ ซึ่งโปรแกรมประกอบไปด้วยสถานการณ์ และแบบทดสอบ บทบาทสมมติที่เกี่ยวกับการใช้พัฒนาการความรับผิดชอบต่อการเรียน

ขั้นตอนในการใช้บทบาทสมมติ มีขั้นตอนใหญ่ๆ ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียมการ แบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ

1. ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตของปัญหา หรือ จุดที่ต้องการชี้ให้ผู้เรียนเห็นและเรียนเพื่อความเข้าใจ

2. ผู้วิจัยกำหนดสถานการณ์สมมติ และเขียนบทบาทสมมติที่จะให้ผู้เรียนแสดง
 ขั้นที่ 2 ขั้นแสดง แบ่งออกเป็น 7 ขั้นตอน คือ

1. การนำเข้าสู่บทเรียน หมายถึง ผู้วิจัยและนักเรียนสนทนาซักถามหรือเล่าประสบการณ์ให้ซึ่งกันและกันฟัง เพื่อนำผู้เรียนไปสู่เรื่องที่จะศึกษา หรือปูพื้นให้นักเรียนมีความเข้าใจตรงกันในเรื่องที่เรียน

2. การเลือกตัวผู้แสดง ในการทดลองนี้ผู้วิจัยให้นักเรียนอาสาสมัครเป็นผู้แสดงในแต่ละครั้ง ซึ่งมีการผลัดเปลี่ยนผู้แสดงให้ครบทุกคน เพื่อให้นักเรียนมีประสบการณ์ในการแสดง และผู้วิจัยช่วยดูความเหมาะสมของผู้แสดงในบทบาทต่างๆ ด้วย

3. การจัดฉากแสดง เป็นการ จัดฉากแบบสมมติขึ้นมา เพื่อให้การแสดงนั้นดูใกล้เคียงกับความเป็นจริง ซึ่งในการทดลองนี้ผู้วิจัยจัดฉากในลักษณะแบบง่ายๆ เช่น เลื่อนโต๊ะ จัดเก้าอี้เพียงตัวเดียว หรือเตรียมอุปกรณ์ในการแสดงเล็กๆ น้อยๆ เป็นต้น

4. การเตรียมผู้สังเกตการณ์ ผู้วิจัยให้นักเรียนที่ไม่ได้แสดงในครั้งนี้เป็นผู้สังเกตการณ์ คือช่วยกันสังเกตและวิเคราะห์เหตุการณ์ในการแสดงเพื่อนำไปอภิปรายและ วิเคราะห์ผลการแสดงร่วมกันในขั้นที่ 3

5. การเตรียมความพร้อมต่อการแสดง ก่อนการแสดง ผู้วิจัยให้ผู้แสดงลองแสดงท่าทางต่างๆ เช่น ดีใจ เสียใจ โกรธ เป็นต้น เพื่อช่วยขจัดความตื่นเต้น ประหม่า วิตกกังวล แล้วจึงให้ผู้แสดงเริ่มแสดงบทบาทที่ตนได้รับ

6. การแสดง ให้ผู้แสดง แสดงตามบทบาทที่ตนได้รับ

7. การดับบท ผู้แสดง แสดงไปพอสมควร สามารถดับบทได้เพื่อไม่ให้เสียเวลา และเกิดความเบื่อหน่าย

ขั้นที่ 3 ขั้นวิเคราะห์และอภิปรายผลการแสดง

เมื่อผู้แสดง แสดงจบแล้ว ผู้วิจัยให้ผู้แสดงและผู้สังเกตการณ์อภิปรายร่วมกันว่า ที่ตัวละครแสดงไปแล้วนั้น เป็นอย่างไร มีวิธีการแก้ปัญหาที่ดีหรือไม่

ขั้นที่ 4 ขั้นแสดงเพิ่มเติม

ถ้าหากการแสดงครั้งแรกยังไม่สมบทบาท ผู้วิจัยอาจจะให้มีการแสดงซ้ำหรือเพิ่มเติมก็ได้ ซึ่งอาจจะแสดงซ้ำหลายครั้งจนกว่าจะแสดงให้สมบทบาทเป็นที่น่าพอใจ หากผู้วิจัยเห็นว่าการแสดงใหม่นี้ ไม่จำเป็นอาจจะข้ามไปขั้นที่ 5 ได้เลย

ขั้นที่ 5 ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป

ผู้วิจัยกระตุ้นให้ผู้เรียนอภิปรายทั่วๆ ไป โดยมากจะให้ผู้เรียนเล่าประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องที่เกี่ยวข้องให้กันและกันฟัง การแลกเปลี่ยนประสบการณ์นี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้แนวความคิด

กว้างขวางขึ้นและส่งเสริมให้ผู้เรียนเห็นว่าสิ่งที่เรียนนั้นเกี่ยวข้องกับความเป็นจริง ทำให้ผู้เรียนหาข้อสรุปหรือได้แนวความคิดรวบยอดที่ตนสามารถเข้าใจได้ดี

2.3 นำโปรแกรมการจับบทบาทสมมติไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน คือ อาจารย์ ไพศาล อันประเสริฐ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา และ อาจารย์ วิไลลักษณ์ พงษ์โสภา ตรวจสอบแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามที่คุณวุฒิเสนอแนะ

2.4 นำโปรแกรมที่สร้างไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนพระโขนงวิทยา ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างเพื่อหาข้อบกพร่องในด้านความเหมาะสมของสถานการณ์และบทบาทสมมติตลอดจนวิธีการและระยะเวลาที่ใช้ในการแสดง เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้นและเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการวิจัยต่อไป

2.5 ผู้วิจัยใช้โปรแกรมการจับบทบาทสมมติ เพื่อพัฒนาความรับผิดชอบต่อการเรียนในกลุ่มทดลองรวมทั้งสิ้น 12 ครั้งๆ ละ 50 นาที เป็นเวลา 6 สัปดาห์ๆ ละ 2 วัน คือ วันจันทร์ และวันพุธ เวลา 14.30-15.20 น.

3. โปรแกรมการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม

3.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่ม

3.2 สร้างโปรแกรมกิจกรรมกลุ่มให้สอดคล้องกับนิยามและจุดมุ่งหมายของกิจกรรมที่ใช้ฝึกแต่ละครั้ง แล้วนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิชุดเดิม จำนวน 3 คน ตรวจสอบความสอดคล้องของจุดมุ่งหมาย กิจกรรม เนื้อหาและวิธีดำเนินการ

3.3 นำโปรแกรมกิจกรรมกลุ่มที่สร้างขึ้นมาปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ แล้วทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนพระโขนงวิทยา กรุงเทพมหานคร ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาข้อบกพร่องในด้านเนื้อหาของ กิจกรรม วิธีดำเนินการอุปกรณ์ และเวลาที่ใช้

3.4 นำโปรแกรมที่ทดลองใช้แล้วมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อใช้ในการวิจัยต่อไป โปรแกรมกิจกรรมกลุ่มใช้กับกลุ่มทดลองที่ 2 ตามวันเวลา ที่กำหนดไว้ คือ 12 ครั้งๆ ละ 50 นาที เป็นเวลา 6 สัปดาห์ๆ ละ 2 วัน คือ วันอังคารและวันศุกร์ เวลา 14.30-15.20 น.

การดำเนินการทดลอง

แบบแผนการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง โดยใช้แบบแผนการทดสอบแบบ Randomized Two Group Pretest – Posttest (ชูศรี วงศ์รัตนะ 2528 : 27) ดังแสดงในตารางที่ 1

ตาราง 1 แสดงบทบาทแผนการทดลองแบบ Randomized Two Group Pretest – Posttest Design

กลุ่ม	สอบก่อน	ทดลอง	สอบหลัง
RE1	T1E1	XE1	T2E1
RE2	T1E1	XE2	T2E2

สัญลักษณ์ที่ใช้ในแบบแผนการทดลอง

RE1	แทน	กลุ่มตัวอย่างที่ถูกสุ่มเป็นกลุ่มทดลองที่ 1
RE2	แทน	กลุ่มตัวอย่างที่ถูกสุ่มเป็นกลุ่มทดลองที่ 2
T1E1	แทน	ทดสอบก่อนในกลุ่มทดลองที่ 1
T1E2	แทน	ทดสอบก่อนในกลุ่มทดลองที่ 2
T2E1	แทน	ทดสอบหลังในกลุ่มทดลองที่ 1
T2E2	แทน	ทดสอบหลังในกลุ่มทดลองที่ 2
XE1	แทน	การใช้บทบาทสมมติ ซึ่งใช้ในกลุ่มทดลองที่ 1
XE2	แทน	การเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม ซึ่งใช้กลุ่มทดลองที่ 2

วิธีดำเนินการทดลอง

1. ระยะก่อนการทดลอง

1.1 เตรียมสถานที่ คือ ห้องสปช. โรงเรียนพระโขนงวิทยา ใช้เป็นสถานที่ดำเนินการ การใช้บทบาทสมมติ และการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม

1.2 ดำเนินการทดสอบ โดยให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ทั้งหมด จำนวน 30 คน ตอบแบบสอบถามความรับผิดชอบต่อการเรียนแล้วคัดเลือกนักเรียนที่มีความรับผิดชอบต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 50 ลงมา จำนวน 14 คน จากนั้นผู้วิจัยสุ่มอย่างง่ายอีกครั้งหนึ่ง เป็นกลุ่มทดลองที่ใช้บทบาทสมมติ และกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มๆ ละ 7 คน และเก็บคะแนนไว้เป็นคะแนนการทดสอบ ก่อนทดสอบ (Pretest)

2. ระยะดำเนินการทดลอง

ผู้วิจัยดำเนินการทดลอง ดังนี้

2.1 กลุ่มทดลองที่ 1 ผู้วิจัยใช้โปรแกรมใช้บทบาทสมมติ เพื่อพัฒนาความรับผิดชอบต่อการเรียนที่สร้างขึ้นทั้งหมด 12 ครั้งๆ ละ 50 นาที เป็นเวลา 6 สัปดาห์ๆ ละ 2 วัน

คือ วันจันทร์และวันพุธ เวลา 14.30-15.20 น. ตั้งแต่วันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2543 ถึงวันที่ 3 มีนาคม 2543

2.2 กลุ่มทดลองที่ 2 ผู้วิจัยใช้การเข้าร่วมกิจกรรมตามโปรแกรมที่สร้างขึ้นทั้งหมด 12 ครั้งๆ ละ 50 นาที เป็นเวลา 6 สัปดาห์ๆ ละ 2 วัน คือ วันอังคารและวันศุกร์ เริ่มการทดลอง ตั้งแต่วันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2543 ถึงวันที่ 5 มีนาคม 2543

3. ระยะหลังการทดลอง

หลังการทดลองให้นักเรียนในกลุ่มทดลองที่ 1 และกลุ่มทดลองที่ 2 ตอบแบบสอบถามความรับผิดชอบอีกครั้งหนึ่ง หลังจากทีนักเรียนได้ใช้บทบาทสมมติและได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มแล้วเก็บคะแนนไว้เป็นคะแนนทดสอบหลังทดสอบ (Posttest)

4. นำคะแนนที่ได้จากการตอบแบบสอบถามความรับผิดชอบต่อการเรียนทั้งก่อนและหลังการทดลองมาวิเคราะห์ ตามวิธีการทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. เปรียบเทียบความรับผิดชอบต่อการเรียนของนักเรียนก่อนและหลังการใช้บทบาทสมมติ
2. เปรียบเทียบความรับผิดชอบต่อการเรียนก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม
3. เปรียบเทียบความแตกต่างของความรับผิดชอบต่อการเรียนของนักเรียนที่ได้ใช้บทบาทสมมติและเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพื้นฐาน ได้แก่
 - 1.1 ค่าเฉลี่ย (Mean)
 - 1.2 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
2. สถิติวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือ
 - 2.1 หาค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามความรับผิดชอบต่อการเรียนโดยใช้สูตร T-Test (พวงรัตน์ ทวีรัตน์ 2531:139)
 - 2.2 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามความรับผิดชอบต่อการเรียนโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) (ล้วน สายยศ และ อังคณา 2524 : 171)
3. สถิติสำหรับทดสอบสมมติฐาน
 - 3.1 เปรียบเทียบความรับผิดชอบต่อการเรียนก่อนและหลังการทดลองในกลุ่มทดลองที่ 1 และกลุ่มทดลองที่ 2 โดยใช้การทดสอบ T-Test แบบ Dependent (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ 2524 :96)

3.2 เปรียบเทียบความแตกต่างของความรับผิดชอบต่อการเรียนของนักเรียน
ระหว่างกลุ่มทดลองที่ 1 และกลุ่มทดลองที่ 2 โดยใช้การทดสอบ T-Test แบบ Independent
(ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ 2524 : 96)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลศึกษาค้นคว้า

ข้อตกลงเกี่ยวกับการวิเคราะห์ข้อมูล และการแปลผล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล และแปลความหมาย จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{X}$	แทน	คะแนนเฉลี่ย
S.D	แทน	ความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน
t	แทน	การทดสอบโดยใช้ t

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับดังนี้

ตอนที่ 1 เปรียบเทียบความรับผิดชอบต่อการเรียนของนักเรียนก่อนและหลัง
การใช้บทบาทสมมติ

ตอนที่ 2 เปรียบเทียบความรับผิดชอบต่อการเรียนของนักเรียนก่อนและหลัง
การเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม

ตอนที่ 3 เปรียบเทียบความแตกต่างของความรับผิดชอบต่อการเรียนของ นักเรียนที่
ใช้บทบาทสมมติและนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม

การวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 เปรียบเทียบความรับผิดชอบต่อการเรียนของนักเรียนก่อนและหลังการใช้บทบาทสมมติ

ผู้วิจัยได้ให้นักเรียนในกลุ่มทดลองที่ 1 เข้าร่วมกิจกรรมตามโปรแกรมที่กำหนด หลังจากนั้น ผู้วิจัยจึงให้นักเรียนทำแบบทดสอบอีกครั้ง ได้ผลปรากฏดังตาราง 1

ตาราง 1 เปรียบเทียบความรับผิดชอบต่อการเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 1 ก่อนและหลังการใช้บทบาทสมมติ

กลุ่มทดลองที่ 1	N	$\bar{X}$	S.D	t
ก่อนการทดลอง	7	43.85	10.54	5.577**
หลังการทดลอง	7	73.28	31.78	

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 1 ปรากฏว่านักเรียนที่ใช้บทบาทสมมติมีความรับผิดชอบต่อการเรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 1

ตอนที่ 2 การเปรียบเทียบความรับผิดชอบต่อการเรียนก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม ผู้วิจัยได้ให้นักเรียนในกลุ่มทดลองที่ 2 เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มตามโปรแกรมที่กำหนด หลังจากนั้นผู้วิจัยให้นักเรียนทำแบบทดสอบอีกครั้งหนึ่ง ได้ผลปรากฏดังตาราง 2

ตาราง 2 เปรียบเทียบความรับผิดชอบต่อการเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ 2 ก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม

กลุ่มทดลองที่ 2	N	$\bar{X}$	S.D	T
ก่อนการทดลอง	7	66.57	32.11	3.387**
หลังการทดลอง	7	79.28	32.88	

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 2 ปรากฏว่านักเรียนที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มมีความรับผิดชอบต่อการเรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 2

ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบความแตกต่างของความรับผิดชอบต่อการเรียนของนักเรียนที่เข้าร่วมบทบาทสมมติและนักเรียนที่ใช้กิจกรรมกลุ่ม

ผู้วิจัยได้นำคะแนนความรับผิดชอบต่อการเรียนของนักเรียนที่ใช้บทบาทสมมติและนักเรียนที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม หลังการทดลองมาทดสอบความแตกต่าง ได้ผลปรากฏในตาราง 3

ตาราง 3 เปรียบเทียบความแตกต่างของความรับผิดชอบต่อการเรียนของนักเรียนที่ใช้บทบาทสมมติและเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม

กลุ่ม	N	$\bar{X}$	S.D	t
กลุ่มทดลองที่ 1	7	73.28	31.78	0.65
กลุ่มทดลองที่ 2	7	79.28	32.88	

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 3 ปรากฏว่านักเรียนที่ใช้บทบาทสมมติและนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม มีความรับผิดชอบต่อการเรียนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อ 3

บทที่ 5

บทย่อ สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ

บทย่อ

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

เพื่อศึกษาผลการใช้บทบาทสมมติและผลของการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อความรับผิดชอบต่อการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนพระโขนงวิทยา กรุงเทพมหานคร โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. เปรียบเทียบความรับผิดชอบต่อการเรียนของนักเรียนก่อนและหลังการใช้บทบาทสมมติ
2. เปรียบเทียบความรับผิดชอบต่อการเรียนของนักเรียนก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม
3. เปรียบเทียบความรับผิดชอบต่อการเรียนของนักเรียนที่ใช้บทบาทสมมติกับนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม

สมมติฐานของการศึกษาค้นคว้า

1. นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อการเรียนดีขึ้นหลังจากได้ใช้บทบาทสมมติ
2. นักเรียนมีความรับผิดชอบดีขึ้นหลังจากได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม
3. นักเรียนที่ใช้บทบาทสมมติและนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม มีความรับผิดชอบต่อการเรียนแตกต่างกัน

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษารั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนพระโขนงวิทยา กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2542 ที่มีความรับผิดชอบต่อการเรียนต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 50 ลงมา จำนวน 14 คน จากนักเรียน 1 ห้อง

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษารั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนพระโขนงวิทยา กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2542 ที่มีความรับผิดชอบต่อการเรียนต่ำกว่าเปอร์

เซนไทล์ที่ 50 ลงมา จำนวน 14 คน ซึ่งได้จากการสุ่มอย่างง่ายจากประชากร 1 ห้องเรียน แล้วสุ่มอย่างง่ายอีกครั้งหนึ่ง เป็นกลุ่มทดลองที่ 1 จำนวน 7 คน และกลุ่มทดลองที่ 2 จำนวน 7 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

1. ระยะก่อนการทดลอง

1.1 เตรียมสถานที่ คือ ห้องสพช.โรงเรียนพระโขนงวิทยา ใช้เป็นสถานที่ดำเนินการใช้บทบาทสมมติ และการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม

1.2 ดำเนินการทดสอบ โดยให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ทั้งหมด จำนวน 30 คน ตอบแบบสอบถาม ความรับผิดชอบต่อการเรียนแล้วคัดเลือกนักเรียนที่มีความรับผิดชอบต่อการเรียนต่ำกว่าเปอร์เซนไทล์ที่ 50 ลงมา จำนวน 14 คน จากนั้นผู้วิจัยสุ่มอย่างง่ายอีกครั้งหนึ่ง เป็นกลุ่มทดลองที่ใช้บทบาทสมมติ และกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มๆ ละ 7 คน และเก็บคะแนนไว้เป็นคะแนนการทดสอบก่อนการทดสอบ (Pretest)

2. ระยะดำเนินการทดลอง

ผู้วิจัยดำเนินการทดลอง ดังนี้

2.1 กลุ่มทดลองที่ 1 ผู้วิจัยใช้โปรแกรมการใช้บทบาทสมมติเพื่อพัฒนาความรับผิดชอบต่อการเรียนที่สร้างขึ้น ทั้งหมด 12 ครั้งๆ ละ 50 นาที เป็นเวลา 6 สัปดาห์ๆ ละ 2 วัน คือ วันจันทร์และวันพุธ เวลา 14.30-15.20 น.

2.2 กลุ่มทดลองที่ 2 ผู้วิจัยใช้การเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มตามโปรแกรมที่สร้างขึ้นทั้งหมด 12 ครั้งๆ ละ 50 นาที เป็นเวลา 6 สัปดาห์ๆ ละ 2 วัน คือ วันอังคารและวันศุกร์

3. ระยะหลังการทดลอง

หลังการทดลองให้นักเรียนกลุ่มที่ 1 และกลุ่มทดลองที่ 2 ตอบแบบสอบถามความรับผิดชอบอีกครั้งหนึ่ง หลังจากทีนักเรียนได้ใช้บทบาทสมมติและได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มแล้วเก็บคะแนนไว้เป็นคะแนนการทดสอบหลังการทดลอง (Posttest)

นำคะแนนที่ได้จากการตอบแบบสอบถามความรับผิดชอบต่อการเรียนทั้งก่อนและหลังการทดลองมาวิเคราะห์ตามวิธีการทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. เปรียบเทียบความรับผิดชอบต่อการเรียนของนักเรียนก่อนและหลังการใช้บทบาทสมมติ โดยใช้การทดสอบ T-Test แบบ Dependent (ล้วน สายยศ และอังคณา 2524 : 96)

2. เปรียบเทียบความรับผิดชอบต่อการเรียนของนักเรียนก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม โดยใช้การทดสอบ T-Test แบบ Dependent (ล้วน สายยศ และอังคณา 2524 : 96)

3. เปรียบเทียบความแตกต่างของความรับผิดชอบต่อการเรียนของนักเรียนที่ใช้บทบาทสมมติและการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม โดยใช้การทดสอบ T-Test แบบ Independent (ล้วน สายยศ และอังคณา 2524 :96)

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการทดลอง สรุปได้ดังนี้

1. นักเรียนที่ใช้บทบาทสมมติ มีความรับผิดชอบต่อการเรียนดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
2. นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม มีความรับผิดชอบต่อการเรียนดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
3. นักเรียนที่ใช้บทบาทสมมติและนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม มีความรับผิดชอบต่อการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การอภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาผลการใช้บทบาทสมมติและการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อความรับผิดชอบต่อการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนพระโขนงวิทยา กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2542 ผลการวิจัย ปรากฏดังนี้

1. นักเรียนที่ใช้บทบาทสมมติ มีความรับผิดชอบต่อการเรียนดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1 ที่กล่าวว่า “นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อการเรียนสูงขึ้นหลังจากได้ใช้บทบาทสมมติ” ผลการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าการใช้บทบาทสมมติสามารถพัฒนาความรับผิดชอบต่อการเรียนของนักเรียนได้ กล่าวคือการใช้บทบาทสมมติสามารถพัฒนาให้ผู้เรียนมีโอกาสรียนพฤติกรรมที่พึงประสงค์จากการมีส่วนร่วมในการใช้บทบาทสมมติ ส่งผลให้มีความรับผิดชอบต่อการเรียนสูงขึ้น ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับการวิจัยของแฮนเลย์ (Handley. 1957:3383 – 3384 – A) ที่ได้วิจัยเกี่ยวกับการใช้บทบาทสมมติในการสอนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตชั้นประถมศึกษาปีที่ 4, 5 และ 6 เป็นเวลา 4 สัปดาห์ จากการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยการแสดงบทบาทสมมติ นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อการเรียนดีขึ้นกว่าเดิม ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ กลาสเบิร์ก (Glassborg. 1978 : 193) ที่ได้ศึกษาการแสดงบทบาทสมมติในการช่วยพัฒนาความรับผิดชอบทางศีลธรรมของเด็กด้วย

2. นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม มีความรับผิดชอบต่อการเรียนดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2 ที่กล่าวว่า “นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อการเรียนสูงขึ้นหลังจากได้เข้าร่วม กิจกรรมกลุ่ม” ผลการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสามารถพัฒนาความรับผิดชอบต่อการเรียนของนักเรียนได้ กล่าวคือ การ

เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสามารถพัฒนาให้ผู้เรียนมีโอกาสรียนรู้พฤติกรรมที่พึงประสงค์จากการมีส่วนร่วมในการกระทำกิจกรรมกลุ่มส่งผลให้มีความรับผิดชอบต่อการเรียนสูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของทิสนา แชมมณี (2522 : 7) ที่กล่าวว่า ประสบการณ์ที่ได้จากการเข้าร่วมกลุ่มจะทำให้ผู้เรียนมีโอกาสรียนรู้จากการมีส่วนร่วมกระทำกิจกรรมที่ส่งเสริมการวิเคราะห์ความรู้สึก ความต้องการ ตลอดจนพฤติกรรม และความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาบุคลิกภาพของตนได้อย่างดี และนอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ คมเพชร จัตรศุภกุล (2530 :10) ที่กล่าวว่า การทำกิจกรรมกลุ่มมีคุณค่าสำหรับสมาชิกมาก เพราะในขณะที่ดำเนินกิจกรรมกลุ่มนั้น สมาชิกจะได้รับการตอบสนองทั้งร่างกายและจิตใจอย่างสมดุล มีโอกาสรียนรู้ เรื่องการปฏิบัติตนในสังคม ขณะเดียวกันก็จะได้รียนรู้เรื่องการควบคุมการแสดงออกทางอารมณ์ด้วยและยังเกิดความเจริญงอกงามด้านความรู้และทักษะบางประการ

สำหรับผลการศึกษารั้งนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของ พวงแก้ว เนตรโอภารักษ์ (2533 :66) ที่ได้ทำการศึกษาผลของการใช้ กิจกรรมกลุ่มที่มีต่อความร่วมมือในการอภิปรายกลุ่ม กลุ่มทดลองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านลานแหลม จังหวัดนครปฐม พบว่านักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม มีความร่วมมือในการอภิปรายกลุ่มสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการศึกษาที่สอดคล้องกันดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาความรับผิดชอบต่อการเรียนของนักเรียนให้สูงขึ้นกว่าเดิมได้ ทั้งนี้เพราะการรียนรู้โดยการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มเป็นการรียนรู้โดยการกระทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างผู้เรียน ทำให้ได้รับประสบการณ์ตรงจากการวิเคราะห์ปัญหาต่างๆและจากการปฏิบัติจริงด้วยตนเองและนอกจากนี้การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้เรียนยังส่งผลให้ผู้เรียนสามารถรวบรวมแนวคิดที่เป็นประโยชน์สำหรับตนเอง ซึ่งมีผลทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มพัฒนาความรับผิดชอบต่อการเรียนสูงขึ้น

จากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่า นักเรียนให้ความสนใจและมีความกระตือรือร้นในการทำกิจกรรมกลุ่ม ตลอดเวลาทำให้บรรยากาศของกลุ่มเต็มไปด้วยความสนุกสนานและช่วงปัจฉิมนิเทศผู้วิจัยได้ให้นักเรียนร่วมกันสรุปถึงสิ่งที่ได้จากกิจกรรมแล้วสิ่งที่นักเรียนได้รับและมีคุณค่ายิ่งต่อนักเรียนก็คือ ประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ซึ่งสามารถนำไปพัฒนาตนเองให้มีความรับผิดชอบต่อการเรียนสูงขึ้นได้

1. ภายหลังการทดลอง เมื่อเปรียบเทียบผลการใช้บทบาทสมมติและการใช้กิจกรรมกลุ่มที่มีต่อความรับผิดชอบต่อการเรียนของนักเรียน พบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นั่นคือ ทั้งสองกลุ่มมีความรับผิดชอบต่อการเรียนแตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 3 ซึ่งอาจพิจารณาองค์ประกอบต่างๆ ที่สำคัญดังนี้

1.1 โปรแกรมการทดลอง การทดลองครั้งนี้ผู้วิจัยสร้างโปรแกรม การทดลอง 2 โปรแกรม คือ การใช้บทบาทสมมติและกิจกรรมกลุ่ม ซึ่งทั้งสองโปรแกรมนี้นี้ก็มุ่งที่จะพัฒนาความ

รับผิดชอบต่อการเรียนของนักเรียน โดยยึดนิยามศัพท์เฉพาะเป็นสำคัญ จึงทำให้โปรแกรมทั้งสองมีเนื้อหาสาระต่างกัน ที่สำคัญเหมือนกัน ดังนั้นกลุ่มทดลองสองกลุ่มก็จะได้อะไรต่าง ๆ ไม่แตกต่างกัน แต่อย่างไรก็ตามวิธีการสองวิธีนี้ ก็มีจุดมุ่งหมายเช่นเดียวกัน คือการช่วยเหลือให้นักเรียนให้พัฒนาตนเองและแต่ละวิธีก็มีความเป็นเอกลักษณ์ มีจุดเด่นแตกต่างกันไป อาทิเช่น บทบาทสมมติ กลุ่มผู้เรียนจากกิจกรรมหลากหลายในการแสดงเรื่องราวต่างๆ นักเรียนลงมือปฏิบัติและได้ข้อสรุปที่มีผลต่อการพัฒนาความรับผิดชอบต่อการเรียนของนักเรียนและในขณะเดียวกันการให้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มหลายๆ อย่าง เช่น เกม การใช้สถานการณ์จำลอง การอภิปรายกลุ่มที่นักเรียนลงมือปฏิบัติและมีผลต่อการพัฒนาความรับผิดชอบต่อการเรียน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

นักเรียนที่ใช้บทบาทสมมติและการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มมีลักษณะบางประการที่คล้ายคลึงกัน กล่าวคือ มีอายุใกล้เคียงกัน คือ 11 –12 ปี ซึ่งเด็กในวัยนี้จะมีพัฒนาการที่มีแนวโน้มคล้ายตามกลุ่ม (ศรีเรือน แก้วกังวาล 2530 : 123 –126) และนักเรียนเหล่านี้ยังเป็นนักเรียนที่มีความรับผิดชอบต่อการเรียนต่ำ โดยมีคะแนนความรับผิดชอบต่อการเรียนต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 50 ลงมา และนักเรียนทั้งสองกลุ่มให้ความร่วมมือในการทดลองเป็นอย่างดี กล่าวคือมีความกระตือรือร้นที่จะเข้าร่วมกิจกรรมทั้งสองกิจกรรม และกล้าที่จะแสดงความคิดเห็นต่างๆ รับฟังซึ่งกันและกันเป็นอย่างดี จึงมีผลทำให้นักเรียนทั้งสองกลุ่มมีการพัฒนาเรื่องความรับผิดชอบต่อการเรียนแตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะโดยทั่วไป

ผู้ที่นำวิธีการใช้บทบาทสมมติ และการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มไปใช้พัฒนาความรับผิดชอบต่อการเรียน ควรทำความเข้าใจเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อการเรียนตลอดจนหลักการและวิธีการใช้บทบาทสมมติและการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มดังนี้

1.1 ผู้ที่จะทำหน้าที่เป็นผู้นำในการใช้บทบาทสมมติ และผู้ที่จะทำหน้าที่เป็นผู้นำในการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มควรเป็นผู้ที่มีความรู้ และมีประสบการณ์ทางด้านการใช้บทบาทสมมติ และการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม

1.2 ผู้ที่จะนำเอาวิธีการใช้บทบาทสมมติและการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม ควรมีความเป็นเอกเทศ สะดวก มีบรรยากาศที่ดี และเอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ของสมาชิกเพื่อให้สามารถแสดงพฤติกรรม และเปิดเผยความรู้สึกได้อย่างอิสระ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษา เปรียบเทียบผลการใช้บทบาทสมมติหรือการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มกับเทคนิคอื่นๆ เพื่อพัฒนาความรับผิดชอบต่อการเรียน

2.2 ควรมีการศึกษา เปรียบเทียบผลการใช้บทบาทสมมติและการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มกับปัญหาด้านอื่นๆ เช่น ปัญหาการหนีเรียน ปัญหาการทะเลาะวิวาทในชั้นเรียน เป็นต้น

2.3 ควรมีการศึกษา เปรียบเทียบผลการใช้บทบาทสมมติและการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อความรับผิดชอบต่อการเรียนของนักเรียนในระดับชั้นอื่นๆ เช่น ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ระดับอุดมศึกษา เป็นต้น

2.4 ควรเลือกกลุ่มตัวอย่างให้มีสองเพศจำนวนเท่าๆกันในกลุ่มทดลองสองกลุ่ม

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ. (2521) ศีลธรรมและวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ (2520) หลักสูตรประถมศึกษา 2521. กรุงเทพฯ : หลักสูตร
- กึ่งแก้ว อัดถากร. (2524). ทำไมต้องมีวินัย มนุษย์ศาสตร์ปริทรรศน์ (1) : 15-19.
- ก่อ สวัสดิพาณิชย์. (2522). รายงานการสัมมนาจริยธรรมในสังคมปัจจุบันจริยธรรมในสังคมไทย กรุงเทพฯ : คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี
- กรุณา กิจชัยน. (2517). ความสัมพันธ์ระหว่างความมีวินัยแห่งตนความเชื่อมั่นภายในภายนอกและคุณธรรมแห่งพลเมืองดี ปริญญาโท กศ.ม. กรุงเทพฯ :
- กาญจนา เกียรติประวัติ. (2524). เอกสารประกอบการสอนศึกษา 361 : ระเบียบวิธีสอนทั่วไป. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ม.ป.ป.
- โกศล มีคุณ. (2524). การวิจัยเชิงทดลองฝึกอบรมการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมและทักษะในการสวมบทบาทของเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปริญญาโท กศด. (วิชาเอกการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อัดสำเนา.
- คมเพชร จัตรศุภกุล. (2522). กิจกรรมกลุ่มในโรงเรียนภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- คมเพชร จัตรศุภกุล. (2530) กิจกรรมกลุ่มในโรงเรียน. กรุงเทพฯ : ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
- จรรยา สุวรรณทัต : ดวงเดือน พัฒนุมนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจจนึก. (2521) พื้นฐานความเข้าใจทางจิตวิทยา. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช
- จารุลักษณ์ พินพรหมราช. (2529) ผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มที่มีต่อการพัฒนาพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนปทุมคงคา กรุงเทพมหานคร. ปริญญาโท กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อัดสำเนา.

จิรพรรณ สุขตลอดชีพ. (2530) ผลของการแสดงบทบาทสมมติที่มีต่อการยกระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 วิทยาลัยนาฏศิลป์ กรุงเทพมหานคร.
 ปรินุญานินพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
 อัดสำเนา.

จิราภรณ์ หุ่นตระกูล. (2528) การทดลองใช้บทบาทสมมติที่มีต่อการพัฒนาการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดเสมียนนารี.
 ปรินุญานินพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
 อัดสำเนา.

จริยา วิไลวรรณ (2532). ผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อเจตคติต่อการเรียนวิชาพลศึกษาของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยพลศึกษา จังหวัดลำปาง. (36-37) ปรินุญานินพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อัดสำเนา

จริยา วิไลวรรณ (2532). ผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีผลต่อเจตคติต่อการเรียนวิชาพลศึกษาของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยพลศึกษาจังหวัดลำปาง. 94. ปรินุญานินพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อัดสำเนา.

จำเนียร ช่วงโชติ และคนอื่น ๆ . (2521). ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล. (5) กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

จำเนียร ช่วงโชติ และคนอื่น ๆ . (2521). ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล. (4-6) กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง

จำเนียร ช่วงโชติ . (2521). ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล. (5) กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

จันทิภา ลิ้มปิเจริญ. (2522). กระบวนการกลุ่มในการเรียนการสอน. (79). ภูเก็ต ภาควิชาจิตวิทยาและแนะแนว วิทยาลัยภูเก็ต.

ฉลวย มีใจเย็น. (2526). การทดลองใช้การแสดงบทบาทสมมติเพื่อพัฒนาจริยธรรมด้านความกตัญญูกตเวทีของเด็กประถมศึกษาปีที่ 5 ปรินุญานินพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อัดสำเนา.

- ชม ภูมิภาค. (2519) การปลูกฝังจริยธรรม ความรับผิดชอบ ศีลภาสตร์ : 9
- ชำนาญ นิสารัตน์. (2524) หนังสือเรียนสังคมศึกษา หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช. : 53
- ชูชัย สมितिไกร. (2527). การศึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่มเชิงใหม่ ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ชูศรี วงศ์รัตน. (2528). แบบแผนการทดลองและสถิติ กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ชูศรี สนิทประชากร. (2525). วิธีการสอนในระดับประถมศึกษาตามหลักสูตรใหม่. กรุงเทพฯ : วัชรการพิมพ์
- दनัย งามมานะ. (2518). ความรู้สึกรับผิดชอบ ความอยากรู้อยากเห็นและแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยกันแบบเอาใจใส่เกินไป. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อัดสำเนา.
- ดวงจันทร์ หนูทอง. (2533). ผลของการใช้แม่แบบหนังสือที่มีต่อการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ด้านความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดมณีเจริญมิตรภาพที่ 227 นครศรีธรรมราช ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม.(วิชาเอกจิตวิทยาการแนะแนว) กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, อัดสำเนา.
- ดุขฎิ ทรัพย์ปรุง. (2529). ผลการใช้บทบาทสมมติเพื่อพัฒนาความรับผิดชอบต่อหน้าที่การทำงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดรางบัว กรุงเทพมหานคร ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อัดสำเนา.
- ทศนา แคมมณี. (2519). การใช้บทบาทสมมติในการเรียน คุศศาสตร์ : 4
- ทศนา แคมมณี. (2532). กลุ่มสัมพันธ์ : ทฤษฎีและแนะแนวปฏิบัติเล่ม 1 บุรพาธิลปีการพิมพ์ : 210-220.
- ธิดารัตน์ ศรีสวัสดิ์. (2532). ผลของบทบาทสมมติที่มีต่อเหตุผลเชิงจริยธรรม ด้านความสามัคคีของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนนารีนุกูลจังหวัดอุบลราชธานี

ปริญญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

อัดสำเนา. : 109.

นิคม ดังกะพิภพ. (2516). การเปรียบเทียบบุคลิกภาพความเกรงใจและความคิดสร้างสรรค์
ของนักเรียนวัยรุ่นที่มาจากครอบครัวไทยจีน. (15) ปริญญาณิพนธ์ กศ.ม. วิทยาลัยวิชา
การศึกษา. ประสาน. อัดสำเนา.

นาฏเจลิยว สุมาวงศ์. (2505). จิตวิทยาตำราชุดครู มัธยมศึกษาของคุรุสภา วิชาครูตอน 3
องค์การค้าของคุรุสภา

นิภา วิจิตรศิริ. (2525) . ผลของกิจกรรมที่มีต่อความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ปีที่ 1 โรงเรียนหนองแคสกรกิจพิทยา จังหวัดสระบุรี ปริญญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ :
(7) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อัดสำเนา.

นิภา วิจิตรศิริ. (2525). ผลของกิจกรรมที่มีต่อความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
โรงเรียนหนองแคสกรกิจพิทยา จังหวัดสระบุรี ปริญญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ. (18-20)
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อัดสำเนา.

บุญศรี จิงธนาเจริญเลิศ. (2530). ผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มที่มีต่อการปรับตัวกับเพื่อนของ
นักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนนทรีวิทยา กรุงเทพมหานคร. (46-49).
ปริญญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อัด
สำเนา.

ประดินันท์ อุปรนัย. (2524). การพัฒนาความรับผิดชอบของเด็กการพัฒนาพฤติกรรมเด็ก
(178) กรุงเทพฯ : วิคตอรีการพิมพ์.

ประดินันท์ อุปรนัย. (2524) การพัฒนาความรับผิดชอบของเด็กการพัฒนาพฤติกรรมเด็ก
(188-210) กรุงเทพฯ : วิคตอรีการพิมพ์

ประณต เล็กสวัสดิ์ (2517).ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูเด็ก การฟังผู้อื่น พฤติกรรม
ด้านความเป็นผู้นำ และความรู้สึกรับผิดชอบ. (9) ปริญญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ :
วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร. อัดสำเนา.

ประนอม เดชชัย.(2531). *แนวการเรียนรู้การสอนและแนวทางปฏิบัติสังคมศึกษา.* (101-102)

เชียงใหม่ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

พนม ลีมาเรีย. (2522). *กลุ่มสัมพันธ์.* (56-57) ภาพลัทธิ จินตทัศน์การพิมพ์

พนม ลีมาเรีย. *กลุ่มสัมพันธ์.* (55-57) มหาสารคาม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม. ม.ป.ป.

พรรณพิศ วณิชยการ (2528) *คู่มือแนะแนว การให้คำปรึกษาเป็นกลุ่ม.* (174-176). กรุงเทพฯ
: โรงพิมพ์คุรุสภา).

พวงแก้ว เนตรโอภารักษ์. (2533) *ผลการใช้กิจกรรมกลุ่มที่มีต่อความร่วมมือในการอภิปราย
กลุ่มของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนลานแหลม จังหวัดนครปฐม.
ปริญญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
อัสสัมชัญ.*

พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2531) *วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 2
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เจริญผล.*

พิจิตรา พงษ์จินดากร. (2525) *การทดลองสอนความรับผิดชอบแก่เด็กที่มีระดับพัฒนาการทาง
สติปัญญาต่างกันโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์. (10-11) ปริญญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร อัสสัมชัญ.*

พัชนี วรกวิน. (2522) *จิตวิทยาสังคม. (149-150) นนทบุรี โรงพิมพ์สถานสงเคราะห์
ปากเกร็ด.*

เยาวพา เตชะคุปต์ (2517) *ทฤษฎีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์สำหรับการสอนในระดับประถม
ศึกษา (67) วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. อัสสัมชัญ.*

เยาวภา กันทรวิชัยกุล. (2530) *ผลการใช้กิจกรรมกลุ่มที่มีผลต่อพฤติกรรมไม่ตั้งใจเรียนใน
ห้องเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนป่าโมกข์วิทยาภูมิ จังหวัด
อ่างทอง. ปริญญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร อัสสัมชัญ.*

- ยุพา อานันทสิทธิ์ (2515) การศึกษาผลการสอนแบบสืบสวนสอบสวนในวิชาวิทยาศาสตร์ที่มีต่อความคิดแบบสอบสวน ความถนัดทางการเรียนและความรู้สึกรับผิดชอบ (28) ปรินูญานิพนธ์ กศ.บ. กรุงเทพฯ : วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร. อัดสำเนา.
- ระพี สาคริก (2527) การศึกษาพื้นฐานของความเป็นประชาธิปไตย. (42-47) กรุ๊ปทัศน์.
- ระพีพร นิ้มประยูร (2537) ผลการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพที่มีต่อความรับผิดชอบต่อหน้าที่การงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดดอนหวาน (61-67) ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อัดสำเนา.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2524) หลักการวิจัยทางการศึกษา, (17) กรุงเทพฯ : ทวีการพิมพ์.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ (2524) หลักการวิจัยทางการศึกษา, (96) กรุงเทพฯ : ทวีการพิมพ์
- ลัดดาวรรณ ณ ระนอง. (2525) การทดลองใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความมีวินัยในตนเอง ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ประสานมิตร. อัดสำเนา
- ละม้ายมาศ สรทัดต์ และจรรยา สุวรรณทัต (2510) อิทธิพลของสังคมต่อพัฒนาการของเด็กที่ตำบลนาป่า อำเภอมือเบ่งสุพรรณบุรี. (112) รายงานการวิจัยอันดับที่ 9 กรุงเทพฯ : สถาบันระหว่างชาติ สำหรับการค้นคว้าเรื่องเด็ก. โรงพิมพ์คุรุสภา.
- ละเมียด ลิมาอักษร. (2517) ประชาธิปไตยในโรงเรียน ประชากรศึกษา (8).
- วรรณภา ศิริทรัพย์ากร. (2526) การศึกษาพัฒนาการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสุรศักดิ์มนตรีด้วยวิธีการแสดงบทบาทสมมติ (45-47) วิทยานิพนธ์ ศศ.บ. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (อัดสำเนา).
- วรรณวิภา ทองงอก. (2517) ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่ออาชีพครูวินัยในตนเอง ผลสัมฤทธิ์ในการเรียนการสอนของนิสิตฝึกสอนวิทยาลัยวิชาการศึกษา พิษณุโลก. (9) ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : วิทยาลัยวิชาการศึกษา. ประสานมิตร. อัดสำเนา.

- วารินทร์ ม่วงสุวรรณ (2517) ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูลูกแบบให้ความรักและระบบควบคุมความเอื้อเฟื้อและวินัยทางสังคม. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : วิทยาลัยวิชาการศึกษา. ประสานมิตร. อัดสำเนา.
- วาสนี ชูสงค์. (2525) การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และเจตคติต่อวิชาหลักสูตรภาษาเพื่อการสื่อสารชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์. วิทยานิพนธ์. กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อัดสำเนา.
- วิจิตร สินสิริ. (2521). ตัวอย่างเรื่องนวัตกรรมการสอนการวัดผลและอุปกรณ์การสอนสังคมศึกษานวัตกรรม และเทคโนโลยีของการศึกษา. สุนทรการพิมพ์ 2517
- วินิจ เกตุขำและคมเพชร ฉัตรศุภกุล (2522) กระบวนการกลุ่ม (170-172) กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์
- วิมลรัตน์ ชัยสิทธิ์ (2522) การแสดงบทบาทสมมติในการสอนกลุ่มบูรณาการสำหรับเด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 1. (27-29) วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. อัดสำเนา.
- วิณา วโรตมะวิชญ์ (2530) กลวิธีการเรียนและการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา (252-253) เชียงใหม่ ภาควิชาประถมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วิริยะ บุญยะนิวาสน์ (2523) การเปรียบเทียบการสอนจริยธรรมโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับการสอนแบบธรรมดาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. (49). วิทยานิพนธ์ ศศม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. อัดสำเนา
- วิไลวรรณ สันถะโกมล (2522) การเปรียบเทียบการสอนวิชาวรรณคดีไทย เรื่องลิลิตตะเลงพ่าย โดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์และกระบวนการสอนแบบครู เป็นศูนย์กลางในชั้นประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา วิทยานิพนธ์ คม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. อัดสำเนา.
- วัลลภา ถนอมศิริ. (2539) การใช้กิจกรรมกลุ่มและการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มเพื่อพัฒนาความรับผิดชอบด้านการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเกษมพิทยา

ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อัด
สำเนา.

ศิริกาญจน์ โกสุมภ์. (2522) การใช้บทบาทสมมติในห้องเรียน. วิทยาสาร. 30(77) : 10-13.

ศรีเรือน แก้วกังวาล. (2530). จิตวิทยาพัฒนาการ พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : ประกายพริก
ศุภาวดี บุญญวงศ์. (2527). กิจกรรมกลุ่มในโรงเรียน. สงขลา ภาควิชาการแนะแนวและจิต
วิทยาการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา.

สนธยา จันตรมาส. (2532) จริยธรรมในระดับประถมศึกษา พฤติกรรมที่ต้องการและการปลูกฝัง
วารสารแนะแนว 23 : 121

สมพงศ์ ดิรพัฒน์ (2517) ความสัมพันธ์ระหว่างวิธีการอบรมเลี้ยงดูความเชื่อมั่นในตนเองและ
ความรู้สึกรับผิดชอบ. ปริญญานิพนธ์. กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทร
วิโรฒ ประสานมิตร. อัดสำเนา.

สบโชค พูลนวม. (2523) ความสัมพันธ์ระหว่างความซื่อสัตย์กับความรู้สึกรับผิดชอบ ปริญญานิพนธ์
กศ.ม. กรุงเทพฯ : วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร. อัดสำเนา

สมศิริ ปลื้มจิตต์. (2534) การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเหตุผลเชิงจริยธรรมใน
การสอนจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ด้วยการสอนโดยใช้บทบาท
สมมติ. ปริญญานิพนธ์. กศ.ม. (วิชาการการมัธยมศึกษา) กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรี
นครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อัดสำเนา.

สมศักดิ์ ชินพันธ์. (2523) ความสัมพันธ์ระหว่างปฏิสัมพันธ์ของครูกับนักเรียนในชั้นเรียนกับ
ความรู้สึกรับผิดชอบและมโนภาพแห่งตน ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อัดสำเนา.

สรศักดิ์ โสชู (2530) ผลการใช้กิจกรรมกลุ่มที่มีต่อความสำนึกในหน้าที่พลเมืองดีของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิ
โรฒ พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก. อัดสำเนา

สมุน อมรวิวัฒน์. (2526) การปลูกฝังค่านิยมในตัวเด็ก. ครุปริทัศน์ (ฉบับความรู้เกี่ยวกับ
เด็ก) : 158

สมุน อมรวิวัฒน์. (2526) การปลูกฝังค่านิยมในตัวเด็ก. ครุปริทัศน์ (ฉบับความรู้เกี่ยวกับเด็ก) : 158

สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2514) การพัฒนาคุณภาพประชากรไทย. กรุงเทพฯ : แพรววิทยา.

สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2517). การพัฒนาคุณภาพประชากรไทย กรุงเทพฯ แพรววิทยา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2520). สำนักนายกรัฐมนตรี แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 7. วารสารการศึกษาแห่งชาติ. 25 (3).

เสม พริ้งพวงแก้ว. (2516) การเสริมสร้างความรับผิดชอบต่ออาชีพพยาบาล จากการประชุมแห่งชาติ คณะแพทยศาสตร์ กระทรวงสาธารณสุข.

สุจิตรา บัวคำภู. (2525) การศึกษาการสอนจริยศึกษาด้วยการใช้และไม่ใช้การแสดงบทบาทสมมติในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อัดสำเนา.

สามัญศึกษา,กรม. หน่วยศึกษานิเทศ (2529) การปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา กรุงเทพฯ : หน่วยศึกษานิเทศ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ
หทัยรัตน์ ธรเสนา. (2535) การพัฒนาอัตมโนทัศน์หลายมิติของนักศึกษาพยาบาลที่มีต่อทัศนคติต่อวิชาชีพแตกต่างกันโดยใช้กลุ่มสัมพันธ์ ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อัดสำเนา.

हररषष ढङ्गภักดี. (2536). ผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มที่มีต่อคุณธรรมความมีน้ำใจนักกีฬาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดโสธรวรารามวรวิหาร จังหวัดฉะเชิงเทรา. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อัดสำเนา

อภิลิทธิ วรษา. (2517) ความสัมพันธ์ระหว่างความรับผิดชอบ การปรับตัวและลักษณะความเป็นผู้นำของเด็กนักเรียนชั้น ป. 7 และ มศ. 3 ในเขตเทศบาลเมืองตาก ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร. อัดสำเนา.

อรรถวรรณ นิยโต. (2536) การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความรับผิดชอบต่อตนเอง และความรับผิดชอบต่อสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาโดยใช้การสอนแบบบูรณาการกับการสอนตามคู่มือครู ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (วิชาเอกการมัธยมศึกษา) กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อัดสำเนา.

อารีย์ เศรษฐชัย. (2520) ความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ความรู้สึกรับผิดชอบ และความเชื่อมั่นใจตนเองของนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาล สภา กษาดไทย. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อัดสำเนา.

เอนกกุล กรี่แสง. (2520) จิตวิทยา. พิษณุโลก : โรงพิมพ์พิมพ์เนศ.

อัจฉรา เนตรล้อมวงศ์. (2531) ผลการใช้บทบาทสมมติที่มีความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนนนทรีวิทยา กรุงเทพมหานคร. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อัดสำเนา.

อ้อยทิพย์ ทองดี. (2537) ผลของการพัฒนาจริยธรรมด้านความรับผิดชอบด้วยวิธีการสร้าง ความตระหนักและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ปรินูญานิพนธ์ กศ.บ. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อัดสำเนา.

Button , Leslie. (1974) *Developmental Group Work with Adolescents* London : University of London Press Ltd.

Butter worth, Thomas (1974) *The Retionship of two Different Methods of Reporting Pupil pnogness to the Reading Aehivement School Attitude and self Responsibility of A sample of six Gnade pupil*. Dissertation Abtracts International .35 : 2043-4

Browne, C.G. (1958) *The Study of Leadership*. Illinois : The Interstate Printers and publeshers,

Birkhauser, John Chanles. (1985) *The Effects of Group Dynamics on Self-Concept in the Elementary School classroom*. Dissertation Abstracts International 46(1) : 103-A

- Boardman, Jean Alexander. (1988) *The Effectiveness of structured Group Internations to Enhance Group Process in A somking cessation program* "Dissertation Abstracts International. 50(7) : 1952-A
- Cattell. Raymond. B. (1963) *Manual for the Jr.-Sr. High School personality Questionnair "HSP" Form A Illinois* :The Institute for Personality and Ability Testing.
- Cartwright Dorwin and Alwin Zander (1968) *Group Dynamics: Research and Theory* 3nd ed. New york : Harper & Row.
- Clore, Gerald L. anhd Robert M. Bray. (1978) *The Effects of children's stonies on Behavior and Attitudes Modeling and Vikcanious Role playing Resources in Education* (ERI) 13:156
- Conoley, Jane Close (1977) *The Effects of Interdependent Learning tasks and Role play on Sociometric pattern: ; work Norm Meagnes and Behavior in Elementary Classroom* Dissertation Abstracts International 37: 5977-A
- Davis, Robert Gene. (1988) *A study on the Effects of students use of selected Group Process Skills on Student Achievement and Attitude During A Seventh Grade Goopenation Learning Mathematics problem Solving Unit* Dissertation Abstracts International 49(11) : 2263-A : 1988
- Davis, Keith. (1962) *Human Relations at work*-2nd ed. New york, Mcgraw-Hill, 642
- Flippo, EdwinB. (1966) *A Behavioral Approach*. Allynand Bocan Booton.
- Flahenty, Rita M. and Reutzel –Eileen (1965) *Personality traits of High and Low Achievens in College*. The Journal of Educational Research. 58: 409-441
- Glass berg, Sally. (1978) *Student-Teaching Supervision Designed, Implemented and Evaluated from a Developmental perceptive*, Resources in Education (ERIC). 13: 193

- Geller, Denial M. (1978) *Involvement in Role playing simulations A Demonstration with studies on obedience*. Journal of personality and social psychology. 36: 219-235
- Funk and Wagnalls. (1966) . *New Standard Dictionary of the Language*
- Hurlock, Elizabeth. (1976) B. *Adolescent Development* 3rd ed. New York, McGraw –Hill Book company 719
- Hurlock Elizabeth B. (1978) *child Development* . 6 th ed. New York : McGraw –Hill Company.
- Handley, Leslie Mills (1975, December) *The Relationship of Role Playing and opinion change in Elementary school children*, *Dissertation Abstracts International*. 36: 3388-3384-A
- Herrold, Kenneth F. (1952) *Evaluation and Psychological Measurement*. P.492-504 Englewood Cliffs, New Jersey Prentice Hall.
- Justin, F (1950) *Home Training in Human Values*, *Journal Home Economic* 47:722
- Jones, Harold E. (1960) *Personality Development in children Texas* : University of Teas.
- Lawshe, C.H. (1986) *Principles of Personal Testing*. McGraw –Hill Book Co.
- Ottaway A.K C. (1966) *Learning Through Group Experiences*. London Routhledge and kegan Paul.
- McClelland, David C. (1993) *The Achievement Motive* New York : Appleton-Century Grofts Inc.
- Mitton, Betty L. and Dale B. Harris. (1962) *The Development of Responsibility in Children*, *The Child : A Book of Reading*. 46:407-416
- Peck, R.F (1958) *Family Correlated with Adolescent personality structure*. Journal of Abnormal and social psychology.
- Peck, R. F.and R.J Havighurst. (1963) *child Development and personality*. New York, John Willey & Sons Inc.

Patterson, C.H. (1973) *Theories of counseling and Psychothenapy*. 2 nd ed. New Youk:
Harpen& Row.

Rogers, Carl R. (1970) *Encounter Groups* New York, Horren & Row 174

Smart, Mollies S.(1967) *Children Development and Relationship*. New York, The
Macmillan company. 582

Sideman, Jerome M. (1958) *The Child:A Book of Reading* New York Rinehart &
Company.

Shaftel, Fannic R. and George Shafted. (1967) *Role playing for Social Value : Decision
Making in the social studies Englewood (liffs)* New Jersey : Prentice-Hall

Shaw, Marvin E. (1971) *Group Dynamic: The Psychology of small Group Behavior*. New
york: McGraw-Hill Book Company.

Tayler, John L and Rex Walfond. (1974) *Simulation in the Classroom Middle
Marmonsworth;penguin.*

Traxler,A.E and R.D.North (1967) *Techniques of Guidance*. New York : Harper and
Row.

Wagner, Betty Jone (1978) *The use of Role, Resources in Education* (ERIC) 13:56

Wiggins, Jerry S. (1971). *The Psychology of personality Reading*. Addison. Wesley.

ภาคผนวก ก.
แบบสอบถามความรับผิดชอบต่อการเรียน

แบบสอบถามความรับผิดชอบต่อการเรียน

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะสำรวจการกระทำของนักเรียนในสถานการณ์ต่างๆ ผลจากการสอบถามนักเรียนจะเป็นประโยชน์แก่ตัวนักเรียนเอง
2. ให้นักเรียนอ่านเรื่องราวหรือสถานการณ์ที่กำหนดให้แล้วพิจารณาว่านักเรียนปฏิบัติเช่นใด คำตอบของนักเรียนไม่มีถูกหรือผิด ขอให้นักเรียนตอบให้ตรงกับสภาพความเป็นจริงมากที่สุด
3. วิธีตอบให้นักเรียนใส่เครื่องหมาย X ลงบนอักษร ก. หรือ ข. หรือ ค. ที่สอดคล้องกับการกระทำของนักเรียนมากที่สุดเพียงข้อเดียวลงบนกระดาษคำตอบ

1. ในขณะที่เรียนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต กานดาเห็นเพื่อนในห้องเรียนเขียนข้อความลงบนกระดาษและส่งกระดาษโยนให้กันเวลาที่ครูเขียนกระดานซึ่งตัวกานดาเองก็นั่งติดกับเพื่อนคนนั้น ถ้านักเรียนเป็นกานดา จะทำอย่างไร
 - ก. แจ้งให้ครูทราบ
 - ข. ปลอ่ยให้ทำอย่างนั้น สนุกดี
 - ค. ดักเตือนเพื่อนให้เลิกกระทำเช่นนั้น และไม่ร่วมเล่นกับเพื่อน
2. ในขณะที่ทบทวนกำลังเรียนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต มีเพื่อนที่นั่งข้างๆ ขวนคุย ถ้านักเรียนเป็นทบทวน นักเรียนจะทำอย่างไร
 - ก. คุยกับเพื่อนโดยไม่สนใจเรียน
 - ข. ไม่สนใจเพื่อน แล้วตั้งใจเรียน
 - ค. คุยกับเพื่อนบ้าง ฟังครูสอนบ้าง
3. ในชั่วโมงสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ครูให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 6 คน เพื่อให้นักเรียนร่วมกันค้นคว้าและอภิปรายร่วมกัน เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมไทยในหัวข้อ สถาปัตยกรรม ประติมากรรม จิตรกรรม นาฏกรรม วรรณกรรม โบราณสถาน โบราณวัตถุ ถ้านักเรียนเป็นสมาชิกในกลุ่ม นักเรียนจะทำอย่างไร
 - ก. ช่วยเพื่อนๆ ในกลุ่ม ค้นคว้าและอภิปรายทุกข้อ
 - ข. ให้เพื่อนในกลุ่มค้นคว้ากันเอง และอภิปรายกันเอง โดยตนนั่งดูเฉยๆ
 - ค. แบ่งกันค้นคว้า คนละ 1 ข้อ โดยไม่สนใจว่าใครจะค้นคว้าได้หรือไม่ได้
4. ในขณะที่เรียนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต นักเรียนนึกขึ้นมาได้ว่าชั่วโมงต่อไปเป็นวิชาภาษาไทย แล้วนักเรียนลืมทำการบ้าน ถ้าใครไม่ทำจะถูกครูตัดคะแนน ถ้าเป็นนักเรียนจะทำอย่างไร
 - ก. นำการบ้านขึ้นมาทำในชั่วโมงวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต
 - ข. ยอมให้ตัดคะแนนโดยตั้งใจเรียนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต
 - ค. นำการบ้านขึ้นมาแอบทำพร้อมกับเรียนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตไปพร้อมๆ กัน
5. เนื้อหาที่ครูสอนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตกำลังสอนอยู่นั้นนักเรียนรู้เรื่องหมดแล้ว เพราะได้เรียนพิเศษมาก่อนหน้านี้ ทำให้นักเรียนรู้สึกเบื่อหน่าย ถ้าเป็นนักเรียนจะทำอย่างไร
 - ก. ขวนเพื่อนที่นั่งข้างๆ คุย
 - ข. นำหนังสือสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตบทต่อไปขึ้นมาอ่าน
 - ค. ตั้งใจเรียนต่อไป เพื่อทำให้ความรู้ แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น

6. เมทินี ไม่ชอบครูคนใหม่ที่สอนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต แทนคนเก่า ทำให้เมทินีไม่ชอบเรียนวิชานี้ ถ้านักเรียนเป็นเมทินี จะทำอย่างไร
 - ก. ไม่ตั้งใจเรียน เพราะเกลียดวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต
 - ข. ตั้งใจเรียนต่อไป โดยไม่สนใจว่าใครจะสอน
 - ค. ไม่สนใจในขณะที่ครูคนนี้สอน แต่จะไปเรียนพิเศษที่อื่น
7. ในช่วงเวลาวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ขณะที่ครูสอนไปได้ครึ่งชั่วโมง บังเอิญครูมีธุระด่วนมาก จำเป็นต้องปล่อยให้เรียนอยู่ตามลำพังในห้อง โดยครูสั่งให้นักเรียนอ่านหนังสือวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตอยู่ในห้อง ถ้านักเรียนเป็นคนหนึ่งที่อยู่ในห้องเรียนนี้ นักเรียนจะทำอย่างไร
 - ก. นำหนังสือวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตขึ้นมาอ่าน
 - ข. นำวิชาอื่นที่ไม่ใช่วิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตมาอ่าน
 - ค. ชวนเพื่อนในห้องเล่น
8. ทิพย์สุดา ยืมสมุดแบบฝึกหัดวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตของมาลี และกลยาก็ขอยืมสมุดแบบฝึกหัดจากทิพย์สุดาอีกต่อหนึ่ง ปรากฏว่ากลยาทำสมุดแบบฝึกหัดวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตหาย ถ้านักเรียนเป็นทิพย์สุดาจะทำอย่างไร
 - ก. หาสมุดแบบฝึกหัดสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตใช้ให้มาลี
 - ข. ให้มาลีไปทวงเอาจากกลยา
 - ค. ให้กลยาชดใช้หนังสือให้ตน
9. วิชัยนำกระดาษโปสเตอร์มาทำรายงานวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต วินัยเดินเข้ามาในห้องแล้วเดินไปเหยียบกระดาษโปสเตอร์ที่หล่นพื้นโดยบังเอิญ ถ้านักเรียนเป็นวินัยจะทำอย่างไร
 - ก. ยอมรับผิด และซื้อกระดาษชดใช้ให้วิชัย
 - ข. ยอมรับผิดกับวิชัยเพราะตนไม่ได้ตั้งใจ
 - ค. ทำเป็นไม่รู้ไม่เห็น
10. สุวิทย์ ได้ยืมหนังสือแบบเรียนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตของสุดาไปและทำลาย สุดารู้เรื่องเข้าก็บอกกับสุวิทย์ว่าไม่เป็นไรหรอก ถ้านักเรียนเป็นสุวิทย์จะทำอย่างไร
 - ก. ทำเฉยๆ เพราะสุดาไม่ว่าอะไร
 - ข. หาหนังสือมาคืนแก่สุดาให้ได้
 - ค. ขอโทษสุดาที่ทำหนังสือสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตหาย
11. หลังจากทีครูสอนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต แล้วก็ให้ดำรงนำอุปกรณ์การสอนไปเก็บที่ห้องพัสดุ และกำชับว่าให้นำของไปเก็บให้เรียบร้อยก่อนที่จะไปทำธุระอย่างอื่น ในขณะที่

ดำรงกำลังนำของไปเก็บมีเพื่อนมาชวนดำรงคุยธุระสำคัญ ถ้านักเรียนเป็นดำรง นักเรียนจะอย่างไร

- ก. บอกเพื่อนว่าเอาของไปเก็บก่อนแล้วจะมาคุยด้วย
- ข. แวะคุยกับเพื่อนถ้าใช้เวลามากก็จะขอตัวเอาของไปเก็บก่อน
- ค. แวะไปคุยธุระกับเพื่อนให้เสร็จก่อนแล้วจึงนำเอาของไปเก็บ

12. ในช่วงชั่วโมงวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ครูนำบารอมิเตอร์วัดความดันของอากาศมาให้ นักเรียนทดลองใช้ในขณะนั้นนักเรียนได้ทำบารอมิเตอร์ของครูแตก แต่ไม่มีใครเห็น นักเรียน จะอย่างไร

- ก. ทำเฉยๆ ไม่รู้เรื่องอะไรทั้งนั้น
- ข. ยอมรับผิดชอบกับครูทันที
- ค. ปลอมให้เรื่องเจ็บไปสักกระยะหนึ่ง จึงขอยอมรับผิดชอบกับครู

13. คมสันเข้าเรียนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตสายเสมอ เพราะไม่ชอบเรียน พอดีมีอาจารย์ ใช้ให้คมสันถือสิ่งของไปส่งที่ห้อง ถ้าคมสันช่วยครูถือของ ทำให้เรียนไม่ทัน ถ้านักเรียนเป็นคมสัน นักเรียนจะอย่างไร

- ก. เรียนครูว่า เกรงจะเข้าห้องเรียนไม่ทัน
- ข. ถือของไปส่งครู เพื่อที่จะเข้าเรียนสายๆ โดยไม่มีข้ออ้าง
- ค. ถือของไปส่งครู แล้วรีบกลับมาเข้าเรียนให้ทัน

14. ชั่วโมงแรกของตอนเช้าเป็นวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ถ้านักเรียนมาโรงเรียนสายแล้ว รีบเดินก็จะเข้าเรียนทัน ถ้านักเรียนมาสาย นักเรียนจะอย่างไร

- ก. พยายามเดินช้าๆ เพราะไม่ชอบเรียนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต
- ข. รีบเดินเพื่อให้เข้าเรียนทันเวลา
- ค. เดินไปตามปกติถึงเมื่อไร ก็เข้าเรียนเมื่อนั้น

15. ครูประจำชั้นนัดให้สุพจน์ ไปเรียนพิเศษตอนเย็นทุกวัน เพราะสุพจน์เป็นคนที่เรียนอ่อนมาก แต่ในเย็นวันนั้นสุพจน์ไม่ยอมเรียน ถ้านักเรียนเป็นสุพจน์จะอย่างไร

- ก. ไม่ไปเรียนตามที่ครูนัด
- ข. ไปเรียนตามที่ครูนัด
- ค. ไปขออนุญาตครูของดเรียน

16. ในการเรียนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ถ้าครูเลิกสอนก่อนเวลา นักเรียนจะรู้สึกอย่างไร

- ก. ดีใจ เพราะตนเองไม่ชอบเรียนอยู่แล้ว
- ข. รู้สึกเฉยๆ เพราะตนเองเรียนก็ได้ ไม่เรียนก็ได้

ค. รู้สึกไม่พอใจ ครูควรสอนให้เต็มเวลา เพราะตนเองชอบเรียนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

17. ภาพรอยยิ้มสมุดจดวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตของดวงแข ไปลอกที่บ้าน และสัญญาว่าจะนำมาคืนในวันรุ่งขึ้นแต่ปรากฏว่า ภาพยังลอกไม่เสร็จ ถ้านักเรียนเป็นภาพรจะทำอย่างไร

- ก. นำสมุดมาคืนดวงแขในวันรุ่งขึ้น
- ข. นำสมุดมา แต่ยังไม่คืน โดยขอยืมต่ออีก 1 วัน
- ค. ไม่นำสมุดมาคืนดวงแข จนกว่าจะลอกเสร็จ

18. เข้าวันหนึ่งวิชาญกับสมหมายมาโรงเรียนสาย สมหมายจึงชวนวิชาญไม่เข้าชั้นเรียนในช่วงโมงแรกเพราะเป็นวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ซึ่งสมหมายกับวิชาญไม่ชอบเรียนอยู่แล้วและทั้งคู่ลืมทำการบ้านมาด้วย ถ้านักเรียนเป็นวิชาญจะอย่างไร

- ก. ไม่เข้าชั้นเรียนพร้อมกับสมหมาย เพราะไม่ชอบเรียนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต
- ข. ไม่ยอมหนีเรียน เพราะกลัวเรียนไม่ทันเพื่อน
- ค. ไม่ยอมหนีเรียน เพราะครูฝ่ายปกครองมาพบเสียก่อน

19. ถ้านักเรียนลืมทำการบ้านวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตที่ครูสั่ง เมื่อวานนี้มาให้นำส่งในช่วงโมงตอนเช้า นักเรียนจะทำอย่างไร

- ก. ขอยืมการบ้านของเพื่อนมาลอกเพื่อจะได้ส่งทันเวลา
- ข. ยอมรับผิดชอบกับครูว่าลืมทำการบ้าน
- ค. มาโรงเรียนแต่เช้าแล้วรีบทำการบ้านด้วยตนเองให้เสร็จ

20. สมบูรณ์นัดกับเนตรดาวไว้หน้าโรงเรียนเพื่อจะไปเรียนพิเศษ แต่ถึงเวลานัดแล้ว เนตรดาวก็ยังไม่มา ซึ่งจวนจะได้เวลาเรียนแล้ว ถ้านักเรียนเป็นสมบูรณ์จะอย่างไร

- ก. รอจนกว่าเนตรดาวจะมาถึงแม้จะเข้าเรียนสาย
- ข. เขียนโน้ตทิ้งไว้ และตนเองไปเข้าเรียนพิเศษให้ทัน
- ค. รอเนตรดาวมา แล้วชวนกันโดดเรียน

21. ครูสอนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เป็นครูใหม่ เป็นครูใจดีมาก ไม่เคยว่ากล่าวหรือลงโทษนักเรียนเลยในเรื่องการเข้าเรียนสาย ถ้านักเรียนเป็นนักเรียนในห้องนี้จะอย่างไร

- ก. เข้าเรียนสายบ้าง ตรงเวลาบ้าง
- ข. เข้าเรียนตรงเวลาทุกครั้ง เพราะเกรงใจครู
- ค. เข้าเรียนสายทุกครั้ง เพราะครูไม่เคยว่า

22. ทุกวัน วันทนา ซึ่งเป็นหัวหน้าห้องจะมาโรงเรียนแต่เช้า เพื่อดูแลความเรียบร้อยของห้องเรียน แต่เมื่อวันทนาท้องเสียและวิชาแรกก็เป็นวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตด้วย ถ้านักเรียนเป็นวันทนาจะอย่างไร
- หยุดเรียน 1 วัน แล้วยื่นใบลาป่วยให้ครูทราบ
 - ดูโทรทัศน์อยู่ที่บ้าน รอเรียนช่วงบ่าย
 - ให้มารดาบอกครูสอนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตว่าอาจมาสายกว่าปกติเล็กน้อย
23. กลุ่มเพื่อนสนิทของนที ชักชวนให้ไปฟังดนตรีก่อนเข้าเรียนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต และนทีก็คิดว่าการกระทำดังกล่าวไม่เหมาะสม ถ้านักเรียนเป็นนทีจะอย่างไร
- ไปฟังดนตรีร่วมกับเพื่อนๆ
 - บอกว่า ตนจะเข้าเรียนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตและเพื่อนๆ ก็ควรเข้าไปเรียนด้วย
 - แจ้งเรื่องนี้ให้ครูทราบ
24. สุนิษาจะไปเที่ยวชายทะเลกับเพื่อนในวันเสาร์ แต่เขามีการบ้านวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตที่จะต้องทำส่งในวันจันทร์ ถ้านักเรียนเป็นสุนิษาจะอย่างไร
- รีบทำการบ้านวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตให้เสร็จก่อนวันเสาร์
 - ไปเที่ยวเสียก่อนแล้ววันอาทิตย์ค่อยชวนเพื่อนช่วยทำ
 - เอาการบ้านไปทำด้วย เวลาไปเที่ยวชายทะเล
25. ครูสั่งให้นักเรียนทุกคนส่งการบ้านวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตในเช้าวันจันทร์แต่นิพนธ์ยังทำไม่เสร็จ ถ้านักเรียน เป็นนิพนธ์ จะอย่างไร
- บอกกับครูว่า ทำการบ้านเสร็จแล้ว แต่ลืมเอามา
 - บอกกับครูว่า ยังทำไม่เสร็จ และขอส่งช้ากว่ากำหนด
 - บอกกับครูว่า ขอส่งช้าแล้วรีบนำกลับมาลอกเพื่อน
26. ครูได้มอบหมายให้ชีวัน เป็นหัวหน้ากลุ่มรับผิดชอบรายงานวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตชิ้นหนึ่ง เมื่อถึงวันกำหนดส่งปรากฏว่าผลงานนั้นออกมาไม่ดี ถ้าจะปรับปรุงงานนั้นให้ดีขึ้น ก็จะได้ส่งตามเวลาที่กำหนด และจะถูกหักคะแนน ถ้านักเรียนเป็นชีวันจะอย่างไร
- รีบส่งงานนั้นทันที เพื่อจะได้ไม่ถูกหักคะแนน
 - ชี้แจงเหตุผลให้ครูทราบ และแก้ไขปรับปรุงงานชิ้นนั้นให้สมบูรณ์ก่อนส่ง
 - เป็นสิ่งที่น่าละอาย ถ้าหัวหน้ากลุ่มถูกดำเนิน
27. ขณะที่สมพงษ์ กำลังทำรายงานวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ที่จะต้องส่งครูวันพรุ่งนี้ เพื่อน ในกลุ่มทำงานเจ้าหน้าที่ห้องสมุดโรงเรียนได้มาเรียกสมพงษ์ ให้เข้าประชุมเพื่อร่วม

กันแก้ปัญหาเกี่ยวกับเรื่องการจัดรายการข่าวในวันพรุ่งนี้ ในฐานะที่สมพงษ์เป็นหัวหน้ากลุ่ม ถ้านักเรียนเป็นสมพงษ์จะอย่างไร

- ก. บอกเพื่อนไปว่า ตนติดงานสำคัญไม่สามารถเข้าประชุมได้
- ข. เข้าประชุมจนเลิก วันรุ่งขึ้นค่อยแก้ตัวกับครูเรื่องส่งงาน
- ค. เข้าประชุมจนเลิก แล้วรีบกลับมาทำงานต่อให้เสร็จ

28. สมพงษ์ นัดกับมานพว่า จะไปชมภาพยนตร์ในวันเสาร์นี้ แต่พอถึงวันศุกร์ ครูที่สอนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ได้มอบหมายงานชิ้นหนึ่งให้ส่งวันจันทร์ และถ้าสมพงษ์ไม่ทำให้เสร็จในวันเสาร์ก็ไม่สามารถส่งงานได้ทันตามกำหนด เมื่อถึงเวลานัดถ้านักเรียนเป็นสมพงษ์ จะอย่างไร

- ก. ไปชมภาพยนตร์ตามที่นัดไว้
- ข. ขอโทษมานพพร้อมกับอธิบายเหตุผลที่ตนไม่สามารถไปได้
- ค. แนะนำมานพให้ไปชมกับเพื่อนๆ คนอื่น

29. หลังจากครูสอนจบบทเรียนแล้วได้สั่งให้นักเรียนทำการบ้านในชั้นเรียนแล้วให้ส่งการบ้านหลังหมดชั่วโมง ถ้านักเรียนจะอย่างไร

- ก. พยายามทำด้วยตนเองให้เสร็จทันเวลา
- ข. ให้เพื่อนช่วยทำการบ้านให้
- ค. พยายามทำด้วยตนเอง ถ้าไม่เสร็จก็ขอต่อเวลาจากครู

30. ครูสอนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตทำโทษอุดม ให้ทำการบ้านอยู่ในห้องให้เสร็จแล้วนำมาส่งภายใน 5 โมงเย็น ก็จะกลับบ้านได้ ในขณะที่อุดมกำลังทำการบ้านอยู่มีเพื่อนๆ มาชวนอุดมเล่น ถ้านักเรียนเป็นอุดมจะอย่างไร

- ก. เล่นกับเพื่อนๆ ไม่สนใจทำการบ้าน
- ข. ไม่สนใจเพื่อน พยายามทำการบ้านให้เสร็จทันเวลา
- ค. เล่นกับเพื่อนสักพักหนึ่งแล้วค่อยทำการบ้านทำได้แค่นั้นก็ส่งแค่นั้น

31. ครูให้แบบฝึกหัดวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต วินัยมาทำที่บ้านที่จะให้ส่งในวันถัดไป วินัยมาพบหนังสือเฉลยที่บ้าน ถ้านักเรียนเป็นวินัยจะอย่างไร

- ก. ลอกแบบฝึกหัดจากเฉลย เพราะไม่ต้องเสียเวลา
- ข. ทำแบบฝึกหัดด้วยตนเองจนเสร็จ และส่งให้ทันเวลา
- ค. ลอกเฉลยเฉพาะข้อที่ทำไม่ได้

32. ในชั่วโมงเรียนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ครูได้ให้นักเรียนเข้าห้องสมุดแทนเพื่อให้ค้นคว้าทำรายงานส่ง นิรันเป็นนักเรียนที่เรียนเก่งคนหนึ่ง ถ้านักเรียนเป็นนิรันจะอย่างไร

- ก. ออกไปหาซื้อขนมที่โรงอาหาร

- ข. ค้นคว้าหารายงานที่ครูสั่งทันทีและรีบทำรายงานให้เสร็จ
 ค. ไปหาเพื่อนทำธุระส่วนตัวก่อนแล้วค่อยกลับมาทำรายงาน
33. สมคิดชวนนรากรไปชมภาพยนตร์กลางแปลงซึ่งฉายที่โรงเรียน นรากรอยากชมมาก เพราะนานๆ ภาพยนตร์จึงจะมาฉายสักครั้ง แต่นรากรยังทำการบ้านวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตไม่เสร็จ ถ้านักเรียนเป็นนรากรจะทำอย่างไร
- ก. ยอมให้ครูทำโทษที่ทำการบ้านไม่เสร็จ
 ข. จะต้องทำการบ้านวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตให้เสร็จ
 ค. ไปดูภาพยนตร์ก่อนแล้ว จึงกลับมาลอกการบ้านเพื่อน
34. สุพินได้รับมอบหมายจากครูประจำวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตให้มีหน้าที่รวบรวมงานของเพื่อนนำมาส่งครูในตอนเช้าก่อนเข้าเรียนวิชานี้มะลิไม่ได้ทำการบ้าน เพราะแม่ป่วยต้องดูแลทั้งคืน จึงได้ขอร้องให้สุพินส่งตอนบ่าย ถ้านักเรียนเป็นสุพินจะทำอย่างไร
- ก. ทำตามที่เพื่อนบอก เพราะการช่วยเพื่อนเป็นสิ่งที่น่าภาคภูมิใจ
 ข. นำงานของเพื่อนคนอื่นๆ ไปส่ง และได้ขอร้องครูแทนมะลิว่าให้มะลิส่งงานในตอนบ่าย
 ค. นำงานไปส่งตามกำหนด และทำเป็นไม่รับรู้เรื่องของมะลิ
35. หลังจากการเรียนการสอนเสร็จสิ้นแล้ว ครูให้สุชาติมาเอาเฉลยข้อสอบเก่าจากครูเพื่อไปบอกกับเพื่อนๆ ในห้องเรียน ถ้านักเรียนเป็นสุชาติจะทำอย่างไร
- ก. ให้เฉลยข้อสอบ เฉพาะเพื่อนๆ ที่สนิทเท่านั้น
 ข. เก็บเฉลยข้อสอบไว้อ่านคนเดียว
 ค. นำเฉลยข้อสอบมาบอกกับเพื่อนๆ ทุกคนในห้อง
36. ในการเรียนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ครูสั่งให้นักเรียนอ่านหนังสือมาก่อนทุกครั้ง เป็นนักเรียนจะทำอย่างไร
- ก. อ่านหนังสือล่วงหน้าทุกครั้ง
 ข. อ่านบ้างไม่อ่านบ้าง
 ค. ไม่อ่านหนังสือล่วงหน้าเพราะไม่มีใครรู้
37. สุรัชย์หยุดโรงเรียนไป 2 วัน เพราะป่วยเป็นไข้หวัด เมื่อหายป่วยแล้วสุรัชย์จึงมาโรงเรียน ถ้านักเรียนเป็นสุรัชย์จะทำอย่างไรกับบทเรียนที่ไม่ได้เรียน
- ก. ติดตามบทเรียนในตอนที่ตนหยุดให้เข้าใจ
 ข. ปลอ่ยเลยตามเลย เพราะไม่ใช่บทเรียนที่สำคัญมาก
 ค. เอาไว้ค่อยถามเพื่อนตอนใกล้สอบ

38. สุรินทร์ ได้ทำแบบฝึกหัดวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ที่ครูมอบหมายให้ เมื่อครูตรวจแบบฝึกหัดของสุรินทร์ให้แล้ว ครูจึงแจกงานกลับคืนมา ถ้านักเรียนเป็นสุรินทร์จะอย่างไร
- นำกลับมาดู และแก้ไขสิ่งที่ผิด ตรงไหนที่ไม่เข้าใจก็ถามครูผู้สอน
 - ทำเฉยเสีย เพราะกลัวถูกเพื่อนล้อว่า ชอบทำงานซ้ำซาก
 - ขอเพื่อนลอกข้อที่ตนเองทำผิด
39. หลังจากที่ครูได้แจ้งผลการเรียนให้นักเรียนทุกคนทราบแล้ว เกสร ซึ่งรู้ว่าผลการเรียนของตนไม่ดีแต่ก็ยังไม่ยอมอ่านหนังสืออยู่เหมือนเดิมครูจึงเรียกเกสรไปตักเตือน ถ้านักเรียนเป็นเกสรจะอย่างไร
- อ่านหนังสือเฉพาะเมื่อตอนใกล้สอบ เพราะคิดว่าอ่านหนังสือล่วงหน้านานๆ อาจจะลืมหมด
 - พยายามทบทวนบทเรียนและอ่านหนังสือสอบเสียแต่เนิ่นๆ
 - คิดว่าไม่จำเป็นต้องอ่านหนังสือ เพราะวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตอย่างไรก็ดีไม่ดีขึ้น
40. โสภามีผลสอบในการเรียนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตต่ำลง เนื่องจากเธอรู้ตัวว่าเธอใช้เวลาในการอ่านหนังสือน้อยและไม่ค่อยทบทวนวิชานี้ที่เรียนมา แต่โสภายากมีผลการเรียนดีขึ้น ถ้านักเรียนเป็นโสภาก็จะอย่างไร
- เมื่อกลับถึงบ้านในตอนเย็นก็พยายามทบทวนบทเรียนที่เรียนมา และเพิ่มเวลาในการทำแบบฝึกหัดในตอนค่ำก่อนนอนอีกครั้ง
 - ไม่ทบทวนบทเรียน เพราะคิดว่าการทบทวนบทเรียนที่เรียนไปแล้วเป็นเรื่องเสียเวลา
 - อ่านหนังสือตอนเข้าก่อนมาโรงเรียนก็เพียงพอแล้ว จะทำให้ไม่เครียด
41. หลังจากที่ครูได้ตรวจให้คะแนนผลงานวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตของทุกคนแล้ว ปรากฏว่าสันติได้คะแนนวิชานี้น้อยกว่าคนอื่นๆ ถ้านักเรียนเป็นสันติจะอย่างไร
- ปรึกษาครู เพื่อหาข้อบกพร่องและปรับปรุงแก้ไข
 - รับผลงานมาเก็บไว้ไม่ต้องแก้ไขอะไร เพราะคะแนนแก้ไขไม่ได้
 - ยืมผลงานของเพื่อนที่ได้คะแนนดีกว่ามาศึกษาดู
42. ครูมอบหมายให้ยุพา ซึ่งเป็นหัวหน้าทำนิตรรศการจัดบอร์ดวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ในโรงเรียน เมื่อยุพาเสนอโครงการกับครู ปรากฏว่าครูให้นำโครงการมาปรับปรุงใหม่ ถึง 3 ครั้ง ถ้านักเรียนเป็นยุพา จะอย่างไร
- เสนอครูให้มอบหมายงานให้ผู้อื่นที่ทำได้ดีกว่า

- ข. ปรับปรุงแก้ไขใหม่ พร้อมทั้งขอคำปรึกษาจากเพื่อนและครู
ค. บอกครูว่าตนทำโครงการนี้ไม่ได้
43. วันดี เป็นนักเรียนที่เรียนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตอ่อนที่สุดในชั้นเรียนทุกครั้งที่ประกาศผลสอบ วันดีมักจะได้คะแนนน้อยที่สุด ถ้านักเรียนเป็นวันดีจะทำอย่างไร
- ก. ขอยืมเพื่อนลอกงานทุกครั้ง ถ้าข้อไหนยากก็ขอให้เพื่อนอธิบายให้ฟัง
ข. หาที่เรียนพิเศษเพิ่มเติมหลังเลิกเรียน
ค. ไม่ทำอะไร เพราะคิดว่าเป็นเรื่องที่แก้ปัญหไม่ได้
44. ในปีการศึกษานี้ผลการเรียนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตของวันชัยตกลงมากกว่าที่ผ่านมาเนื่องจากวันชัยเป็นประธานชุมนุมภาษาไทยและยังช่วยงานห้องสมุดโรงเรียนอีกด้วย ถ้านักเรียนเป็นวันชัยจะทำอย่างไร
- ก. ลาออกจากประธานชุมนุมเพื่อเป็นการลดภาระ
ข. จัดวางตัวบุคคลที่จะช่วยงาน และแบ่งงานให้ผู้อื่นได้แบ่งเบารภาระไปบ้าง
ค. กลับมาเรียนอย่างเดียว งดทำกิจกรรมทุกอย่าง
45. อูษา ลืมเอาสมุดแบบฝึกหัดวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตมาในวันศุกร์ และขออนุญาตครูว่าจะนำมาส่งในวันจันทร์ แต่ปรากฏว่าวันจันทร์อูษาไม่ได้นำสมุดแบบฝึกหัดสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตมาส่ง ถ้านักเรียนเป็นอูษาจะทำอย่างไร
- ก. บอกครูว่าไม่มีชั่วโมงเรียนวันนี้ จึงไม่ได้เอามาส่ง
ข. ขอโทษ ครูครูว่าลืม จะเอามาส่งวันพรุ่งนี้
ค. ทำเป็นลืม ไม่เอามาส่ง
46. เมื่อถึงเวลาเรียนชั่วโมงสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ปรากฏว่าดาเรศเอาวิชาภาษาไทยมาทำในชั่วโมงเรียน ครูสอนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เตือนให้เอาเก็บ ถ้านักเรียนเป็นดาเรศจะทำอย่างไร
- ก. เอาวิชาภาษาไทย เก็บไม่เอาขึ้นมาทำอีก
ข. เอาวิชาภาษาไทยขึ้นมาทำอีก เมื่อเวลาครูหันไป เขียนบนกระดานดำ
ค. ฝากให้เพื่อนที่นั่งข้างๆ ช่วยเขียนให้
47. ในการทำแบบทดสอบวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ปรากฏว่า นิดน้อยทำแบบฝึกหัดไม่ได้ จึงหยิบหนังสือขึ้นมาแอบดู ครูเห็นและตักเตือนให้เก็บ ถ้านักเรียนเป็นนิดน้อยจะทำอย่างไร
- ก. เอาหนังสือเก็บเรียบร้อย

- ข. พยายามทำข้อที่ตนเองจำได้ก่อน
- ค. ถามเพื่อนที่อยู่ข้างๆ

48. เมื่อเวลาเรียนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ปรากฏว่า สุเทพนั่งหลับในห้องเรียน พอหมดเวลาเรียน สุเทพก็จัดแบบฝึกหัดไม่ทัน ถ้านักเรียนเป็นสุเทพจะทำอย่างไร

- ก. ขอลอกโจทย์แบบฝึกหัดจากเพื่อน
- ข. ทำเป็นลืมและลงไปเล่นเวลาพัก
- ค. ให้เพื่อนช่วยเขียนโจทย์แบบฝึกหัด

ค่าเฉลี่ยแบบสอบถามความรับผิดชอบต่อการเรียนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

ข้อ	ก	ข	ค
1	1	0	2
2	0	2	1
3	2	0	1
4	0	2	1
5	0	1	2
6	0	2	1
7	2	1	0
8	2	1	0
9	2	1	0
10	0	2	1
11	2	1	0
12	0	2	1
13	1	0	2
14	0	2	1
15	1	2	0
16	0	1	2
17	2	1	0
18	0	2	1
19	0	1	2
20	1	2	0
21	1	2	0
22	1	0	2
23	0	2	1
24	2	1	0
25	0	2	1
26	1	2	0
27	1	0	2
28	0	2	1

ข้อ	ก	ข	ค
29	2	0	1
30	0	2	1
31	0	2	1
32	0	2	1
33	1	2	0
34	1	2	0
35	1	0	2
36	2	1	0
37	2	0	1
38	2	0	1
39	1	2	0
40	2	1	0
41	2	0	1
42	1	2	0
43	1	2	0
44	1	2	0
45	1	2	0
46	2	1	0
47	2	1	0
48	2	0	1

ตาราง 5 แสดงค่าสหสัมพันธ์ (r) ของแบบสอบถามความรับผิดชอบต่อการเรียนแทนคำอำนาจ
จำแนก (t) เพราะกลุ่มตัวอย่างที่นำไปทดลอง มีจำนวนไม่ถึง 100 คน ต้องใช้ค่าสหสัมพันธ์ (r)
แทน

ข้อที่	r	ข้อที่	R
1	.6384	26	.8354
2	.1479	27	.2741
3	.8043	28	.4057
4	.1717	29	.1497
5	.0244	30	.7984
6	.5065	31	.2524
7	.5058	32	.7984
8	.5755	33	.7984
9	.6032	34	.07984
10	.5557	35	.7982
11	.5755	36	.8107
12	.4183	37	.0484
13	.6499	38	.7984
14	.2755	39	.8043
15	.1723	40	.6217
16	.3248	41	.6674
17	.6739	42	.3035
18	.8043	43	.8043
19	.1324	44	.6487
20	.2545	45	.6850
21	.0646	46	.8037
22	.0592	47	.2657
23	.2053	48	.7337
24	.4130		
25	.7982		

ตาราง 6 แสดงความรับผิดชอบต่อการเรียนของนักเรียนในกลุ่มทดลองที่ 1 ก่อนและหลังการเข้าร่วมการใช้บทบาทสมมติ

คนที่	ก่อนการทดลอง	หลังการทดลอง
1	38	85
2	35	54
3	43	73
4	39	89
5	48	65
6	38	73
7	66	92

ตาราง 7 แสดงความรับผิดชอบต่อการเรียนของนักเรียนในกลุ่มทดลองที่ 2 ก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม

คนที่	ก่อนการทดลอง	หลังการทดลอง
1	38	50
2	62	76
3	45	76
4	57	76
5	86	90
6	89	92
7	89	95

ภาคผนวก ข

- 1. โปรแกรมการใช้บทบาทสมมติ**
- 2. โปรแกรมการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม**

**โปรแกรมการใช้บทบาทสมมติเพื่อพัฒนาความรับผิดชอบต่อการเรียน
สำหรับกลุ่มทดลองที่ 1**

ครั้งที่	เรื่อง	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ
1	ปฐมนิเทศ	1. เพื่อสร้างความคุ้นเคยและสร้างบรรยากาศความเป็นกันเองภายในกลุ่มระหว่างนักเรียนและครู 2. เพื่อให้นักเรียนเข้าใจวิธีดำเนินการของบทบาทสมมติจุดมุ่งหมายของการแสดงหน้าที่บทบาทของนักเรียน ตลอดระยะเวลา สถานที่ และจำนวนครั้ง	1. ผู้วิจัยแนะนำตนเองและให้นักเรียนแต่ละคนแนะนำซึ่งกันและกัน โดยใช้กิจกรรม “ล่าลายเซ็น” ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้ 2. ให้นักเรียนไปหาเพื่อนที่มีลักษณะตรงกับข้อความในแบบฟอร์ม จากนั้นให้เพื่อนคนนั้นเซ็นชื่อ 3. ผู้ทำให้เพื่อนเซ็นชื่อได้ครบก่อนกลับมานั่งที่เดิม 4. ทุกคนกลับมานั่งที่เดิมจากนั้นให้คนที่เสร็จ และเสร็จสุดท้ายออกมาเล่าความรู้สึกให้เพื่อนฟัง 5. เมื่อบรรยากาศในกลุ่มมีความอบอุ่นเป็นกันเอง ผู้วิจัยและสมาชิกในกลุ่ม รู้จักกันดีและ ผู้วิจัยเริ่มชี้แจงจุดมุ่งหมายตลอดจนวิธีการของบทบาทสมมติ และหน้าที่ของนักเรียนในการเข้าร่วมกิจกรรม 6. ผู้วิจัยอธิบายเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายของโปรแกรมการแสดงบทบาทสมมติเพื่อพัฒนาความรับผิดชอบต่อการเรียน

ครั้งที่	เรื่อง	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ
2-3	ความหมายของความ รับผิดชอบและความรับ ผิดชอบต่อการเรียน	1. ให้นักเรียนสามารถบอก ความหมายของความ รับผิดชอบได้ 2. นักเรียนสามารถบอก ความหมายของความ รับผิดชอบต่อการเรียนได้	7. สนทนา ชักถาม และแจกตาราง วัน เวลา สถานที่ ในการเข้าร่วม กิจกรรมให้นักเรียนทราบ ตั้งแต่ ครั้งที่ 2-11 ผู้วิจัยดำเนินการ ทดลอง 5 ชั้น ดังรายละเอียดต่อไปนี้ 1. ชั้นเตรียมการ ผู้วิจัยกำหนด ขอบเขตและสถานการณ์สมมติ ที่ง่ายและชัดเจน 2. ชั้นแสดง ผู้วิจัยให้นักเรียนที่จะ แสดงบทบาทสมมติ จัดฉาก เตรียมผู้สังเกตการณ์ เริ่มแสดง และหยุด การใช้เวลาประมาณ 20 นาที ในชั้นที่ประกอบด้วย 2.1 ชั้นเริ่มต้นการพูด 2.2 ชั้นดำเนินเรื่อง 2.3 ชั้นสรุป 3. ชั้นวิเคราะห์และอภิปรายผลผู้ วิจัยให้นักเรียนแสดงความรู้สึก และความคิดเห็นโดยเป็นเหตุผล และความรู้สึกโดยตรงไปตรงมา ใช้เวลาประมาณ 10 นาที 4. ชั้นแสดงเพิ่มเติม ผู้แสดงเพิ่ม เติมตามข้อเสนอแนะของกลุ่ม ใช้เวลาประมาณ 10 นาที

ครั้งที่	เรื่อง	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ
4	ความรับผิดชอบต่อการเรียนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ขณะที่ครูสอนด้านการตั้งใจเรียน	1. เพื่อให้นักเรียนมีความตั้งใจและเอาใจใส่ในการเรียนขณะที่ครูสอน 2. เพื่อให้นักเรียนเห็นถึงผลของการไม่ตั้งใจเรียน	5. ชั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุปนักเรียนแลกเปลี่ยนประสบการณ์และช่วยกันสรุปผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม 5 นาที
5	ความรับผิดชอบต่อการเรียนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ขณะที่ครูสอนด้านการนำอุปกรณ์การเรียนมาให้ครบ	1. เพื่อให้นักเรียนเห็นถึงผลของการนำอุปกรณ์การเรียนมาให้ครบว่า ถ้านักเรียนนำอุปกรณ์การเรียนมาให้ครบแล้วนักเรียนควรจะได้รับผลอย่างไรบ้าง	
6	ความรับผิดชอบต่อการเรียนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ขณะที่ครูสอนด้านเข้าเรียนให้ตรงเวลา	1. นักเรียนสามารถบอกความหมายของการตรงต่อเวลาได้ 2. เพื่อให้นักเรียนรู้จักการตรงต่อเวลาในด้านการเรียน 3. เพื่อให้นักเรียนรู้จักประโยชน์ของการตรงต่อเวลา	

ครั้งที่	เรื่อง	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ
7	ความรับผิดชอบต่อการเรียนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ขณะที่ครูมอบหมายงานให้ทำด้านการตั้งใจทำงานที่ได้รับมอบหมาย	1. เพื่อให้นักเรียนเห็นถึงคุณค่าของความรับผิดชอบในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย 2. เพื่อให้นักเรียนรู้จักหน้าที่ของตนไม่ละเลยทอดทิ้งหน้าที่หรืองานที่ได้รับมอบหมาย 3. เพื่อให้นักเรียนเห็นถึงผลของการตั้งใจทำงานที่ได้รับมอบหมาย	
8	ความรับผิดชอบต่อการเรียนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ขณะที่ครูมอบหมายงานด้านการตั้งใจทำงานที่ได้รับมอบหมายและส่งตามเวลาที่กำหนด	1. เพื่อให้นักเรียนเห็นถึงผลของการตั้งใจทำงานที่ได้รับมอบหมาย 2. เพื่อให้นักเรียนรู้จักส่งงานที่ได้รับมอบหมายได้ตรงตามเวลาที่กำหนด	
9	ความรับผิดชอบต่อการเรียนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ขณะที่ครูมอบหมายงานให้ทำด้านการไม่ละเลย หรือ หลีกเลียงงานที่ได้รับมอบหมาย	1. เพื่อให้นักเรียนเห็นถึงผลของการไม่ละเลยหรือ หลีกเลียงงานที่ได้รับมอบหมาย 2. เพื่อให้นักเรียนมีความเพียรพยายามฝึกฝนที่จะทำงานที่ได้รับมอบหมายด้วยตนเอง	

ครั้งที่	เรื่อง	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ
10	ความรับผิดชอบต่อการเรียนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ขณะที่ครูมอบหมายงานให้ทำด้านการปรับปรุงตนเองต่อการเรียน	3. เพื่อให้นักเรียนมีความอดทน ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคในการทำงานที่ได้รับมอบหมาย เพื่อให้นักเรียนรู้จักปรับปรุงตนเองและทราบถึงวิธีการปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมในขณะที่ยังครูมอบหมายงานให้ทำ	
11	ความรับผิดชอบต่อการเรียนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ขณะที่ครูมอบหมายงานให้ทำด้านการปรับปรุงตนเองด้านการทำงานที่ได้รับมอบหมาย	เพื่อให้นักเรียนรู้จักปรับปรุงตนเองในการทำงานที่ได้รับมอบหมาย รู้จักติดตามผลงานของตนที่ได้ทำไปแล้ว ถ้ายังไม่ดี ก็ต้องพยายามปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น	
12	ปัจฉิมนิเทศ	1. เพื่อให้นักเรียนอภิปรายและสรุปเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อการเรียนได้ 2. เพื่อให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นในการเข้าร่วมกลุ่มกิจกรรมการใช้บทบาทสมมติ	1. ผู้วิจัยแบ่งนักเรียน ออกเป็น 2 กลุ่มย่อย แล้วให้แต่ละกลุ่ม อภิปราย จากนั้นให้ช่วยกันสรุปสิ่งที่ได้จากการเรียนรู้ ในการแสดงบทบาทสมมติเกี่ยวกับ การพัฒนาความรับผิดชอบต่อการเรียน จากนั้นทั้ง 2 กลุ่ม ออกมารายงานผลการอภิปรายให้สมาชิกทุกคนทราบ

ครั้งที่	เรื่อง	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ
			และผู้วิจัยคอยช่วยเหลือในจุดที่บกพร่อง จนเป็นที่พอใจของทุกคน 2. ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นในการเข้าร่วมกิจกรรมครั้งนี้ 3. ผู้วิจัยกล่าวขอบคุณนักเรียนที่เข้ารับการทดลองและกล่าวปิดการทดลอง

หมายเหตุ

1. ในการทดลองแต่ละครั้งใช้เวลา 50 นาที
2. การประเมินผล ครั้งที่ 1 การปฐมนิเทศ
 - 2.1 สังเกตความพอใจ ความตั้งใจที่นักเรียนมีต่อการร่วมกิจกรรม และสร้างความคุ้นเคย
 - 2.2 สังเกตจากการมีส่วนร่วมในการอภิปราย สนทนา ชักถาม เกี่ยวกับเรื่องการแสดงบทบาทสมมติ และโปรแกรมการพัฒนาความรับผิดชอบต่อการเรียน
3. การประเมินผล ครั้งที่ 2-11
 - 3.1 สังเกตจากการแสดง บทบาทสมมติของนักเรียน
 - 3.2 สังเกตจากการตอบคำถาม การอภิปราย และการสรุป
4. การประเมินผล ครั้งที่ 12 ปัจฉิมนิเทศ
 - 4.1 ดูจากความพอใจ ความตั้งใจของนักเรียน
 - 4.2 สังเกตจากการร่วมอภิปราย และการสรุปของนักเรียน

โปรแกรมการใช้บทบาทสมมติเพื่อพัฒนาความรับผิดชอบต่อการเรียน
ครั้งที่ 1
ปฐมนิเทศ

ชื่อเรื่อง ล่าลายเซ็น

เวลาที่ใช้ 50 นาที

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้เกิดบรรยากาศที่ดีในการเริ่มต้นและเกิดความสนิทสนม
2. เพื่อให้นักเรียนเข้าใจจุดมุ่งหมาย กฎระเบียบ และวิธีการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม
3. เพื่อให้นักเรียนได้รู้จักสนิทสนมกันดีขึ้น

วิธีดำเนินการ

1. จัดนักเรียนให้นั่งเป็นวงกลม
2. ผู้วิจัยแจกแบบฟอร์มล่าลายเซ็นให้นักเรียนทุกคน พร้อมทั้งให้เขียนชื่อของตนเองลงในแบบฟอร์มล่าลายเซ็นที่ได้รับ
3. ผู้วิจัยแจ้งวิธีการเล่นเกมล่าลายเซ็นให้นักเรียนทราบว่า “ช่วงเวลาต่อไปนี้ ประมาณ 5 นาที คือหลังจากได้ยีนสัญญาณนกหวีดแล้ว นักเรียนทุกคนนำแบบฟอร์มล่าลายเซ็นจากเพื่อนนักเรียนที่มีคุณสมบัติเหมาะสมกับข้อที่กำหนดไว้ โดยให้นักเรียนผู้นั้นเซ็นชื่อของตนเองในช่องว่างหน้าข้อความนั้น ๆ และขอให้นักเรียนหาเรื่องที่มีคุณสมบัติเหมาะสมกับความเป็นจริงและล่าลายเซ็นให้ได้เร็วที่สุด ผู้ที่ล่าลายเซ็นได้ครบคนแรก ให้มานั่งเก้าอี้กลางวงที่จัดไว้ให้สำหรับท่านอื่น ๆ ที่เสร็จทีหลังให้กลับไปนั่งที่เดิม เมื่อนกหวีดดังขึ้นอีกครั้งหนึ่ง แสดงว่าหมดเวลาแล้วให้ออกมานั่งที่เก้าอี้กลางวงที่จัดไว้ให้”
4. ผู้วิจัยให้สัญญาณเริ่มล่าลายเซ็น
5. เมื่อหมดเวลา ผู้วิจัยให้สัญญาณและแนะนำผู้ชนะให้กลุ่มทราบ และให้ผู้ชนะแจ้งให้กลุ่มทราบว่าคนได้ล่าลายเซ็นของเพื่อนคนใดบ้าง และคนนั้นมีคุณสมบัติอย่างไร
6. ผู้วิจัยให้นักเรียนที่ล่าลายเซ็นได้น้อยที่สุด แจ้งให้กลุ่มทราบว่าตนได้ล่าลายเซ็นของสมาชิกคนใดบ้าง และคนนั้นมีคุณสมบัติอย่างไร

7. ผู้วิจัยแจกรางวัลให้ทั้งผู้ที่ล่าลายเซ็นได้มากและน้อยที่สุด
8. ผู้วิจัยซักถามนักเรียน ถึงสิ่งที่ได้จากกิจกรรมล่าลายเซ็น
9. ผู้วิจัยบอกถึงจุดมุ่งหมายและระเบียบ วิธีการเข้าร่วมกิจกรรม

อุปกรณ์

แบบฟอร์มล่าลายเซ็น

ประเมินผล

1. ประเมินจากความสนใจและความตั้งใจในการทำกิจกรรม
2. ประเมินจากความร่วมมือในการทำกิจกรรม
3. ประเมินจากการซักถามของนักเรียน

แบบฟอร์มลาลายเซ็น.

_____	ผู้ที่มีชื่อขึ้นต้นด้วยพยัญชนะ พ
_____	ผู้ที่มีชื่อขึ้นต้นด้วยพยัญชนะ น
_____	ผู้ที่มีนามสกุลขึ้นต้นด้วยพยัญชนะ ก
_____	ผู้ที่เกิดเดือนมกราคม
_____	ผู้ที่เกิดเดือนกันยายน
_____	ผู้ที่เกิดวันพฤหัสบดี
_____	ผู้ที่เป็นลูกสาวคนเล็ก
_____	ผู้ที่เป็นลูกชายคนเล็ก
_____	ผู้ที่สูงที่สุดในห้อง
_____	ผู้ที่เพื่อน ๆ รัก
_____	ผู้ที่ชอบช่วยเหลือเพื่อน
_____	ผู้ที่ยิ้มแย้ม
_____	ผู้ที่มีพี่ชาย 2 คน
_____	ผู้ที่มีพี่สาว 1 คน และน้องสาว 1 คน

โปรแกรมการใช้บทบาทสมมติเพื่อพัฒนาความรับผิดชอบต่อการเรียน ครั้งที่ 2

ชื่อเรื่อง ความหมายของความรับผิดชอบและความรับผิดชอบต่อการเรียน

กิจกรรม เสียเพราะใคร

เวลาที่ใช้ 50 นาที

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนเข้าใจวิธีการของบทบาทสมมติ หน้าที่และจุดมุ่งหมายของการแสดงบทบาทสมมติ
2. นักเรียนบอกความหมายของความรับผิดชอบ และความรับผิดชอบต่อการเรียนได้
3. นักเรียนบอกผลดีของความรับผิดชอบและผลเสียของการไม่รับผิดชอบ

วิธีดำเนินการ

1. ขั้นเริ่มต้นการใช้บทบาทสมมติ
 - 1.1 ขั้นนำ

ผู้วิจัยสนทนาซักถามเกี่ยวกับเรื่องการเรียนรู้ เช่น นักเรียนส่งการบ้านทันตามกำหนดที่ครูสั่งหรือเปล่า ใครบ้างที่เคยส่งการบ้านไม่ทันเพราะเหตุใด
2. ขั้นดำเนินการ
 - 2.1 หาอาสาสมัคร เพื่อเตรียมตัวแสดง
 - 2.2 แจกเอกสารบทบาทสมมติของแต่ละคนให้ผู้แสดงอ่านและเตรียมตัวแสดงพร้อมทั้งจัดสถานที่เหมาะสมกับเนื้อเรื่อง
 - 2.3 เริ่มแสดงบทบาทสมมติให้ผู้แสดง แสดงตามบทบาทของตนสำหรับนักเรียนที่ไม่ได้แสดงให้ตั้งใจดูใช้เวลาประมาณ 20 นาที
 - 2.4 ให้นักเรียนช่วยกันวิเคราะห์เรื่องที่ได้อ่าน
 - 2.5 ให้นักเรียนทั้งหมดร่วมกันอภิปรายและสรุปเกี่ยวกับบทบาทการแสดงในหัวข้อต่อไปนี้
 - 2.5.1 นักเรียนคิดว่าลักษณะนิสัย ความรับผิดชอบและความรับผิดชอบต่อการ

เรียนของสมชาย และปรีชา แตกต่างกันอย่างไ

2.5.2 นักเรียนคิดว่าปรีชามีลักษณะนิสัยที่มีข้อบกพร่องในเรื่องการเรียนอะไร บ้าง สมมตินักเรียนมีนิสัยความรับผิดชอบต่อการเรียนคล้ายกับปรีชาจะมีหลักในการปรับปรุงตนเอง ให้ดีขึ้นอย่างไรบ้าง

2.5.3 นักเรียนคิดว่าถ้าปรีชาไม่ยอมปรับปรุงนิสัยเรื่องการเรียนของตนให้ดีขึ้นจะ เกิดผลเสียต่อการเรียน และต่อตัวปรีชาเองอย่างไรบ้าง

2.6 ผู้วิจัยให้นักเรียนเล่าประสบการณ์เกี่ยวกับการเรียนซึ่งถือว่าเป็นความรับผิดชอบ ประจำของนักเรียนว่ามีความเอาใจใส่ต่อการเรียนมากน้อยอย่างไร หรือละเลยทอดทิ้งหรือหลีกเลี่ยง

ขั้นสรุป

ผู้วิจัยและนักเรียนช่วยกันสรุปความหมายของคำว่า ความรับผิดชอบและความรับผิดชอบ ต่อการเรียน

อุปกรณ์

1. เอกสารเรื่องสั้นการแสดงบทบาทสมมติ
2. วัสดุที่ใช้ประกอบการแสดงบทบาทสมมติได้แก่ หนังสือแบบเรียนและแบบฝึกหัดวิชา สร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
3. ลูกฟุตบอล
4. ไม้เรียว

การประเมินผล

1. สังเกตจากการแสดงของนักเรียน
2. สังเกตจากการตอบคำถาม การอภิปราย และการสรุป

บทบาทของปรีชา

ฉันชื่อปรีชา กำลังเรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีพี่ชายชื่อ สมชาย ฉันเป็นคนที่ชอบสนุกสนานเฮฮา มีเพื่อนฝูงมาก วันหนึ่งครูวันเพ็ญสั่งให้นักเรียนทำการบ้านวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตมาส่งวันรุ่งขึ้น เย็นนั้นฉันกลับถึงบ้านก็ออกไปเล่นฟุตบอลกับเพื่อนข้างบ้านคิดว่าออกไปเล่นสักครูแล้วค่อยกลับมาทำการบ้าน กลับจากเล่นก็อาบน้ำทานข้าว แล้วมานั่งทำการบ้านได้สักครูก็ง่วงนอนจึงเก็บการบ้านแล้วคิดว่าค่อยมาทำต่อตอนเช้า รุ่งเช้าฉันตื่นสายจึงรีบแต่งตัวมาโรงเรียน คิดว่าจะมาทำการบ้านที่โรงเรียนพอมาถึงโรงเรียนเห็นเพื่อน ๆ เล่นฟุตบอลที่สนามก็ออกไปเล่นด้วย จนโรงเรียนเข้า ในชั่วโมงวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ฉันรีบลอกการบ้านของเพื่อนแต่ยังไม่ทันเสร็จ ครูก็เดินมาเห็นเสียก่อน ฉันจึงถูกครูถามซักไซ้หาสาเหตุเมื่อครูรู้ความจริงฉันถูกครูตี 3 ที

บทบาทของสมชาย

ฉันชื่อ สมชาย เป็นพี่ชายของปรีชา กำลังเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ฉันสนใจและขยันเรียน ดังนั้นผลการเรียนจึงอยู่ในเกณฑ์ดี ตอนเย็นวันหนึ่งฉันกลับถึงบ้านก็รีบเปลี่ยนเสื้อผ้าเก็บกวาดบ้านแล้วนั่งทำการบ้าน ขณะนั้นฉันเห็นปรีชาหยิบลูกฟุตบอลจะออกไปเล่นจึงเรียกให้เขาทำการบ้านให้เสร็จเสียก่อน

บทบาทของครูวันเพ็ญ

ฉันชื่อ วันเพ็ญ เป็นครูสอนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ฉันเป็นคนที่มีรักความยุติธรรม และชอบคนที่มีความรับผิดชอบต่อการเรียน วันหนึ่งฉันสั่งให้นักเรียนห้องปรีชาทำการบ้านวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ที่เรียนในวันนี้มาส่งวันรุ่งขึ้น รุ่งเช้าในชั่วโมงวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เห็นปรีชากำลังทำการบ้านอยู่จึงถามว่าทำไมยังไม่เสร็จ พอฉันรู้เรื่องทั้งหมดจึงตีปรีชา 3 ที และได้ดักเตือนปรีชาให้เอาใจใส่ในการเรียนให้มากขึ้นกว่าเดิม เพราะถ้าหากว่าเขามีความตั้งใจจริงแล้ว จะเรียนได้ดีไม่แพ้สมชาย ผู้เป็นพี่ชาย

บทบาทของเพื่อน ๆ

พวกเราเป็นเพื่อนร่วมห้องของปรีชา ชอบสนุกสนานเฮฮา ในชั่วโมงวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต พวกเรานั่งฟังครูสอนอย่างตั้งใจและส่งการบ้านทันตามกำหนดที่ครูสั่ง

โปรแกรมการใช้บทบาทสมมติเพื่อพัฒนาความรับผิดชอบต่อการเรียน ครั้งที่ 3

ชื่อเรื่อง ความรับผิดชอบต่อการเรียน

กิจกรรม เกมเป็นเหตุ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนปฏิบัติให้สำเร็จเรียบร้อย ตรงต่อเวลา
2. เพื่อให้นักเรียนมีความตั้งใจ และรับผิดชอบต่อการเรียน
3. เพื่อให้นักเรียนเข้าใจถึงผลของการไม่รับผิดชอบต่อการเรียน

วิธีดำเนินการ

1. ขั้นเริ่มต้นการใช้บทบาทสมมติ

1.1 ขั้นนำ

ผู้วิจัยสนทนากลุ่มนักเรียนว่านักเรียนมีหน้าที่ทำอะไร ที่สำคัญที่สุดในฐานะที่เป็นนักเรียนนั้น มีความรับผิดชอบต่อการเรียนหรือไม่

2. ขั้นดำเนินการ

1. หาอาสาสมัครเพื่อเตรียมตัวแสดง
2. แจกเอกสารบทบาทสมมติของแต่ละคนให้ผู้แสดงอ่าน และเตรียมตัวแสดงพร้อมทั้งจัดสถานที่ให้เหมาะสมกับเนื้อเรื่อง
3. เริ่มแสดงบทบาทสมมติให้ผู้แสดง แสดงตามบทบาทของตน สำหรับนักเรียนที่ไม่ได้แสดงให้ตั้งใจดูใช้เวลาประมาณ 20 นาที
4. ให้นักเรียนช่วยกันวิเคราะห์เรื่องที่ได้อ่าน
5. ให้นักเรียนทั้งหมดร่วมกันอภิปรายและสรุปเกี่ยวกับบทบาท การแสดงในหัวข้อต่อไปนี้

5.1 โด่ง นิด หน่อย เป็นคนอย่างไร

5.2 การละเลยความรับผิดชอบต่อการเรียนจะทำให้เกิดผลเสียอย่างไรบ้าง

5.3 ถ้านักเรียนเป็นหน่อย เมื่อโดนพี่สาวดุ แบบนี้จะรู้สึกอย่างไรบ้าง และมีหลักในการปรับปรุงเรื่องการเรียนรู้ของตนเองอย่างไรบ้าง

6. ผู้วิจัยให้นักเรียนเล่าประสบการณ์ของการเรียนและการไม่รับผิดชอบทำการบ้านหรืองานที่ได้รับมอบหมายจะเกิดผลอย่างไรบ้าง

ขั้นสรุป

ผู้วิจัยและนักเรียนช่วยกันสรุปลักษณะของนักเรียนที่ไม่มีความรับผิดชอบต่อการเรียน

อุปกรณ์

1. เอกสารเรื่องสั้นการแสดงบทบาทสมมติ
2. วัสดุที่ใช้ประกอบการแสดงบทบาทสมมติ ได้แก่ ผ้าปูโต๊ะ จานชาม ช้อน ส้อม ขวดน้ำ แก้วน้ำ ต้นไม้กระถาง ฝักบัวรดน้ำ หนังสือแบบเรียนและแบบฝึกหัดวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

การประเมินผล

1. สังเกตจากการแสดงของนักเรียน
2. สังเกตจากการตอบคำถาม การอภิปรายและการสรุป

เอกสารที่แจกให้ผู้แสดงบทบาทสมมติ

ครอบครัวนี้มีสมาชิก 5 คน คือ พ่อ ชื่อ นายสมศักดิ์ แม่ ชื่อ นางวิภา มีลูก 3 คน เรียงตามลำดับดังนี้ คือ เด็กชายโต้ง เด็กหญิงนิด และเด็กหญิงน้อย พ่อแม่ฝึกให้ลูก ๆ มีความรับผิดชอบนอกเหนือจากหน้าที่การเรียนแล้ว โดยแบ่งงานให้ลูก ๆ ช่วยกันทำงาน แต่หน้อยน้องคนเล็กมักลืมหักการบ้านและงานบ้านที่เป็นหน้าที่ประจำของตนเสมอ ทั้ง ๆ ที่หน้าที่ของหน้อยเพียงกรอกน้ำดื่มและน้ำเย็นใส่ขวด แช่ตู้เย็น

ฉาก

เวลาเย็นทุกคนในครอบครัวต่างก็ทำงานตามหน้าที่ของตน นายสมศักดิ์เมื่อเลิกงานแล้วก็ทำงานบ้าน เช่น รดน้ำต้นไม้ ล้างรถ เป็นต้น โต้งก็ช่วยพ่อทำงาน ส่วนนางวิภาและนิตช่วยกันหุงข้าวทำกับข้าวเล็ก ๆ น้อย ๆ เมื่อถึงเวลาอาหารเย็นแม่และนิตช่วยกันจัดเตรียมโต๊ะอาหาร หน้อยเข้านั่งประจำที่เป็นคนสุดท้ายเพราะนั่งเล่นเกมอยู่และลืมกรอกน้ำใส่ขวดแช่ตู้เย็น ขณะที่ทุกคนกำลังรับประทานอาหารได้เกิดเหตุการณ์ขึ้น คือ นิตเคี้ยวพริก รับประทานอาหารแต่ไม่มีน้ำในตู้เย็น หันไปว่าหน้อยที่ไม่ได้กรอกน้ำใส่ขวดแช่ตู้เย็นไว้ ซึ่งเป็นหน้าที่ประจำที่จะต้องทำให้นักเรียนแสดงเป็นนายสมศักดิ์ นางวิภา โต้ง นิต หน้อย ตามบทบาท

บทบาทของนายสมศักดิ์

ฉันชื่อสมศักดิ์ มีภรรยาชื่อ นางวิภา เป็นพ่อบ้านมีลูก 3 คน คือ โต้ง นิต หน้อย ฉันเป็นพ่อบ้านที่ขยันขันแข็งมาก มีอาชีพเป็นครูสอนอยู่ที่โรงเรียนมีชื่อเสียงแห่งหนึ่ง ฉันอบรมลูกทุกคนให้มีความรับผิดชอบต่อการเรียน และงานที่ได้รับมอบหมาย มีความขยันในการศึกษาเล่าเรียนและประพฤติตนเป็นคนดี เลิกงานแล้วฉันทำงานบ้าน เช่น ตัดหญ้า รดน้ำต้นไม้ ล้างรถ เป็นต้น

บทบาทของนางวิภา

ฉันชื่อนางวิภา เป็นแม่บ้านที่ดี มีอาชีพเป็นครูสอนอยู่ที่เดียวกับสามี เลิกงานแล้วฉันจะแวะจ่ายตลาด และทำอาหารโดยมีนิตลูกสาวคอยช่วยเหลือ

บทบาทของเด็กชายโต้ง

ฉันชื่อ โต้ง เป็นลูกคนโตของพ่อแม่ ฉันเป็นเด็กดี เลิกเรียนแล้ว กลับบ้านรีบทำการบ้าน และช่วยพ่อรดน้ำต้นไม้ ล้างรถ และผลัดเปลี่ยนเวรล้างชามกับน้องนิต

บทบาทของเด็กหญิงนิต

ฉันชื่อ นิต เป็นลูกคนที่สองของพ่อแม่ ขยันเรียนหนังสือ เมื่อเลิกเรียนกลับถึงบ้านก็รีบทำการบ้านช่วยแม่ทำงานบ้าน เพราะบ้านของเราไม่มีคนใช้ ฉันช่วยแม่หุงข้าว ทำกับข้าว และช่วยพี่โต้งล้างชาม ฉันมีความสุขที่พ่อแม่ชมว่าฉันเป็นเด็กดี ตั้งใจเรียนมีความรับผิดชอบ เ็นวันนี้ตอนทานข้าว ฉันเปิดตู้เย็นหาน้ำดื่มให้กับทุกคนแต่ไม่มีน้ำดื่มในตู้เย็น จึงหันไปดูหน้อย ว่าไม่รับผิดชอบไม่ทำการบ้าน ไม่กรอกน้ำใส่ขวด

บทบาทของเด็กหญิงน้อย

ฉันชื่อ น้อย เป็นลูกคนเล็กของพ่อแม่ ฉันมีหน้าที่ประจำเช่นเดียวกับพี่ ๆ คือ เลิกเรียนแล้วกลับบ้านรีบทำการบ้านหรือแบบฝึกหัดให้เสร็จแล้วกรอกน้ำใส่ขวดแช่ไว้ในตู้เย็น แต่ ฉันโดนดุว่าขี้ลืมไม่รับผิดชอบต่อการเรียนและหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ฉันไม่อยากลืมหรือทำ แต่ บางทีฉันก็เพลินกับการเล่นเกมแล้ววันนี้ฉันก็ลืมอีกจนโดนพี่นินทา

โปรแกรมการใช้บทบาทสมมติเพื่อพัฒนาความรับผิดชอบต่อการเรียน ครั้งที่ 4

ชื่อเรื่อง ความรับผิดชอบต่อการเรียน

กิจกรรม ร้านขายของเล่น

เวลาที่ใช้ 50 นาที

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนเห็นคุณค่าของความรับผิดชอบต่อการเรียนที่ตนได้รับมอบหมาย
2. เพื่อให้นักเรียนรู้จักหน้าที่ของตน ไม่ละเลยทอดทิ้ง หน้าที่ของความรับผิดชอบต่อการเรียนที่ได้รับมอบหมาย
3. เพื่อให้นักเรียนบอกตัวอย่างของความรับผิดชอบและความไม่รับผิดชอบได้

วิธีดำเนินการ

1. ขั้นเริ่มต้นการใช้บทบาทสมมติ
 - 1.1 ขั้นนำ

ผู้วิจัยสนทนากลุ่มนักเรียนเกี่ยวกับวิชาเรียนที่ได้รับมอบหมายให้กลับมาทำที่บ้านเป็นครั้งคราว มีอะไรบ้างและนักเรียนรับผิดชอบปฏิบัติตามหรือไม่
2. ขั้นดำเนินการ
 - 2.1 หาผู้อสาสมัคร เพื่อเตรียมตัวแสดง
 - 2.2 แจกเอกสารบทบาทสมมติของแต่ละคน ให้ผู้แสดงอ่านและเตรียมตัวแสดงพร้อมทั้งจัดสถานที่ให้เหมาะสมกับเนื้อเรื่อง
 - 2.3 เริ่มแสดงบทบาทสมมติให้ผู้แสดง แสดงตามบทบาทสมมติของตน สำหรับนักเรียนที่ไม่ได้แสดง ให้ตั้งใจดูใช้เวลา 20 นาที
 - 2.4 ให้นักเรียนช่วยกันวิเคราะห์เรื่องที่ได้อ่าน
 - 2.5 ให้นักเรียนทั้งหมดร่วมกันอภิปราย และสรุปเกี่ยวกับบทบาทการแสดงในหัวข้อต่อไปนี้

2.5.1 อติเทพ พรศักดิ์ สุวิทย์ มีนิสัยที่เหมือนกัน หรือแตกต่างกันอย่างไร

2.5.2 ถ้านักเรียนถูกได้รับมอบหมายให้ทำรายงานกลุ่มเป็นการค้นคว้าเรื่องอุปกรณ์และยานพาหนะในการศึกษาอวกาศ วิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต และนำเสนอรายงานในเช้าวันต่อไป โดยครูแบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็นกลุ่มละ 3 คน ช่วยกันศึกษาค้นคว้าแล้วนักเรียนจะปฏิบัติตนอย่างไร

2.5.3 สมมตินักเรียนเป็น อติเทพ พรศักดิ์ สุวิทย์ เมื่อถูกทำโทษแบบนี้ นักเรียนจะรู้สึกอย่างไร และควรปรับปรุงตนเอง เสียใหม่อย่างไรบ้าง เพื่อให้เกิดความไว้วางใจจากบุคคลอื่น

2.5.4 ถ้านักเรียนคิดจะมีเพื่อนร่วมทำงานสักคน นักเรียนจะเลือกเพื่อนที่มีนิสัยเหมือนอติเทพ พรศักดิ์ สุวิทย์ หรือไม่เพราะเหตุใด

2.6 ครูให้นักเรียนเล่าประสบการณ์ เกี่ยวกับเรื่องความรับผิดชอบ ต่อการเรียนที่นักเรียน

เคยได้รับมอบหมายจากครูในวิชาอื่น ๆ ครุยกตัวอย่าง พนักงานที่ส่งหนังสือเอกสาร ถ้าไม่รับผิดชอบ คนก็ไม่ได้อ่านหนังสือในวันนั้น

ขั้นสรุป

ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปข้อคิดและสิ่งที่ได้จากการแสดงบทบาทสมมติ

อุปกรณ์

1. เอกสารเรื่องสั้นการแสดงบทบาทสมมติ
2. วัสดุที่ใช้ประกอบการแสดง ได้แก่ โต๊ะ ของเล่น เช่น รถ เกม ฟุตบอล
3. ไม้เรียว

การประเมินผล

1. สังเกตจากการแสดงของนักเรียน
2. สังเกตจากการตอบคำถาม การอภิปราย และสรุป

เอกสารที่แจกให้ผู้แสดงบทบาทสมมติ

เด็กชายอติเทพ เรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนแห่งหนึ่ง เขาเป็นนักเรียนที่ชอบเล่น ไม่ตั้งใจเรียน ไม่รับผิดชอบในการเรียน การทำงาน แต่เป็นคนฉลาด ถ้าตั้งใจเรียนก็จะเรียนได้ดี ส่วนเด็กชายพรศักดิ์กับเด็กชายสุวิทย์ เพื่อนร่วมชั้นเดียวกัน เป็นคนชอบสนุก เฮฮากับเพื่อนฝูง ไม่ค่อยรับผิดชอบต่อการเรียน ไม่ทำแบบฝึกหัดไม่ส่งการบ้าน มาโรงเรียนสาย

ฉากที่ 1

ในห้องเรียน ของเด็กชาย อติเทพ เด็กชายพรศักดิ์ และเด็กชายสุวิทย์ ครูวิทยาเข้ามาสอนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต โดยก่อนสอนครูวิทยาได้ให้นักเรียนจับฉลากเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 3 คน เผอิญว่า อติเทพ พรศักดิ์ สุวิทย์ จับฉลากได้เป็นกลุ่มเดียวกัน เมื่อเสร็จแล้ว ครูวิทยาแบ่งหัวข้อให้นักเรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันศึกษาค้นคว้า โดยที่กลุ่มของอติเทพ พรศักดิ์ และสุวิทย์ ได้หัวข้อเรื่องอุปกรณ์และยานพาหนะในการศึกษาอวกาศ และครูวิทยาให้นักเรียนแต่ละกลุ่มอภิปรายในวันพรุ่งนี้

ฉากที่ 2

อติเทพกลับถึงบ้านวางกระเป๋าเปลี่ยนเสื้อผ้าและขอเงินแม่บอกว่าจะไปซื้อกระดาษทำรายงานวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เมื่อไปถึงที่ตลาดก็เดินไปที่ร้านขายรถซึ่งเป็นของเล่น อติเทพก็เลือกซื้อรถเล่นและเล่นเกมแข่งรถจนเวลา 19.00 น. กลับถึงบ้านอาบน้ำรับประทานอาหารแล้วจึงเข้านอน

ฉากที่ 3

พรศักดิ์ กับสุวิทย์ สองคนอยู่บ้านใกล้กันนัดหมายกันไว้ว่ากลับถึงบ้านแล้วรีบเปลี่ยนเสื้อผ้าแล้วจะไปเล่นฟุตบอลกันที่สนามซึ่งอยู่ใกล้วัด ทั้งสองคนเล่นฟุตบอลจนเป็นเวลาเย็นแล้วเดินกลับบ้านในขณะที่ใกล้จะถึงบ้านสุวิทย์นึกขึ้นได้ก็ถามพรศักดิ์ว่าวันนี้ครูวิทยาให้ค้นคว้า รายงานวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต และจะให้อภิปรายตอนเช้าพรุ่งนี้ พรศักดิ์พูดว่าพรุ่งนี้เราก็ก็น่าจะไปโรงเรียนแต่เช้าหน่อยแล้วเข้าห้องสมุดช่วยกันค้นคว้า เด็กทั้งสองคนแยกกันเข้าบ้าน

ฉากที่ 4

ที่โรงเรียน อติเทพ มาถึงห้องเรียนเห็นเพื่อน ๆ ในห้องเรียนนั่งเป็นกลุ่มกัน กลุ่มละ 3 คน และนั่งอ่านรายงานกันก่อนที่จะถึงเวลาเรียนในชั่วโมงของครูวิทยา อติเทพรีบวางกระเป๋ามองหา พรศักดิ์ กับสุวิทย์ ซึ่งยังไม่มาโรงเรียน

ฉากที่ 5 พรศักดิ์ กับสุวิทย์ มาโรงเรียนสายวางกระเป๋าบ่นโต๊ะเรียนก็ได้ยินเสียงอัดเตรียมตัวเข้าแถว นักเรียนทุกคน ออกมาเข้าแถวหน้าห้องเรียนและเดินไปเข้าแถว หน้าเสาธงและไหว้พระสวดมนต์ และกายบริหาร

ฉากที่ 6 ในชั่วโมงวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ครูวิทยาเข้าสอนนักเรียนทุกคนนั่งเตรียมพร้อมสำหรับรายงานเรื่องที่ครูมอบหมายให้ไปค้นคว้า ยกเว้นกลุ่มของ อติเทพ พรศักดิ์ สุวิทย์ ที่ยังไม่มีเอกสารการค้นคว้า เมื่อครูวิทยาสอบถามสาเหตุของการไม่ได้ค้นคว้ายางานและรู้เรื่องราวทั้งหมดจึงดี อติเทพ พรศักดิ์ สุวิทย์ คนละ 2 ที่ และได้ตักเตือนให้มีความรับผิดชอบต่อการเรียนให้มากขึ้นกว่าเดิมเพราะถ้าหากว่ามีความตั้งใจจริงและรับผิดชอบจะเรียนได้ดี เหมือนเพื่อนคนอื่น ๆ ที่อยู่ในห้องเรียน

ให้นักเรียนแสดงเป็น อติเทพ พรศักดิ์ สุวิทย์ ครูวิทยา และเพื่อน ๆ ของ อติเทพ พรศักดิ์ สุวิทย์ ตามบทบาทที่กำหนดให้

บทบาทของอติเทพ

กำลังเรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นนักเรียนที่ชอบเล่นในเวลาเรียน ไม่ตั้งใจเรียนไม่รับผิดชอบในการเรียน การทำงาน ครูวิทยาสั่งให้ค้นคว้ายางานกลุ่มในวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต มารายงานหน้าชั้นเรียนในวันรุ่งขึ้น

เย็นวันนั้นกลับถึงบ้านก็ออกไปซื้อรถแข่งเล่น กลับมาอาบน้ำ ทานข้าว ก็ลืมว่าต้องมีรายงานแล้วเข้านอน มาโรงเรียนเห็นเพื่อนนั่งอ่านรายงานเป็นกลุ่มก่อนที่จะรายงานก็นึกขึ้นได้รีบไปหารายงานห้องสมุดเพื่อนจะนำมาเขียนในห้องเรียน ครูวิทยาเข้ามาสอนในชั่วโมงวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ฉันทึ่งถูกชักไชร้หาสาเหตุ เมื่อครูรู้ความจริง ฉันทักกับเพื่อนถูกครูตี คนละ 2 ที่

บทบาทของพรศักดิ์กับสุวิทย์

เป็นเพื่อนร่วมชั้นกับอติเทพนิสัยคล้าย ๆ กัน สนุกเฮฮาไม่ค่อยรับผิดชอบและอยู่บ้านใกล้กัน ครูวิทยาสั่งให้ช่วยกันค้นคว้ายางาน แต่กลับถึงบ้านไปเล่นฟุตบอล สองคนกลับถึงบ้านอาบน้ำ ทานข้าว มาโรงเรียนสาย ไม่ได้ทำรายงาน ครูวิทยาถามชักไชร้หาสาเหตุเมื่อรู้ความจริงทั้งคู่ ถูกตี 2 ที่ เท่ากับ อติเทพ

บทบาทของครูวิทยา

เป็นครูสอนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ผมเป็นคนรักความยุติธรรม ตั้งใจทำงานสอนไม่ค้อยลาหรือขาดสอน ยกเว้นเมื่อเวลาป่วยหรือเป็นไข้ ผมชอบคนที่มีความรับผิดชอบต่อการเรียน วันหนึ่งผมสั่งให้นักเรียนทำรายงานค้นคว้า จากบทเรียนโดยแบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็นกลุ่ม ๆ ละ 3 คน และให้แต่ละกลุ่มมารายงานในเช้าวันรุ่งขึ้นในชั่วโมงวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต อติเทพ พรศักดิ์ สุวิทย์ ไม่มีรายงานและอติเทพ กำลังเรียนอยู่แต่ไม่เสร็จ จึงถามว่าทำไมไม่ทำให้เสร็จ พอผมรู้เรื่องทั้งหมด จึงตี อติเทพ พรศักดิ์ สุวิทย์ คนละ 2 ที แต่ได้ตักเตือนนักเรียนทั้งสามคนให้ตั้งใจเรียน และมีความรับผิดชอบต่อการเรียนให้มากขึ้นกว่าเดิม เพราะถ้าหากพวกเขา มีความรับผิดชอบจริงแล้วจะเรียนได้ดีไม่แพ้เพื่อนที่อยู่ในห้องเรียน

บทบาทของเพื่อน ๆ

พวกเราเป็นเพื่อนร่วมห้องของ อติเทพ พรศักดิ์ สุวิทย์ ชอบสนุกสนานเฮฮา ในชั่วโมงวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต พวกเรานั่งฟังครูสอนอย่างตั้งใจและรับผิดชอบ โดยส่งงานตามกำหนดที่ครูสั่ง

โปรแกรมการใช้บทบาทสมมติเพื่อพัฒนาความรับผิดชอบต่อการเรียน ครั้งที่ 5

ชื่อเรื่อง บทเรียนของประวิทย์

เวลาที่ใช้ 50 นาที

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนมีความรับผิดชอบด้านการเรียนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ขณะที่ครูสอนด้านความตั้งใจและเอาใจใส่การเรียน ได้แก่ ไม่พูดคุย เล่นในขณะที่ครูสอน ไม่นำเอา งานของวิชาอื่นขึ้นมาทำ
2. ไม่นำหนังสือการ์ตูนขึ้นมาอ่าน มองครูขณะที่สอน ไม่นั่งเหม่อลอย ไม่มองออกไปนอกห้องเรียนในขณะที่ครูสอน

วิธีดำเนินการ

1. ขั้นเริ่มต้นการใช้บทบาทสมมติ
 - 1.1 ขั้นนำ
 - 1.1.1 ผู้วิจัยซักถาม เกี่ยวกับประสบการณ์ในการเรียนและวิธีที่จะทำให้ ประสบความสำเร็จในการเรียน จะต้องยึดหลักของนักปราชญ์ คือ การฟัง การคิด การถาม และการ เรียน
 - 1.1.2 ผู้วิจัยให้นักเรียนพูดถึงผลดีของการตั้งใจฟังครูอธิบาย และผลเสีย ของการไม่ตั้งใจฟังครูอธิบาย
 2. ขั้นดำเนินการ
 - 2.1 หาอาสาสมัคร เพื่อเตรียมตัวแสดง
 - 2.2 ผู้วิจัยแจกเอกสารบทบาทสมมติของแต่ละคนให้ผู้แสดงอ่าน และเตรียมตัว แสดงพร้อมทั้งจัดสถานที่ให้เหมาะสมกับเนื้อเรื่อง
 - 2.3 เริ่มแสดงบทบาทสมมติให้ผู้แสดง แสดงตามบทบาทของตน สำหรับนักเรียน ที่ไม่ได้แสดงให้ตั้งใจดู โดยใช้เวลา 20 นาที
 - 2.4 ให้นักเรียนช่วยกันวิเคราะห์เรื่องที่ได้อู

2.5 ให้นักเรียนทั้งหมด ร่วมกันอภิปราย และสรุปเกี่ยวกับบทบาทการแสดงในหัวข้อต่อไปนี้

2.5.1 ประวิทย์มีนิสัยเป็นคนอย่างไร

2.5.2 เวลาที่ครูอธิบาย หรือสอน นักเรียนควรประพฤติตัวอย่างไร

2.5.3 ถ้านักเรียนเป็นเพื่อนของประวิทย์ นักเรียนจะทำอย่างไร เมื่อฟังครูสอนแล้วจะต้องอธิบายให้ประวิทย์ฟังใหม่ทุกครั้ง

2.5.4 จากเรื่องนี้การไม่ตั้งใจฟังครูอธิบายในขณะที่ครูสอนมีผลเสียอย่างไร

2.5.5 การตั้งใจฟังครูขณะที่ครูสอนมีผลดีอย่างไร

2.5.6 ให้นักเรียนเล่าประสบการณ์เกี่ยวกับการไม่ตั้งใจฟังครูอธิบายในขณะที่ครูสอน

ขั้นสรุป

1. ให้นักเรียนทั้งหมดช่วยกันสรุปข้อคิดที่ได้จากการแสดงบทบาทสมมติ พร้อมกับวิธีการนำไปประยุกต์ในความเป็นจริงของนักเรียน
2. ครูสรุปเพิ่มเติม

อุปกรณ์

1. เอกสารเรื่องสัณห์บทเรียนของประวิทย์
2. วัสดุที่ใช้ประกอบการแสดง ได้แก่ หนังสือการ์ตูน สมุดการบ้าน แจกัน

การประเมินผล

1. สังเกตจากการแสดงของนักเรียน
2. สังเกตจากการตอบคำถาม การอภิปราย และสรุป

เอกสารที่แจกให้ผู้แสดงบทบาทสมมติ

- ฉากที่ 1
- ณ ห้องพักครูวิทยา ขณะที่ครูวิทยาซึ่งเป็นครูของประวิทย์ และสมหมาย กำลังตรวจการบ้านวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต สมหมาย (เคาะประตู) ขออนุญาตครับ ครูวิทยาบอกให้เข้ามาได้ ครูรู้สึกว่าเขามีเรื่องที่ไม่สบายใจ อยากจะคุยกับครูครับ ผมอยากปรึกษาครูเกี่ยวกับเรื่องของประวิทย์ที่ไม่ตั้งใจฟังเมื่อเวลาครูอธิบายหรือสั่งงาน แต่จะให้ผมอธิบายให้ฟังทุกครั้ง จนผมรู้สึกเบื่อและรำคาญ
- ครูวิทยา เอาละ ครูคิดว่า เขากับเพื่อน ๆ ในห้องควรให้ความร่วมมือกันไม่บอกประวิทย์อีกว่าครูให้ทำงานอะไร และทำอย่างไร เพื่อให้ประวิทย์ได้รับบทเรียนและปรับปรุงตนเอง
- ฉากที่ 2
- ณ ห้องประถมศึกษาปีที่ 6/1 ในขณะที่ครูวิทยาเข้าสอนในชั่วโมงวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต และได้อธิบายวิธีการประดิษฐ์กล่องปริศนาค้นโดยใช้ไม้อัด ตะปู กระดาษ กาว กระดาษทราย น้ำมันก๊าด เหลือง พร้อมกับแสดงวิธีทำให้นักเรียนดู แล้วบอกให้นักเรียนลงมือทำและนำมาส่งในท้ายชั่วโมง เพราะจะเป็นคะแนนเก็บภาคปฏิบัติ หลังจากที่ครูวิทยาสั่งงานแล้วนักเรียนทุกคนก็ตั้งใจทำ ยกเว้นประวิทย์คนเดียวที่กำลังเพลินอยู่กับการอ่านการ์ตูน
- ครูวิทยา อ้าว ! หมดชั่วโมงแล้ว นักเรียนทุกคนนำผลงานมาส่งประวิทย์ เธอส่งงานครูหรือยัง
- ประวิทย์ ยังทำไม่เสร็จครับ ผมขอส่งที่หลังครับ ผมขอโทษครับ
- ครูวิทยา เอาละ ! ครูจะให้เวลาเธอส่ง อย่างช้าหลังเลิกเรียนไม่อย่างนั้นจะไม่มีคะแนนให้
- ฉากที่ 3
- ณ ห้องประถมศึกษาปีที่ 6/1 หลังจากที่ประวิทย์ออกมาจากห้องครูวิทยาแล้ว ประวิทย์วิ่งเข้าไปหาสมหมายเพื่อขอความช่วยเหลือเหมือนครั้งก่อน ๆ
- ประวิทย์ สมหมายเรามีเรื่องจะให้นายช่วย
- สมหมาย มีอะไรล่ะ
- ประวิทย์ ช่วยอธิบายงานที่ครูวิทยา สั่งให้ทำหน่อยสิ
- สมหมาย เธอน่าจะถามเพื่อนคนอื่น ๆ บ้างนะ
- ประวิทย์ สุเทพ ครูวิทยาสั่งงานอะไร ช่วยบอกหน่อย
- สุเทพ ไม่รู้สิ ! ทำไมเวลาครูวิทยาสอนไม่ยอมตั้งใจเรียนล่ะ เห็นชอบหยิบหนังสือการ์ตูนขึ้นมาอ่าน ไม่ก็เอางานอื่นขึ้นมาทำแล้วที่อย่างนี้มาถาม

- ฉากที่ 4 ณ ห้องประถมศึกษาปีที่ 6/1 หลังเลิกเรียนทุกคนต่างก็ย้ายกลับบ้านคงเหลือแต่ ประวิทย์ เท่านั้นที่นั่งครุ่นคิดอยู่คนเดียว ในที่สุดประวิทย์ตัดสินใจไปสารภาพกับครู วิทยา
- ประวิทย์ ครูวิทยาครับ ผมขอโทษ ผมจะมาสารภาพกับครูว่าผมไม่ได้ฟังตอนที่ครูอธิบายและ สั่งงาน พอไปตามเพื่อน ๆ ก็ไม่มีใครบอก
- ครูวิทยา ประวิทย์เธอเห็นรึยัง นี่แหละ ! ผลเสียของการไม่ตั้งใจฟังครูอธิบาย เอาละครูจะตัด คะแนนภาคปฏิบัติในครั้งนี้อย่างไรแล้วให้เธอแก้ตัวใหม่ในการสอบครั้งต่อไป
- ประวิทย์ ขอขอบคุณครับครู ผมขอสัญญาว่าต่อไปนี้ ผมจะตั้งใจเรียน

บทบาทของครูวิทยา

เป็นครูสอนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เป็นคนที่รักความยุติธรรม และชอบ คนที่มีความรับผิดชอบต่อการเรียน วันหนึ่งครูวิทยาสั่งให้นักเรียนห้องประวิทย์ ประดิษฐ์กล่องปริทรรศจากอุปกรณ์ที่นำมาแล้ว โดยใช้ไม้อัด ตะปู กระจกเงา กาว กระดาษทราย น้ำมัน ก้านเหลือง พร้อมกับแสดงวิธีทำให้ดู และบอกให้นักเรียนลงมือทำและส่งท้ายชั่วโมงเพราะเป็น คะแนนเก็บภาคปฏิบัติ หลังจากทีครูวิทยาสั่งงานแล้วนักเรียนทุกคนตั้งใจทำ ยกเว้นประวิทย์คนเดียวที่กำลังเพลินอยู่กับการอ่านหนังสือการ์ตูนและเมื่อหมดชั่วโมงแล้ว ครูวิทยาให้นักเรียนทุกคน ส่งงานเหลือประวิทย์คนเดียว ที่ยังทำไม่เสร็จ ครูวิทยาจึงให้ส่งอย่างช้าหลังเลิกเรียน

บทบาทของสมหมาย

สมหมายเป็นเพื่อนร่วมห้องกับเด็กชายประวิทย์ สมหมายเป็นเด็กที่ตั้งใจเรียน ตั้งใจฟังขณะที่ครูสอน หรือมอบงานให้ทำก็จะส่งตามกำหนดทุกครั้ง และเป็นคนคอยอธิบายให้ ประวิทย์ฟังทุกครั้งเมื่อประวิทย์มาถามเรื่องงานหรือการบ้าน จนทำให้สมหมายเบื่อและรำคาญต้อง ไปปรึกษาครูวิทยา

บทบาทของประวิทย์

ฉันชื่อ ประวิทย์ เรียนชั้น ป. 6/1 ฉันเป็นคนที่ไม่ตั้งใจเรียน ไม่ตั้งใจฟังขณะที่ครู สอนหรืออธิบายทุกครั้ง ฉันก็อ่านหนังสือการ์ตูน หรือเล่นของเล่น และฉันก็ไม่เคยส่งงานตาม กำหนด ถ้าไม่รู้เรื่องฉันจะไปถามสมหมาย แต่พอเวลานานครั้ง สมหมายรู้สึกเบื่อหน่ายให้ฉันไป ถามเพื่อนคนอื่น ๆ บ้าง เพื่อนคนอื่นก็ไม่อธิบายจนเมื่อเวลาส่งงานครูวิทยารู้เรื่องและชักไซ้ฉัน ให้ โอกาสฉันส่งงานและปรับปรุงตนเองเสียใหม่

โปรแกรมการใช้บทบาทสมมติเพื่อพัฒนาความรับผิดชอบต่อการเรียน ครั้งที่ 6

ชื่อเรื่อง เข้าค่าย

เวลาที่ใช้ 50 นาที

วัตถุประสงค์

1. ให้นักเรียนเห็นถึงความรับผิดชอบต่อการเรียนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ที่ครูสอนด้านผลของการนำอุปกรณ์การเรียนให้ครบว่า ถ้านักเรียนนำอุปกรณ์การเรียนมาให้ครบแล้ว นักเรียนจะได้รับผลอย่างไร
2. เพื่อให้นักเรียนเห็นโทษของการไม่เตรียมอุปกรณ์ให้พร้อม
3. เพื่อให้นักเรียนรู้สึกว่าการเตรียมอุปกรณ์ให้พร้อมเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นและน่าจะทำ

วิธีดำเนินการ ผู้วิจัยใช้เทคนิคบทบาทสมมติ

1. ชำนาญ

ครูสนทนา ชักถามนักเรียนว่า ก่อนที่ครูจะสอน นักเรียนเตรียมเครื่องมือ อุปกรณ์การเรียนให้พร้อมหรือไม่เพราะเหตุใด
2. ขั้นตอนการ
 - 2.1 หาผู้อสาสมัครเพื่อเตรียมตัวแสดง
 - 2.2 แจกเอกสารบทบาทสมมติของแต่ละคนให้ผู้แสดงอ่านและเตรียมตัวแสดงพร้อมทั้งจัดสถานที่ให้เหมาะสมกับเนื้อเรื่อง
 - 2.3 เริ่มแสดงบทบาทสมมติให้ผู้แสดง แสดงตามบทบาทของตน สำหรับนักเรียนที่ไม่แสดงให้ตั้งใจดูใช้เวลา 20 นาที
 - 2.4 ให้นักเรียนช่วยกันวิเคราะห์เรื่องที่ได้อ่าน
 - 2.5 ให้นักเรียนทั้งหมดร่วมกันอภิปราย และสรุปในหัวข้อต่อไปนี้
 - 2.5.1 นักเรียนคิดว่า เล็ก ดัน นก ไก่ ชัย เป็นคนที่มีนิสัยอย่างไร
 - 2.5.2 เพราะเหตุใด ที่นักเรียนกลุ่มนี้ไม่นำอุปกรณ์มา
 - 2.5.3 นักเรียนคิดว่า การที่นักเรียนในกลุ่มเล็กทุกคนไม่รู้จักรับผิดชอบทำให้เกิดผลเสียต่อความรับผิดชอบต่อการเรียนหรือไม่

2.5.4 การเตรียมอุปกรณ์ การเรียนมาให้ครบมีประโยชน์อย่างไร

ขั้นสรุป

ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปข้อคิดและสิ่งที่ได้จากการแสดงบทบาทสมมติครูสรุปเพิ่มเติม

อุปกรณ์

1. เอกสารเรื่องสั้นการแสดงบทบาทสมมติ
2. วัสดุที่ใช้ประกอบการแสดง บทบาทสมมติ ได้แก่ ไม้บรรทัด กระดาษ ดินสอ ยางลบ

การประเมินผล

1. สังเกตจากการแสดงของนักเรียน
2. สังเกตจากการตอบคำถาม การอภิปรายและสรุป

เอกสารที่แจกให้ผู้แสดงบทบาทสมมติ

ภายหลังการสอนปลายภาคเรียนต้นเสร็จสิ้นลง ทางโรงเรียนระดับประถมศึกษา
 แห่งหนึ่ง ได้พานักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ไปเข้าค่ายพักแรมที่ต่างจังหวัด ก่อนออกเดินทาง ครู
 ประสานซึ่งเป็นครูสอนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตได้เรียกประชุมนักเรียนทั้งหมด เพื่อชี้แจง
 กำหนดเดินทางและให้นักเรียนทุกคนเตรียมอุปกรณ์สำหรับการเล่นเกมวิชาสร้างเสริมประสบการณ์
 ชีวิต ๆ ได้แก่ นกหวีด กระดาษ ดินสอ ไม้บรรทัด โดยครูประสานได้กำชับนักเรียนทุกคนว่าอุปกรณ์
 เหล่านี้มีความจำเป็นที่จะต้องใช้ในการเล่นเกมและเป็นการทดสอบความเข้าใจในเรื่องมาตราส่วน
 นักเรียนแต่ละคนจะต้องนำอุปกรณ์เหล่านี้ไปเอง

จาก

เมื่อถึงวันเดินทางหลังจากที่นักเรียนมาครบแล้วก็เริ่มออกเดินทาง เมื่อถึงต่างจังหวัด ครูประสานและครูพี่เลี้ยงได้จัดแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม เพื่อที่จะเล่นเกม ในตอน บ่าย เล็ก ดัน นก ไก่ ชัย ทั้ง 5 คน ถูกจัดอยู่ในกลุ่มเดียวกัน โดยเล็กได้รับเลือกให้เป็นหัวหน้ากลุ่มก่อนจะเริ่มเล่นเกม ครูประสาน และครูพี่เลี้ยง ได้ช่วยกันอธิบาย วิธีการเล่นเกม โดยให้นักเรียนเขียนแผนผัง “การเดินทางของลุงแก้ว” อย่าง ละเอียดโดยใช้มาตราส่วน 2 เซนติเมตรต่อระยะทาง 1 กิโลเมตร โดยให้เวลากลุ่ม ละ 10 นาที และครูประสานได้ย้ำเตือนให้นักเรียนทุกคนนำอุปกรณ์ที่สั่งมาใช้ในการ เล่นเกมด้วย แต่กลุ่มของเล็กปรากฏว่าไม่มีใครนำอุปกรณ์มาเลย โดยทุกคน ต่างคิดว่าเพื่อน ๆ คงจะนำอุปกรณ์มา และบางคนที่ไม่นำมาเพราะคิดว่าอุปกรณ์ เหล่านี้ไม่จำเป็นต้องใช้ ดันได้เสนอให้เล็กรายงานให้ให้ครูประสานทราบ แต่ นก ไก่ ชัย กลัวจะถูกตัดคะแนนเล็กจึงไม่รายงานให้ครูประสานทราบ

จนกระทั่งเวลา 14.00 น. หัวหน้ากลุ่มแต่ละกลุ่มจะต้องส่งแผนที่ การเดินทางของลุงแก้ว และต้องส่งตัวแทนแต่ละกลุ่มออกมาอธิบาย ปรากฏว่ามีกลุ่มของ เล็กกลุ่มเดียวที่ทำไม่ได้ ครูประสานจึงเรียกเล็กมาซักไซ้หาสาเหตุ เมื่อรู้เรื่องราว ทั้งหมดแล้วครูประสานได้กล่าวตำหนิในความประมาทของกลุ่มเล็กที่คิดว่าอุปกรณ์ ที่สั่งให้นำมาคงไม่จำเป็นครูประสานได้ถามกลุ่มของเล็กว่าถ้าวันนี้ทุกคนในกลุ่มนำ อุปกรณ์มาจะเป็นอย่างไรทุกคนนั่งเงียบไม่มีใครตอบเหตุการณ์ครั้งนี้เป็นบทเรียน ที่มีค่าในการเตรียมอุปกรณ์มาให้ครบ เป็นสิ่งที่ควรกระทำ

บทบาทของครูประสาน

ผมชื่อนายประสาน เป็นครูสอนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตของชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีนิสัยรักความยุติธรรมและชอบนักเรียนที่ตั้งใจเรียนและมีความรับผิดชอบ วันหนึ่งหลังจากที่สอบปลายภาคเรียนต้นเสร็จสิ้นลง ทางโรงเรียนได้พานักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ไปเข้าค่ายพักแรมที่ต่างจังหวัด ครูประสานได้เรียกประชุมนักเรียนทั้งหมดเพื่อชี้แจงกำหนดเดินทางและ ได้สั่งให้นักเรียนทุกคนเตรียมอุปกรณ์สำหรับการเล่นเกมวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ได้แก่ นกหวีด กระดาษ ดินสอ ไม้บรรทัด โดยครูประสานได้กำชับนักเรียนทุกคนว่าอุปกรณ์เหล่านี้มีความ จำเป็นที่จะต้องใช้ในการเล่นเกมและเป็นการทดสอบความเข้าใจในเรื่องมาตราส่วน นักเรียนแต่ละ คนจะต้องนำอุปกรณ์เหล่านี้ไปเอง

บทบาทของเล็กและเพื่อน ๆ

ฉันชื่อ เล็ก ดัน ไก่ และชัย เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 วันหนึ่งหลังจากการสอบปลายภาคเรียนต้นเสร็จแล้ว ทางโรงเรียนได้จัดให้นักเรียนไปเข้าค่ายพักแรมที่ต่างจังหวัด และครูประสานได้สั่งให้นักเรียนนำอุปกรณ์การเรียน เช่น นกหวีด กระดาษ ดินสอ ไม้บรรทัด เพื่อใช้ในการเล่นเกมการเขียนมาตราส่วนการเดินทางในวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต พอเวลาส่งงานครูประสานจึงชักชวนกลุ่มของฉันและเพื่อน ๆ ในกลุ่ม ปรากฏว่าไม่มีนักเรียนคนไหนนำอุปกรณ์มา โดยทุกคนนั่งเฉยๆ เหตุการณ์ครั้งนี้ เป็นบทเรียนที่มีค่าในการเตรียมอุปกรณ์มาให้ครบเป็นสิ่งที่ควรกระทำ

โปรแกรมการใช้บทบาทสมมติเพื่อพัฒนาความรับผิดชอบต่อการเรียน ครั้งที่ 7

เรื่อง ดิ้นสายไปไม่ทัน

เวลาที่ใช้ 50 นาที

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อการเรียนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ขณะที่ครูผู้สอนด้านการเรียนตรงเวลา โดยสามารถบอกความหมายของการตรงต่อเวลาได้
2. เพื่อให้นักเรียนรู้จักการตรงต่อเวลาในด้านการเรียน
3. เพื่อให้นักเรียนเห็นถึงผลเสียของการไม่ตรงต่อเวลา

วิธีดำเนินการ

ขั้นนำ

1. ครูนำสู่กิจกรรม โดยกล่าวถึงความไม่ตรงต่อเวลา
2. ครูเล่าเรื่องจากบทบาทสมมติ “ดิ้นสายไปไม่ทัน” ให้นักเรียนฟัง

ขั้นดำเนินกิจกรรม

1. หาอาสาสมัครเพื่อเตรียมตัวแสดง
2. แจกเอกสารบทบาทสมมติ ของแต่ละคนให้ผู้แสดงอ่าน และเตรียมตัวแสดง พร้อมทั้งจัดสถานที่ให้เหมาะสมกับเนื้อเรื่อง
3. เริ่มแสดงบทบาทสมมติ ให้ผู้แสดง แสดงตามบทบาทของตน สำหรับนักเรียนที่ไม่ได้แสดงให้ตั้งใจดู ใช้เวลา 20 นาที
4. ให้นักเรียนช่วยกันวิเคราะห์เรื่องที่ดู
5. ให้นักเรียนทั้งหมดร่วมกันอภิปรายและสรุปในหัวข้อต่อไปนี้
 - 5.1 สมนึกเป็นคนอย่างไร
 - 5.2 สมมตินักเรียนเป็นสมนึก เมื่อดิ้นสายไปไม่ทัน จะทำอย่างไร
 - 5.3 การนอนดิ้นสายมีผลเสียอย่างไร

ขั้นสรุป

ให้นักเรียนทั้งหมดช่วยกันสรุปข้อคิดที่ได้จากการแสดงบทบาทสมมติเรื่อง “ดินสายไปไม่ทัน” พร้อมกับวิธีการนำไปประยุกต์ใช้จริงของนักเรียน

อุปกรณ์

1. เอกสาร “ดินสายไปไม่ทัน”
2. อุปกรณ์ที่ใช้ในการแสดงบทบาทสมมติ เช่น สมุด หนังสือ โต๊ะ เก้าอี้

เอกสารประกอบการใช้บทบาทสมมติ เรื่อง “ดินสายไปไม่ทัน”

ฉากที่ 1

ครูเดชากำลังคัดเลือกนักเรียนที่จะไปแข่งขันตอบปัญหาวิทยาศาสตร์ (สปช.) ระดับจังหวัด ขณะนั้นมีนักเรียนมาทำการคัดเลือกมากมาย ในจำนวนนักเรียนที่ได้รับการคัดเลือก สมนึกได้รับการคัดเลือกด้วย

สมนึก ดีใจจังเลย ได้รับคัดเลือกเข้าแข่งขันตอบปัญหาแล้ว

นรากร เราก็ได้ไปเหมือนกันนะสมนึก แต่เอ ! เราเห็นเธอมาโรงเรียนสายบ่อย จะมาทันตอนเช้าหรือ

สมนึก ไม่เป็นไรเลย มาสายไม่ต้องเรียน ฝีมือชั้นหนึ่งอยู่แล้ว

นรากร อ้าว ทำไมละ มาช้าๆ แล้วมาเรียนด้วยกันไม่ได้หรือ

สมนึก มาโรงเรียนช้าๆ ได้ไง ก็เรานอนดึก มาโรงเรียนไม่ทันบ่อยๆ

นรากร เธอน่าจะปรับปรุงตัวหน่อยนะ

ฉากที่ 2

ณ สนามฟุตบอลของโรงเรียน เช้าวันหนึ่งครูเดชากำลังคຸມนักเรียนที่แข่งขันตอบปัญหาวิทยาศาสตร์เข้าห้องเรียนเพื่อเรียนเสริม เมื่อใกล้เวลาโรงเรียนเข้า สมนึกก็วิ่งกระหืดกระหอบมาหาครูเดช

สมนึก คุณครูครับ ผมขอโทษครับ ที่มาช้าไปหน่อย

ครูเดช ไม่ใช่ช้าหน่อยนะ นี่ก็ใกล้โรงเรียนเข้าแล้ว

สมนึก คือว่า เมื่อคืนนอนดึก เลยตื่นสาย

ครูเดชา สมนึก ครูขอเตือนเชื่อนะ ขอให้พยายามรักษาเวลาด้วย เพราะเธอมาสายหลาย
 ครั้งแล้ว ถ้ามาสายอีกครั้ง ครูจะตัดเธอออก ขอให้ปรับปรุงตัวด้วย
 สมนึก ครับ

ฉากที่ 3 หลังเลิกเรียนวันหนึ่ง ครูเดชาเรียกนักเรียนทุกคนมาเพื่อนัดหมายเกี่ยวกับการ
 แข่งขันในวันรุ่งขึ้นและย้าให้ทุกคนตรงต่อเวลาเพราะจะต้องใช้เวลาเดินทางไป
 แข่งขันที่ห้องประชุมจังหวัด เมื่อเลิกประชุมครูเดชาได้เรียกสมนึกมาพบตาม
 ลำพัง

ครูเดชา ครูได้บอกทุกคนแล้วว่าพรุ่งนี้ต้องมาพบกันที่นี่และต้องตรงต่อเวลาด้วยนะ
 สมนึก ครับ ผมทราบครับ พรุ่งนี้ 7 โมงครึ่ง ที่หน้าโรงเรียน ผมจะรีบมาครับ
 ครูเดชา ดีมาก กลับไปพักผ่อนได้แล้ว

ฉากที่ 4 หน้าโรงเรียนผดุงวิทยา รุ่งเช้าของวันแข่งขัน ครูเดชาและเพื่อนๆร่วมทีม
 กำลังรอคอยสมนึกด้วยความกระวนกระวายเมื่อเลยเวลานัดหมายไปครึ่งชั่วโมง
 ครูเดชา เอ... นี่ก็ 8 โมงแล้ว สมนึกไม่มาอีกหรือ
 นรากร ยังไม่มาครับ เขาเห็นว่าเขาเก่งมั้ครับ เลยชอบให้คนอื่นรอ
 ครูเดชา นี่ก็เลยเวลาไปมากแล้วนะ ไปบอกให้ลุงเด่นออกรถได้แล้ว ขณะนั้นสมนึกวิ่งมา
 พอดี ลุงเด่นจึงหยุดรถรอ
 สมนึก คุณครูครับ รอผมด้วย
 ครูเดชา เธอก็รีบปากกับครูแล้วจะมาให้ทันใจ
 สมนึก ครูครับ... ผมขอโทษครับ
 ครูสมนึก เอาละ ไปกันได้แล้ว เดี่ยวจะเสียเวลามากกว่านี้

ฉากที่ 5 ณ ห้องประชุมจังหวัด ครูเดชาและนักเรียนไปรายงานตัว แต่ทุกคนต้องเสียใจ
 กลับมาเมื่อทางจังหวัดตัดสินสิทธิ์การแข่งขันไปแล้ว เพราะมารายงานตัวช้ากว่า
 กำหนดเวลา จึงทำให้ทุกคนไม่ได้ลงแข่งขันอย่างที่ตั้งใจไว้ และไม่มีใครยอมพูด
 กับสมนึกเลย
 สมนึก เพื่อนๆ เราขอโทษนะ
 เพื่อนๆ “.....” ทุกคนต่างเดินหนีสมนึกไป

บทบาทของครูเดชา

ผมชื่อเดชา เป็นครูสอนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต และกำลังคัดเลือกนักเรียนที่จะไปแข่งขันตอบปัญหาวิทยาศาสตร์ระดับจังหวัดและในจำนวนนักเรียนที่ได้รับการคัดเลือกยังมีเด็กชายสมนึกด้วย และก่อนถึงใกล้แข่งขันจริง ครูเดชาก็ได้เตือนเด็กชายสมนึกว่าอย่ามาสายจะไปไม่ทัน

บทบาทของสมนึก

ผมชื่อเด็กชายสมนึก เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 วันหนึ่งครูเดชาได้คัดเลือกนักเรียนเพื่อไปแข่งขันตอบปัญหาวิทยาศาสตร์ผมก็ได้รับการคัดเลือกด้วย ครูเดชาเตือนว่าอย่านอนตื่นสาย พอถึงวันแข่งขันจริง ผมก็นอนตื่นสายไปไม่ทันการแข่งขัน ทำให้เพื่อนๆ โกรธ

บทบาทของนรากร

เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ห้องเรียนเดียวกับสมนึกและคอยเตือนและพูดให้สมนึกมาโรงเรียนเช้าๆ แต่สมนึกก็ไม่ปรับปรุงตนเอง และสมนึกก็มาสายตามที่นรากรพูดไว้จริงๆ

บทบาทของเพื่อนๆ

เป็นนักเรียนที่ไปร่วมแข่งขันพร้อมกับสมนึกและนรากรและโกรธสมนึกที่เป็นต้นเหตุให้ไปรายงานตัวไม่ทัน ไม่ได้ตอบปัญหาวิทยาศาสตร์ และเพื่อนๆ ก็เดินหนีสมนึกไป เมื่อสมนึกไปพูด เพื่อนๆ เราขอโทษ

โปรแกรมการใช้บทบาทสมมติเพื่อพัฒนาความรับผิดชอบต่อการเรียน ครั้งที่ 8

เรื่อง เป็นเรื่อง

เวลาที่ใช้ 50 นาที

วัตถุประสงค์

เพื่อให้นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อการเรียนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต
ขณะที่ครูมอบหมายงานให้ทำด้านความรับผิดชอบต่อการเรียนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต
ขณะที่ครูสอนด้านคุณค่าของความรับผิดชอบในหน้าที่ ที่ได้รับมอบหมาย

วิธีดำเนินการ

ขั้นนำ

1. ครูนำสู่กิจกรรมโดยสนทนา ชักถามนักเรียนว่า เมื่อครูมอบหมายงานให้
นักเรียนทำ นักเรียนได้ตั้งใจทำงานที่ได้รับมอบหมายสำเร็จหรือไม่ ผลเป็นอย่างไร
2. ครูเล่าสถานการณ์จำลองเรื่อง “เป็นเรื่อง” ให้นักเรียนฟัง

ขั้นดำเนินการ

1. หาอาสาสมัครเพื่อเตรียมตัวแสดง
2. แจกเอกสารบทบาทสมมติของแต่ละคนให้ผู้แสดงอ่าน และเตรียมตัวแสดง
พร้อมทั้งจัดสถานที่ให้เหมาะสมกับเนื้อเรื่อง
3. เริ่มแสดงบทบาทสมมติ ให้ผู้แสดง แสดงตามบทบาทของตน สำหรับ
นักเรียนที่ไม่ได้แสดงให้ตั้งใจดู ใช้เวลา 20 นาที .
4. ให้นักเรียนช่วยกันวิเคราะห์เรื่องที่ได้อ่าน
5. นักเรียนคิดว่าผู้ใดประพฤติดีที่สุด เพราะเหตุใด
6. ถ้านักเรียนเป็นเต่า นักเรียนจะลอกการบ้านจากด้อยหรือไม่ เพราะเหตุใด
7. เมื่อนักเรียนได้รับมอบหมายให้ทำงาน นักเรียนจะทำอย่างเต่าหรือไม่
เพราะเหตุใด
8. ครูเก็บกระดาษคำตอบของนักเรียนแต่ละคนแล้ว ตรวจคำตอบอย่างรวดเร็ว
9. ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายในข้อคำถามเดียวกับนักเรียนที่ได้ตอบลงใน
กระดาษ โดยในช่วงการอภิปรายนี้ ครูจะชักถามเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนได้ใช้ความคิดในการ
พิจารณาหาเหตุผลในการตอบคำถาม

10. ครูให้นักเรียนเล่าประสบการณ์ในการตั้งใจทำงานที่ได้รับมอบหมาย มีผลดีอย่างไรและการไม่ตั้งใจทำงานมีผลเสียอย่างไร

ขั้นสรุป

1. ให้นักเรียนทั้งหมดช่วยกันสรุปข้อคิดที่ได้จากการแสดงบทบาทสมมติ เรื่อง“เป็นเรื่อง” พร้อมกับวิธีการนำไปประยุกต์ใช้จริงของนักเรียน
2. ครูสรุปเพิ่มเติม

อุปกรณ์

1. เอกสารเป็นเรื่อง “เป็นเรื่อง”
2. อุปกรณ์ที่ใช้ในการแสดงบทบาทสมมติ เช่น สมุดการบ้าน และ กระดาษคำตอบ

การประเมินผล

1. สังเกตจากการแสดงบทบาทสมมติ
2. สังเกตจากการตอบคำถาม การวิเคราะห์ข้ออภิปรายและการสรุปของนักเรียน

เอกสารประกอบการใช้บทบาทสมมติ
เรื่อง “เป็นเรื่อง”

ฉากที่ 1

ณ ห้องประถมศึกษาปีที่ 6/1 นก ด้อย เต่า และ จูน เป็นเพื่อนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กำลังนั่งเรียนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต โดยมีครูกาญจนา กำลังอธิบายการทำแบบฝึกหัดอยู่ที่ห้องเรียน ด้อยเป็นคนขยันและเรียนเก่ง จึงนั่งเรียนด้วยความตั้งใจ ไม่คุย ไม่เล่น สำหรับเต่าเป็นเด็กที่เกียจคร้าน ไม่ตั้งใจเรียน นั่งเรียนจะพูดคุยในเวลาเรียนเมื่อมีการบ้านก็ไม่เคยทำด้วยตนเองเลย เต่าจะขอลอกการบ้านจากด้อยเสมอ ด้อยก็ให้เต่าลอกการบ้านเพราะสงสารเพื่อน

เต่า

นกเย็นนี้เราไปเที่ยวบ้านเธอนะ จะไปกินมะม่วง

นก

ฟังคุณครูก่อนสิ คุณครูกำลังอธิบาย เดี่ยวทำแบบฝึกหัดไม่ได้หรอก

จูน

“จริงๆ ด้วย เต่า ควรจะฟังครูอธิบาย เดี่ยวทำแบบฝึกหัดไม่ได้หรอก”

ครูกาญจนา ให้นักเรียนทำแบบฝึกหัดเขียนตอบวิเคราะห์ปัญหาและข้อแก้ไข ข้อ 1-5 มาส่งครูในวันพรุ่งนี้นะ

เต๋า โช้เอ๋ย เดี่ยวขอลอกจากหน่อยก็ได้

ฉากที่ 2 ณ ห้องเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/1 ในวันต่อมา ภายในห้องเพื่อน ๆ กำลังพูดคุยกัน เต๋ารับเดินเข้าไปหาต้อยเพื่อลอกการบ้าน

เต๋า “ ต้อย เราขอลอกการบ้านที่คุณครูสั่งให้ทำเมื่อวานหน่อยซิ” ต้อย เดินไปหยิบสมุดวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตที่โต๊ะ

ต้อย “ เต๋า เธอควรตั้งใจทำงานที่ครูกาญจนาให้บ้างนะ เราเป็นห่วงกลัวเธอจะทำข้อสอบไม่ได้

นก “ เต๋า เธอหัดทำแบบฝึกหัด การบ้านเองบ้างซิ” สัปดาห์หน้าจะสอบแล้วเรากลัวว่าเธอจะทำข้อสอบไม่ได้

เต๋า ฉันไม่สนหรอก วันนี้ขอลอกก่อนก็แล้วกัน

ฉากที่ 3 ณ ห้องเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/1 ครูกาญจนากำลังแจกแบบทดสอบให้กับนักเรียนและคอยควบคุมการสอบอย่างเคร่งครัด เมื่อนักเรียนได้รับแบบทดสอบแล้ว จึงลงมือทำข้อสอบ ยกเว้นเต๋า ซึ่งทำข้อสอบไม่ได้เลย เมื่อหมดเวลาสอบทุกคนออกมานอกห้องสอบ

ต้อย “ เต๋า เธอทำข้อสอบได้บ้างไหม”

เต๋า “ เราทำไม่ได้เลย กลุ้มใจจัง”

จูน “ ข้อสอบคล้ายกับที่ครูให้การบ้านมาทำเลย”

ฉากที่ 4 อีก 2 วัน ต่อมา ณ ห้องเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/1

ครูกาญจนา ครูตรวจข้อสอบเสร็จแล้ว ผลสอบครูติดไว้หน้าห้องให้นักเรียนออกไปดูได้ นักเรียนทุกคนออกไปดูผลสอบ ปรากฏว่า เต๋าได้ 2 คะแนน จากคะแนนเต็ม 40 คะแนน เต๋าก็สอบตกวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

นก เต๋า เราเสียใจด้วยนะ นี่แหละ ผลของการลอกการบ้านเพื่อน

บทบาทของครูกาญจนา

ฉันชื่อ กาญจนา เป็นครูสอนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/1 วันหนึ่งฉันได้เข้าสอนในช่วงโมงเช้า และได้อธิบายวิธีการทำแบบฝึกหัดโดยให้ตอบคำถามวิเคราะห์และแก้ไขปัญหา เมื่ออธิบายเสร็จแล้วก็ให้การบ้าน 5 ข้อ ให้ส่งในวันพรุ่งนี้

บทบาทของด้อย

ฉันชื่อ เด็กหญิง ด้อย เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/1 ฉันเป็นคนขยัน และเรียนเก่ง นั่งเรียนด้วยความตั้งใจ ไม่คุย ไม่เล่น เพื่อนชอบลอกการบ้านเสมอและบอกเพื่อนว่าให้ฝึกทำการบ้านด้วยตัวเองบ้าง เดียวจะทำข้อสอบไม่ได้

บทบาทของเต่า

ฉันชื่อ เด็กหญิง เต่า เป็นเด็กเกียจคร้าน ไม่ตั้งใจเรียน เวลานั่งเรียนจะพูดคุยในเวลาเรียน เมื่อมีการบ้านก็ไม่เคยทำด้วยตนเอง เลยขอลอกการบ้านจากด้อยเสมอ ด้อยก็ให้ฉันลอกการบ้าน เพราะสงสารฉันแต่ด้อยก็เตือนฉันทุกครั้งว่าให้ฝึกทำการบ้านด้วยตนเองบ้าง ฉันไม่เชื่อฟัง พอถึงเวลาสอบฉันทำข้อสอบไม่ได้ ฉันจึงสอบไม่ผ่าน

บทบาทของนก

ฉันชื่อ เด็กหญิง นก เป็นเพื่อนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/1 กับ ด้อย เต่า จุน ฉันจะเตือนเต่าเสมอว่าให้ฟังครูเวลาครูอธิบายเดี๋ยวจะทำแบบฝึกหัดไม่ได้ แต่เต่าก็ไม่สนใจ บอกว่าจะขอลอกการบ้านจากด้อย

บทบาทของจุน

ฉันชื่อ เด็กหญิง จุน เป็นเพื่อนร่วมชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/1 กับเต่า นก วันนี้เป็นวันที่สอบวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต พอทำข้อสอบเสร็จแล้วออกมาจากห้องสอบร่วมสนทนากับด้อยและเต่าด้วย ด้อยถามเต่าว่าทำข้อสอบได้ไหม เต่าก็บ่นว่ากลัวใจจังเลย ฉันก็พูดว่าข้อสอบที่ครูกาญจนานอกสอบคล้ายกับที่ครูให้พวกเราทำการบ้านเลย

บทบาทของเพื่อน ๆ

เป็นเพื่อนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/1 ที่ร่วมทำข้อสอบวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

โปรแกรมการใช้บทบาทสมมติเพื่อพัฒนาความรับผิดชอบต่อการเรียน ครั้งที่ 9

เรื่อง การวิเคราะห์ข่าว

เวลาที่ใช้ 50 นาที

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อการเรียนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตที่ครูมอบหมายให้ทำ ด้านเห็นผลของการตั้งใจทำงานที่ได้รับมอบหมาย
2. เพื่อให้นักเรียนรู้จักส่งงานที่ได้รับมอบหมายได้ตรงเวลาที่กำหนด

วิธีดำเนินงาน

ขั้นนำ

1. ครูนำสู่กิจกรรมโดยการสนทนากับนักเรียนเรื่องข่าวเหตุการณ์ในชีวิตประจำวัน ว่ามีข่าวอะไรบ้าง และเป็นข่าวประเภทใด

2. ครูเล่าตัวอย่างข่าวประจำวันให้นักเรียนฟัง
- ขั้นดำเนินการ

1. หาอาสาสมัครเพื่อเตรียมตัวแสดง
2. แจกเอกสารบทบาทสมมติของแต่ละคนให้ผู้แสดงอ่าน และเตรียมตัวแสดง พร้อมทั้งจัดสถานที่ให้เหมาะสมกับเนื้อเรื่อง

3. เริ่มแสดงบทบาทสมมติ ให้ผู้แสดง แสดงตามบทบาทของตน สำหรับนักเรียนที่ไม่ได้แสดง ให้ตั้งใจดู ใช้เวลา 20 นาที

4. ให้นักเรียนช่วยกันวิเคราะห์เรื่องที่ได้อ่าน

5. ให้นักเรียนทั้งหมดร่วมกันอภิปรายและสรุปในหัวข้อต่อไปนี้

5.1 วาสนา และปัทมา เป็นคนอย่างไร

5.2 สมมตินักเรียนเป็นวาสนา เมื่อติดกาาไม่ได้จะกระทำเช่นเดียวกับวาสนาหรือไม่ เพราะเหตุใด

5.3 สมมตินักเรียนเป็นปัทมา จะใช้วิธีแก้ปัญหของตนเช่นเดียวกับปัทมาหรือไม่ ถ้าไม่ใช่ นักเรียนมีวิธีอื่นอย่างไรบ้าง เพื่อให้งานนั้นเสร็จตามกำหนด

5.4 ครูให้นักเรียนเล่าประสบการณ์ในการทำงานหรือการเรียนของตนที่เคยเกิดปัญหา หรืออุปสรรคและนักเรียนแก้ไขปัญหานั้นอย่างไร

ขั้นสรุป

ผู้วิจัยสรุปถึงความสำคัญของการตั้งใจทำงานที่ได้รับมอบหมายและส่งตามเวลาที่กำหนด

อุปกรณ์

หนังสือพิมพ์ กาว กระดาษแข็ง กระดาษกาว กรรไกร

การประเมินผล

1. สังเกตจากความตั้งใจในการแสดงบทบาทสมมติ
2. สังเกตจากการตอบคำถาม การวิเคราะห์ อภิปราย และการสรุปของนักเรียน

เอกสารประกอบการใช้บทบาทสมมติฉากที่ 1

ณ ห้องเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนแห่งหนึ่ง ครูสุมาลีเข้าสอนในช่วงโมงแรกในวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ได้นำอุปกรณ์ หนังสือพิมพ์ กระดาษกาว กรรไกร กาว มาพร้อมกับอธิบายนำสู่บทเรียน เรื่อง การวิเคราะห์ข่าว เหตุการณ์ในชีวิตประจำวัน ครูสุมาลีสาธิตการเสนอข่าวโดยการตัดข่าวที่น่าสนใจ ดัดลงไปในกระดาษแข็ง และเขียนวิเคราะห์ข่าวด้านหลังกระดาษแข็ง ข่าวเรื่องอะไร มาจากไหน มีสาระอย่างไร ครูสุมาลี แจกอุปกรณ์ให้นักเรียนทุกคนและบอกให้ทำส่งหลังหมดชั่วโมงเรียน โดยให้ส่งคนละ 5 ข่าว

ฉากที่ 2

วาสนา

ณ ห้องเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ปัทมา เธอดูข่าวของฉันทิ มันติดกาวไม่ได้ ฉันใส่กาวไปเยอะ กระดาษมันเสียแล้วนะ

ปัทมา

วาสนา เธอใจเย็นๆ นะ เธอตากาวลงบนกระดาษหนังสือพิมพ์ ให้น้อยหน่อย เพราะกระดาษมันเนื้ออ่อน แล้วก็แปะติดลงบนกระดาษแข็งเบาๆ

ฉากที่ 3

นักเรียนคะ ขอให้เพื่อนนำข่าวมาส่งครูที่โต๊ะด้วย เมื่อนักเรียนทุกคนส่งหมดแล้ว ครูสุมาลีนับจำนวน แล้วหันไปมองที่โต๊ะของวาสนามีหนังสือพิมพ์ทำข่าวได้เพียง 2 ข่าว ครูสุมาลี เรียกวาสนาให้ยืนขึ้น

- วาสนา หนูเอากาวติดข้าวไม่ได้ กระดาษหนังสือพิมพ์มันขาด และหนูก็วิเคราะห์ข้าวไม่ได้ หนูก็เลยเล่นเกมแทน
- ครูสุมาลี เอาละครูให้เวลาเธอส่งงานให้เสร็จตอนพักกลางวัน โดยให้ปัทมาช่วยชี้แนะการติดข้าว ตัดข้าว และวิเคราะห์ข้าว
- วาสนา ขอบคุณค่ะ คุณครู หนูจะส่งงานให้ทันตอนพักกลางวันค่ะ

บทบาทของครูสุมาลี

ฉันชื่อ สุมาลี เป็นครูสอนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/1 เป็นคนรักความยุติธรรม และตรงต่อเวลา ชอบนักเรียนที่มีความรับผิดชอบ วันหนึ่งเข้าสอนในตอนเช้าได้นำอุปกรณ์และสาธิตการทำและวิเคราะห์ข้าวให้นักเรียนทำคนละ 5 ข้าว ส่งท้ายชั่วโมง แต่เด็กหญิงวาสนาทำไม่เสร็จ ครูสุมาลีก็ให้ออกาส่งงานตอนพักกลางวัน

บทบาทของวาสนา

ฉันชื่อ เด็กหญิงวาสนา เป็นเพื่อนสนิทร่วมชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กับเด็กหญิงปัทมา ฉันเป็นคนใจร้อน พอเวลาครูสั่งงานไม่ค่อยจะตั้งใจฟัง ถ้าทำไม่เสร็จก็ไม่ค่อยสนใจ ปัทมาเป็นเพื่อนที่ดี คอยเตือนและชี้แนะให้เป็นประจำ

บทบาทของปัทมา

ฉันชื่อ เด็กหญิง ปัทมา เป็นเพื่อนสนิทของวาสนา เป็นคนใจเย็น ตั้งใจเรียน ตั้งใจทำงานเวลาครูสอน เมื่อครูสั่งงานให้ทำ ฉันก็ส่งงานได้ทันตามกำหนด และฉันจะเป็นห่วงวาสนา คอยเตือนและชี้แนะเพื่อนให้ทำงานให้เสร็จ

บทบาทของเพื่อน ๆ

พวกเราเป็นเพื่อนร่วมห้องกับวาสนาและปัทมา ในชั่วโมงวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต พวกเราตั้งใจฟังครูอธิบายขั้นตอนการทำข้าว พอใกล้หมดชั่วโมง พวกเราก็มีผลงานส่งครู

โปรแกรมการใช้บทบาทสมมติเพื่อพัฒนาความรับผิดชอบต่อการเรียน ครั้งที่ 10

เรื่อง การดูแผนที่

เวลาที่ใช้ 50 นาที

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อการเรียนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ขณะที่ครูมอบหมายงานให้ เห็นถึงผลของการไม่ละเลย
2. เพื่อให้นักเรียนมีความเพียรพยายาม ฝึกฝนที่จะทำงานที่ได้รับมอบหมายด้วยตนเอง
3. เพื่อให้นักเรียนมีความอดทน ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค ในการทำงานที่ได้รับมอบหมาย

วิธีดำเนินการ

ขั้นนำ

1. ครูนำสู่กิจกรรมโดยการสนทนาซักถามว่า เวลาที่เราได้รับมอบหมายงาน เราควรทำอย่างไร และเมื่อเราทำแล้วมันยาก เราจะมีวิธีการแก้ไขอย่างไร

ขั้นดำเนินการ

1. หาอาสาสมัครเพื่อเตรียมตัวแสดง
2. แจกเอกสารบทบาทสมมติของแต่ละคนให้ผู้แสดงอ่าน และเตรียมตัวแสดง พร้อมทั้งจัดสถานที่ให้เหมาะสมกับเนื้อเรื่อง
3. เริ่มแสดงบทบาทสมมติ ให้ผู้แสดง แสดงตามบทบาทของตน สำหรับนักเรียนที่ไม่ได้แสดง ให้ตั้งใจดู ใช้เวลา 20 นาที
4. ให้นักเรียนช่วยกันวิเคราะห์เรื่องที่ได้อ่าน
 - 4.1 สมมตินักเรียนเป็นสุชาติ นักเรียนจะปฏิบัติตนเหมือนสุชาติหรือไม่ เพราะเหตุใด
 - 4.2 นักเรียนคิดว่ารุ่งอรุณ เป็นคนมีนิสัยเป็นอย่างไร
 - 4.3 ครูให้นักเรียนเล่าประสบการณ์ในการทำงานหรือการเรียนที่ทำงานสะเพร่า หรือทำส่งแบบขอไปที เมื่อทำเสร็จแล้วไม่ได้ตรวจดูว่าเรียบร้อยหรือไม่ และเกิดผลอย่างไรบ้าง

ขั้นสรุป

ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปเกี่ยวกับลักษณะความรับผิดชอบ ความเพียรพยายาม
อดทนในการทำงานให้ละเอียดรอบคอบ

อุปกรณ์

1. แผนที่ทวีปเอเชีย
2. ไม้
3. สมุด

เอกสารที่แจกให้ผู้แสดงบทบาทสมมติ

ฉากที่ 1

ณ ห้องเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ครูวารี เข้าสอนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์
ชีวิต เรื่องประเทศเพื่อนบ้านของเรา ครูวารีได้นำแผนที่ทวีปเอเชียมาให้
นักเรียนดู แล้วอธิบายรายละเอียดการดูแผนที่ให้นักเรียนฟัง และสั่งให้นักเรียน
แต่ละคนดูแผนที่และตอบคำถาม 5 ข้อ ให้ส่งงานท้ายชั่วโมง

ฉากที่ 2

ณ ห้องเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในขณะที่เพื่อนๆ ทุกคนออกมาดูแผนที่
และไปเขียนคำตอบลงในสมุด ปรากฏว่า สุชาตินั่งอ่านหนังสือการ์ตูน

ฉากที่ 3

รุ่งอรุณ

สุชาดิเธอหยุดอ่านหนังสือการ์ตูนได้แล้ว เหลือเวลา 10 นาที แล้วจะหมด
ชั่วโมง เธอต้องดูแผนที่แล้วเขียนคำตอบลงในสมุดให้เรียบร้อยด้วยนะ เดี่ยวครู
เขาจะเก็บแผนที่แล้ว

สุชาดิ

ขออีกนาที รับรองว่าทันเวลา ขอบใจมากนะรุ่งอรุณ เธอรีบทำแล้วตรวจงาน
ของเธอให้เรียบร้อยก่อน เดี่ยวฉันจะออกไปดูแผนที่

ฉากที่ 4

ครูวารีเดินเข้ามาและบอกนักเรียนว่าเหลือ 3 นาที จะหมดเวลาแล้ว นักเรียน
ตอบคำถามจากการดูแผนที่เสร็จแล้วหรือยัง และสั่งให้นักเรียนทุกคนตรวจทาน
ให้เรียบร้อยก่อนส่ง

สุชาดิ

รุ่งอรุณฉันเพิ่งจะหาคำตอบได้เพียงข้อเดียว จะทำอย่างไรดี

รุ่งอรุณ ก็ฉันบอกเธอแล้วว่าให้รีบทำ แล้วครูวารีก็บอกว่าหมดเวลาแล้ว ให้ตรวจทานงานให้เรียบร้อย

ฉากที่ 5

ครูวารี หมดเวลาแล้ว ขอให้นักเรียนทุกคนส่งแบบฝึกหัดบนโต๊ะ

สุชาติ ฉันทำแบบฝึกหัดไม่เสร็จ ก็ต้องส่งแล้วนะรุ่งอรุณ

รุ่งอรุณ เดี่ยวเธอก็โดนตีแน่

ครูวารี ตรวจทานจำนวนข้อและการตอบคำถามของนักเรียนทุกคน จนถึงสมุดของสุชาติ ตอบคำถามได้ 2 ข้อ เส้นใต้ไม่ขีด เขียนลายมืออ่านไม่รู้เรื่อง ครูวารีเรียกสุชาติ

สุชาติ ยืนขึ้น และชี้แจงเหตุผลให้ครูวารีฟัง ครูวารีตี 1 ที่

ครูวารี ดอนพัก 10 นาที เธอไปนั่งดูแผนที่ในห้องสปช.และนำสมุดแบบฝึกหัดมาส่งตอนชั่วโมงที่ 3

สุชาติ ขอบคุณครับ คุณครู ที่ให้เวลาผม

บทบาทของครูวารี

ฉันชื่อ ครูวารี เป็นครูสอนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 วันนี้สอนเรื่องประเทศเพื่อนบ้าน แล้วอธิบาย สั่งให้นักเรียนตอบคำถามการดูแผนที่ 5 ข้อ และให้ส่งท้ายชั่วโมง เด็กชายสุชาติทำไม่เสร็จ โดนตี 1 ที่

บทบาทของสุชาติ

ฉันชื่อ เด็กชาย สุชาติ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 นั่งเรียนหนังสือใกล้รุ่งอรุณ เนตรนภา เป็นคนขยัน ฉันชอบอ่านหนังสือการ์ตูน เวลาครูให้ทำงาน ก็ทำไม่เสร็จ จึงโดนครูวารีตี 1 ที่

บทบาทของรุ่งอรุณ

ฉันชื่อ เด็กหญิง รุ่งอรุณ เป็นเด็กขยันเรียน ทำงานเรียบร้อย และส่งตามกำหนด ตรวจทานงานทุกครั้งก่อนส่งครู เป็นเพื่อนของสุชาติ เตือนให้สุชาติทำแบบฝึกหัด เดี่ยวจะทำไม่ทัน

บทบาทของเพื่อน ๆ

พวกเราเป็นเพื่อนร่วมชั้นเรียนกับสุชาติและรุ่งอรุณ ตั้งใจเรียนและทำงาน
ตรวจทานงานทุกครั้งก่อนส่ง และถ้าไม่เข้าใจพวกเราก็จะถามคุณครู พวกเราส่งงานตามกำหนด
ทุกครั้ง

โปรแกรมการใช้บทบาทสมมติเพื่อพัฒนาความรับผิดชอบต่อการเรียน ครั้งที่ 11

เรื่อง การปรับปรุงตนเอง

เวลาที่ใช้ 50 นาที

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อการเรียนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ขณะที่ครูมอบหมายงานให้ทำด้านรู้จักปรับปรุงตนเองและทราบถึงวิธีปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมในขณะที่ครูสอน สามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้
2. เพื่อให้นักเรียนเห็นข้อดีของการปรับปรุงตนเองด้านการเรียน

วิธีดำเนินการ

ขั้นนำ

ครูสนทนาซักถามนักเรียนว่า การปรับปรุงตนเองต่อการเรียน หมายถึงอะไร พร้อมทั้งให้นักเรียนยกตัวอย่าง การกระทำที่แสดงถึงการปรับปรุงตนเองต่อการเรียน

ขั้นดำเนินการ

1. หาอาสาสมัครเพื่อเตรียมตัวแสดง
2. แจกเอกสารบทบาทสมมติของแต่ละคนให้ผู้แสดงอ่าน และเตรียมตัวแสดง พร้อมทั้งจัดสถานที่ให้เหมาะสมกับเนื้อเรื่อง

3. เริ่มแสดงบทบาทสมมติ ให้ผู้แสดง แสดงตามบทบาทของตน สำหรับนักเรียนที่ไม่ได้แสดง ให้ตั้งใจดู ใช้เวลา 20 นาที

4. ให้นักเรียนช่วยกันวิเคราะห์เรื่องที่ได้อ่าน

4.1 เป็น เป็นคนอย่างไร

4.2 กิตติคุณ และเด่นจัน มีนิสัยเป็นอย่างไร

4.3 ถ้านักเรียนเป็นกิตติคุณและเด่นจันจะปรับปรุงตนเองหรือไม่

เพราะเหตุใด

4.4 ครูให้นักเรียนเล่าประสบการณ์ในการเรียนของคนที่เคยได้ผลไม่ดี และนักเรียนมีวิธีการอย่างไร ที่ทำให้ผลการเรียนดีขึ้น

ขั้นสรุป

ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปถึงความจำเป็นในการที่บุคคลต้องมีความรับผิดชอบ และปรับปรุงตนเองในการทำงานที่เป็นหน้าที่ของตนโดยเฉพาะ เรื่องการเรียนรู้ของตน ปรับปรุงตนให้ดีขึ้น

อุปกรณ์

1. หนังสือ สมุด
2. ลูกฟุตบอล
3. เอกสารเรื่องการปรับปรุงตนเอง

การประเมินผล

1. สังเกตจากการแสดงของนักเรียน
2. สังเกตจากการตอบคำถาม การอภิปรายและสรุป

เอกสารที่แจกให้ผู้แสดงบทบาทสมมติ

เรื่อง “การปรับปรุงตนเอง”

กิตติคุณ เด่นจัน และ เบ็น เป็น นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และเรียนอยู่ห้องเดียวกัน ทั้งสามคนเป็นเพื่อนสนิทกัน มักไปไหนมาไหนด้วยกันเสมอ ตอนเข้ามาโรงเรียนพร้อมกัน กลางวันรับประทานอาหารเช้าและเล่นด้วยกัน นอกจากนี้ยังมีความสนใจอะไรที่เหมือนกัน เช่น สนใจกีฬาฟุตบอลเหมือนกัน แต่ทั้งสามคนมีความสามารถแตกต่างกันในเรื่องการเรียนรู้ คือ กิตติคุณและเด่นจัน เรียนไม่เก่ง ส่วนเบ็นเรียนเก่ง ทั้งนี้เพราะเบ็นเอาใจใส่การเรียนรู้และรับผิดชอบด้านการเรียนมากกว่า ตอนเย็นหลังเลิกเรียน เมื่อกลับถึงบ้าน เบ็นจะทำการบ้าน ทบทวนวิชาต่างๆ ที่ได้เรียนมา พร้อมทั้งทำความเข้าใจในวิชาที่เรียนในวันต่อไปไว้ล่วงหน้า ส่วนกิตติคุณและเด่นจัน หลังเลิกเรียนแล้วมักจะเล่นฟุตบอลจนเย็น หรือไม่ก็ไปเที่ยวกับเพื่อนเสียส่วนใหญ่ ขาดความสนใจและเอาใจใส่ในการเรียน ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้ผลการเรียนของกิตติคุณ เด่นจัน และ เบ็น ต่างกัน

วันหนึ่งครูมานี สอนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้แจ้งวันสอบเก็บคะแนนให้นักเรียนทราบล่วงหน้า เพื่อให้นักเรียนได้มีเวลาเตรียมตัวสอบอย่างเต็มที่ เป็นเมื่อทราบว่าอีกไม่นานก็ใกล้สอบ จึงเตรียมตัวอ่านหนังสือแต่เนิ่นๆ และทบทวนบทเรียน ขยันทำแบบฝึกหัดที่ครูสั่งเสมอมา ส่วนกิตติคุณและเด่นจัน เมื่อครูแจ้งให้ทราบก็รู้สึกเฉยๆ ไม่กระตือรือร้นยังคงเล่นฟุตบอลทุกวันหลังจากกลับจากโรงเรียน ไม่เคยทบทวนวิชาที่เรียนมาเลย แล้วการบ้านก็ส่งเป็นบางครั้งบางคราว

และแล้ววันสอบก็มาถึงนักเรียนทุกคนรู้สึกตื่นเต้นมาก วิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตเป็นวิชาที่มีความรู้หลายเรื่อง เช่น ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ที่รวมกันอยู่ในหนังสือ กิตติคุณและเด่นจัน นิ่งอยู่ใกล้ๆ กัน เมื่อเริ่มสอบนักเรียนทุกคนต่างก็ตั้งใจทำกันอย่างเต็มที่ เป็นสามารถทำข้อสอบได้อย่างสบายๆ แต่กิตติคุณและเด่นจัน กระวนกระวายมาก ขณะที่ทำข้อสอบ เพราะทั้งสองคนต่างก็ไม่ได้เตรียมตัวในการสอบ จึงทำข้อสอบไม่ได้ และผลออกมาสอบตก แต่เป็นกลับได้คะแนนมาก ซึ่งเป็นรู้สึกไม่สบายใจและพยายามพูดให้กำลังใจ กิตติคุณและเด่นจัน ให้เริ่มปรับปรุงตนเองใหม่ยังไม่สาย

หลังจากที่กิตติคุณและเด่นจันใช้ความคิดไตร่ตรองอย่างดีแล้ว ทั้งสองคนตัดสินใจว่าต้องปรับปรุงผลการเรียนให้ดีขึ้น โดยจะเพิ่มเวลาดูหนังสือให้มากขึ้น ทั้งขณะที่อยู่ที่บ้าน และที่โรงเรียน ที่โรงเรียนขณะที่ครูมานีสอน กิตติคุณและเด่นจัน สนใจตั้งใจฟังอย่างดี เรื่องไหนที่ไม่เข้าใจหรือสงสัย ก็จะถามทันที ส่วนการบ้านที่ครูให้ทำหากมีเวลาจะทำให้เสร็จขณะที่อยู่โรงเรียน ตอนพักกลางวันแทนที่จะเอาเวลาทั้งหมดไปเล่นฟุตบอลกับเพื่อนๆ ก็เอาเวลาส่วนหนึ่งอ่านหนังสือ และทำงานต่างๆ เพื่อว่าเมื่อกลับถึงบ้านจะได้มีเวลาอ่านหนังสือทำความเข้าใจบทเรียนให้มากขึ้น และขณะที่อยู่ที่บ้านจะเพิ่มเวลาดูหนังสือในตอนค่ำ กิตติคุณและเด่นจันปฏิบัติตัวเช่นนี้เป็นประจำ จนเป็นเมื่อเห็นเพื่อน จึงถามเหตุผลที่ทั้งสองตัดสินใจเช่นนั้น ทั้งสองคนจึงบอกว่า เพราะคิดว่าเป็นหน้าที่โดยตรงที่ตนเองต้องรับผิดชอบ เมื่อผลการเรียนออกมาไม่ดี ตนเองจึงต้องปรับปรุงให้ดีขึ้น ซึ่งถ้าเป็นนักเรียนคนอื่นๆ เมื่อผลการเรียนไม่ดีก็ต้องปรับปรุงผลการเรียนให้ดีขึ้นเช่นเดียวกัน เมื่อเป็นฟังเหตุผลของทั้งสอง เป็นรู้สึกซาบซึ้งและบอกเพื่อนทั้งสองว่าเป็นคนที่มีความรับผิดชอบต่อตนเองดีมาก

จนต่อมา กิตติคุณและเด่นจัน มีผลการเรียนดีขึ้นอีกครั้ง คะแนนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ของทั้งสองคนดีขึ้นกว่าเพื่อนคนอื่นๆ ครูในโรงเรียนนั้นต่างชมเชยกิตติคุณและเด่นจัน ที่ได้ปรับปรุงผลการเรียนของตนให้ดีขึ้น

ฉากที่ 1 ณ ห้องเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/1 ครูมานี เข้าสอนตามปกติและได้แจ้งวันสอบเก็บคะแนนให้นักเรียนทราบล่วงหน้า เพื่อให้นักเรียนได้มีเวลาเตรียมตัวสอบอย่างเต็มที่

เป็น อ่านหนังสือทบทวนบทเรียน ขยันทำแบบฝึกหัดสม่ำเสมอ กิตติคุณและเด่นจันไม่กระตือรือร้น ยังคงเล่นฟุตบอลทุกวันหลังเลิกเรียน

ฉากที่ 2 แล้ววันสอบก็มาถึง ครูมานีคุมสอบเก็บคะแนนอย่างเรียบร้อยและรัดกุม นักเรียนทุกคนต่างก็ตั้งใจทำข้อสอบกันอย่างเต็มที่ เป็นทำข้อสอบได้อย่างสบาย กิตติคุณและเด่นจัน นั่งกระวนกระวายทำข้อสอบไม่ได้

ฉากที่ 3 หน้าห้องเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ครูมานีนำผลสอบมาติดให้นักเรียนทุกคน
 ได้ดู ปรากฏว่า กิตติคุณและเด่นจัน สอบตก คะแนนเก็บไม่ผ่าน
 เป็น รู้สึกไม่สบายใจ และพยายามพูดให้กำลังใจ กิตติคุณและเด่นจัน ให้เริ่มปรับปรุง
 ตนใหม่ ยังไม่สาย
 กิตติคุณและเด่นจัน ตัดสินใจปรับปรุงตนเอง เลิกเล่นฟุตบอลหลังเลิกเรียน กลับมาทบทวน
 บทเรียน ทำการบ้าน อ่านหนังสือทุกวัน
 เป็น เห็นกิตติคุณและเด่นจัน เดินเข้าไปหา กิตติคุณและเด่นจันก็เล่าเรื่องให้เป็นฟัง

ฉากที่ 4 ณ ห้องเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เมื่อการสอบครั้งที่สองเริ่มขึ้นอีกครั้ง ปรากฏ
 ว่าผลการสอบครั้งนี้ กิตติคุณและเด่นจันทำข้อสอบและได้คะแนนดีด้วย ครูมานี
 และครูในโรงเรียนทุกคนต่างชมเชยกิตติคุณและเด่นจันที่ปรับปรุงการเรียนให้ดี
 ขึ้น

บทบาทของครูมานี

เป็นครูสอนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตของชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/1 เป็น
 คนรักความยุติธรรม ชอบนักเรียนที่มีความรับผิดชอบ ตั้งใจสอนนักเรียน และดักเตือนนักเรียน

บทบาทของเป็น

ฉันเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ฉันเป็นเด็กที่ขยันเรียน ขยันทำแบบฝึกหัด และ
 เป็นเพื่อนของกิตติคุณและเด่นจัน

บทบาทของกิตติคุณ

ฉันชื่อเด็กชาย กิตติคุณ ไม่ตั้งใจเรียน หลังเลิกเรียนชอบเล่นฟุตบอล ไม่รับ
 ฝึชชอบต่อการเรียน

บทบาทของเด่นจัน

ฉันชื่อเด่นจัน เป็นนักเรียนร่วมชั้นเรียนกับเด็กชายกิตติคุณและเด็กชายเป็น
 ฉันมีนิสัยไม่ตั้งใจเรียน ไม่รับผิดชอบต่อการเรียน ไม่ทำงานที่ครูมอบหมายให้และชอบเล่น
 ฟุตบอลเหมือนกับเด็กชายกิตติคุณ

บทบาทของเพื่อน ๆ

พวกเราเป็นเพื่อนของเบ็น กิตติคุณและเด่นจัน พวกเราตั้งใจเรียนเวลาครูสอน
บทบาทการบ้าน อ่านหนังสือ ไม่เล่นในเวลาเรียน พอเวลาสอบ พวกเราก็ทำข้อสอบได้ และได้
คะแนนดีด้วย

โปรแกรมการใช้บทบาทสมมติเพื่อพัฒนาความรับผิดชอบต่อการเรียน
ครั้งที่ 12
ปัจฉิมนิเทศ

เรื่อง หัวใจแห่งความทรงจำ

เวลาที่ใช้ 50 นาที

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนอภิปรายและสรุปเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อการเรียนได้
2. เพื่อให้นักเรียนประเมินผลที่ได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม โดยการใช้

บทบาทสมมติ

วิธีดำเนินการ

1. ให้นักเรียนนั่งเป็นวงกลมหันหน้าเข้าหากัน
2. ผู้วิจัยให้นักเรียนช่วยกันสรุปผลที่ได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม การใช้
3. ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อการเรียน
4. ผู้วิจัยแจกหัวใจให้กับนักเรียนทุกคน ให้ทุกคนเขียนชื่อ และความตั้งใจของตนเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อการเรียนลงบนหัวใจ และให้ทุกคนนำหัวใจมาติดรวมกันบนหัวใจดวงใหญ่ และผู้วิจัยสรุปกิจกรรมอีกครั้งหนึ่ง
5. ผู้วิจัยกล่าวขอบคุณนักเรียน และกล่าวปิดโปรแกรมการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม

การใช้บทบาทสมมติ

อุปกรณ์

1. กระดาษตัดเป็นรูปหัวใจเล็กๆ
2. หัวใจใหญ่ 1 ดวง

การประเมินผล

1. สังเกตจากการความตั้งใจของนักเรียน
2. สังเกตจากการให้ความร่วมมือในการสรุปและการแสดงความคิดเห็น

โปรแกรมการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม
สำหรับกลุ่มทดลองที่ 2

ครั้งที่	เรื่อง	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ
	ปฐมนิเทศ	1. เพื่อให้เกิดบรรยากาศที่ดี การเริ่มต้นและเกิดความสัมพันธ์สนม 2. เพื่อให้นักเรียนเข้าใจ จุดมุ่งหมาย กฎระเบียบ และวิธีการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม	1. ผู้วิจัยและนักเรียนนั่งเป็นวงกลม หันหน้าเข้าหากันและแจกโปรแกรมกิจกรรมกลุ่มให้นักเรียนทุกคน 2. ผู้วิจัยให้นักเรียนแต่ละคนกล่าวแนะนำตนเอง 3. ผู้วิจัยแจกแบบฟอร์ม “ล่ายเซ็น” ให้นักเรียนคนละ 1 แผ่น 4. ให้นักเรียนไปหาเพื่อนที่มีลักษณะตรงกับข้อความในแบบฟอร์ม จากนั้นให้เพื่อนคนนั้นเซ็นชื่อ 5. ผู้ทำให้เพื่อนเซ็นชื่อได้ครบก่อนกลับมานั่งที่เดิม 6. ทุกคนกลับมานั่งที่เดิมจากนั้นให้คนเสร็จก่อนและเสร็จสุดท้ายออกมาเล่าความรู้สึกให้เพื่อนฟัง 7. ผู้วิจัยบอกจุดประสงค์ในการทำกิจกรรม กฎระเบียบ และวิธีการเข้าร่วมกิจกรรม อธิบายรายละเอียด บทบาทหน้าที่ของสมาชิกกลุ่มที่จะต้องปฏิบัติ 8. ผู้วิจัยให้นักเรียนซักถาม

ครั้งที่	เรื่อง	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ
			ข้อสงสัยและปัญหาต่างๆ ที่ไม่ เข้าใจในการทำกิจกรรมกลุ่ม. 9. ผู้วิจัยและนักเรียนช่วยกัน สรุปเพื่อความเข้าใจร่วมกัน
2-3	ความหมายของความรับผิดชอบและความรับผิดชอบต่อการเรียน	1. ให้นักเรียนสามารถ บอกความหมายของความรับผิดชอบได้ 2. นักเรียนสามารถบอก ความหมายของความรับผิดชอบต่อการเรียนได้	ครั้งที่ 2 ผู้วิจัยใช้เทคนิคการ อภิปรายกลุ่ม โดย แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้ 1. <u>ขั้นนำ</u> ครูสนทนาและซักถามนักเรียนเกี่ยวกับหน้าที่รับผิดชอบภายในโรงเรียนของนักเรียนว่านักเรียนได้ทำอะไรบ้าง 2. <u>ขั้นดำเนินการ</u> 2.1 ครูให้นักเรียนดูวีดีทัศน์ 2.2 ครูแบ่งนักเรียน ออกเป็น 2 กลุ่ม ให้อภิปรายตามประเด็นที่กำหนดให้นักเรียนเขียนคำตอบลงในกระดาษคำตอบของแต่ละกลุ่ม 2.3 ครูเก็บกระดาษคำตอบของนักเรียนแต่ละกลุ่มแล้วตรวจดูคำตอบโดยใช้เวลาอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องกันของคำตอบก่อนและหลังการอภิปรายกันกับครู 2.4 นักเรียนร่วมกันอภิปรายข้อคำถามเดียวกันกับที่

ครั้งที่	เรื่อง	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ
			นักเรียนได้ตอบลงในกระดาษ โดยในช่วงการอภิปรายนี้ครูจะ ช่วยซักถามเพื่อกระตุ้นให้นัก เรียนได้ใช้ความคิดพิจารณาหา เหตุผลในการตอบคำถามเพื่อนำ ไปสู่แนวทางปฏิบัติในการรู้จัก ร่วมกัน รับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ ตนได้รับและร่วมมือกันกับเพื่อน หรือสมาชิก ในการทำงานหรือ กิจกรรมต่างๆ เพื่อประโยชน์ ของหมู่คณะ 2.5 ครูให้นักเรียนเล่า ประสบการณ์ที่สอดคล้องกับจุด มุ่งหมายที่ตั้งไว้ในครั้งนี้ <u>3. ขั้นสรุปผล</u> 3.1 ตัวแทนกลุ่มรายงาน สรุปเรื่องที่กำหนดให้เพื่อเป็น แนวทางในการปฏิบัติ 3.2 ครูสรุปเพิ่มเติม <u>ครั้งที่ 3 ผู้วิจัยใช้เทคนิคเกม</u> แบ่งเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1. <u>ขั้นนำ</u> ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ของการเข้าร่วมกิจกรรม กลุ่ม 1.1 เพื่อให้นักเรียนรู้จักส่ง งานที่ได้รับมอบหมายได้ตรง ตามเวลาที่กำหนด

ครั้งที่	เรื่อง	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ
			<u>2. ขั้นตอนกิจกรรม</u> 2.1 แบ่งสมาชิกออกเป็น 3 กลุ่ม ๆ ละ 4 คน 2.2 ผู้วิจัยแจกของให้แต่ละกลุ่ม กลุ่มละ 1 ชอง 2.3 ให้สมาชิกเปิดซองพร้อมกัน และอ่านบัตรคำสั่งพร้อมกับปฏิบัติตาม 2.4 เมื่อทุกกลุ่มประดิษฐ์ภาพเสร็จเรียบร้อยแล้ว ให้แต่ละกลุ่มออกมาอภิปรายเกี่ยวกับภาพที่ทางกลุ่มของตนประดิษฐ์ขึ้นโดยสมาชิกทุกคนต้องมีส่วนร่วมในการอภิปรายและเปิดโอกาสให้สมาชิกกลุ่มอื่นซักถามได้ด้วย และให้รางวัลสำหรับกลุ่มที่ได้คะแนนสูงสุด <u>3. ขั้นตอนวิเคราะห์</u> ให้สมาชิกแสดงความคิดเห็นในหัวข้อต่อไปนี้ 3.1 มีวิธีการอย่างไรที่ทำให้งานกลุ่มดำเนินไปอย่างมีระเบียบและรวดเร็ว 3.2 ใช้วิธีการอย่างไร เมื่อมีความคิดเห็นขัดแย้งกัน 3.3 รู้สึกอย่างไรที่งานสำเร็จลงได้ เพราะตนเองมีส่วนช่วยด้วยคนหนึ่งเหมือนกัน

ครั้งที่	เรื่อง	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ
			3.4 มีใครบ้างที่ไม่มีโอกาสได้ช่วยกลุ่มเลย หรือคิดว่ามีโอกาช่วยกลุ่มเพียงเล็กน้อยเท่านั้น แล้วมีความรู้สึกอย่างไร <u>4. ขั้นสรุป</u> ผู้วิจัยสรุปถึงความสำคัญของการตั้งใจทำงานที่ได้รับมอบหมายและส่งตามเวลาที่กำหนด
4	ความรับผิดชอบต่อการเรียนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตขณะที่ครูสอนด้านการตั้งใจเรียน	1. เพื่อให้นักเรียนมีความตั้งใจและเอาใจใส่ในการเรียนขณะที่ครูสอน 2. เพื่อให้นักเรียนเห็นถึงผลของการไม่ตั้งใจเรียน	<u>ครั้งที่ 4 ผู้วิจัยใช้เทคนิคการใช้สถานการณ์จำลอง</u> โดยแบ่งเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้ <u>1. ขั้นเตรียมการ</u> 1.1 ครูเล่าเรื่องสถานการณ์ที่นำมาใช้บอกวัตถุประสงค์ที่ต้องการให้นักเรียนได้เรียนรู้ 1.2 ครูและนักเรียนช่วยกันเลือกผู้แสดงบทบาท <u>2. ขั้นดำเนินกิจกรรม</u> นักเรียนแสดงบทบาทไปตามลำดับเหตุการณ์ที่เตรียมไว้ใช้เวลาประมาณ 15 นาที <u>3. ขั้นวิเคราะห์และอภิปราย</u> 3.1 ครูให้นักเรียนทบทวนและวิเคราะห์ประสบการณ์ต่างๆ ในขณะที่ปฏิบัติกิจกรรมโดยเน้นที่กระบวนการและบรรยากาศการแสดง

ครั้งที่	เรื่อง	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ
			การแสดง 3.2 ครูแบ่งนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่มๆ ละ 6 คน แล้วแจกกระดาษข้อคำถามเกี่ยวกับเรื่องที่แสดงให้นักเรียนแต่ละกลุ่มอภิปรายตามประเด็นแล้วตอบลงในกระดาษคำตอบของนักเรียนแต่ละกลุ่ม 3.3 ครูเก็บกระดาษคำตอบของนักเรียนแต่ละกลุ่มแล้วตรวจสอบคำตอบ ทั้งนี้เพื่อดูความสอดคล้องกันของคำตอบก่อนและหลังการร่วมอภิปราย 3.4 ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายข้อคำถามเกี่ยวกับที่นักเรียนแต่ละกลุ่มได้ตอบตกลงในกระดาษ โดยในช่วงอภิปรายนี้ครูช่วยกันซักถามเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนได้ใช้ความคิดพิจารณาหาเหตุผลในการตอบคำถามเพื่อนำไปสู่แนวทางปฏิบัติตนในการรู้จักร่วมกันรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ตนได้รับและร่วมมือกันกับเพื่อนหรือสมาชิกในการทำงานหรือกิจกรรมต่างๆ เพื่อประโยชน์ของหมู่คณะ 3.5 ครูให้นักเรียนเล่าประสบการณ์ในเรื่องที่สอดคล้อง

ครั้งที่	เรื่อง	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ
			<u>4. ขั้นสรุป</u> นักเรียนแลกเปลี่ยนประสบการณ์และช่วยกันสรุปเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติแล้วครูสรุปเพิ่มเติม
5	ความรับผิดชอบต่อ	1. เพื่อให้นักเรียนเห็นถึงผลของการนำอุปกรณ์การเรียนมาให้ครบว่า ถ้านักเรียนนำอุปกรณ์การเรียนมาให้ครบแล้วนักเรียนควรจะได้รับผล อย่างไรบ้าง	<u>ครั้งที่ 5 ผู้วิจัยใช้เทคนิคการใช้อภิปรายกลุ่ม</u> โดยดำเนินการเช่นเดียวกับครั้งที่ 2
6	ความรับผิดชอบต่อการเรียนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ขณะที่ครูสอนด้านเข้าเรียนให้ตรงเวลา	1. นักเรียนสามารถบอกความหมายของการตรงต่อเวลาได้ 2. เพื่อให้นักเรียนรู้จักการตรงต่อเวลาในด้านการเรียนและการทำงานที่ได้รับมอบหมาย 3. เพื่อให้นักเรียนรู้จักประโยชน์ของการตรงต่อเวลา	<u>ครั้งที่ 6 ผู้วิจัยใช้เทคนิคการใช้สถานการณ์จำลอง</u> โดยดำเนินการเช่นเดียวกับครั้งที่ 4
7	ความรับผิดชอบต่อการเรียนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ขณะที่ครูมอบหมายงานให้ทำ	1. เพื่อให้นักเรียนเห็นถึงคุณค่าของความรับผิดชอบในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย 2. เพื่อให้นักเรียนรู้จัก	<u>ครั้งที่ 7 ผู้วิจัยใช้เทคนิคการใช้สถานการณ์จำลอง</u> โดยดำเนินการเช่นเดียวกับครั้งที่ 4

ครั้งที่	เรื่อง	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ
	ด้านการตั้งใจทำงานที่ได้ รับมอบหมาย	หน้าที่ของตนไม่ละเลยทอด ทิ้งหน้าที่หรืองานที่ได้รับมอบ หมาย 3. เพื่อให้นักเรียนเห็นถึง ผลของการตั้งใจทำงานที่ได้ รับมอบหมาย	
8	ความรับผิดชอบต่อการ เรียนวิชาสร้างเสริม ประสบการณ์ชีวิต ขณะที่ ที่ครูมอบหมายงานให้ทำ ด้านการตั้งใจทำงานที่ได้ รับมอบหมายและส่งตรง ตามเวลาที่กำหนด	1. เพื่อให้นักเรียนเห็นถึง ผลของการตั้งใจทำงานที่ได้ รับมอบหมาย 2. เพื่อให้นักเรียนรู้จักส่ง งานที่ได้รับมอบหมายได้ตรง ตามเวลาที่กำหนด	<u>ครั้งที่ 8 ผู้วิจัยใช้เทคนิคเกม</u> โดยดำเนินการเช่นเดียวกับ ครั้งที่ 3
9	ความรับผิดชอบต่อการ เรียนวิชาสร้างเสริม ประสบการณ์ชีวิต ขณะที่ ครูมอบหมายงานให้ทำ ด้านการไม่ละเลย หรือ หลีกเลี่ยงงานที่ได้รับ มอบหมาย	1. เพื่อให้นักเรียนเห็นถึง ผลของการไม่ละเลยหรือหลีกเลี่ยงงานที่ได้รับมอบหมาย 2. เพื่อให้นักเรียนมี ความเพียรพยายามฝึกฝนที่ จะทำงานที่ได้รับมอบหมาย ด้วยตนเอง 3. เพื่อให้นักเรียนมี ความอดทนไม่ย่อท้อต่อ อุปสรรคในการทำงานที่ได้รับ มอบหมาย	<u>ครั้งที่ 9 ผู้วิจัยใช้เทคนิคเกม</u> โดยดำเนินการเช่นเดียวกับ ครั้งที่ 3

ครั้งที่	เรื่อง	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ
10	ความรับผิดชอบต่อการเรียนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตขณะที่ครูมอบหมายให้ทำด้านการปรับปรุงตนเองด้านการเรียน	เพื่อให้นักเรียนรู้จักปรับปรุงตนเองและทราบถึงวิธีการปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสม ในขณะที่ครูมอบหมายงานให้ทำ	ครั้งที่ 10 ผู้วิจัยใช้เทคนิคการอภิปรายกลุ่ม โดยดำเนินการเช่นเดียวกับครั้งที่ 2
11	มีความรับผิดชอบต่อการเรียนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตขณะที่ครูมอบหมายงานให้ทำด้านการปรับปรุงตนเองด้านการทำงานที่ได้รับมอบหมาย	เพื่อให้นักเรียนรู้จักปรับปรุงตนเองในการทำงานที่ได้รับมอบหมาย รู้จักติดตามผลงานของตนเองที่ได้ทำไปแล้ว ถ้ายังไม่ดี ก็ต้องพยายามปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น	ครั้งที่ 11 ผู้วิจัยใช้เทคนิคเกม โดยดำเนินการเช่นเดียวกับครั้งที่ 3
12	ปัจฉิมนิเทศ	1. เพื่อให้นักเรียน อภิปรายและสรุปเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อการเรียนได้ 2. เพื่อให้สมาชิกประเมินผลที่ได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม	1. ให้นักเรียนนั่งเป็นวงกลม หันหน้าเข้าหากัน 2. ผู้วิจัยให้นักเรียนช่วยกันสรุปผลที่ได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มแล้ว ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อการเรียน 3. ผู้วิจัยสอบถามความรู้สึกของนักเรียนหลังจากได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม 4. ผู้วิจัยกล่าวขอบคุณนักเรียน และกล่าวปิดโปรแกรมการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม

หมายเหตุ การทดลองแต่ละครั้งใช้เวลา 50 นาที

โปรแกรมการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม

ครั้งที่ 1

ปฐมนิเทศ

เรื่อง

ล่าลายเซ็น

เวลาที่ใช้

50 นาที

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้เกิดบรรยากาศที่ดี การเริ่มต้นและเกิดความสนิทสนม
2. เพื่อให้นักเรียนเข้าใจจุดมุ่งหมาย กฎระเบียบ และวิธีการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม
3. เพื่อให้นักเรียนได้รู้จักสนิทสนมกันดีขึ้น

วิธีดำเนินการ

1. จัดนักเรียนให้นั่งเป็นวงกลม
2. ผู้วิจัยแจกแบบฟอร์ม “ล่าลายเซ็น” ให้นักเรียนทุกคน พร้อมทั้งให้เขียนชื่อของตนเอง ลงในแบบฟอร์มล่าลายเซ็นที่ได้รับ
3. ผู้วิจัยชี้แจงวิธีการเล่นเกมล่าลายเซ็นให้นักเรียนทราบว่า “ช่วงเวลาต่อไปนี้ ประมาณ 5 นาที คือหลังจากได้ยินสัญญาณนกหวีดแล้ว นักเรียนทุกคนนำแบบฟอร์มล่าลายเซ็นจากเพื่อน นักเรียนที่มีคุณสมบัติเหมาะสมกับข้อที่กำหนดไว้ โดยให้นักเรียนผู้นั้นเซ็นชื่อของตนเองในช่องว่างหน้าข้อความนั้นๆ และขอให้นักเรียนหาเรื่องที่มีคุณสมบัติเหมาะสมกับความเป็นจริงและล่าลายเซ็นให้ได้เร็วที่สุด ผู้ที่ล่าลายเซ็นได้ครบคนแรก ให้มานั่งเก้าอี้กลางวงที่จัดไว้ให้สำหรับท่านอื่นๆ ที่เสร็จทีหลังให้กลับไปนั่งที่เดิม เมื่อนกหวีดดังขึ้นอีกครั้ง แสดงว่าหมดเวลาแล้วให้ออกมานั่งที่เก้าอี้กลางที่จัดไว้ให้
4. ผู้วิจัยเริ่มให้สัญญาณเริ่มล่าลายเซ็น
5. เมื่อหมดเวลา ผู้วิจัยให้สัญญาณและแนะนำผู้ชนะให้กลุ่มทราบ และให้ผู้ชนะแจ้งให้กลุ่มทราบว่าตนได้ล่าลายเซ็นของเพื่อนคนใดบ้าง และคนนั้นมีคุณสมบัติอย่างไร

6. ผู้วิจัยให้นักเรียนที่ล่าลายเซ็นได้น้อยที่สุดแจ้งให้กลุ่มทราบว่าตนได้ลายเซ็นของสมาชิกคนใดบ้าง และคนนั้นมีคุณสมบัติอย่างไร
7. ผู้วิจัยแจกรางวัลให้ผู้ที่ได้ล่าลายเซ็นได้มากและน้อยที่สุด
8. ผู้วิจัยซักถามนักเรียน ถึงสิ่งที่ได้จากกิจกรรมล่าลายเซ็น
9. ผู้วิจัยบอกจุดมุ่งหมาย และระเบียบ วิธีการเข้าร่วมกิจกรรม

อุปกรณ์

แบบฟอร์มล่าลายเซ็น

การประเมินผล

1. ประเมินจากความสนใจและความตั้งใจในการทำกิจกรรม
2. ประเมินจากความร่วมมือในการทำกิจกรรม
3. ประเมินจากการซักถามของนักเรียน

แบบฟอร์มล่าลายเซ็น

_____	ผู้ที่มีชื่อขึ้นต้นด้วยพยัญชนะ พ
_____	ผู้ที่มีชื่อขึ้นต้นด้วยพยัญชนะ น
_____	ผู้ที่มีนามสกุลขึ้นต้นด้วยพยัญชนะ ก
_____	ผู้ที่เกิดเดือนมกราคม
_____	ผู้ที่เกิดเดือนกันยายน
_____	ผู้ที่เกิดวันพฤหัสบดี
_____	ผู้ที่เป็นลูกสาวคนเล็ก
_____	ผู้ที่เป็นลูกชายคนเล็ก
_____	ผู้ที่สูงที่สุดในห้อง
_____	ผู้ที่เพื่อนๆ รัก
_____	ผู้ที่ชอบช่วยเหลือเพื่อน
_____	ผู้ที่ยิ้มแย้ม
_____	ผู้ที่มีพี่ชาย 2 คน
_____	ผู้ที่มีพี่สาว 1 คนและน้องสาว 1 คน

ข้อสรุป

1. ตัวแทนกลุ่มรายงานสรุปพร้อมกับวิธีนำไปประยุกต์ใช้จริงของนักเรียน
2. ครูสรุปเพิ่มเติม

อุปกรณ์

เอกสารประกอบการอภิปรายกลุ่ม “ความหมายของความรับผิดชอบและความรับผิดชอบต่อการเรียน”

การประเมินผล

1. สังเกตจากความสนใจในการร่วมอภิปรายของนักเรียน
2. สังเกตจากการแสดงความคิดเห็นของนักเรียน

เอกสารเกี่ยวกับความรับผิดชอบ

นักเรียนคงเคยสังเกตตัวนักเรียนเอง ตลอดจนเพื่อนๆ ในชั้นเรียนมาบ้างแล้วว่าบางคนเมื่อถึงเวลาเรียนไม่ตั้งใจฟังครูอภิปรายเอาแต่คุยในขณะที่ครูสอน เองงานของวิชาอื่นขึ้นมาทำ ครูอาจารย์มอบหมายงานให้ไปทำการบ้านก็ไม่ทำนำหนังสือการ์ตูนขึ้นมาอ่านนั่งเหม่อลอย ทำท่าครุ่นคิดถึงสิ่งที่ไม่เกี่ยวกับบทเรียน ไม่สนใจมองออกไปนอกห้องเรียนเวลาครูให้งานก็ส่งไม่ทันตามกำหนดจากตัวอย่างดังกล่าว แสดงให้เห็นว่านักเรียนเหล่านี้ไม่มีความรับผิดชอบต่อการเรียนขณะที่ครูสอนและมอบหมายงานให้ทำ

ความรับผิดชอบเป็นลักษณะสำคัญอย่างหนึ่งที่ใช้เป็นเกณฑ์ตัดสินว่านักเรียนคนใดมีความเป็นผู้ใหญ่ (บรรลุนิติภาวะ) มากน้อยเพียงใด คนที่ไม่มีความรับผิดชอบเลย ย่อมจัดว่ายังมีจิตใจไม่เติบโตและยังมีจิตใจเป็นเด็กอยู่ ในการทำกิจกรรมงานสำคัญๆ ย่อมต้องการบุคคลมาก ยกตัวอย่าง เช่น ในการจัดนิทรรศการสร้างสรรค์เสริมประสบการณ์ชีวิตต้องการใช้เครื่องขยายเสียงแต่เมื่อเริ่มเปิดนิทรรศการนักเรียนที่รับผิดชอบไม่ได้นำเครื่องขยายเสียงมาหรือมาสายทำให้การจัดนิทรรศการครั้งนั้นไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร หรืออีกตัวอย่างหนึ่งในขณะที่ครูสอนนักเรียนที่ไม่สนใจเรียนจึงใช้หนังสือขโมยเพื่อนตรงข้ามจนเกิดโดนตาเพื่อทำให้เพื่อนได้รับบาดเจ็บและต้องงดเรียนในวันนั้นเหล่านี้แสดงว่ายังขาดความรับผิดชอบ

ผู้ที่ไม่มีความรับผิดชอบ ย่อมไม่มีใครไว้วางใจ เพราะเกรงว่าจะทำงานบกพร่อง อันจะก่อให้เกิดความเสียหายได้ ฉะนั้นนักเรียนทุกคนจะเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบโดยการฝึก

นิสัยรับผิดชอบไว้เสียแต่บัดนี้ วิธีฝึกนั้นไม่ยาก คือเมื่อได้รับมอบหมายให้ทำอะไรก็จงรีบทำทันทีอย่าได้ละเลยหรือหลีกเลี่ยง

ความรับผิดชอบต่อการเรียน หมายถึง การแสดงออกของนักเรียนในการเรียนโดย การปฏิบัติหน้าที่ของตนเองต่อการเรียน และการทำงานที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มความสามารถเพื่อให้บรรลุจุดหมายโดยมีพฤติกรรมขณะที่ครูสอนและขณะที่ครูมอบหมายงานให้ทำดังนี้

2.1 ความรับผิดชอบต่อการเรียนและขณะที่ครูสอน

2.1.1 การตั้งใจเรียน

2.1.2 การนำอุปกรณ์การเรียนมาให้ครบ

2.1.3 การเข้าเรียนให้ตรงเวลา

2.2 ความรับผิดชอบต่อการเรียนขณะที่ครูมอบหมายงานให้ทำ ได้แก่

2.2.1 การตั้งใจทำงานที่ได้รับมอบหมายให้เสร็จและส่งตามเวลาที่กำหนด

2.2.2 การไม่ละเลยหรือหลีกเลี่ยงงานที่ได้รับมอบหมาย

2.2.3 การพยายามติดตามผลงานของตนที่ได้ทำไปแล้ว เพื่อแก้ไขปรับปรุงงานที่ ทำบกพร่องให้ดียิ่งขึ้น

โปรแกรมการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม ครั้งที่ 3

เรื่อง “แข่งขันอาชีพและหน้าที่ของแต่ละอาชีพว่ามีหน้าที่ทำอะไร”

เวลาที่ใช้ 50 นาที

วัตถุประสงค์

1. ให้นักเรียนสามารถบอกความหมายของความรับผิดชอบและรับผิดชอบต่อการเรียนรู้
2. ให้นักเรียนนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้
3. นักเรียนสามารถ อธิบายความหมายของคำว่า “รับผิดชอบต่อการเรียนรู้ได้”

วิธีดำเนินการ

1. ขั้นนำ

ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ของการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม

1.1 ให้นักเรียนเข้าใจความหมายของความรับผิดชอบและความรับผิดชอบต่อ
การเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น

1.2 ให้นักเรียนการประกอบอาชีพในชีวิตประจำวันได้

2. ขั้นกิจกรรม

2.1 ครูสนทนากับนักเรียนถึงอาชีพต่างๆ พร้อมทั้งให้ยกตัวอย่างอาชีพที่นักเรียน
ชอบเพราะอะไร

2.2 ครูสนทนากับนักเรียนถึงหน้าที่และประโยชน์ของอาชีพแต่ละอาชีพ เช่น
อาชีพเป็นตำรวจ ทหาร พ่อค้า นักแสดง ฯลฯ

2.3 แบ่งนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม ให้แต่ละกลุ่มยกตัวอย่างอาชีพอื่นๆ ที่นักเรียนรู้
จักอีกหลายๆ อาชีพ

2.4 ครูแจกกระดาษเปล่าพร้อมทั้งหน้าที่และความสำคัญของแต่ละอาชีพ ชื่ออาชีพ

2.5 ให้นักเรียนแข่งขันการต่อข้อความอาชีพหน้าที่และความสำคัญให้ถูกต้องและ
เร็วได้มากที่สุด

2.6 ให้เวลาในการแข่งขัน 10 นาที เมื่อหมดเวลาแล้วนับดูว่ากลุ่มใดสามารถต่อความได้ถูกต้องและเสร็จก่อนจะเป็นกลุ่มที่ชนะ

3. ชั้นวิเคราะห์

ให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นในหัวข้อต่อไปนี้

3.1 นักเรียนมีวิธีการอย่างไรที่ทำให้งานดำเนินไปอย่างรวดเร็วและถูกต้อง

3.2 ความรับผิดชอบในขณะที่เรียนมีส่วนสำคัญอย่างไรที่ทำให้งานที่พื้นออกมาถูกต้องและรวดเร็ว

3.3 นักเรียนยกตัวอย่างวิธีการนำความรับผิดชอบต่อการเรียนไปใช้กับวิชาอื่น

ขั้นสรุป

ผู้วิจัยสรุปถึงความหมายของความรับผิดชอบและความรับผิดชอบต่อการเรียน

อุปกรณ์

1. ภาพอาชีพต่างๆ ชื่ออาชีพ หน้าที่และความสำคัญ
2. กระดาษเปล่า

การประเมินผล

1. สังเกตจากการร่วมกิจกรรมและการพูด
2. สังเกตจากการแสดงความคิดเห็นของนักเรียน

โปรแกรมการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม ครั้งที่ 4

เรื่อง “บทเรียนของสมพงษ์”

เวลาที่ใช้ 50 นาที

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อการเรียนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต
ขณะที่ครูสอนด้านความตั้งใจและเอาใจใส่ในการเรียน ได้แก่ ไม่พูดคุย เล่น ใน
ขณะที่ครูสอน ไม่นำเอางานของวิชาอื่นขึ้นมาทำ ไม่นำหนังสือการ์ตูนขึ้นมาอ่าน
มองครูขณะที่สอน ไม่นั่งเหม่อลอย ไม่ออกไปนอกห้องเรียนในขณะที่ครูสอน
2. เพื่อให้นักเรียนเข้าใจถึงผลดีของการตั้งใจเรียนและผลเสียของการไม่ตั้งใจเรียน
3. เพื่อให้นักเรียนบอกถึงผลดีของการตั้งใจและผลเสียของการไม่ตั้งใจเรียน

วิธีดำเนินการ ผู้วิจัยใช้เทคนิคการใช้สถานการณ์จำลอง โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นเตรียมการ

1.1 ครูนำสู่กิจกรรมโดยการซักถามนักเรียนถึงประสบการณ์ในการเรียนและวิธี
ที่จะทำให้ประสบความสำเร็จในการเรียน จะต้องยึดหลักของหัวใจนักปราชญ์ คือ การฟัง
การคิด การถาม และการเรียน

1.2 ครูให้นักเรียนพูดถึงผลดีของการตั้งใจฟังครูอธิบายและผลเสียของการไม่
ตั้งใจฟัง การคิด การถาม และการเรียน

2. ขั้นดำเนินกิจกรรม

2.1 ครูแจกเอกสารและสถานการณ์จำลองและบทบาทให้ผู้แสดงเพื่อการศึกษา
และซักซ้อมก่อนการแสดง

2.2 ให้ผู้แสดงแนะนำตนเองตามบทบาทที่ต้องแสดง

2.3 แสดงบทบาทตามสถานการณ์จำลอง เรื่อง “บทเรียนของสมพงษ์” ไป
ตามลำดับเหตุการณ์ที่เตรียมไว้ ใช้เวลาไม่เกิน 15 นาที

3. ขั้นวิเคราะห์และอภิปรายผล

3.1 ครูให้นักเรียนวิเคราะห์และทบทวนประสบการณ์ต่างๆ ที่ได้จากสถานการณ์นั้น ๆ โดยเน้นที่กระบวนการและบรรยากาศการแสดง

3.2 ครูให้นักเรียนวิเคราะห์เรื่อง “บทเรียนของสมพงษ์” หลังจากที่ได้ดูการแสดงจากสถานการณ์จำลองโดยครูแจกกระดาษข้อคำถามเกี่ยวกับเรื่อง “บทเรียนของสมพงษ์” ให้นักเรียนเขียนตอบลงในกระดาษคำตอบของ นักเรียนแต่ละคนในหัวข้อต่อไปนี้

3.2.1 สมพงษ์ได้รับบทเรียนและปรับปรุงตัวใหม่เพราะเหตุใด

3.2.2 ถ้านักเรียนเป็นสมพงษ์ นักเรียนจะทำอย่างสมพงษ์หรือไม่ เพราะเหตุใด

3.2.3 จากเรื่องนี้ การไม่ตั้งใจฟังครูอธิบายในขณะที่ครูสอนมีผลเสียอย่างไร

3.2.4 การตั้งใจฟังครูอธิบายในขณะที่ครูสอน มีผลดีอย่างไร

3.3 ให้นักเรียนเล่าประสบการณ์เกี่ยวกับการไม่ตั้งใจฟังครูอธิบายในขณะที่ครู

สอน

ขั้นสรุป

1. ให้นักเรียนทั้งหมดช่วยสรุปข้อคิดที่ได้จากสถานการณ์จำลอง เรื่อง “บทเรียนของสมพงษ์” พร้อมกับวิธีการนำไปประยุกต์ใช้จริงของนักเรียน
2. ครูสรุปเพิ่มเติม

อุปกรณ์

1. เอกสารเรื่อง “บทเรียนของสมพงษ์”
2. อุปกรณ์ที่ใช้ในสถานการณ์จำลอง เช่น หนังสือการ์ตูน สมุดการบ้าน แจกัน เป็นต้น

การประเมินผล

1. สังเกตจากการแสดงบทบาทตามสถานการณ์จำลอง
2. สังเกตจากการตอบคำถาม การอภิปราย และการสรุปของนักเรียน

เอกสารประกอบการใช้สถานการณ์จำลอง
เรื่อง “บทเรียนของพงษ์ศักดิ์”

<u>ฉากที่ 1</u>	ณ ห้องพักครูสมศรี
บรรยาย	ขณะที่ครูสมศรีเป็นครูสอนของพงษ์ศักดิ์และสมชาย กำลังตรวจการบ้านวิชา สร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต
สมชาย	(เคาะประตู) ขออนุญาตครับ
ครูสมศรี	เข้ามาได้
สมชาย	ครูรู้สึกว่ามีเรื่องที่ไม่สบายใจ อยากจะคุยกับครู
ครูสมศรี	ครับ ผมอยากจะปรึกษาครูเกี่ยวกับเรื่องของพงษ์ศักดิ์ไม่ตั้งใจฟังเมื่อครูอธิบาย หรือสั่งงาน แต่จะให้ผมอธิบายให้ฟังทุกครั้ง จนผมรู้สึกเบื่อและรำคาญ เออละ ครูคิดว่า เธอกับเพื่อนๆ ในห้องควรร่วมมือกันไม่บอกพงษ์ศักดิ์ว่าครู ให้งานอะไรและทำอะไร เพื่อให้สมศักดิ์ได้รับบทเรียนและปรับปรุงตนเอง
<u>ฉากที่ 2</u>	ณ ห้องประถมศึกษาปีที่ 6/1
บรรยาย	ในขณะที่ครูสมศรีเข้าสอนในช่วงชั่วโมงวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตและได้ อธิบายวิธีประดิษฐ์กล่องรูเข็มโดยใช้กระป๋องนม กระดาษไข กาวและตะปู แสดงวิธีให้นักเรียนดู แล้วบอกให้นักเรียนลงมือทำและนำมาส่งท้ายชั่วโมง เพราะจะเป็นการเก็บคะแนนภาคปฏิบัติหลังจากครูสมศรีสั่งงานแล้วนักเรียน ทุกคนก็ตั้งใจทำ ยกเว้นพงษ์ศักดิ์ คนเดียวที่กำลังเพลินอยู่กับการอ่านการ์ตูน อ้าว! หมดชั่วโมงแล้ว นักเรียนทุกคนนำผลงานมาส่ง พงษ์ศักดิ์ เธอส่งงานครู หรือยัง?
พงษ์ศักดิ์	ยังทำไม่เสร็จครับ ขอส่งทีหลังครับ
ครูสมศรี	พงษ์ศักดิ์เธอนี่แยจริงๆ เลยนะเวลาครูอธิบายก็ไม่ตั้งใจฟังแล้วงานที่มอบ หมายให้ไปทำก็ไม่เสร็จ
พงษ์ศักดิ์	ผมขอโทษครับ
ครูสมศรี	เออละ! ครูจะให้เวลาเธอส่งอย่างช้าหลังเลิกเรียน ไม่อย่างนั้นจะไม่มีคะแนน ให้
<u>ฉากที่ 3</u>	ณ ห้องประถมศึกษาปีที่ 6/1
บรรยาย	หลังจากที่พงษ์ศักดิ์ออกมาจากห้องครูสมศรีแล้ว พงษ์ศักดิ์รีบวิ่งเข้าไปหาสม ชายเพื่อขอความช่วยเหลือเหมือนครั้งก่อนๆ

พงษ์ศักดิ์ สมชาย! เรามีเรื่องจะให้นายช่วย
 สมชาย มีอะไรล่ะ
 พงษ์ศักดิ์ ช่วยอธิบายงานที่ครูสมศรีสั่งให้ทำหน่อยสิ
 สมชาย นายน่าจะถามเพื่อนคนอื่น ๆ บ้างนะ
 พงษ์ศักดิ์ พิชญา ครูสมศรีสั่งงานอะไร ช่วยบอกหน่อย
 พิชญา ไม่รู้สิ! ทำไมเวลาครูสมศรีสอนไม่ยอมตั้งใจเรียนล่ะ เห็นชอบหยิบหนังสือ
 การ์ตูนขึ้นมาอ่าน ไม่ก็เอางานอื่นขึ้นมาทำแล้วที่อย่างนี้มาถาม

ฉากที่ 4 ณ ห้องประถมศึกษาปีที่ 6/1
 บรรยาย หลังเลิกเรียนทุกคนต่างก็แยกย้ายกลับบ้านคงเหลือแต่พงษ์ศักดิ์เท่านั้นนั่ง
 ครุ่นคิดอยู่คนเดียว ในที่สุดพงษ์ศักดิ์ตัดสินใจที่จะไปสารภาพกับครูสมศรี
 พงษ์ศักดิ์ ครูสมศรีครับ ผมขอโทษ
 ผมจะมาสารภาพกับครูว่า ผมไม่ได้ตั้งใจฟังตอนที่ครูอธิบายและสั่งงาน พอ
 ไปถามเพื่อนๆ ก็ไม่มีใครบอก
 ครูสมศรี พงษ์ศักดิ์ เธอเห็นรึยัง นี่แหละ! ผลเสียของการไม่ตั้งใจฟังครูอธิบาย
 เอาล่ะ ครูจะตัดคะแนนภาคปฏิบัติในครั้งนี่ แล้วจะให้เธอแก้ตัวใหม่ในการ
 สอบครั้งต่อไป
 พงษ์ศักดิ์ ขอขอบคุณครับ ผมขอสัญญาว่าต่อไปนี้ผมจะตั้งใจเรียน

โปรแกรมการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม ครั้งที่ 5

เรื่อง “ชิมลิก”

เวลาที่ใช้ 50 นาที

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนเห็นถึงความรับผิดชอบต่อการเรียนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ผลของการนำอุปกรณ์การเรียนมาให้ครบว่า ถ้านักเรียนนำอุปกรณ์การเรียนมาให้ครบแล้วนักเรียนควรจะได้รับผล อย่างไร
2. เพื่อให้นักเรียนเห็นโทษของการไม่เตรียมอุปกรณ์ให้พร้อม
3. เพื่อให้นักเรียนรู้สึกว่าการเตรียมอุปกรณ์ให้พร้อมเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นและน่าจะทำ

วิธีดำเนินการ

1. ขั้นนำ
ครูสนทนา ชักถามนักเรียนว่า “ก่อนที่ครูจะสอน” นักเรียนเตรียมเครื่องมืออุปกรณ์การเรียนให้พร้อมหรือไม่เพราะเหตุใด
2. ขั้นดำเนินการ
 - 2.1 ครูแจกเอกสาร เรื่อง “ชิมลิก” ให้นักเรียนทุกคนอ่าน
 - 2.2 ครูแบ่งนักเรียน ออกเป็น 2 กลุ่ม ให้แต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปรายและเขียนตอบลงในกระดาษคำตอบในหัวข้อต่อไปนี้
 - 2.2.1 ผลของการไม่นำอุปกรณ์มาให้ครบเป็นอย่างไร
 - 2.2.2 การเตรียมอุปกรณ์มาให้ครบ มีประโยชน์อย่างไร
 - 2.2.3 นักเรียนเคยเตรียมสิ่งของในการทำอะไรบ้าง อย่างไร
 - 2.3 ผู้วิจัยคอยสรุป ชักถามและเชื่อมโยงเรื่องราวต่างๆ

ขั้นสรุป

1. ตัวแทนกลุ่มรายงาน สรุป พร้อมกับวิธีนำไปประยุกต์ใช้จริงของนักเรียน
2. ครูสรุปเพิ่มเติม

อุปกรณ์

เอกสารประกอบการอภิปรายกลุ่ม เรื่อง “ชิมลิก”

การประเมินผล

1. สังเกตจากความสนใจในการร่วมอภิปรายของนักเรียน
2. สังเกตจากการแสดงความคิดเห็นของนักเรียน

เอกสารประกอบการอภิปรายกลุ่ม เรื่อง “ชิมลิก”

ภายหลังการสอบปลายภาคเรียนต้นเสร็จสิ้นลง ทางโรงเรียนระดับประถมศึกษาแห่งหนึ่งได้พานักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ไปเข้าค่ายพักแรมที่เขาใหญ่ ก่อนออกเดินทาง วิชาซึ่งเป็นครูสอนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ได้เรียกประชุมนักเรียนทั้งหมดเพื่อชี้แจง กำหนดเส้นทาง และได้ให้นักเรียนทุกคนเตรียมอุปกรณ์สำหรับการเล่นเกมวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ได้แก่ นกหวีด กระดาษ ดินสอ ไม้บรรทัด โดยครูวิชา ได้กำชับนักเรียนทุกคนว่า อุปกรณ์เหล่านี้มีความจำเป็นที่จะต้องใช้ในการเล่นเกมและเป็นการทดสอบความเข้าใจในเรื่องมาตราส่วน นักเรียนแต่ละคนจะต้องนำอุปกรณ์เหล่านี้ไปเอง

เมื่อถึงวันเดินทางหลังจากที่นักเรียนมากันครบแล้วก็เริ่มออกเดินทางเมื่อถึงเขาใหญ่ วิชาและครูพี่เลี้ยงได้จัดแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม เพื่อที่จะเล่นเกม ในตอนบ่าย กบ แก้ว นก ต้อมและจูน ทั้ง 5 คน ถูกจัดให้อยู่ในกลุ่มเดียวกัน โดยต้อมได้รับเลือกให้เป็นหัวหน้ากลุ่ม ก่อนจะเริ่มเล่นเกมวิชาและครูพี่เลี้ยงได้ช่วยกันอธิบายวิธีเล่นเกม โดยให้นักเรียนเขียนแผนผัง “การเดินทางของปามาลี” อย่างละเอียด โดยใช้มาตราส่วน 2 เซนติเมตร ต่อระยะทาง 1 กิโลเมตร โดยให้เวลากลุ่มละ 10 นาที และครูวิชาได้ย้ำเตือนให้นักเรียนทุกคนนำอุปกรณ์ที่สั่งมาใช้ในการเล่นเกมด้วย แต่ปรากฏว่ากลุ่มของกบไม่มีใครนำอุปกรณ์มาเลย โดยทุกคนต่างคิดว่า เพื่อนๆ คงจะนำอุปกรณ์มา และบางคนที่ไม่นำมาเพราะคิดว่าอุปกรณ์เหล่านี้ ไม่จำเป็นต้องใช้ นกได้เสนอให้กบรายงานให้ครูวิชาทราบ แต่ นก ต้อม จูน กลับจะถูกตัดคะแนน กบจึงไม่รายงานให้ครูวิชาทราบ

จนกระทั่งเวลา 14.00 น. หัวหน้ากลุ่มแต่ละกลุ่มจะต้องส่งแผนที่ “การเดินทางของปามาลี” และจะต้องส่งตัวแทนแต่ละกลุ่มออกมาอภิปราย ปรากฏว่ามีกลุ่มของกบกลุ่มเดียวที่ไม่ได้ ครูวิชาจึงเรียกกบขึ้นมาซักไซ้สาเหตุ เมื่อรู้เรื่องราวทั้งหมดแล้วครูวิชา ได้กล่าวตำหนิ ในความประมาทกลุ่มของกบที่คิดว่าอุปกรณ์ที่สั่งให้นำมาคงไม่จำเป็น ครูวิชาได้ถามกลุ่มของกบว่า ถ้าวันนี้ทุกคนในกลุ่มนำอุปกรณ์มาจะเป็นอย่างไร ทุกคนนั่งเงียบ ไม่มีใครตอบ เหตุการณ์ครั้งนี้ เป็นบทเรียนที่มีค่าในการเตรียมอุปกรณ์มาให้ครบเป็นสิ่งที่ควรกระทำ

โปรแกรมการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม ครั้งที่ 6

เรื่อง “ไปไม่ทัน”

เวลาที่ใช้ 50 นาที

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อการเรียนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ขณะที่ครูสอนด้านการเข้าเรียนตรงเวลา โดยสามารถบอกความหมายของการตรงต่อเวลาได้
2. เพื่อให้นักเรียนรู้จักการตรงต่อเวลาในด้านการเรียน
3. เพื่อให้นักเรียนเห็นถึงผลเสียของการไม่ตรงต่อเวลา

วิธีดำเนินการ

1. ขั้นเตรียมการ
 - 1.1 ครูนำสู่กิจกรรมโดยการกล่าวถึงความไม่ตรงต่อเวลา
 - 1.2 ครูเล่าสถานการณ์จำลองเรื่อง “ไปไม่ทัน” ให้นักเรียนฟัง
 - 1.3 ครูและนักเรียนช่วยกันเลือกผู้แสดงบทบาท
2. ขั้นดำเนินกิจกรรม
 - 2.1 ครูแจกเอกสารและสถานการณ์จำลองและบทบาทให้ผู้แสดงเพื่อการศึกษา และซักซ้อมก่อนการแสดง
 - 2.2 ให้ผู้แสดงแนะนำตนเองตามบทบาทที่ต้องแสดง
 - 2.3 แสดงบทบาทตามสถานการณ์จำลอง เรื่อง “ไปไม่ทัน” ไปตามลำดับเหตุการณ์ที่เตรียมไว้ ใช้เวลาไม่เกิน 15 นาที
3. ขั้นวิเคราะห์และอภิปรายผล
 - 3.1 ให้นักเรียนวิเคราะห์และทบทวนประสบการณ์ต่างๆ ที่ได้จากสถานการณ์นั้นๆ โดยเน้นที่กระบวนการและบรรยากาศการแสดง
 - 3.2 ครูให้นักเรียนวิเคราะห์เรื่อง “ไปไม่ทัน” หลังจากที่ได้ดูการแสดงจากสถานการณ์จำลองโดยครูแจกกระดาษข้อคำถามเกี่ยวกับเรื่อง “ไปไม่ทัน” ให้นักเรียนเขียนตอบลงในกระดาษคำตอบของ นักเรียนแต่ละคนในหัวข้อต่อไปนี้

3.2.1 ใครที่นอนตื่นสาย

3.2.2 การนอนตื่นสายมีผลเสียอย่างไร

3.2.3 ผู้ที่ไม่ตรงต่อเวลามีผลเสียอย่างไร

3.2.4 ถ้านักเรียนเป็นประวิทย์ นักเรียนจะทำอย่างนั้นหรือไม่เพราะเหตุใด

3.3 ครูเก็บกระดาษคำตอบของนักเรียนแต่ละคนแล้วตรวจคำตอบอย่างรวดเร็ว

3.4 ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายในข้อคำถามเดียวกับนักเรียนที่ได้ตอบลงในกระดาษ โดยในช่วงการอภิปรายนี้ครูจะซักถามเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนได้ใช้ความคิดในการพิจารณาหาเหตุผลในการตอบคำถามหลังการอภิปรายร่วมกันกับครู

3.5 ครูให้นักเรียนเล่าประสบการณ์ในการทำสิ่งใดๆ ที่ตรงต่อเวลามีผลดี อย่างไรและการไม่ตรงต่อเวลามีผลเสียอย่างไร

ขั้นสรุป

1. ให้นักเรียนทั้งหมดช่วยกันสรุปข้อคิดที่ได้จากสถานการณ์จำลอง เรื่อง “ไปไม่ทัน” พร้อมกับวิธีการนำไปประยุกต์ใช้จริงของนักเรียน
2. ครูสรุปเพิ่มเติม

อุปกรณ์

1. เอกสารเรื่อง “ไปไม่ทัน”
2. อุปกรณ์ที่ใช้ในสถานการณ์จำลอง เช่น สมุด หนังสือ โต๊ะ เก้าอี้

การประเมินผล

1. สังเกตจากการแสดงบทบาทตามสถานการณ์จำลอง
2. สังเกตจากการตอบคำถาม การอภิปราย และการสรุปของนักเรียน

เอกสารประกอบการใช้สถานการณ์จำลอง เรื่อง “ไปไม่ทัน”

ฉากที่ 1

บรรยาย

ณ ห้องประชุม

คุณครูปรึกษากำลังทำงานคัดเลือกนักเรียนที่จะไปแข่งขัน เพื่อไปแข่งขันตอบปัญหาวิทยาศาสตร์ (สปช.) ขณะนั้นมีนักเรียนมาทำการคัดเลือกมากมาย ในจำนวนนักเรียนที่ได้รับการคัดเลือกประวิทย์ได้รับการคัดเลือกด้วย

ประวิทย์

ดีจังเลย ได้รับการคัดเลือกเข้าแข่งขันตอบปัญหาแล้ว

พิพัฒน์

เราก็ได้เหมือนกันนะประวิทย์ แต่เอ! เราเห็นเธอมาโรงเรียนสายบ่อยๆ จะมาทันเรียนตอนเช้าหรือ

ประวิทย์

“ไม่เห็นเป็นไรเลย มาสายก็ไม่ต้องเรียน ฝีมือชั้นหนึ่งอยู่แล้ว”

พิพัฒน์

อ้าว ทำไมละ มาช้าๆ แล้วเรียนด้วยกันไม่ได้หรือ

ประวิทย์

มาโรงเรียนช้าๆ ได้ไง ก็เราอนดึก ตื่นก็สาย มาโรงเรียนไม่ทันบ่อยๆ

พิพัฒน์

เธอน่าจะปรับปรุงตัวหน่อยนะ

ฉากที่ 2

บรรยาย

ณ สนามฟุตบอลโรงเรียน

เช้าวันหนึ่ง ครูปรึกษากำลังคุมนักเรียนที่แข่งขันวิทยาศาสตร์ เข้าห้องเรียนเพื่อเรียนเสริม เมื่อใกล้เวลาโรงเรียนเข้า ประวิทย์ก็วิ่งกระหืดกระหอบมาหาครูปรึกษา

ประวิทย์

คุณครูครับ ผมขอโทษที่มาช้าไปหน่อย

ครูปรึกษา

ไม่ใช่ช้าไปหน่อยละนะ นี่ก็ใกล้โรงเรียนเข้าแล้ว

ประวิทย์

คือว่าเมื่อคืนผมนอนดึก เลยตื่นสาย

ครูปรึกษา

ประวิทย์ ครูขอเตือนเธอนะ ขอให้พยายามรักษาเวลาด้วย เพราะเธอมาสายหลายครั้งแล้ว ถ้ามาสายอีกครั้งครูจะคัดเธอออก ขอให้ปรับปรุงตัวด้วย การแข่งขันก็ใกล้เข้ามาแล้ว

ประวิทย์

ครับ

ฉากที่ 3

บรรยาย

ณ ห้องประชุม

หลังเลิกเรียนวันหนึ่ง ครูปรึกษาเรียกนักเรียนทุกคนมาเพื่อนัดหมาย เกี่ยวกับการแข่งขันในวันรุ่งขึ้นและย้ำให้ทุกคนตรงต่อเวลา เพราะจะต้องใช้เวลาเดินทางไปแข่งขันที่ห้องประชุมจังหวัด เมื่อเลิกประชุม ครูปรึกษาได้เรียกประวิทย์มาพบตามลำพัง

ครูปรึกษา

ครูได้บอกทุกคนแล้วว่าพรุ่งนี้จะต้องมาพบกันที่นี่ และต้องตรงเวลาด้วยนะ

ประวิทย์ ครับ ผมทราบครับ พรุ่งนี้ 7 โมงครึ่ง ที่หน้าโรงเรียน ผมจะรีบมาครับ
ครูปรีชา ดีมาก กลับไปพักผ่อนได้แล้ว

ฉากที่ 4 หน้าโรงเรียนแจ้งวิทยา
บรรยาย รุ่งเช้าของวันแข่งขัน ครูปรีชาและเพื่อนๆ ร่วมทีมกำลังรอคอยประวิทย์ด้วยความกระวนกระวาย เมื่อเลยเวลานัดหมายไปครึ่งชั่วโมง
ครูปรีชา เอ... นี่ก็ 8 โมงแล้ว ประวิทย์ไม่มาอีกหรือ
พิพัฒน์ ยังไม่มาเลยครับ เขาคิดว่าเขาเก่งมั้ครับ เลยชอบให้คนอื่นรอ
ครูปรีชา นี่ก็เลยเวลาไปมากแล้วนะ ไปบอกให้ลุงโต้งออกรถได้แล้ว
บรรยาย ขณะนั้นประวิทย์วิ่งมาพอดี ลุงโต้งจึงหยุดรถรอ
ประวิทย์ คุณครูครับ รอผมด้วยครับ
ครูปรีชา เธอก็รีบปากกับครูแล้วจะมาให้ทันไง
ประวิทย์ ครูครับ... ผมขอโทษครับ
ครูปรีชา เอาละ ไปกันได้แล้ว เดี่ยวจะเสียเวลาไปมากกว่านี้

ฉากที่ 5 ณ ห้องประชุมจังหวัด
บรรยาย ครูปรีชาและนักเรียนไปรายงานตัว แต่ทุกคนก็ต้องเสียใจกลับมา เมื่อทางจังหวัดตัดสินผลการแข่งขันไปแล้ว เพราะมารายงานตัวช้ากว่ากำหนดเวลาจึงทำให้ทุกคนไม่ได้ลงแข่งขันอย่างที่ตั้งใจไว้ และไม่มีใครอยากพูดกับประวิทย์เลย
ประวิทย์ เพื่อนๆ เราขอโทษนะ
เพื่อนๆ “.....”
บรรยาย ทุกคนต่างเดินหนีประวิทย์ไป

โปรแกรมการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม ครั้งที่ 7

เรื่อง “เป็นเรื่อง”

เวลาที่ใช้ 50 นาที

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อการเรียนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ขณะที่ครูมอบหมายงานให้ทำ ด้านเห็นถึงความรับผิดชอบต่อการเรียนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ขณะที่ครูสอนด้านคุณค่าของความรับผิดชอบในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย
2. เพื่อให้นักเรียนรู้จักหน้าที่ของตนไม่ละเลยทอดทิ้งหน้าที่หรืองานที่ได้รับมอบหมาย
3. เพื่อให้นักเรียนเห็นถึงผลของการตั้งใจทำงานที่ได้รับมอบหมาย

วิธีดำเนินการ

1. ขั้นเตรียมการ
 - 1.1 ครูนำสู่กิจกรรมโดยการสนทนาซักถามนักเรียนว่า เมื่อครูมอบหมายงานให้นักเรียนทำ นักเรียนได้ตั้งใจทำงานที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จหรือไม่ ผลเป็นอย่างไร
 - 1.2 ครูเล่าสถานการณ์จำลองเรื่อง “เป็นเรื่อง” ให้นักเรียนฟัง
 - 1.3 ครูและนักเรียนช่วยกันเลือกผู้แสดงบทบาท
2. ขั้นดำเนินกิจกรรม
 - 2.1 ครูแจกเอกสารและสถานการณ์จำลองและบทบาทให้ผู้แสดงเพื่อการศึกษาและซักซ้อมก่อนการแสดง
 - 2.2 ให้ผู้แสดงแนะนำตนเองตามบทบาทที่ต้องแสดง
 - 2.3 แสดงบทบาทตามสถานการณ์จำลอง เรื่อง “เป็นเรื่อง” ไปตามลำดับเหตุการณ์ที่เตรียมไว้ ใช้เวลาไม่เกิน 15 นาที
3. ขั้นวิเคราะห์และอภิปรายผล
 - 3.1 ให้นักเรียนวิเคราะห์และทบทวนประสบการณ์ต่างๆ ที่ได้จากสถานการณ์นั้นๆ โดยเน้นที่กระบวนการและบรรยากาศการแสดง
 - 3.2 ครูให้นักเรียนวิเคราะห์เรื่อง “เป็นเรื่อง” หลังจากที่ได้ดูการแสดงจาก

3.3 สถานการณ์จำลองโดยครูแจกกระดาษข้อคำถามเกี่ยวกับเรื่อง “เป็นเรื่อง” ให้นักเรียนเขียนตอบลงในกระดาษคำตอบของ นักเรียนแต่ละคนในหัวข้อต่อไปนี้

3.3.1 นักเรียนคิดว่าผู้ใดประพาศิตนดีที่สุด เพราะเหตุใด

3.3.2 ถ้านักเรียนเป็นก้อย นักเรียนจะลอกการบ้านจากอ้อยหรือไม่ เพราะเหตุใด

3.3.3 เมื่อนักเรียนได้รับมอบหมายให้ทำงาน นักเรียนจะทำอย่าง ก้อยหรือไม่ เพราะเหตุใด

3.4 ครูเก็บกระดาษคำตอบของนักเรียนแต่ละคนแล้วตรวจคำตอบอย่างรวดเร็ว

3.5 ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายในข้อคำถามเดียวกับนักเรียนที่ได้ตอบลงในกระดาษ โดยในช่วงการอภิปรายนี้ครูจะซักถามเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนได้ใช้ความคิดในการ พิจารณาหาเหตุผลในการตอบคำถาม

3.6 ครูให้นักเรียนเล่าประสบการณ์ในการทำสิ่งใดๆ ที่ตรงต่อเวลามีผลดี อย่าง ไรและการไม่ตรงต่อเวลาเสียอย่างไร

ขั้นสรุป

1. ให้นักเรียนทั้งหมดช่วยกันสรุปข้อคิดที่ได้จากสถานการณ์จำลอง เรื่อง “เป็นเรื่อง” พร้อมกับวิธีการนำไปประยุกต์ใช้จริงของนักเรียน
3. ครูสรุปเพิ่มเติม

อุปกรณ์

3. เอกสารเรื่อง “เป็นเรื่อง”
4. อุปกรณ์ที่ใช้ในสถานการณ์จำลอง เช่น สมุดการบ้าน กระดาษข้อสอบ เป็นต้น

การประเมินผล

3. สังเกตจากการแสดงบทบาทตามสถานการณ์จำลอง
4. สังเกตจากการตอบคำถาม การอภิปราย และการสรุปของนักเรียน

เอกสารประกอบการใช้สถานการณ์จำลอง
เรื่อง “เป็นเรื่อง”

- ฉากที่ 1
บรรยาย ณ ห้องประถมศึกษาปีที่ 6/1
 ไก่อ้อย และดี เป็นเพื่อนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กำลังนั่งเรียนวิชา
 สร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต โดยมีครูวิโรจน์กำลังอธิบายการทำแบบฝึกหัดอยู่
 หน้าห้องเรียน อ้อยเป็นคนขยันและเรียนเก่ง จึงนั่งเรียนด้วยความตั้งใจ ไม่คุย
 ไม่เล่น สำหรับก้อยเป็นเด็กที่เกียจคร้าน ไม่ตั้งใจเรียน นั่งเรียนจะหลุดคุยใน
 เวลาเรียน เมื่อมีการบ้านก็ให้ก้อยลอกการบ้าน เพราะสงสารเพื่อน
- ก้อย ไก่อ้อย “เียนนี้เราไปเที่ยวบ้านเธอนะ จะไปกินมะม่วง
- ไก่อ “ฟังคุณครูก่อนซิ” คุณครูกำลังอธิบาย เดียวก็ทำแบบฝึกหัดไม่ได้หรอก
- ดี “จริงๆ ด้วย ก้อยควรจะฟังคุณครูอธิบาย เดียวก็ทำแบบฝึกหัดไม่ได้หรอก”
- ครูวิโรจน์ “ให้นักเรียนทำการบ้านข้อ 1-5 มาส่งครูในวันพรุ่งนี้นะ
- ก้อย “โธ่เอ๊ย เดียวขอลอกจากอ้อยก็ได้”
- ฉากที่ 2
บรรยาย ณ ห้องเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/1 ในวันต่อมา
 ภายในห้องเพื่อนๆ กำลังพูดคุยกัน ก้อยรีบเดินไปหาอ้อยเพื่อลอกการบ้าน
- ก้อย “อ้อย เราขอลอกการบ้านที่คุณครูสั่งให้ทำเมื่อวานนี้หน่อยซิ”
- บรรยาย ก้อยเดินไปหยิบวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตที่โต๊ะ
- อ้อย “ก้อย เธอควรตั้งใจทำงานที่ครูวิโรจน์ให้บ้างนะ เราเป็นห่วงกลัวเธอจะทำข้อ
 สอบไม่ได้”
- ไก่อ “ก้อย เธอหัดทำแบบฝึกหัด การบ้านเองบ้างซิ สัปดาห์หน้าจะสอบแล้ว เรา
 กลัวว่าเธอจะทำข้อสอบไม่ได้”
- ก้อย “ฉันไม่สนหรอก วันนี้ขอลอกก่อนก็แล้วกัน”
- ฉากที่ 3
บรรยาย ณ ห้องเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/1
 ครูวิโรจน์กำลังแจกแบบทดสอบให้กับนักเรียน และคอยควบคุมการสอบอย่าง
 เคร่งครัด เมื่อนักเรียนได้รับแบบสอบถามแล้ว จึงลงมือทำข้อสอบ ยกเว้นก้อย
 ซึ่งทำข้อสอบไม่ได้เลยเมื่อหมดเวลาการสอบ ทุกคนออกมานอกห้องสอบ
- อ้อย “ก้อย เธอทำข้อสอบได้บ้างไหม”
- ก้อย “เราทำไม่ได้เลยกลุ้มใจจัง”
- ดี “ข้อสอบคล้ายกับที่ครูให้การบ้านมาทำเลย”
- บรรยาย อีก 2 วันต่อมา

ฉากที่ 4
ครูวิโรจน์
บรรยาย

ณ ห้องเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/1

“ครูตรวจข้อสอบเสร็จแล้ว ผลสอบครูดัดไว้ที่หน้าห้อง ให้นักเรียนออกไปดูได้”
นักเรียนทุกคนออกไปดูผลสอบ ปรากฏว่าก้อยได้ 2 คะแนนจากคะแนนเต็ม
40 คะแนน ก้อยจึงสอบตกวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

ไก่อ

“ก้อย เราเสียใจด้วยนะ นี่แหละผลของการลอกการบ้านเพื่อนละ”

โปรแกรมการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม ครั้งที่ 8

เรื่อง ประดิษฐ์ภาพจากเศษวัสดุ

เวลาที่ใช้ 40 นาที

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อการเรียนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต
ขณะที่ครูได้มอบงานให้ทำด้านเห็นถึงผลของการตั้งใจทำงาน
2. เพื่อให้นักเรียนรู้จักส่งงานที่ได้รับมอบหมายได้ตรงตามเวลาที่กำหนด
3. เพื่อให้นักเรียนบอกถึงผลดีของการส่งงานตรงต่อเวลาและผลไม่ดีของการส่งงานไม่
ตรงต่อเวลา

วิธีดำเนินการ

1. ขั้นนำ

ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ของการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม

- 1.1 เพื่อให้นักเรียนเห็นถึงผลของการตั้งใจทำงานที่ได้รับมอบหมาย
- 1.2 เพื่อให้นักเรียนรู้จักส่งงานที่ได้รับมอบหมายได้ตรงตามเวลาที่กำหนด

2. ขั้นกิจกรรม

- 2.1 แบ่งสมาชิกออกเป็นกลุ่มย่อย 3 กลุ่ม กลุ่มละ 2 คน
- 2.2 ผู้วิจัยแจกซองให้แต่ละกลุ่ม กลุ่มละ 1 ซอง
- 2.3 ให้สมาชิกเปิดซองพร้อมกัน และอ่านบัตรคำสั่งพร้อมกับปฏิบัติตามนั้น ข้อ
ความในบัตรคำสั่งเป็นดังนี้

บัตรคำสั่ง

ให้นักเรียนช่วยกันประดิษฐ์ภาพจากเศษวัสดุ และอุปกรณ์เท่าที่จัดให้เป็นรูป
อะไรก็ได้ที่เกี่ยวกับวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต พร้อมทั้งอธิบายเกี่ยวกับภาพที่ประดิษฐ์
ด้วย มีรางวัลให้สำหรับผู้ที่ได้คะแนนสูงสุด

กติกา

- ก. ทุกคนต้องช่วยกันทำงาน
 - ข. ให้เวลาทำงานเพียง 10 นาที
 - ค. ห้ามส่งเสียงดังและเก็บข้าวของให้เรียบร้อยเมื่อเสร็จงานแล้ว
- คะแนนที่จะตัดสินจาก
- ความเป็นระเบียบของกลุ่ม รวดเร็ว ตรงต่อเวลา
 - เนื้อหาที่อภิปราย
 - ความสวยงาม

2.4 เมื่อทุกกลุ่มประดิษฐ์ภาพเสร็จเรียบร้อยแล้ว ให้แต่ละกลุ่มออกมาอภิปรายเกี่ยวกับภาพที่ทางกลุ่มของตนประดิษฐ์ขึ้น โดยสมาชิกทุกคนต้องมีส่วนร่วมในการอภิปราย และเปิดโอกาสให้สมาชิกกลุ่มอื่นซักถามได้ด้วย และให้รางวัลสำหรับกลุ่มที่ได้คะแนนสูงสุด

3. ขั้นวิเคราะห์ ให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นในหัวข้อต่อไปนี้

- 3.1 นักเรียนมีวิธีการอย่างไรที่ทำให้งานดำเนินไปอย่างรวดเร็วและมีระเบียบ
 - 3.2 ใช้วิธีการอย่างไรเมื่อมีความคิดเห็นขัดแย้งกัน
 - 3.3 รู้สึกอย่างไรที่งานสำเร็จลงได้ เพราะตนเองมีส่วนช่วยด้วยคนหนึ่งเหมือนกัน
- มีใครบ้างที่ไม่มีโอกาสได้ช่วยกลุ่มเลย หรือคิดว่ามีโอกาสดังกล่าวได้ช่วยกลุ่มเพียงเล็กน้อยเท่านั้น แล้วมีความรู้สึกอย่างไร

ขั้นสรุป

ผู้วิจัยสรุปถึงความหมายของการตั้งใจทำงานที่ได้รับมอบหมายและส่งตามเวลาที่กำหนด

อุปกรณ์

1. กระดาษหนังสือพิมพ์ กระดาษสีต่างๆ ดินสอ กาว กระดาษแข็ง
2. บัตรคำสั่ง 3 ชุด
3. รางวัล 1 ชิ้น

การประเมินผล

1. สังเกตจากการร่วมกิจกรรมและการพูด
2. สังเกตจากการแสดงความคิดเห็นของนักเรียน

โปรแกรมการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม ครั้งที่ 9

เรื่อง “การเดินทางของปามาลิ”

เวลาที่ใช้ 50 นาที

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อการเรียนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ขณะที่ครูมอบหมายงานให้ทำด้านเห็นถึงผลของการไม่ละเลยหรือหลีกเลี่ยงงานที่ได้รับมอบหมาย
2. เพื่อให้นักเรียนมีความเพียรพยายามฝึกฝนที่จะทำงานที่ได้รับมอบหมายด้วยตนเอง
3. เพื่อให้นักเรียนมีความอดทนไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคในการทำงานที่ได้รับมอบหมาย

วิธีดำเนินการ

1. ขั้นนำ

ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ของการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม

- 1.1 เพื่อให้นักเรียนเห็นถึงผลของการไม่ละเลยหรือหลีกเลี่ยงงานที่ได้รับมอบหมาย
- 1.2 เพื่อให้นักเรียนมีความเพียรพยายามฝึกฝนที่จะทำงานที่ได้รับมอบหมายด้วย

ตนเอง

- 1.3 เพื่อให้นักเรียนมีความอดทน ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคในการทำงานที่ได้รับมอบ

หมาย

2. ขั้นกิจกรรม

- 2.1 แบ่งสมาชิกออกเป็นกลุ่มย่อย 2 กลุ่ม กลุ่มละ 4 คน
- 2.2 ผู้วิจัยแจกกระดาษ ไม้บรรทัด และดินสอให้นักเรียนแต่ละคน
- 2.3 ผู้วิจัยแจกข้อความเรื่อง “การเดินทางของปามาลิ” ให้นักเรียนแต่ละคน
- 2.4 ให้นักเรียนอ่านข้อความที่แจกให้ แล้ววาดแผนที่ “การเดินทางของปามาลิ”

โดยใช้เวลาไม่เกิน 10 นาที

3. ชั้นวิเคราะห์

3.1 นักเรียนมีใครในกลุ่มที่ไม่ได้ทำงานที่มอบหมายให้บ้าง เพราะอะไร และรู้สึกอย่างไร เมื่อตนไม่ได้ทำส่ง

3.2 ให้นักเรียนวิเคราะห์และแสดงความคิดเห็นในหัวข้อต่อไปนี้

3.2.1 การไม่ละเลยหรือหลีกเลี่ยงงานที่ได้รับมอบหมายมีผลดีอย่างไร

3.2.2 การละเลยหรือหลีกเลี่ยงงานที่ได้รับมอบหมาย มีผลเสียอย่างไร

3.2.3 ถ้าให้เลือกระหว่าง 2 ข้อ นักเรียนจะเลือกแบบใด เพราะอะไร และมีวิธีการอย่างไร

ขั้นสรุป

ผู้วิจัยสรุปถึงความสำคัญของการไม่ละเลยหรือหลีกเลี่ยงงานที่ได้รับมอบหมาย

อุปกรณ์

1. กระดาษ
2. ดินสอ
3. ไม้บรรทัด
4. นกหวีด
5. เอกสาร “การเดินทางของปามาลี”

การประเมินผล

1. สังเกตจากการร่วมกิจกรรมและการอภิปรายของนักเรียน
3. สังเกตจากการแสดงความคิดเห็นของนักเรียน

เรื่อง “การเดินทางของปามาลี”

ในวันขึ้นปีใหม่ ปามาลีออกเดินทางจากบ้านของหล่อนซึ่งอยู่ในตลาดเพื่อเดินทางไปหาเพื่อนชื่อวาริที่บ้านโดยเริ่มเดินทางจากบ้านไปทางทิศเหนือเป็นระยะทาง 2 กิโลเมตร ก็พบสถานีรถไฟอยู่ทางขวามือ จากนั้นปามาลีเดินต่อไปทางทิศตะวันตกอีก 1 กิโลเมตร 500 เมตรก็ถึงบ้านลุงชู้ปามาลีจึงเดินต่อไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ เป็นระยะทาง 3 กิโลเมตร ปามาลีนึกได้ว่าทางที่หล่อนกำลังเดินอยู่นี้ใกล้กับบ้านของเตี่ยหลายชายปามาลี จึงเดินทางไปทางทิศตะวันออกเป็นระยะทาง 1 กิโลเมตร ก็พบสถานีตำรวจอยู่ด้านซ้ายมือ ปามาลีจึงรีบเข้าไปถามตำรวจ เพื่อถามทางที่จะไปบ้านของวาริ เมื่อตำรวจบอกทางแก่ปามาลีแล้ว ปามาลีก็มุ่งหน้าเดินต่อไปทางทิศตะวันตกอีก 2 กิโลเมตร ก็ถึงบ้านของวาริ วันนั้นปามาลีสนุกกับการเดินทางและเหนื่อยเต็มที่ คืนนั้นปามาลีจึงนอนค้างที่บ้านของวาริ

จากเนื้อเรื่องดังกล่าว จงเขียนแผนผังการเดินทางของปามาลีอย่างละเอียดโดยใช้มาตราส่วน 2 เซนติเมตร ต่อระยะทาง 1 กิโลเมตร

โปรแกรมการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม ครั้งที่ 10

เรื่อง “สำเร็จจนได้ดี”

เวลาที่ใช้ 50 นาที

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อการเรียนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ขณะที่ครูมอบหมายงานให้ทำ ด้านเห็นรู้จักปรับปรุงตนเองและทราบถึงวิธีการปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมในหน้าที่ครูสอน สามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้
2. เพื่อให้นักเรียนเห็นข้อดีของการปรับปรุงตนเองด้านการเรียน
3. เพื่อให้นักเรียนบอกผลดีของการปรับปรุงตนเองและผลไม่ดีของการไม่ปรับปรุงตนเอง

วิธีดำเนินการ

1. ขั้นเตรียมการ

ครูสนทนาซักถามนักเรียนว่า “การปรับปรุงตนเองต่อการเรียน” หมายถึงอะไร พร้อมทั้งให้นักเรียนยกตัวอย่างการกระทำที่แสดงถึงการปรับปรุงตนเองต่อการเรียน
2. ขั้นดำเนินกิจกรรม
 - 2.1 ครูแจกเอกสารเรื่อง “สำเร็จจนได้ดี” ให้นักเรียนทุกคน
 - 2.2 แบ่งนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม ให้แต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปรายและเขียนตอบลงในกระดาษคำตอบในหัวข้อต่อไปนี้
 - 2.2.1 ผลของการปรับปรุงตนเองต่อการเรียนเป็นอย่างไร
 - 2.2.2 การปรับปรุงตนเองต่อการเรียนมีวิธีอย่างไร
 - 2.2.3 นักเรียนสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในการเรียนได้อย่างไร
 - 2.3 ผู้วิจัยคอยสรุป ซักถามและเชื่อมโยงเรื่องราวต่างๆ

ขั้นสรุป

1. ตัวแทนกลุ่มรายงาน สรุป พร้อมกับวิธีนำไปประยุกต์ใช้จริงของนักเรียน
2. ครูสรุปเพิ่มเติม

อุปกรณ์

เอกสารประกอบการอภิปรายกลุ่ม เรื่อง “สำเร็จจนได้ดี”

การประเมินผล

1. สังเกตจากความสนใจในการร่วมอภิปรายของนักเรียน
2. สังเกตจากการแสดงความคิดเห็นของนักเรียน

เอกสารการอภิปรายกลุ่มเรื่อง “สำเร็จจนได้ดี”

วินัย สมชาย และชนะ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และเรียนอยู่ห้องเดียวกันทั้งสามคนเป็นเพื่อนสนิทกัน มักไปไหนมาไหนด้วยกันเสมอ ตอนเข้ามาโรงเรียนพร้อมกันกลางวันรับประทานอาหารและเล่นด้วยกัน นอกจากนี้ยังมีความสนใจอะไรที่เหมือนกัน เช่น สนใจกีฬาฟุตบอลเหมือนกัน แต่ทั้งสามคนมีความสามารถแตกต่างกันในเรื่องการเรียน คือ วินัยและสมชายเรียนไม่เก่ง ส่วนชนะเรียนเก่ง ทั้งนี้เพราะชนะเอาใจใส่ในการเรียนและการรับผิดชอบด้านการเรียนมากกว่า ตอนเย็นหลังเลิกเรียนเมื่อกลับมาถึงบ้านชนะจะทำการบ้าน ทบทวนวิชาต่างๆ ที่ได้เรียนมา พร้อมทั้งทำความเข้าใจในวิชาที่เรียนในวันต่อไปไว้ล่วงหน้า ส่วนวินัยและสมชาย หลังจากเลิกเรียนแล้วมักจะเล่นฟุตบอลจนเย็นหรือไม่ก็ไปเที่ยวกับเพื่อน เสียเป็นส่วนใหญ่ ขาดความสนใจและเอาใจใส่ในการเรียน ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ผลการเรียนของวินัย สมชาย และชนะต่างกันมาก

วันหนึ่งครูประจำวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้แจ้งวันสอบเก็บคะแนนให้นักเรียนทราบล่วงหน้า เพื่อให้นักเรียนได้มีเวลาเตรียมตัวสอบอย่างเต็มที่ ชนะเมื่อทราบว่าอีกไม่นานก็ใกล้สอบ จึงเตรียมตัวอ่านหนังสือแต่เนิ่นๆ และทบทวนบทเรียน ขยันทำแบบฝึกหัดที่ครูสั่งเสมอมา ส่วนวินัยและสมชาย เมื่อครูแจ้งให้ทราบก็รู้สึกเฉยๆ ไม่กระตือรือร้น ยังคงเล่นฟุตบอลทุกวันหลังจากกลับจากโรงเรียน ไม่เคยทบทวนวิชาที่เรียนมาแล้วเลย การบ้านก็ส่งเป็นบางครั้งเท่านั้น

... และแล้ว วันสอบก็มาถึงนักเรียนทุกคนรู้สึกตื่นเต้นมาก วิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตเป็นวิชาที่มีความรู้หลายเรื่อง เช่น ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ที่รวมกันอยู่ในหนังสือ เมื่อครูเรียกนักเรียนทุกคนเข้าสอบ ชนะ วินัย และสมชาย นั่งอยู่ใกล้ๆ กัน เมื่อเริ่มสอบนักเรียนทุกคนต่างก็ตั้งใจทำกันอย่างเต็มที่ ชนะสามารถทำข้อสอบได้อย่างสบายๆ แต่วินัยและสมชายกระวนกระวายมาก ขณะที่ทำข้อสอบ เพราะทั้งสองคนต่างก็ไม่ได้เตรียมพร้อมในการสอบเลย จึงทำให้ทำข้อสอบไม่ได้และผลออกมาสอบตก แต่ชนะกลับได้คะแนนมาก ซึ่งชนะเมื่อรู้สึกไม่สบายใจและพยายามพูดให้กำลังใจวินัยและสมชาย ให้เริ่มปรับปรุงตนเองใหม่ ยังไม่สาย

หลังจากที่วินัยและสมชาติ ใช้ความคิดไตร่ตรองอย่างดีแล้วทั้งสองคนจึงตัดสินใจว่า ต้องปรับปรุงผลการเรียนให้ดีขึ้น โดยจะเพิ่มเวลาดูหนังสือให้มากขึ้นทั้งขณะอยู่ที่บ้าน และที่ โรงเรียนขณะที่ครูสอนวินัยและสมชายสนใจตั้งใจฟังอย่างดี เรื่องไหนที่ไม่เข้าใจหรือสงสัยก็จะถามทันทีว่าส่วนการบ้านที่ครูให้ทำหากมีเวลาจะทำให้เสร็จที่อยู่โรงเรียนตอนพักกลางวันแทนที่จะเอาเวลาทั้งหมดไปเล่นฟุตบอลกับเพื่อนๆ ก็เอาเวลาส่วนหนึ่งอ่านหนังสือ และทำงานต่างๆ เพื่อว่าเมื่อกลับมาถึงบ้านจะได้มีเวลาอ่านหนังสือ ทำความเข้าใจบทเรียนให้มากขึ้น และขณะที่อยู่บ้านจะเพิ่มเวลาดูหนังสือในตอนค่ำ วินัยและสมชายปฏิบัติตัวเช่นนี้เป็นประจำจนกระทั่งเมื่อเห็นเพื่อนจึงถามเหตุผลที่ทั้งสองคนตัดสินใจเช่นนั้น ทั้งสองคนจึงบอกชนะว่าเป็นเพราะคิดว่าเป็นหน้าที่โดยตรงที่ตนเองต้องรับผิดชอบ เมื่อผลการเรียนออกมาไม่ดีตนเองจึงต้องปรับปรุงให้ดีขึ้น ซึ่งถ้าเป็นนักเรียนคนอื่นๆ เมื่อผลการเรียนออกมาไม่ดีก็ต้องปรับปรุงผลการเรียนให้ดีขึ้น เช่นเดียวกัน เมื่อชนะฟังเหตุผลของทั้ง 2 ชนะรู้สึกซาบซึ้งและบอกเพื่อนทั้งสองว่าเป็นคนที่มีความรับผิดชอบต่อตนเองดีมาก

จนต่อมาวินัยและสมชาย มีผลการเรียนดีขึ้นอีกครั้งหนึ่ง คณะเนวินาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตของนายวินัยและสมชายดีขึ้นกว่าเพื่อนคนอื่นๆ ครูในโรงเรียนนั้นต่างชมเชยวินัยและสมชายที่ได้ปรับปรุงผลการเรียนของตนเองให้ดีขึ้น

โปรแกรมการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม ครั้งที่ 11

เรื่อง “ภาพปริศนา”

เวลาที่ใช้ 50 นาที

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อการเรียนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ขณะที่ครูมอบหมายงานให้ทำด้านรู้จักปรับปรุงตนเองในการทำงานที่ได้รับมอบหมาย
2. เพื่อให้นักเรียนรู้จักติดตามผลงานของตนเองที่ได้ทำไปแล้ว ถ้ายังไม่ดีก็ต้องปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น
3. เพื่อให้นักเรียนบอกผลดีของความรับผิดชอบและผลดีในการไม่รับผิดชอบ

วิธีดำเนินการ

1. ขั้นนำ

ผู้วิจัยอธิบายถึงความสำคัญของการปรับปรุงตนเองเมื่อได้รับมอบหมายงานให้ทำโดยใช้คำถามดังต่อไปนี้

 - 1.1 ทำไมเราต้องปรับปรุงตนเอง
 - 1.2 การปรับปรุงตนเองเมื่อได้รับมอบหมายงานให้ทำก่อให้เกิดผลดีอย่างไร
 - 1.3 การปรับปรุงตนเองเมื่อได้รับมอบหมายมีวิธีการอย่างไร
2. ขั้นกิจกรรม
 - 2.1 แบ่งสมาชิกออกเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 3 คน โดยการให้จับสลากเลขคู่ เลขคี่ และ ทศนิยม คนละหนึ่งใบ เมื่อผู้วิจัยให้สัญญาณหากกลุ่มเลขเดียวกันให้เร็ว และมีเสียงดังน้อยที่สุด
 - 2.2 ผู้วิจัยแจกกระดาษโปสเตอร์แผ่นใหญ่ให้กลุ่มๆ ละ 1 แผ่น สีเมจิก กลุ่มละ 1 กล่อง เพื่อใช้สำหรับช่วยกันวาดภาพอุปกรณ์ที่ใช้ประกอบการเรียนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต โดยจะต้องมีสิ่งต่อไปนี้ เป็นส่วนประกอบภายในเวลา 10 นาที
 - 2.2.1 ภาพต้นไม้
 - 2.2.2 ภาพแม่น้ำ
 - 2.2.3 ภาพแม่อ้า

2.2.4 ภาพดวงอาทิตย์

2.2.5 ภาพสะพาน

2.3 เมื่อหมดเวลาผู้วิจัยให้สัญญาณทุกกลุ่มหยุดวาดภาพ ให้แต่ละกลุ่มมาเสนอผลงานให้เพื่อนกลุ่มอื่นๆ ดู แล้วให้กลุ่มอื่นๆ ตัดสินว่าจะให้คะแนนเท่าไร โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

ความสวยงาม	5	คะแนน
ความคิดสร้างสรรค์	5	คะแนน
มีภาพครบตามคำสั่ง	5	คะแนน
รายละเอียดของภาพ	5	คะแนน
รวม	20	คะแนน

2.4 เมื่อทุกกลุ่มเสนอผลงานและกลุ่มอื่น ให้คะแนนแล้วผู้วิจัยนำคะแนนของกลุ่มมาเขียนไว้บนกระดานดำ

2.5 ให้ทุกคนวิจารณ์ผลงานของตนว่าควรปรับปรุงส่วนใดบ้าง แล้วให้กลุ่มอื่นๆ ช่วยกันวิจารณ์จนครบทั้ง 3 กลุ่ม

2.6 ให้ทุกกลุ่มนำภาพเดิมที่วาดไว้ไปตกแต่งเพิ่มเติม ภายในเวลา 10 นาที เมื่อหมดเวลาให้ทุกกลุ่มนำภาพชิ้นส่วนมาเสนอให้กลุ่มอื่น และกลุ่มอื่น จะให้คะแนน ครั้งที่ 2 โดยใช้เกณฑ์ในการให้คะแนนเช่นเดียวกับครั้งแรก แล้วครูจดคะแนนไว้บนกระดาน

2.7 ผู้วิจัยรวมคะแนนครั้งที่ 1 และ 2 แล้วให้สมาชิกเปรียบเทียบคะแนนทั้งสองครั้งว่าแตกต่างกันอย่างไร

2.8 ผู้วิจัยรวมคะแนนครั้งที่ 1 และ 2 แล้วให้สมาชิกเปรียบเทียบคะแนนทั้งสองครั้งว่าแตกต่างกันอย่างไร

3. ขั้นวิเคราะห์

3.1 ให้นักเรียนอภิปรายว่าทำไมคะแนนทั้งสองจึงแตกต่างกัน มีสาเหตุจากอะไรบ้าง ที่ทำให้เป็นเช่นนั้น

3.2 ผู้วิจัยเปรียบเทียบว่า “ถ้าภาพที่วาดนั้นเป็นตัวแทนนักเรียน การดิษฐ์จะมีผลอย่างไรต่อตัวแทนนักเรียน”

3.3 ผู้วิจัยนำการอภิปรายว่า สมาชิกได้ข้อคิดอะไรบ้างจากกิจกรรมนี้ และจะนำไปใช้ในการปรับปรุงตนเองอย่างไรบ้าง

ขั้นสรุป

ผู้วิจัยสรุปถึงความสำคัญของการไม่ละเลยหรือหลีกเลี่ยงงานที่ได้รับมอบหมาย

อุปกรณ์

1. สลากเลขคู่ เลขคี่ และเลขทศนิยม
2. กระดาษโปสเตอร์ 3 แผ่น
3. สีเมจิก 3 กล่อง
4. กระดาษโปสเตอร์

การประเมินผล

1. สังเกตจากการร่วมกิจกรรมและการอภิปรายของนักเรียน
2. สังเกตจากการแสดงความคิดเห็นของนักเรียน

โปรแกรมการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม ครั้งที่ 12

เรื่อง “หัวใจแห่งความทรงจำ”

เวลาที่ใช้ 50 นาที

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนอธิบายและสรุปเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อการเรียนได้
2. เพื่อให้นักเรียนประเมินผลที่ได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม
3. เพื่อให้นักเรียนบอกผลดีของการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม และผลเสียของการไม่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มได้

วิธีดำเนินการ

1. ให้นักเรียนนั่งเป็นวงกลมหันหน้าเข้าหากัน
2. ผู้วิจัยให้นักเรียนช่วยกันสรุปผลที่ได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม
3. ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อการเรียน
4. ผู้วิจัยแจกหัวใจให้กับนักเรียนทุกคน ให้ทุกคนเขียนชื่อและความตั้งใจของตนเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อการเรียนลงบนหัวใจ แล้วให้ทุกคนนำหัวใจมาติดรวมกันบนหัวใจดวงใหญ่และสรุปกิจกรรมอีกครั้งหนึ่ง
5. ผู้วิจัยกล่าวขอบคุณนักเรียนและกล่าวปิดโปรแกรมการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม

อุปกรณ์

1. กระดาษตัดเป็นรูปหัวใจเล็กๆ
2. หัวใจใหญ่ 1 ดวง

การประเมินผล

1. สังเกตจากความตั้งใจของนักเรียน
2. สังเกตจากการให้ความร่วมมือในการสรุปและแสดงความคิดเห็น

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ - ชื่อสกุล

นางสาว สมจิต ห่อทอง

สถานที่เกิด

อำเภอนาหม่อม จังหวัดสงขลา

สถานที่อยู่ปัจจุบัน

61-63 ถนนรามคำแหง 37 แขวงหัวหมาก

เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร

ตำแหน่งหน้าที่การงานในปัจจุบัน

ครูสอนระดับประถมศึกษา

สถานที่ทำงานปัจจุบัน

โรงเรียนพระโขนงวิทยา สังกัด สช.

แขวงพระโขนง เขตคลองเตย

กรุงเทพมหานคร

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2525

ประกาศนียบัตรมัธยมศึกษาตอนปลาย

(แผนกศิลป - ฝรั่งเศส)

พ.ศ. 2531

จากโรงเรียนวชิรานุกุล สงขลา

การศึกษาระดับมัธยมศึกษา

จากมหาวิทยาลัยทักษิณวิทยาเขตภาคใต้

พ.ศ. 2543

การศึกษาระดับปริญญาตรี (จิตวิทยาการแนะแนว)

จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ประสานมิตร